๚ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส๚

วินยปิฏเก

ปาจิตฺติยปาฬิ

๕. ปาจิตฺติยกณฺฑํ

๑. มุสาวาทวคฺค

๑. มุสาวาทสิกฺขาปทํ

อิเม โข ปนายสฺมนฺโต เทฺวนวุติ ปาจิตฺติยา

ธมฺมา อุทฺเทสํ อาคจฺฉนฺติ๚

๑. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม๚ เตน โข ปน สมเยน หตฺถโก สกฺยปุตฺโต วาทกฺขิตฺโต โหติ๚ โส ติตฺถิเยหิ สทฺธิํ สลฺลปนฺโตอวชานิตฺวา ปฏิชานาติ, ปฏิชานิตฺวา อวชานาติ, อเญฺญนญฺญํ ปฏิจรติ, สมฺปชานมุสา ภาสติ, สเงฺกตํ กตฺวา วิสํวาเทติ๚ ติตฺถิยา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม หตฺถโก สกฺยปุตฺโต อเมฺหหิ สทฺธิํ สลฺลปนฺโต อวชานิตฺวา ปฏิชานิสฺสติ, ปฏิชานิตฺวา อวชานิสฺสติ, อเญฺญนญฺญํ ปฏิจริสฺสติ, สมฺปชานมุสา ภาสิสฺสติ, สเงฺกตํ กตฺวา วิสํวาเทสฺสตี’’ติ!

อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ ติตฺถิยานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ๚ อถ โข เต ภิกฺขู เยน หตฺถโก สกฺยปุตฺโต เตนุปสงฺกมิํสุ; อุปสงฺกมิตฺวา หตฺถกํ สกฺยปุตฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘สจฺจํ กิร ตฺวํ, อาวุโส หตฺถก, ติตฺถิเยหิ สทฺธิํ สลฺลปนฺโต อวชานิตฺวา ปฏิชานาสิ, ปฏิชานิตฺวา อวชานาสิ, อเญฺญนญฺญํ ปฏิจรสิ, สมฺปชานมุสา ภาสสิ, สเงฺกตํ กตฺวา วิสํวาเทสี’’ติ? ‘‘เอเต โข, อาวุโส, ติตฺถิยานาม เยน เกนจิ เชตพฺพา; เนว เตสํ ชโย ทาตโพฺพ’’ติ๚ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม หตฺถโก สกฺยปุตฺโต ติตฺถิเยหิ สทฺธิํ สลฺลปนฺโต อวชานิตฺวา ปฏิชานิสฺสติ, ปฏิชานิตฺวา อวชานิสฺสติ, อเญฺญนญฺญํ ปฏิจริสฺสติ, สมฺปชานมุสา ภาสิสฺสติ, สเงฺกตํ กตฺวา วิสํวาเทสฺสตี’’ติ!

อถ โข เต ภิกฺขู หตฺถกํ สกฺยปุตฺตํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ๚ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา หตฺถกํ สกฺยปุตฺตํ ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร ตฺวํ, หตฺถก, ติตฺถิเยหิ สทฺธิํ สลฺลปนฺโต อวชานิตฺวา ปฏิชานาสิ, ปฏิชานิตฺวา อวชานาสิ, อเญฺญนญฺญํ ปฏิจรสิ, สมฺปชานมุสา ภาสสิ, สเงฺกตํ กตฺวา วิสํวาเทสี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติ๚ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, ติตฺถิเยหิ สทฺธิํ สลฺลปนฺโต อวชานิตฺวา ปฏิชานิสฺสสิ, ปฏิชานิตฺวา อวชานิสฺสสิ, อเญฺญนญฺญํ ปฏิจริสฺสสิ, สมฺปชานมุสา ภา

สิสฺสสิ, สเงฺกตํ กตฺวา วิสํวาเทสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒. **“สมฺปชานมุสาวาเท ปาจิตฺติย”**นฺติฯ

๓. **สมฺปชานมุสาวาโท**นาม วิสํวาทนปุเรกฺขารสฺส วาจา, คิรา, พฺยปฺปโถ, วจีเภโท, วาจสิกา วิญฺญตฺติ, อฏฺฐ อนริยโวหารา – อทิฏฺฐํ ทิฏฺฐํ เมติ, อสฺสุตํ สุตํ เมติ, อมุตํ มุตํเมติ, อวิญฺญาตํ วิญฺญาตํ เมติ, ทิฏฺฐํ อทิฏฺฐํ เมติ, สุตํ อสฺสุตํ เมติ , มุตํ อมุตํ เมติ, วิญฺญาตํ อวิญฺญาตํ เมติฯ

อทิฏฺฐํ นาม น จกฺขุนา ทิฏฺฐํฯ **อสฺสุตํ** นาม น โสเตน สุตํฯ **อมุตํ**นาม น ฆาเนน ฆายิตํ, น ชิวฺหาย สายิตํ, น กาเยน ผุฏฺฐํฯ **อวิญฺญาตํ** นาม น มนสา วิญฺญาตํฯ **ทิฏฺฐํ** นาม จกฺขุนา ทิฏฺฐํฯ **สุตํ** นาม โสเตน สุตํฯ **มุตํ**นาม ฆาเนน ฆายิตํ, ชิวฺหาย สายิตํ, กาเยน ผุฏฺฐํฯ **วิญฺญาตํ** นาม มนสา วิญฺญาตํฯ

๔. ตีหากาเรหิ ‘‘อทิฏฺฐํ ทิฏฺฐํ เม’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส – ปุพฺเพวสฺส โหติ ‘‘มุสา ภณิสฺส’’นฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ ‘‘มุสา ภณามี’’ติ, ภณิตสฺส โหติ ‘‘มุสา มยา ภณิต’’นฺติฯ

จตูหากาเรหิ‘‘อทิฏฺฐํ ทิฏฺฐํ เม’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส – ปุพฺเพวสฺส โหติ ‘‘มุสา ภณิสฺส’’นฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ ‘‘มุสา ภณามี’’ติ, ภณิตสฺส โหติ ‘‘มุสา มยา ภณิต’’นฺติ, วินิธาย ทิฏฺฐิํฯ

ปญฺจหากาเรหิ ‘‘อทิฏฺฐํ ทิฏฺฐํ เม’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส – ปุพฺเพวสฺส โหติ ‘‘มุสา ภณิสฺส’’นฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ ‘‘มุสา ภณามี’’ติ, ภณิตสฺส โหติ ‘‘มุสา มยา ภณิต’’นฺติ, วินิธาย ทิฏฺฐิํ, วินิธาย ขนฺติํฯ

ฉหากาเรหิ‘‘อทิฏฺฐํ ทิฏฺฐํ เม’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส – ปุพฺเพวสฺส โหติ ‘‘มุสา ภณิสฺส’’นฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ ‘‘มุสา ภณามี’’ติ, ภณิตสฺส โหติ ‘‘มุสา มยา ภณิต’’นฺติ , วินิธาย ทิฏฺฐิํ, วินิธาย ขนฺติํ, วินิธาย รุจิํฯ

สตฺตหากาเรหิ ‘‘อทิฏฺฐํ ทิฏฺฐํ เม’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส’’ – ปุพฺเพวสฺส โหติ ‘‘มุสา ภณิสฺส’’นฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ ‘‘มุสา ภณามี’’ติ, ภณิตสฺส โหติ ‘‘มุสา มยา ภณิต’’นฺติ, วินิธาย ทิฏฺฐิํ, วินิธาย ขนฺติํ, วินิธาย รุจิํ, วินิธาย ภาวํฯ

๕. ตีหากาเรหิ ‘‘อสฺสุตํ สุตํ เม’’ติ…เป…. อมุตํ มุตํ เมติ…เป…. อวิญฺญาตํวิญฺญาตํ เมติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส – ปุพฺเพวสฺส โหติ ‘‘มุสา ภณิสฺส’’นฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ ‘‘มุสา ภณามี’’ติ, ภณิตสฺส โหติ ‘‘มุสา มยา ภณิต’’นฺติฯ

จตูหากาเรหิ…เป…. ปญฺจหากาเรหิ…เป…. ฉหากาเรหิ…เป…. สตฺตหากาเรหิ ‘‘อวิญฺญาตํ วิญฺญาตํ เม’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส – ปุพฺเพวสฺส โหติ

‘‘มุสา ภณิสฺส’’นฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ ‘‘มุสา ภณามี’’ติ, ภณิตสฺส โหติ ‘‘มุสา มยา ภณิตนฺติ, วินิธาย ทิฏฺฐึ, วินิธาย ขนฺตึ, วินิธาย รุจึ, วินิธาย ภาวํฯ

๖. ตีหากาเรหิ ‘‘อทิฏฺฐํ ทิฏฺฐณฺจ เม สุตณฺจา’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป…. ตีหากาเรหิ ‘‘อทิฏฺฐํ ทิฏฺฐณฺจ เม มุตณฺจา’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป…. ตีหากาเรหิ ‘‘อทิฏฺฐํ ทิฏฺฐณฺจ เม วิญฺญาตณฺจา’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส …เป…. ตีหากาเรหิ อทิฏฺฐํ ‘‘ทิฏฺฐณฺจ เม สุตณฺจ มุตณฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ อทิฏฺฐํ ‘‘ทิฏฺฐณฺจ เม สุตณฺจ วิญฺญาตณฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ อทิฏฺฐํ ‘‘ทิฏฺฐณฺจ เม สุตณฺจ มุตณฺจ วิญฺญาตณฺจา’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป….ฯ

ตีหากาเรหิ อสฺสุตํ ‘‘สุตณฺจ เม มุตณฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ อสฺสุตํ ‘‘สุตณฺจ เม วิญฺญาตณฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ อสฺสุตํ ‘‘สุตณฺจ เม ทิฏฺฐณฺจา’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป…. ตีหากาเรหิ อสฺสุตํ ‘‘สุตณฺจ เม มุตณฺจ วิญฺญาตณฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ อสฺสุตํ ‘‘สุตณฺจ เม มุตณฺจ ทิฏฺฐณฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ อสฺสุตํ ‘‘สุตณฺจ เม มุตณฺจ วิญฺญาตณฺจ ทิฏฺฐณฺจา’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป….ฯ

ตีหากาเรหิ อมุตํ ‘‘มุตณฺจ เม วิญฺญาตณฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ อมุตํ ‘‘มุตณฺจ เม ทิฏฺฐณฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ อมุตํ ‘‘มุตณฺจ เม สุตณฺจา’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป…. ตีหากาเรหิ อมุตํ ‘‘มุตณฺจ เม วิญฺญาตณฺจ ทิฏฺฐณฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ อมุตํ ‘‘มุตณฺจ เม วิญฺญาตณฺจ สุตณฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ อมุตํ ‘‘มุตณฺจ เม วิญฺญาตณฺจ ทิฏฺฐณฺจ สุตณฺจา’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป….ฯ

ตีหากาเรหิอวิญฺญาตํ ‘‘วิญฺญาตณฺจ เม ทิฏฺฐณฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ อวิญฺญาตํ ‘‘วิญฺญาตณฺจ เม สุตณฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ อวิญฺญาตํ ‘‘วิญฺญาตณฺจ เม มุตณฺจา’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป…. ตีหากาเรหิ อวิญฺญาตํ ‘‘วิญฺญาตณฺจ เม ทิฏฺฐณฺจ สุตณฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ อวิญฺญาตํ ‘‘วิญฺญาตณฺจ เม ทิฏฺฐณฺจ มุตณฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ อวิญฺญาตํ ‘‘วิญฺญาตณฺจ เม ทิฏฺฐณฺจ สุตณฺจ มุตณฺจา’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป….ฯ

๗. ตีหากาเรหิ ทิฏฺฐํ ‘‘อทิฏฺฐํ เม’’ติ…เป…. สุตํ ‘‘อสฺสุตํ เม’’ติ…เป…. มุตํ ‘‘อมุตํ เม’’ติ…เป…. วิญฺญาตํ ‘‘อวิญฺญาตํ เม’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป.…ฯ

๘. ตีหากาเรหิ ทิฏฺฐํ ‘‘สุตํ เม’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ ทิฏฺฐํ ‘‘มุตํ เม’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ ทิฏฺฐํ ‘‘วิญฺญาตํ เม’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป…. ตีหากาเรหิ ทิฏฺฐํ ‘‘สุตณฺจ เม มุตณฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ ทิฏฺฐํ ‘‘สุตณฺจ เม วิญฺญาตณฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ ทิฏฺฐํ ‘‘สุตณฺจ เม มุตณฺจ วิญฺญาตณฺจา’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป….ฯ

ตีหากาเรหิ สุตํ ‘‘มุตํ เม’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ สุตํ ‘‘วิญฺญาตํ เม’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ สุตํ ‘‘ทิฏฺฐํ เม’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป…. ตีหากาเรหิ สุตํ ‘‘มุตญฺจ เม วิญฺญาตญฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ สุตํ ‘‘มุตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ สุตํ ‘‘มุตญฺจ เม วิญฺญาตญฺจ ทิฏฺฐญฺจา’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป.…ฯ

ตีหากาเรหิ มุตํ ‘‘วิญฺญาตํ เม’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ มุตํ ‘‘ทิฏฺฐํ เม’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ มุตํ ‘‘สุตํ เม’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป…. ตีหากาเรหิ มุตํ ‘‘วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ มุตํ ‘‘วิญฺญาตญฺจ เม สุตญฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ มุตํ ‘‘วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจ สุตญฺจา’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป….ฯ

ตีหากาเรหิ วิญฺญาตํ ‘‘ทิฏฺฐํ เม’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ วิญฺญาตํ ‘‘สุตํ เม’’ติ …เป…. ตีหากาเรหิ วิญฺญาตํ ‘‘มุตํ เม’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป…. ตีหากาเรหิ วิญฺญาตํ ‘‘ทิฏฺฐญฺจ เม สุตญฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ วิญฺญาตํ ‘‘ทิฏฺฐญฺจ เม มุตญฺจา’’ติ…เป…. ตีหากาเรหิ วิญฺญาตํ ‘‘ทิฏฺฐญฺจ เม สุตญฺจ มุตญฺจา’’ติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป….ฯ

๙. ตีหากาเรหิ ทิเฏฺฐ เวมติโก ทิฏฺฐํ โนกเปฺปติ, ทิฏฺฐํ นสฺสรติ , ทิฏฺฐํ ปมฺโฏฺฐ โหติ…เป.… สุเต เวมติโก สุตํ โนกเปฺปติ, สุตํ นสฺสรติ, สุตํ ปมฺโฏฺฐ โหติ…เป…. มุเต เวมติโก มุตํ โนกเปฺปติ, มุตํ นสฺสรติ, มุตํ ปมฺโฏฺฐ โหติ…เป…. วิญฺญาเต เวมติโก วิญฺญาตํ โนกเปฺปติ, วิญฺญาตํ นสฺสรติ, วิญฺญาตํ ปมฺโฏฺฐ โหติ… วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจาติ…เป…. วิญฺญาตํ ปมฺโฏฺฐ โหติ วิญฺญาตญฺจ เม สุตญฺจาติ…เป…. วิญฺญาตํ ปมฺโฏฺฐ โหติ; วิญฺญาตญฺจ เม มุตญฺจาติ…เป…. วิญฺญาตํ ปมฺโฏฺฐ โหติ; วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจ สุตญฺจาติ…เป…. วิญฺญาตํ ปมฺโฏฺฐโหติ; วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจ มุตญฺจาติ…เป…. วิญฺญาตํ ปมฺโฏฺฐ โหติ; วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจ สุตญฺจ มุตญฺจาติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๐. จตูหากาเรหิ…เป…. ปญฺจหากาเรหิ…เป…. ฉหากาเรหิ…เป…. สตฺตหากาเรหิ…เป…. วิญฺญาตํ ปมฺโฏฺฐ โหติ, วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจ สุตญฺจ มุตญฺจาติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส – ปุเพฺพวสฺส โหติ ‘‘มุสา ภณิสฺส’’นฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ ‘‘มุสา ภณามี’’ติ, ภณิตสฺส โหติ ‘‘มุสา มยา ภณิต’’นฺติ, วินิธาย ทิฏฺฐิํ, วินิธาย ขนฺติํ, วินิธาย รุจิํ, วินิธาย ภาวํฯ

๑๑. อนาปตฺติ ทวา ภณติ, รวา ภณติ [ทวาย ภณติ, รวาย ภณติ (สฺยา.)]ฯ **‘‘ทวา ภณติ** นาม สหสา ภณติฯ **รวา ภณติ**นาม ‘อญฺญํ ภณิสฺสามี’ติ อญฺญํ ภณติ’’ฯ อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

มุสาวาทสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํฯ

๒. โอมสวาทสิกฺขาปทํ

๑๒. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เปสเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ภณฺฑนฺตา [ภเณฺฑนฺตา (อิติปิ)] เปสเล ภิกฺขู โอมสนฺติ – ชาติยาปิ, นาเมนปิ, โคเตฺตนปิ, กเมฺมนปิ, สิเปฺปนปิ, อาพาเธนปิ, ลิเงฺคนปิ, กิเลเสนปิ, อาปตฺติยาปิ; หีเนนปิ อโกฺกเสน ขุํเสนฺติ วเมฺภนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เปสเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ภณฺฑนฺตา เปสเล ภิกฺขู โอมสิสฺสนฺติ – ชาติยาปิ, นาเมนปิ, โคเตฺตนปิ, กเมฺมนปิ, สิเปฺปนปิ, อาพาเธนปิ, ลิเงฺคนปิ, กิเลเสนปิ, อาปตฺติยาปิ; หีเนนปิ อโกฺกเสน ขุํเสสฺสนฺติ วเมฺภสฺสนฺตี’’ติ!

อถ โข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, เปสเลหิภิกฺขูหิ สทฺธึ ภณฺฑนฺตา เปสเล ภิกฺขู โอมสถ – ชาติยาปิ…เป.… หีเนนปิ อโกฺกเสน ขุํเสถ วเมฺภถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, เปสเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ภณฺฑนฺตา เปสเล ภิกฺขู โอมสิสฺสถ – ชาติยาปิ…เป.… หีเนนปิ อโกฺกเสน ขุํเสสฺสถ วเมฺภสฺสถ ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

๑๓. ‘‘ภูตปุพฺพํ, ภิกฺขเว, ตกฺกสิลายํ [ตกฺกสีลายํ (ก.)]อญฺญตรสฺส พฺราหฺมณสฺส นนฺทิวิสาโล นาม พลีพโทฺท [พลิวโทฺท (สี.), พลิพโทฺท (สฺยา.)]อโหสิฯ อถ โข, ภิกฺขเว, นนฺทิวิสาโล พลีพโทฺท ตํ พฺราหฺมณํ เอตทโวจ – ‘‘คจฺฉ ตฺวํ, พฺราหฺมณ, เสฎฺฐินา สทฺธึ สหเสฺสน อพฺภุตํ กโรหิ – มยฺหํ พลีพโทฺท สกฎสตํ อติพทฺธํ ปวเฎฺฎสฺสตี’’ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, โส พฺราหฺมโณ เสฎฺฐินา สทฺธึ สหเสฺสน อพฺภุตํ อกาสิ – มยฺหํ พลีพโทฺท สกฎสตํ อติพทฺธํ ปวเฎฺฎสฺสตีติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, โส พฺราหฺมโณ สกฎสตํ อติพนฺธิตฺวา นนฺทิวิสาลํ พลีพทฺทํ ยุญฺชิตฺวา เอตทโวจ – ‘‘คจฺฉ, กูฎ [อญฺจ กูฎ (สี. สฺยา.)], วหสฺสุ, กูฎา’ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, นนฺทิวิสาโล พลีพโทฺท ตเตฺถว อฎฺฐาสิฯ อถ โข, ภิกฺขเว, โส พฺราหฺมโณ สหเสฺสน ปราชิโต ปชฺฌายิฯ อถ โข, ภิกฺขเว, นนฺทิวิสาโล พลีพโทฺท ตํ พฺราหฺมณํ เอตทโวจ – ‘‘กิสฺส ตฺวํ, พฺราหฺมณ, ปชฺฌายสี’’ติ? ‘ตถา หิ ปนาหํ, โภ, ตยา สหเสฺสน ปราชิโต’’ติฯ ‘กิสฺส ปน มํ ตฺวํ, พฺราหฺมณ, อกูฎํ กูฎวาเทน ปาเปสิ? คจฺฉ ตฺวํ, พฺราหฺมณ, เสฎฺฐินา สทฺธึ ทฺวีหิ สหเสฺสหิ อพฺภุตํ กโรหิ – ‘‘มยฺหํ พลีพโทฺท สกฎสตํ อติพทฺธํ ปวเฎฺฎสฺสตี’’ติฯ ‘‘มา จ มํ อกูฎํ กูฎวาเทน ปาเปสี’’ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, โส พฺราหฺมโณ เสฎฺฐินา สทฺธึ ทฺวีหิ สหเสฺสหิ อพฺภุตํ อกาสิ – ‘‘มยฺหํ พลีพโทฺท สกฎสตํ อติพทฺธํ ปวเฎฺฎสฺสตี’’ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, โส พฺราหฺมโณสกฎสตํ อติพนฺธิตฺวา นนฺทิวิสาลํ พลีพทฺทํ ยุญฺชิตฺวา เอตทโวจ – ‘‘อจฺฉ, ภทฺร, วหสฺสุ, ภทฺรา’’ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, นนฺทิวิสาโล พลีพโทฺท สกฎสตํ อติพทฺธํ ปวเฎฺฎสิฯ

> [ชา. ๑.๑.๒๘ นนฺทิวิสาลชาตเกปิ, ตตฺถ ปน มนุญฺญสโทฺท ทิสฺสติ]‘‘มนาปเมว ภาเสยฺย, นา, มนาปํ กุทาจนํ;
> มนาปํ ภาสมานสฺส, ครุํ ภารํ อุทพฺพหิ;
> ธนญฺจ นํ อลาเภสิ, เตน จ, ตฺตมโน อหูติฯ

‘‘ตทาปิ เม, ภิกฺขเว, อมนาปา ขุํสนา วมฺภนาฯ กิมงฺคํ ปน เอตรหิ มนาปา ภวิสฺสติ ขุํสนา วมฺภนา? เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.…ฯ ‘‘เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๔. **“โอมสวาเท ปาจิตฺติย”**นฺติฯ

๑๕. **โอมสวาโท** นาม ทสหิ อากาเรหิ โอมสติ – ชาติยาปิ, นาเมนปิ, โคเตฺตนปิ, กเมฺมนปิ, สิเปฺปนปิ, อาพาเธนปิ, ลิเงฺคนปิ, กิเลเสนปิ, อาปตฺติยาปิ, อโกฺกเสนปิฯ

ชาติ นาม เทฺว ชาติโย – หีนา จ ชาติ อุกฺกฎฺฐา จ ชาติฯ **หีนา** นาม ชาติ – จณฺฑาลชาติ, เวนชาติ, เนสาทชาติ, รถการชาติ, ปุกฺกุสชาติฯ เอสา หีนา นาม ชาติฯ **อุกฺกฎฺฐา**นาม ชาติ – ขตฺติยชาติ, พฺราหฺมณชาติฯ เอสา อุกฺกฎฺฐา นาม ชาติฯ

นามํ นาม เทฺว นามานิ – หีนญฺจ นามํ อุกฺกฎฺฐญฺจ นามํ ฯ **หีนํ** นาม นามํ – อวกณฺณกํ, ชวกณฺณกํ, ธนิฎฺฐกํ, สวิฎฺฐกํ, กุลวฑฺฒกํ, เตสุ เตสุ วา ปน ชนปเทสุ โอญฺญาตํ อวญฺญาตํ หีฬิตํ ปริภูตํ อจิตฺตีกตํ, เอตํ หีนํ นาม นามํฯ **อุกฺกฎฺฐํ**นาม นามํ – พุทฺธปฺปฏิสํยุตฺตํ, ธมฺมปฺปฏิสํยุตฺตํ, สงฺฆปฺปฏิสํยุตฺตํ, เตสุ เตสุ วา ปน ชนปเทสุ อโนญฺญาตํ อนวญฺญาตํ อหีฬิตํ อปริภูตํ จิตฺตีกตํ, เอตํ อุกฺกฎฺฐํ นาม นามํฯ

โคตฺตํ นาม เทฺว โคตฺตานิ – หีนญฺจ โคตฺตํ อุกฺกฎฺฐญฺจ โคตฺตํฯ **หีนํ** นาม โคตฺตํ – โกสิยโคตฺตํ, ภารทฺวาชโคตฺตํ, เตสุ เตสุ วา ปน ชนปเทสุ โอญฺญาตํ อวญฺญาตํ หีฬิตํ ปริภูตํ อจิตฺตีกตํ, เอตํ หีนํ นาม โคตฺตํฯ **อุกฺกฎฺฐํ**นาม โคตฺตํ – โคตมโคตฺตํ, โมคฺคลฺลานโคตฺตํ, กจฺจานโคตฺตํ, วาสิฎฺฐโคตฺตํ, เตสุ เตสุ วา ปน ชนปเทสุ อโนญฺญาตํ อนวญฺญาตํ อหีฬิตํ อปริภูตํ จิตฺตีกตํ, เอตํ อุกฺกฎฺฐํ นาม โคตฺตํฯ

กมฺมํ นาม เทฺว กมฺมานิ – หีนญฺจ กมฺมํ อุกฺกฎฺฐญฺจ กมฺมํฯ **หีนํ** นาม กมฺมํ – โกฎฺฐกกมฺมํ, ปุปฺผฉฑฺฑกกมฺมํ, เตสุ เตสุ วา ปน ชนปเทสุ โอญฺญาตํ อวญฺญาตํ หีฬิตํ ปริภูตํ อจิตฺตีกตํ, เอตํ หีนํ นาม กมฺมํฯ **อุกฺกฎฺฐํ**นาม กมฺมํ – กสิ,วณิชฺชา, โครกฺขา, เตสุ เตสุ วา ปน ชนปเทสุ อโนญฺญาตํ อนวญฺญาตํ อหีฬิตํ อปริภูตํ จิตฺตีกตํฯ เอตํ อุกฺกฎฺฐํ นาม กมฺมํฯ

สิปฺปํ นาม เทฺว สิปฺปานิ – หีนญฺจ สิปฺปํ อุกฺกฎฺฐญฺจ สิปฺปํ ฯ **หีนํ** นาม สิปฺปํ – นฬการสิปฺปํ, กุมฺภการสิปฺปํ, เปสการสิปฺปํ, จมฺมการสิปฺปํ, นหาปิตสิปฺปํ, เตสุ เตสุ วา ปน ชนปเทสุ โอญฺญาตํ อวญฺญาตํ หีฬิตํ ปริภูตํ อจิตฺตีกตํฯ เอตํ หีนํ นาม สิปฺปํฯ **อุกฺกฎฺฐํ**นาม สิปฺปํ – มุทฺทา, คณนา, เลขา, เตสุ เตสุ วา ปน ชนปเทสุ อโนญฺญาตํ อนวญฺญาตํ อหีฬิตํ อปริภูตํ จิตฺตีกตํ, เอตํ อุกฺกฎฺฐํ นาม สิปฺปํฯ

สเพฺพปิ **อาพาธา** หีนา, อปิจ มธุเมโห อาพาโธ อุกฺกโฎฺฐฯ

ลิงฺคํ นาม เทฺว ลิงฺคานิ – หีนญฺจ ลิงฺคํ อุกฺกฎฺฐญฺจ ลิงฺคํฯ **หีนํ** นาม ลิงฺคํ – อติทีฆํ, อติรสฺสํ, อติกณฺหํ, อโจฺจทาตํ, เอตํ หีนํ นาม ลิงฺคํฯ **อุกฺกฎฺฐํ** นาม ลิงฺคํ – นาติทีฆํ, นาติรสฺสํ, นาติกณฺหํ, นาโจฺจทาตํฯ เอตํ อุกฺกฎฺฐํ นาม ลิงฺคํฯ

สเพฺพปิ **กิเลสา** หีนาฯ

สพฺพาปิ **อาปตฺติโย** หีนาฯ อปิจ, โสตาปตฺติสมาปตฺติ อุกฺกฎฺฐาฯ

อโกฺกโสนาม เทฺว อโกฺกสา – หีโน จ อโกฺกโส อุกฺกโฏฺฐ จ อโกฺกโสฯ **หีโน**นาม อโกฺกโส – โอโฏฺฐสิ, เมโณฺฑสิ, โคโณสิ, คทฺรโภสิ, ติรจฺฉานคโตสิ, เนรยิโกสิ; นตฺถิ ตุยฺหํ สุคติ, ทุคฺคติเยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขาติ, ยกาเรน วา ภกาเรน วา, กาฏโกฏจิกาย วา, เอโส หีโน นาม อโกฺกโสฯ **อุกฺกโฏฺฐ** นาม อโกฺกโส – ปณฺฑิโตสิ, พฺยโตฺตสิ , เมธาวีสิ, พหุสฺสุโตสิ, ธมฺมกถิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหํ ทุคฺคติ, สุคติเยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขาติ, เอโส อุกฺกโฏฺฐ นาม อโกฺกโสฯ

๑๖. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ, จณฺฑาลํ เวนํ เนสาทํ รถการํ ปุกฺกุสํ – ‘‘จณฺฑาโลสิ, เวโนสิ, เนสาโทสิ, รถกาโรสิ, ปุกฺกุโสสี’’ติ ภณติ [วเทตีติ อุเทฺทโสฯ ภณตีติ วิตฺถาโร (วชิรพุทฺธิ)], อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺนอุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, ขตฺติยํ พฺราหฺมณํ – ‘‘จณฺฑาโลสิ, เวโนสิ, เนสาโทสิ, รถกาโรสิ, ปุกฺกุโสสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน หีนํ วเทติ, จณฺฑาลํ เวนํ เนสาทํ รถการํ ปุกฺกุสํ – ‘‘ขตฺติโยสิ, พฺราหฺมโณสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, ขตฺติยํ พฺราหฺมณํ – ‘‘ขตฺติโยสิ, พฺราหฺมโณสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๗. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ, อวกณฺณกํ ชวกณฺณกํ ธนิฏฺฐกํ สวิฏฺฐกํ กุลวฑฺฒกํ – ‘‘อวกณฺณโกสิ, ชวกณฺณโกสิ, ธนิฏฺฐโกสิ, สวิฏฺฐโกสิ, กุลวฑฺฒโกสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, พุทฺธรกฺขิตํ ธมฺมรกฺขิตํ สงฺฆรกฺขิตํ – ‘‘อวกณฺณโกสิ, ชวกณฺณโกสิ, ธนิฏฺฐโกสิ, สวิฏฺฐโกสิ, กุลวฑฺฒโกสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน หีนํ วเทติ, อวกณฺณกํ ชวกณฺณกํ ธนิฏฺฐกํ สวิฏฺฐกํ กุลวฑฺฒกํ – ‘‘พุทฺธรกฺขิโตสิ, ธมฺมรกฺขิโตสิ, สงฺฆรกฺขิโตสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, พุทฺธรกฺขิตํ ธมฺมรกฺขิตํ สงฺฆรกฺขิตํ – ‘‘พุทฺธรกฺขิโตสิ, ธมฺมรกฺขิโตสิ, สงฺฆรกฺขิโตสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๘. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ, โกสิยํ ภารทฺวาชํ – ‘‘โกสิโยสิ, ภารทฺวาโชสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, โคตมํ โมคฺคลฺลานํ กจฺจานํ วาสิฏฺฐํ – ‘‘โกสิโยสิ, ภารทฺวาโชสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน หีนํ วเทติ, โกสิยํ ภารทฺวาชํ – ‘‘โคตโมสิ, โมคฺคลฺลาโนสิ, กจฺจาโนสิ, วาสิโฏฺฐสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, โคตมํ โมคฺคลฺลานํ กจฺจานํ วาสิฏฺฐํ – ‘‘โคตโมสิ, โมคฺคลฺลาโนสิ, กจฺจาโนสิ, วาสิโฏฺฐสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๙. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ, โกฏฺฐกํ ปุปฺผฉฑฺฑกํ – ‘‘โกฏฺฐโกสิ, ปุปฺผฉฑฺฑโกสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, กสฺสกํ วาณิชํ โครกฺขํ – ‘‘โกฏฺฐโกสิ, ปุปฺผฉฑฺฑโกสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺนอุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน หีนํ วเทติ, โกฏฺฐกํ ปุปฺผฉฑฺฑกํ – ‘‘กสฺสโกสิ, วาณิโชสิ, โครโกฺขสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, กสฺสกํ วาณิชํ โครกฺขํ – ‘‘กสฺสโกสิ, วาณิโชสิ, โครโกฺขสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๐. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ, นฬการํ กุมฺภการํ เปสการํ จมฺมการํ นหาปิตํ – ‘‘นฬกาโรสิ, กุมฺภกาโรสิ, เปสกาโรสิ, จมฺมกาโรสิ, นหาปิโตสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, มุทฺทิกํ คณกํ เลขกํ – ‘‘นฬกาโรสิ, กุมฺภกาโรสิ, เปสกาโรสิ, จมฺมกาโรสิ, นหาปิโตสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน หีนํ วเทติ, นฬการํ กุมฺภการํ เปสการํ จมฺมการํ นหาปิตํ – ‘‘มุทฺทิโกสิ, คณโกสิ, เลขโกสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตุตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, มุทฺทิกํ คณกํ เลขกํ – ''มุทฺทิโกสิ, คณโกสิ, เลขโกสี''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๑. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตุตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ, กุฏฺฐิกํ คณฺฑิกํ กิลาสิกํ โสสิกํ อปมาริกํ – ''กุฏฺฐิโกสิ, คณฺฑิโกสิ, กิลาสิโกสิ, โสสิโกสิ, อปมาริโกสี''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺนอุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตุตุกาโม หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, มธุเมหิกํ – ''กุฏฺฐิโกสิ, คณฺฑิโกสิ, กิลาสิโกสิ, โสสิโกสิ, อปมาริโกสี''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตุตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน หีนํ วเทติ, กุฏฺฐิกํ คณฺฑิกํ กิลาสิกํ โสสิกํ อปมาริกํ – ''มธุเมหิโกสี''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺนอุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตุตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, มธุเมหิกํ – ''มธุเมหิโกสี''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๒. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตุตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ, อติทีฆํ อติรสฺสํ อติกณฺหํ อโจฺจทาตํ – ''อติทีโฆสิ, อติรโสฺสสิ, อติกโณฺหสิ, อโจฺจทาโตสี''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตุตุกาโม หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, นาติทีฆํ นาติรสฺสํ นาติกณฺหํ นาโจฺจทาตํ – ''อติทีโฆสิ, อติรโสฺสสิ, อติกโณฺหสิ, อโจฺจทาโตสี''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตุตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน หีนํ วเทติ, อติทีฆํ อติรสฺสํ อติกณฺหํ อโจฺจทาตํ – ''นาติทีโฆสิ, นาติรโสฺสสิ, นาติกโณฺหสิ, นาโจฺจทาโตสี''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตุตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, นาติทีฆํ นาติรสฺสํ นาติกณฺหํ นาโจฺจทาตํ – ''นาติทีโฆสิ, นาติรโสฺสสิ, นาติกโณฺหสิ, นาโจฺจทาโตสี''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๓. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตุตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ, ราคปริยุฏฺฐิตํ โทสปริยุฏฺฐิตํ โมหปริยุฏฺฐิตํ – ''ราคปริยุฏฺฐิโตสิ, โทสปริยุฏฺฐิโตสิ, โมหปริยุฏฺฐิโตสี''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺนอุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตุตุกาโม หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, วีตราคํ วีตโทสํ วีตโมหํ – ''ราคปริยุฏฺฐิโตสิ , โทสปริยุฏฺฐิโตสิ, โมหปริยุฏฺฐิโตสี''ติ ภณติ, อา

ปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน หีนํ วเทติ, ราคปริยุฏฺฐิตํ โทสปริยุฏฺฐิตํ โมหปริยุฏฺฐิตํ – ‘‘วีตราโคสิ, วีตโทโสสิ, วีตโมโหสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, วีตราคํ วีตโทสํ วีตโมหํ – ‘‘วีตราโคสิ, วีตโทโสสิ, วีตโมโหสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๔. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ, ปาราชิกํ อชฺฌาปนฺนํ สงฺฆาทิเสสํ อชฺฌาปนฺนํ ถุลฺลจฺจยํ อชฺฌาปนฺนํ ปาจิตฺติยํ อชฺฌาปนฺนํ ปาฏิเทสนียํ อชฺฌาปนฺนํ ทุกฺกฏํ อชฺฌาปนฺนํ ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺนํ – ‘‘ปาราชิกํ อชฺฌาปโนฺนสิ, สงฺฆาทิเสสํ อชฺฌาปโนฺนสิ, ถุลฺลจฺจยํ อชฺฌาปโนฺนสิ, ปาจิตฺติยํ อชฺฌาปโนฺนสิ, ปาฏิเทสนียํ อชฺฌาปโนฺนสิ, ทุกฺกฏํ อชฺฌาปโนฺนสิ, ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปโนฺนสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, โสตาปนฺนํ – ‘‘ปาราชิกํ อชฺฌาปโนฺนสิ…เป.… ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปโนฺนสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน หีนํ วเทติ, ปาราชิกํ อชฺฌาปนฺนํ…เป.… ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺนํ – ‘‘โสตาปโนฺนสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, โสตาปนฺนํ – ‘‘โสตาปโนฺนสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๕. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ, โอฏฺฐํ เมณฺฑํ โคณํ คทฺรภํ ติรจฺฉานคตํ เนรยิกํ – ‘‘โอโฏฺฐสิ, เมโณฺฑสิ, โคโณสิ, คทฺรโภสิ, ติรจฺฉานคโตสิ, เนรยิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหํ สุคติ, ทุคฺคติ เยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขา’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺนอุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, ปณฺฑิตํ พฺยตฺตํ เมธาวิ พหุสฺสุตํ ธมฺมกถิกํ – ‘‘โอโฏฺฐสิ, เมโณฺฑสิ, โคโณสิ, คทฺรโภสิ, ติรจฺฉานคโตสิ, เนรยิโกสิ; นตฺถิ ตุยฺหํ สุคติ, ทุคฺคติ เยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขา’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน หีนํ วเทติ, โอฏฺฐํ เมณฺฑํ โคณํ คทฺรภํ ติรจฺฉานคตํ เนรยิกํ – ‘‘ปณฺฑิโตสิ, พฺยโตฺตสิ, เมธาวีสิ, พหุสฺสุโตสิ,

ธมฺมกถิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหํ ทุคฺคติ, สุคติ เยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขา''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกเฏฺฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, ปณฺฑิตํ พฺยตฺตํ เมธาวิํ พหุสฺสุตํ ธมฺมกถิกํ – ''ปณฺฑิโตสิ, พฺยโตฺตสิ, เมธาวีสิ, พหุสฺสุโตสิ, ธมฺมกถิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหํ ทุคฺคติ, สุคติ เยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขา''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๖. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ, ''สนฺติ อิเธกเจฺจ จณฺฑาลา เวนา เนสาทา รถการา ปุกฺกุสา''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฏสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ, ''สนฺติ อิเธกเจฺจ ขตฺติยา, พฺราหฺมณา''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฏสฺสฯ

๒๗. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํวเทติ, ''สนฺติ อิเธกเจฺจ อวกณฺณกา ชวกณฺณกา ธนิฏฺฐกา สวิฏฺฐกา กุลวฑฺฒกา''ติ ภณติ…เป.…ฯ ''สนฺติ อิเธกเจฺจ พุทฺธรกฺขิตา ธมฺมรกฺขิตา สงฺฆรกฺขิตา''ติ ภณติ…เป.…ฯ ''สนฺติ อิเธกเจฺจ โกสิยา ภารทฺวาชา''ติ ภณติ…เป.…ฯ ''สนฺติ อิเธกเจฺจ โคตมา โมคฺคลฺลานา กจฺจานา วาสิฏฺฐา''ติ ภณติ…เป.…ฯ ''สนฺติ อิเธกเจฺจ โกฏฺฐกา ปุปฺผฉฑฺฑกา''ติ ภณติ…เป.…ฯ ''สนฺติ อิเธกเจฺจ กสฺสกา วาณิชา โครกฺขา''ติ ภณติ…เป.…ฯ ''สนฺติ อิเธกเจฺจ นฬการา กุมฺภการา เปสการา จมฺมการา นหาปิตา''ติ ภณติ…เป.…ฯ ''สนฺติ อิเธกเจฺจ มุทฺทิกา คณกา เลขกา''ติ ภณติ…เป.…ฯ ''สนฺติ อิเธกเจฺจ กุฏฺฐิกา คณฺฑิกา กิลาสิกา โสสิกา อปมาริกา''ติ ภณติ…เป.…ฯ ''สนฺติ อิเธกเจฺจ มธุเมหิกา''ติ ภณติ…เป.…ฯ ''สนฺติ อิเธกเจฺจ อติทีฆา อติรสฺสา อติกณฺหา อโจฺจทาตา''ติ ภณติ…เป.…ฯ ''สนฺติ อิเธกเจฺจ นาติทีฆา นาติรสฺสา นาติกณฺหา นาโจฺจทาตา''ติ ภณติ…เป.…ฯ ''สนฺติ อิเธกเจฺจ ราคปริยุฏฺฐิตา โทสปริยุฏฺฐิตา โมหปริยุฏฺฐิตา''ติ ภณติ…เป.…ฯ ''สนฺติ อิเธกเจฺจ วีตราคา วีตโทสา วีตโมหา''ติ ภณติ…เป.…ฯ ''สนฺติ อิเธกเจฺจ ปาราชิกํ อชฺฌาปนฺนา…เป.… ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺนา''ติ ภณติ…เป.…ฯ ''สนฺติ อิเธกเจฺจ โสตาปนฺนา''ติ ภณติ…เป.…ฯ ''สนฺติ อิเธกเจฺจ โอฏฺฐา เมณฺฑา โคณา คทฺรภา ติรจฺฉานคตา เนรยิกา, นตฺถิ เตสํ สุคติ, ทุคฺคติเยว เตสํ ปาฏิกงฺขา''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฏสฺสฯ

๒๘. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ, ''สนฺติ อิเธกเจฺจ ปณฺฑิตา พฺยตฺตา, เมธาวี พหุสฺสุตา ธมฺมกถิกา, นตฺถิ เตสํ ทุคฺคติ, สุคติเยว เตสํ ปาฏิกงฺขา''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฏสฺสฯ

๒๙. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ, ''เย นูน จณฺฑาลา เวนา เนสาทา รถการา ปุกฺกุสา''ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฏสฺส…เป.…ฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ, ‘‘เย นูน ปณฺฑิตา พฺยตฺตา เมธาวี พหุสฺสุตา ธมฺมกถิกา’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฏสฺสฯ

๓๐. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ, ‘‘น มยํ จณฺฑาลา เวนา เนสาทา รถการา ปุกฺกุสา’’ติ ภณติ…เป.…ฯ ‘‘น มยํ ปณฺฑิตา พฺยตฺตา เมธาวี พหุสฺสุตา ธมฺมกถิกา, นตฺถมฺหากํ ทุคฺคติ, สุคติเยว อมฺหากํ ปาฏิกงฺขา’’ติ ภณติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฏสฺสฯ

๓๑. อุปสมฺปโนฺน อนุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ, …เป.… หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ…เป.… อุกฺกเฏฺฐน หีนํ วเทติ…เป.… อุกฺกเฏฺฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, ปณฺฑิตํ พฺยตฺตํ เมธาวิํ พหุสฺสุตํ ธมฺมกถิกํ – ‘‘ปณฺฑิโตสิ, พฺยโตฺตสิ, เมธาวีสิ, พหุสฺสุโตสิ, ธมฺมกถิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหํ ทุคฺคติ, สุคติเยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขา’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฏสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อนุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ, ‘‘สนฺติ อิเธกเจฺจ จณฺฑาลา เวนา เนสาทา รถการา ปุกฺกุสา’’ติ ภณติ…เป.…ฯ ‘‘สนฺติ อิเธกเจฺจ ปณฺฑิตา พฺยตฺตา เมธาวี พหุสฺสุตา ธมฺมกถิกา, นตฺถิ เตสํ ทุคฺคติ, สุคติเยว เตสํ ปาฏิกงฺขา’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฏสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อนุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ, ‘‘เย นูน จณฺฑาลา เวนา เนสาทา รถการา ปุกฺกุสา’’ติ ภณติ…เป.…ฯ ‘‘เย นูน ปณฺฑิตา พฺยตฺตา เมธาวี พหุสฺสุตา ธมฺมกถิกา’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฏสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อนุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วเมฺภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ, ‘‘น มยํ จณฺฑาลา เวนา เนสาทา รถการา ปุกฺกุสา’’ติ ภณติ…เป.…ฯ ‘‘น มยํ ปณฺฑิตา พฺยตฺตา เมธาวี พหุสฺสุตา ธมฺมกถิกา, นตฺถมฺหากํทุคฺคติ, สุคติเยว อมฺหากํ ปาฏิกงฺขา’’ติ ภณติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฏสฺสฯ

๓๒. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วเมฺภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม, ทวกมฺยตา หีเนน หีนํ วเทติ, จณฺฑาลํ เวนํ เนสาทํ รถการํ ปุกฺกุสํ – ‘‘จณฺฑาโลสิ, เวโนสิ, เนสาโทสิ, รถกาโรสิ , ปุกฺกุโสสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุพฺภาสิตสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วเมฺภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม, ทวกมฺยตา หีเนนอุกฺกฏฺฐํ วเทติ, ขตฺติยํ พฺราหฺมณํ – ‘‘จณฺฑาโลสิ, เวโนสิ, เนสาโทสิ, รถกาโรสิ, ปุกฺกุโสสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุพฺภาสิตสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺนอุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วเมฺภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม, ทวกมฺยตา อุกฺกเฏฺฐน หีนํ วเทติ, จณฺฑาลํ เวนํ เนสาทํ รถการํ ปุกฺกุสํ – ‘‘ขตฺติโยสิ, พฺราหฺมโณสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุพฺภาสิตสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วเมฺภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม, ทวกมฺยตา อุกฺกเฏฺฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, ขตฺติยํ พฺราหฺมณํ – ‘‘ขตฺติโยสิ, พฺราหฺมโณสี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุพฺภาสิตสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วเมฺภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม, ทวกมฺยตา หีเนน หีนํ วเทติ…เป…. หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ…เป…. อุกฺกเฏฺฐน หีนํ วเทติ…เป…. อุกฺกเฏฺฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, ปณฺฑิตํ พฺยตฺตํ เมธาวิํ พหุสฺสุตํ ธมฺมกถิกํ – ‘‘ปณฺฑิโตสิ, พฺยโตฺตสิ, เมธาวีสิ, พหุสฺสุโตสิ, ธมฺมกถิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหํ ทุคฺคติ, สุคติ เยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขา’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุพฺภาสิตสฺสฯ

๓๓. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วเมฺภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม, ทวกมฺยตา เอวํ วเทติ, ‘‘สนฺติ อิเธกเจฺจ จณฺฑาลา เวนา เนสาทา รถการา ปุกฺกุสา’’ติ ภณติ…เป….ฯ ‘‘สนฺติ อิเธกเจฺจ ปณฺฑิตา พฺยตฺตา เมธาวี พหุสฺสุตา ธมฺมกถิกา, นตฺถิ เตสํ ทุคฺคติ, สุคติ เยว เตสํ ปาฏิกงฺขา’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุพฺภาสิตสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วเมฺภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม, ทวกมฺยตา เอวํ วเทติ, ‘‘เย นูน จณฺฑาลา เวนา เนสาทา รถการา ปุกฺกุสา’’ติ ภณติ…เป….ฯ ‘‘เย นูน ปณฺฑิตา พฺยตฺตา เมธาวี พหุสฺสุตา ธมฺมกถิกา’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุพฺภาสิตสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วเมฺภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม, ทวกมฺยตา เอวํ วเทติ, ‘‘น มยํ จณฺฑาลา เวนา เนสาทา รถการา ปุกฺกุสา’’ติ ภณติ…เป….ฯ ‘‘น มยํ ปณฺฑิตา พฺยตฺตา เมธาวี พหุสฺสุตา ธมฺมกถิกา, นตฺถมฺหากํ ทุคฺคติ, สุคติเยว อมฺหากํ ปาฏิกงฺขา’’ติ ภณติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุพฺภาสิตสฺสฯ

๓๔. อุปสมฺปโนฺน อนุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วเมฺภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม, ทวกมฺยตา หีเนน หีนํ วเทติ…เป…. หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ…เป…. อุกฺกเฏฺฐน หีนํ วเทติ…เป…. อุกฺกเฏฺฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ, ปณฺฑิตํ พฺยตฺตํ เมธาวิํ พหุสฺสุตํ ธมฺมกถิกํ – ‘‘ปณฺฑิโตสิ , พฺยโตฺตสิ, เมธาวีสิ, พหุสฺสุโตสิ ธมฺมกถิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหํ ทุคฺคติ; สุคติ เยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขา’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุพฺภาสิตสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อนุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วเมฺภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม, ทวกมฺยตา เอวํ วเทติ, ‘‘สนฺติ อิเธกเจฺจ จณฺฑาลา เวนา เนสาทา รถการา ปุกฺกุสา’’ติ ภณติ…เป….ฯ ‘‘สนฺติ อิเธกเจฺจ ปณฺฑิตา พฺยตฺตา เมธาวี พหุสฺสุตา ธมฺมกถิกา, นตฺถิ เตสํ ทุคฺคติ, สุคติ เยว เตสํ ปาฏิกงฺขา’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุพฺภาสิตสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อนุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วเมฺภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม, ทวกมฺยตา เอวํ วเทติ, ‘‘เย นูน จณฺฑาลา เวนา เนสาทา รถการา ปุกฺกุสา’’ติ ภณติ…เป….ฯ ‘‘เย นูน ปณฺฑิตา พฺยตฺตา เมธาวี พหุสฺสุตา ธมฺมกถิกา’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุพฺภาสิตสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อนุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วเมฺภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม, ทวกมฺยตา เอวํ วเทติ, ‘‘น มยํ จณฺฑาลา เวนา เนสาทา รถการา ปุกฺกุสา’’ติ ภณติ…เป….ฯ ‘‘น มยํ ปณฺฑิ

ตา พฺยตฺตา เมธาวี พหุสฺสุตา ธมฺมกถิกา, นตฺถมฺหากํ ทุคฺคติ, สุคติ เยว อมฺหากํ ปาฏิกงฺขา’’ติ ภณติ, อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุพฺภาสิตสฺส ฯ

๓๕. อนาปตฺติ อตฺถปุเรกฺขารสฺส, ธมฺมปุเรกฺขารสฺส, อนุสาสนิปุเรกฺขารสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, ขิตฺตจิตฺตสฺส, เวทนาฏฺฏสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ ฯ

โอมสวาทสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทุติยํ ฯ

๓. เปสุญฺญสิกฺขาปทํ

๓๖. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขูนํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ เปสุญฺญํ อุปสํหรนฺติ; อิมสฺส สุตฺวา อมุสฺส อกฺขายนฺติ, อิมสฺส เภทาย; อมุสฺส สุตฺวา อิมสฺส อกฺขายนฺติ, อมุสฺส เภทาย ฯ เตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ภณฺฑนานิ อุปฺปชฺชนฺติ, อุปฺปนฺนานิ จ ภณฺฑนานิ ภิโยฺยภาวาย เวปุลฺลาย สํวตฺตนฺติ ฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป…. เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขูนํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ เปสุญฺญํ อุปสํหริสฺสนฺติ, อิมสฺส สุตฺวา อมุสฺส อกฺขายิสฺสนฺติ, อิมสฺส เภทาย; อมุสฺส สุตฺวา อิมสฺส อกฺขายิสฺสนฺติ, อมุสฺส เภทาย! เตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ภณฺฑนานิ อุปฺปชฺชนฺติ, อุปฺปนฺนานิ จ ภณฺฑนานิ ภิโยฺยภาวาย เวปุลฺลาย สํวตฺตนฺตี’’ติ ฯ อถ โข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ‘‘สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ เปสุญฺญํ อุปสํหรถ, อิมสฺส สุตฺวา อมุสฺส อกฺขายถ, อิมสฺส เภทาย, อมุสฺส สุตฺวา อิมสฺส อกฺขายถ, อมุสฺส เภทาย? เตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ภณฺฑนานิ อุปฺปชฺชนฺติ, อุปฺปนฺนานิ จ ภณฺฑนานิ ภิโยฺยภาวาย เวปุลฺลาย สํวตฺตนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ , ภควา’’ติ ฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป…. กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ภิกฺขูนํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ เปสุญฺญํ อุปสํหริสฺสถ! อิมสฺส สุตฺวา อมุสฺส อกฺขายิสฺสถ, อิมสฺส เภทาย! อมุสฺส สุตฺวา อิมสฺส อกฺขายิสฺสถ, อมุสฺส เภทาย! เตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ภณฺฑนานิ อุปฺปชฺชนฺติ, อุปฺปนฺนานิ จ ภณฺฑนานิ ภิโยฺยภาวาย เวปุลฺลาย สํวตฺตนฺติ ฯ เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯ ปสนฺนานํ วา ภิโยฺยภาวาย…เป…. เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๗. ‘‘***ภิกฺขุเปสุเญฺญ ปาจิตฺติย***’’นฺติ ฯ

๓๘. **เปสุญฺญํ** นาม ทฺวีหากาเรหิ เปสุญฺญํ โหติ – ปิยกมฺยสฺส วา เภทาธิปฺปายสฺส วา ฯ ทสหากาเรหิ เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ชาติโตปิ, นามโตปิ, โคตฺตโตปิ, กมฺมโตปิ, สิปฺปโตปิ, อาพาธโตปิ, ลิงฺคโตปิ, กิเลสโตปิ, อาปตฺติโตปิ, อโกฺกสโตปิ ฯ

ชาติ นาม เทฺว ชาติโย – หีนา จ ชาติ อุกฺกฏฺฐา จ ชาติ ฯ **หีนา** นาม ชาติ – จณฺฑาลชาติ เวนชาติ เนสาทชาติ รถการชาติ ปุกฺกุสชาติ ฯ เอสา หีนา นาม ชาติ ฯ **อุกฺกฏฺฐา** นาม ชาติ – ขตฺติยชาติ พฺราหฺมณชาติ ฯ เอสา อุกฺกฏฺฐา นาม ชาติ…เป….ฯ

อโกฺกโสนาม เทฺว อโกฺกสา – หีโน จ อโกฺกโส อุกฺกโฏฺฐ จ อโกฺกโส ฯ **หีโน**นาม อโกฺกโส – โอโฏฺฐสิ, เมโณฺฑสิ, โคโณสิ, คทฺรโภสิ, ติรจฺฉานคโตสิ, เนรยิโกสิ; นตฺถิ ตุยฺหํ สุคติ; ทุคฺคติ

เยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขาติ, ยกาเรน วา ภกาเรน วา กาฏโกฏจิกาย วาฯ เอโส หีโน นามอโกฺกโสฯ **อุกฺกฏฺโฐ** นาม อโกฺกโส – ปณฺฑิโตสิ, พฺยโตฺตสิ, เมธาวีสิ, พหุสฺสุโตสิ, ธมฺมกถิโกสิ; นตฺถิ ตุยฺหํ ทุคฺคติ; สุคติ เยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขาติฯ เอโส อุกฺกฏฺโฐ นาม อโกฺกโสฯ

๓๙. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘จณฺฑาโล เวโน เนสาโท รถกาโร ปุกฺกุโส’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘ขตฺติโย พฺราหฺมโณ’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘อวกณฺณโก ชวกณฺณโก ธนิฏฺฐโก สวิฏฺฐโก กุลวฑฺฒโก’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘พุทฺธรกฺขิโต ธมฺมรกฺขิโต สงฺฆรกฺขิโต’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘โกสิโย ภารทฺวาโช’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺนอุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘โคตโม โมคฺคลฺลาโน กจฺจาโน วาสิโฏฺฐ’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺนอุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘โกฏฺฐโก ปุปฺผฉฑฺฑโก’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘กสฺสโก วาณิโช โครกฺข’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘นฬกาโร กุมฺภกาโร เปสกาโร จมฺมกาโร นหาปิโต’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘มุทฺทิโก คณโก เลขโก’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๐. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘กุฏฺฐิโก คณฺฑิโก กิลาสิโก โสสิโก อปมาริโก’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺนอุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘มธุเมหิโก’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘อติทีโฆ อติรโสฺส อติกโณฺห อโจฺจทาโต’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘นาติทีโฆ นาติรโสฺส นาติกโณฺห นาโจฺจทาโต’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘ราคปริยุฎฺฐิโต โทสปริยุฎฺฐิโต โมหปริยุฎฺฐิโต’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺนอุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘วีตราโค วีตโทโส วีตโมโห’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘ปาราชิกํ อชฺฌาปโนฺน, สงฺฆาทิเสสํ อชฺฌาปโนฺน, ถุลฺลจฺจยํ อชฺฌาปโนฺน, ปาจิตฺติยํ อชฺฌาปโนฺน , ปาฎิเทสนียํ อชฺฌาปโนฺน, ทุกฺกฎํ อชฺฌาปโนฺน, ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปโนฺน’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘โสตาปโนฺน’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘โอโฎฺฐ เมโณฺฑ โคโณ คทฺรโภ ติรจฺฉานคโต เนรยิโก, นตฺถิ ตสฺส สุคติ, ทุคฺคติเยว ตสฺส ปาฎิกงฺขา’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘ปณฺฑิโต พฺยโตฺต เมธาวี พหุสฺสุโต ธมฺมกถิโก, นตฺถิ ตสฺส ทุคฺคติ, สุคติ เยว ตสฺส ปาฎิกงฺขา’ติ ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๑. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ‘สนฺติ อิเธกเจฺจ จณฺฑาลา เวนา เนสาทา รถการา, ปุกฺกุสา’ติ ภณติ, น โส อญฺญํ ภณติ, ตเญฺญว ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฎสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺนอุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ‘สนฺติ อิเธกเจฺจ ขตฺติยา พฺราหฺมณา’ติ ภณติ, น โส อญฺญํ ภณติ, ตเญฺญว ภณตี’ติฯ อาปตฺติวาจาย, วาจาย ทุกฺกฎสฺส…เป.…ฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ‘สนฺติ อิเธกเจฺจ ปณฺฑิตา พฺยตฺตา เมธาวี พหุสฺสุตา ธมฺมกถิกา, นตฺถิ เตสํ ทุคฺคติ, สุคติ เยว เตสํ ปาฏิกงฺขา’ติ ภณติ, นโส อญฺญํ ภณติ, ตเญฺญว ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฏสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ‘เยนูน จณฺฑาลา เวนา เนสาทา รถการา ปุกฺกุสา’ติ ภณติ, น โส อญฺญํ ภณติ, ตเญฺญว ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฏสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ‘เยนูน ปณฺฑิตา พฺยตฺตา เมธาวี พหุสฺสุตา ธมฺมกถิกา’ติ ภณติ, น โส อญฺญํ ภณติ, ตเญฺญว ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฏสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ‘นมยํ จณฺฑาลา เวนา เนสาทา รถการา ปุกฺกุสา’ติ ภณติ, น โส อญฺญํ ภณติ, ตเญฺญว ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฏสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ – ‘‘อิตฺถนฺนาโม ‘นมยํ ปณฺฑิตา พฺยตฺตา เมธาวี พหุสฺสุตา ธมฺมกถิกา, นตฺถมฺหากํ ทุคฺคติ, สุคติ เยว อมฺหากํ ปาฏิกงฺขา’ติ ภณติ, น โส อญฺญํ ภณติ, ตเญฺญว ภณตี’’ติฯ อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ทุกฺกฏสฺสฯ

๔๒. อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ; อาปตฺติ วาจาย, วาจาย ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺนอุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อนุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อนุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อุปสมฺปโนฺน อนุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อนุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๔๓. อนาปตฺติ นปิยกมฺยสฺส, นเภทาธิปฺปายสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

เปสุญฺญสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ตติยํฯ

๔. ปทโสธมฺมสิกฺขาปทํ

๔๔. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุปาสเก ปทโส ธมฺมํ วาเจนฺติฯ อุปาสกา ภิกฺขูสุ อคารวา อปฺปติสฺสา อสภาควุตฺติกา วิหรนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุปาสเก ปทโส ธมฺมํ วาเจสฺสนฺติ! อุปาสกา ภิกฺขูสุ

อคารวา อปฺปติสฺสา อสภาควุตฺติกา วิหรนฺตี’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ‘‘สจฺจํ กิร ตุมฺเห, ภิกฺขเว, อุปาสเก ปทโส ธมฺมํ วาเจถ; อุปาสกา ภิกฺขูสุ อคารวา อปฺปติสฺสา อสภาควุตฺติกา วิหรนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป…. กถญฺหิ นาม ตุมฺเห, โมฆปุริสา, อุปาสเก ปทโส ธมฺมํ วาเจสฺสถ! อุปาสกา ภิกฺขูสุ อคารวา อปฺปติสฺสา อสภาควุตฺติกา วิหรนฺติ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิโยฺยภาวาย…เป…. เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๕. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ อนุปสมฺปนฺนํ ปทโส ธมฺมํ วาเจยฺย ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๔๖. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป…. ***ภิกฺขู***ติ…เป…. อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

อนุปสมฺปโนฺน นาม ภิกฺขุญฺจ ภิกฺขุนิญฺจ ฐเปตฺวา อวเสโส อนุปสมฺปโนฺน นามฯ

ปทโส นาม ปทํ, อนุปทํ, อนฺวกฺขรํ, อนุพฺยญฺชนํฯ

ปทํ นาม เอกโต ปฎฺฐเปตฺวา เอกโต โอสาเปนฺติฯ **อนุปทํ**นาม ปาเฎกฺกํ ปฎฺฐเปตฺวา เอกโต โอสาเปนฺติฯ **อนฺวกฺขรํ** นาม ‘‘รูปํ อนิจฺจ’’นฺติ วุจฺจมาโน, ‘‘รุ’’นฺติ โอปาเตติฯ **อนุพฺยญฺชนํ** นาม ‘‘รูปํ อนิจฺจ’’นฺติ วุจฺจมาโน, ‘‘เวทนา อนิจฺจา’’ติ สทฺทํ นิจฺฉาเรติฯ

ยญฺจ ปทํ, ยญฺจ อนุปทํ, ยญฺจ อนฺวกฺขรํ, ยญฺจ อนุพฺยญฺชนํ – สพฺพเมตํ ปทโส [ปทโส ธโมฺม (อิติปิ)]นามฯ

ธโมฺม นาม พุทฺธภาสิโต, สาวกภาสิโต, อิสิภาสิโต, เทวตาภาสิโต, อตฺถูปสญฺหิโต, ธมฺมูปสญฺหิโตฯ

วาเจยฺยาติ ปเทน วาเจติ, ปเท ปเท อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อกฺขราย วาเจติ, อกฺขรกฺขราย อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๗. อนุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี ปทโส ธมฺมํ วาเจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน เวมติโก ปทโส ธมฺมํ วาเจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี ปทโส ธมฺมํ วาเจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๔๘. อนาปตฺติ เอกโต อุทฺทิสาเปโนฺต, เอกโต สชฺฌายํ กโรโนฺต , เยภุเยฺยน ปคุณํ คนฺถํ ภณนฺตํ โอปาเตติ, โอสาเรนฺตํ โอปาเตติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ปทโสธมฺมสิกฺขาปทํ นิฎฺฐิตํ จตุตฺถํฯ

๕. สหเสยฺยสิกฺขาปทํ

๔๙. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา อาฬวิยํ วิหรติ อคฺคาฬเว เจติเยฯ เตน โข ปน สมเยน อุปาสกา อารามํ อาคจฺฉนฺติ ธมฺมสฺสวนายฯ ธมฺเม ภาสิเต เถรา ภิกฺขู ยถาวิหารํ คจฺฉนฺติฯ นวกา ภิกฺขู ตเตฺถว อุปฏฺฐานสาลายํ อุปาสเกหิ สทฺธึ มุฏฺฐสฺสตี, อสมฺปชานา, นคฺคา, วิกูชมานา, กากจฺฉมานา เสยฺยํ กเปฺปนฺติฯ อุปาสกา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภทนฺตา มุฏฺฐสฺสตี อสมฺปชานา นคฺคา วิกูชมานา กากจฺฉมานา เสยฺยํ กเปฺปสฺสนฺตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ อุปาสกานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขู อนุปสมฺปเนฺนน สหเสยฺยํ กเปฺปสฺสนฺตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู เต นวเก ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ภิกฺขู อนุปสมฺปเนฺนน สหเสยฺยํ กเปฺปนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา อนุปสมฺปเนฺนน สหเสยฺยํ กเปฺปสฺสนฺติ! เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘โย ปน ภิกฺขุ อนุปสมฺปเนฺนน สหเสยฺยํ กเปฺปยฺย ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๕๐. อถ โข ภควา อาฬวิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน โกสมฺพี เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน โกสมฺพี ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา โกสมฺพิยํ วิหรติ พทริการาเมฯ ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ ราหุลํ เอตทโวจุํ – ‘‘ภควตา, อาวุโส ราหุล, สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ – ‘น อนุปสมฺปเนฺนน สหเสยฺยา กเปฺปตพฺพา’ติฯ เสยฺยํ, อาวุโส ราหุล, ชานาหี’’ติฯ อถ โข อายสฺมา ราหุโล เสยฺยํ อลภมาโน วจฺจกุฏิยา เสยฺยํ กเปฺปสิฯ อถ โข ภควา รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย เยน วจฺจกุฏิ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อุกฺกาสิฯ อายสฺมาปิ ราหุโล อุกฺกาสิฯ ‘‘โก เอตฺถา’’ติ? ‘‘อหํ, ภควา, ราหุโล’’ติฯ ‘‘กิสฺส ตฺวํ, ราหุล, อิธ นิสิโนฺนสี’’ติ? อถ โข อายสฺมา ราหุโล ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อนุปสมฺปเนฺนน ทิรตฺตติรตฺตํ สหเสยฺยํ กเปฺปตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๕๑. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ อนุปสมฺปเนฺนน อุตฺตริทิรตฺตติรตฺตํ สหเสยฺยํ กเปฺปยฺย, ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๕๒. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

อนุปสมฺปโนฺน นาม ภิกฺขุํ ฐเปตฺวา อวเสโส อนุปสมฺปโนฺน นามฯ

อุตฺตริทิรตฺตติรตฺตนฺติอติเรกทิรตฺตติรตฺตํฯ

สหาติ เอกโตฯ

เสยฺยา นาม สพฺพจฺฉนฺนา, สพฺพปริจฺฉนฺนา, เยภุเยฺยนจฺฉนฺนา, เยภุเยฺยน ปริจฺฉนฺนาฯ

เสยฺยํ กเปฺปยฺยาติ จตุเตฺถ ทิวเส อตฺถงฺคเต สูริเย, อนุปสมฺปเนฺน นิปเนฺน, ภิกฺขุ นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส฿ ภิกฺขุ นิปเนฺน, อนุปสมฺปโนฺน นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส฿ อุโภ วา นิปชฺชนฺติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส฿ อุฏฺฐหิตฺวา ปุนปฺปุนํ นิปชฺชนฺติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส฿

๕๓. อนุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี อุตฺตริทิรตฺตติรตฺตํ สหเสยฺยํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส฿ อนุปสมฺปเนฺน เวมติโก อุตฺตริทิรตฺตติรตฺตํ สหเสยฺยํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส฿ อนุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี อุตฺตริทิรตฺตติรตฺตํ สหเสยฺยํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส฿

อุปฑฺฒจฺฉเนฺน อุปฑฺฒปริจฺฉเนฺน, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส฿ อุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส฿ อุปสมฺปเนฺน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส฿ อุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อนาปตฺติ฿

๕๔. อนาปตฺติ เทฺวติโสฺส รตฺติโย วสติ, อูนกเทฺวติโสฺส รตฺติโย วสติ, เทฺว รตฺติโย วสิตฺวา ตติยาย รตฺติยา ปุรารุณา นิกฺขมิตฺวา ปุน วสติ, สพฺพจฺฉเนฺน, สพฺพอปริจฺฉเนฺน, สพฺพปริจฺฉเนฺน สพฺพอจฺฉเนฺน [วสติ, สพฺพอจฺฉเนฺน สพฺพอปริจฺฉเนฺน, (สี.)], เยภุเยฺยน อจฺฉเนฺน, เยภุเยฺยน อปริจฺฉเนฺน, อนุปสมฺปเนฺน นิปเนฺน ภิกฺขุ นิสีทติ, ภิกฺขุ นิปเนฺน อนุปสมฺปโนฺน นิสีทติ, อุโภ วา นิสีทนฺติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ฿

สหเสยฺยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ฿

๖. ทุติยสหเสยฺยสิกฺขาปทํ

๕๕. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม฿ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อนุรุโทฺธ โกสเลสุ ชนปเท [เอตฺถ อมฺพฏฺฐสุตฺตาทิฏีกา โอโลเกตพฺพา] สาวตฺถึ คจฺฉโนฺต สายํ อญฺญตรํ คามํ อุปคจฺฉิ฿ เตน โข ปน สมเยน ตสฺมึ คาเม อญฺญตริสฺสา อิตฺถิยา อาวสถาคารํ ปญฺญตฺตํ โหติ฿ อถ โข อายสฺมา อนุรุโทฺธ เยน สา อิตฺถี เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ อิตฺถึ เอตทโวจ – ''สเจ เต, ภคินิ, อครุ, วเสยฺยาม เอกรตฺตํ อาวสถาคาเร''ติ฿ ''วเสยฺยาถ, ภเนฺต''ติ฿ อเญฺญปิ อทฺธิกา เยน สา อิตฺถี เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ อิตฺถึ เอตทโวจุํ – ''สเจ เต, อเยฺย, อครุ วเสยฺยาม เอกรตฺตํ อาวสถาคาเร''ติ ฿ ''เอโส โข อโยฺย สมโณ ปฐมํ อุปคโต; สเจ โส อนุชานาติ, วเสยฺยาถา''ติ฿ อถ โข เต อทฺธิกา เยนายสฺมา อนุรุโทฺธ เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ เอตทโวจุํ – ''สเจ เต, ภเนฺต, อครุ, วเสยฺยาม เอกรตฺตํ อาวสถาคาเร''ติ฿ ''วเสยฺยาถ, อาวุโส''ติ฿ อถ โข สา อิตฺถี อายสฺมเนฺต อนุรุเทฺธ สห ทสฺสเนน ปฏิพทฺธจิตฺตา อโหสิ฿ อถ โข สา อิตฺถี เยนายสฺมา อนุรุโทฺธ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ เอตทโวจ – ''อโยฺย, ภเนฺต, อิเมหิ มนุเสฺสหิ อากิโณฺณ น ผาสุ วิหริสฺสติ฿ สาธาหํ, ภเนฺต, อยฺยสฺสมญฺจกํ อพฺภนฺตรํ ปญฺญเปยฺย''นฺติ฿ อธิวาเสสิ โข อายสฺมา อนุรุโทฺธ ตุณฺหีภาเวน฿ อถ โข สา อิตฺถี อายสฺมโต อนุรุทฺธสฺส มญฺจกํ อพฺภนฺตรํ ปญฺญเปตฺวา อลงฺกตปฺปฏิยตฺตา คนฺธคนฺธินี เยนายสฺมา อนุรุโทฺธ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ เอตทโวจ – ''อโยฺย, ภเนฺต, อภิรูโป ทสฺสนีโย ปาสาทิโก, อหํ จมฺหิ อภิรูปา ทสฺสนียา ปาสาทิกา฿ สาธาหํ, ภเนฺต, อยฺยสฺส ปชาปติ ภเวยฺย''นฺติ฿ เอวํ วุเตฺต อายสฺมา อนุรุโทฺธ ตุณฺหี อโหสิ฿ ทุติยมฺปิ โข…เป.… ตติยมฺปิ โข สา อิตฺถี อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ เอตทโวจ – ''อโยฺย,

ภเนฺต, อภิรูโป ทสฺสนีโย ปาสาทิโก, อหญฺจมฺหิ อภิรูปา ทสฺสนียา ปาสาทิกาฯ สาธุ, ภเนฺต, อโยฺย มเญฺจว ปฏิจฺฉตุ [สมฺปฏิจฺฉตุ (สฺยา.)] สพฺพญฺจ สาปเตยฺย''นฺติฯ ตติยมฺปิ โข อายสฺมา อนุรุโทฺธ ตุณฺหี อโหสิฯ อถ โข สา อิตฺถี สาฏกํ นิกฺขิปิตฺวา อายสฺมโต อนุรุทฺธสฺส ปุรโต จงฺกมติปิ ติฏฺฐติปิ นิสีทติปิ เสยฺยมฺปิ กเปฺปติฯ อถ โข อายสฺมา อนุรุโทฺธ อินฺทฺริยานิ โอกฺขิปิตฺวา ตํ อิตฺถึ เนว โอโลเกสิ นปิ อาลปิฯ อถ โข สา อิตฺถี – ''อจฺฉริยํ วต โภ, อพฺภุตํ วต โภ! พหู เม มนุสฺสา สเตนปิ สหเสฺสนปิ ปหิณนฺติฯ อยํ ปน สมโณ – มยา สามํ ยาจิยมาโน – น อิจฺฉติ มเญฺจว ปฏิจฺฉิตุํ สพฺพญฺจ สาปเตยฺย''นฺติ สาฏกํ นิวาเสตฺวา อายสฺมโต อนุรุทฺธสฺส ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ เอตทโวจ – ''อจฺจโย มํ, ภเนฺต, อจฺจคมา ยถาพาลํ ยถามูฬฺหํ ยถาอกุสลํ ยาหํ เอวมกาสิํฯ ตสฺสา เม, ภเนฺต, อโยฺย อจฺจยํ อจฺจยโต ปฏิคฺคณฺหาตุ อายติํ สํวรายา''ติฯ ''ตคฺฆ ตฺวํ, ภคินิ, อจฺจโย อจฺจคมา ยถาพาลํ ยถามูฬฺหํ ยถาอกุสลํ ยา ตฺวํ เอวมกาสิฯ ยโต จ โข ตฺวํ, ภคินิ, อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฏิกโรสิ, ตํ เต มยํ ปฏิคฺคณฺหามฯ วุทฺธิ เหสา, ภคินิ, อริยสฺส วินเย โย อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฏิกโรติ อายติญฺจ สํวรํ อาปชฺชตี''ติฯ

อถ โข สา อิตฺถี ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตเปฺปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา, อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ ภุตฺตาวิํ โอนีตปตฺตปาณิํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข ตํ อิตฺถิํ อายสฺมา อนุรุโทฺธ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข สา อิตฺถี – อายสฺมตา อนุรุเทฺธน ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุเตฺตชิตา สมฺปหํสิตา – อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ เอตทโวจ – ''อภิกฺกนฺตํ, ภเนฺต, อภิกฺกนฺตํ, ภเนฺต! เสยฺยถาปิ, ภเนฺต, นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุเชฺชยฺย, ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย, มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิเกฺขยฺย, อนฺธกาเร วา เตลปโชฺชตํ ธาเรยฺย – จกฺขุมโนฺต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ, เอวเมวํ อเยฺยน อนุรุเทฺธน อเนกปริยาเยน ธโมฺม ปกาสิโตฯ เอสาหํ, ภเนฺต, ตํ ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจฯ อุปาสิกํ มํ อโยฺย ธาเรตุ อชฺชตเคฺค ปาณุเปตํ สรณํ คต''นฺติฯ

อถ โข อายสฺมา อนุรุโทฺธ สาวตฺถิยํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม อายสฺมา อนุรุโทฺธ มาตุคาเมน สหเสยฺยํ กเปฺปสฺสตี''ติ! อถ โข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ''สจฺจํ กิร ตฺวํ, อนุรุทฺธ, มาตุคาเมนสหเสยฺยํ กเปฺปสี''ติ? ''สจฺจํ, ภควา''ติ ฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, อนุรุทฺธ, มาตุคาเมน สหเสยฺยํ กเปฺปสฺสสิ! เนตํ, อนุรุทฺธ, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๕๖. **''โย ปน ภิกฺขุ มาตุคาเมน สหเสยฺยํ กเปฺปยฺย ปาจิตฺติย''**นฺติฯ

๕๗. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

มาตุคาโมนาม มนุสฺสิตฺถี, น ยกฺขี [ยกฺขินี (ก.)], น เปตี, น ติรจฺฉานคตา; อนฺตมโส ตทหุชาตาปิ ทาริกา, ปเคว มหตฺตรีฯ

สหาติ เอกโตฯ

เสยฺยา นาม สพฺพจฺฉนฺนา, สพฺพปริจฺฉนฺนา, เยภุเยฺยนจฺฉนฺนา, เยภุเยฺยน ปริจฺฉนฺนาฯ

เสยฺยํกเปฺปยฺยาติ อตฺถงฺคเต สูริเย, มาตุคาเม นิปนฺเน ภิกฺขุ นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ภิกฺขุ นิปนฺเน มาตุคาโม นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุโภ วา นิปชฺชนฺติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุฏฺฐหิตฺวา ปุนปฺปุนํ นิปชฺชนฺติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๕๘. มาตุคาเม มาตุคามสญฺญี สหเสยฺยํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ มาตุคาเม เวมติโก สหเสยฺยํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ มาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี สหเสยฺยํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปฑฺฒจฺฉเนฺน อุปฑฺฒปริจฺฉเนฺน, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ยกฺขิยา วา เปติยา วา ปณฺฑเกน วา ติรจฺฉานคติตฺถิยา วา สหเสยฺยํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อมาตุคาเม มาตุคามสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อมาตุคาเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อมาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๕๙. อนาปตฺติสพฺพจฺฉเนฺน สพฺพอปริจฺฉเนฺน, สพฺพปริจฺฉเนฺน สพฺพอจฺฉเนฺน [อนาปตฺติ สพฺพอจฺฉเนฺน สพฺพอปริจฺฉเนฺน, (สี.)], เยภุเยฺยน อจฺฉเนฺน, เยภุเยฺยน อปริจฺฉเนฺน, มาตุคาเม นิปเนฺน ภิกฺขุ นิสีทติ , ภิกฺขุ นิปเนฺน มาตุคาโม นิสีทติ, อุโภ วา นิสีทนฺติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ทุติยสหเสยฺยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํฯ

๗. ธมฺมเทสนาสิกฺขาปทํ

๖๐. เตน สมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายี สาวตฺถิยํ กุลูปโก โหติ, พหุกานิ กุลานิ อุปสงฺกมติฯ อถ โข อายสฺมา อุทายี ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน อญฺญตรํ กุลํ เตนุปสงฺกมิฯ เตน โข ปน สมเยน ฆรณี นิเวสนทฺวาเร นิสินฺนา โหติ, ฆรสุณฺหา อาวสถทฺวาเร นิสินฺนา โหติฯ อถ โข อายสฺมา อุทายี เยน ฆรณี เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ฆรณิยา อุปกณฺณเก ธมฺมํ เทเสสิฯ อถ โข ฆรสุณฺหาย เอตทโหสิ – ''กิ นุ โข โส สมโณ สสฺสุยา ชาโร อุทาหุ โอภาสตี''ติ?

อถ โข อายสฺมา อุทายี ฆรณิยา อุปกณฺณเก ธมฺมํ เทเสตฺวา เยน ฆรสุณฺหา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ฆรสุณฺหาย อุปกณฺณเก ธมฺมํ เทเสสิฯ อถ โข ฆรณิยา เอตทโหสิ – ''กิํ นุ โข โส สมโณ ฆรสุณฺหาย ชาโร อุทาหุ โอภาสตี''ติ ? อถ โข อายสฺมา อุทายี ฆรสุณฺหาย อุปกณฺณเก ธมฺมํ เทเสตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ฆรณี ฆรสุณฺหํ เอตทโวจ – ''เห เช, กิํ เต เอโส สมโณ อโวจา''ติ? ''ธมฺมํ เม, อเยฺย, เทเสสิ''ฯ ''อยฺยาย ปน กิํ อโวจา''ติ? ''มยฺหมฺปิ ธมฺมํ เทเสสี''ติฯ ตา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม อโยฺย อุทายี มาตุคามสฺส อุปกณฺณเก ธมฺมํ เทเสสฺสติ! นนุ นาม วิสฺสเฏฺฐน วิวเฏน ธโมฺม เทเสตโพฺพ''ติ?

อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู ตาสํ อิตฺถีนํ อุชฺฌายนฺตีนํ ขิยฺยนฺตีนํ วิปาเจนฺตีนํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม อายสฺมา อุทายี มาตุคาม

สฺส ธมฺมํ เทเสสฺสตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อุทายึ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ‘‘สจฺจํ กิร ตฺวํ, อุทายิ, มาตุคามสฺส ธมฺมํ เทเสสี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป…. กถญฺหินาม ตฺวํ, โมฆปุริส, มาตุคามสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสสิฯ เนตํ โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘โย ปน ภิกฺขุ มาตุคามสฺส ธมฺมํ เทเสยฺย ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๖๑. เตน โข ปน สมเยน อุปาสิกา ภิกฺขู ปสฺสิตฺวา เอตทโวจุํ – ‘‘อิงฺฆายฺยา ธมฺมํ เทเสถา’’ติฯ ‘‘น, ภคินี, กปฺปติ มาตุคามสฺส ธมฺมํ เทเสตุ’’นฺติฯ ‘‘อิงฺฆายฺยา ฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสถ, สกฺกา เอตฺตเกนปิ ธโมฺม อญฺญาตุ’’นฺติฯ ‘‘น, ภคินี, กปฺปติ มาตุคามสฺส ธมฺมํ เทเสตุ’’นฺติฯ กุกฺกุจฺจายนฺตา น เทเสสุํฯ อุปาสิกา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อยฺยา อเมฺหหิ ยาจิยมานา ธมฺมํ น เทเสสฺสนฺตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู ตาสํ อุปาสิกานํอุชฺฌายนฺตีนํ ขิยฺยนฺตีนํ วิปาเจนฺตีนํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มาตุคามสฺส ฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘โย ปน ภิกฺขู มาตุคามสฺส อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสยฺย, ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๖๒. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู – ‘‘ภควตา อนุญฺญาตํ มาตุคามสฺส ฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสตุ’’นฺติ เต อวิญฺญุํ ปุริสวิคฺคหํ อุปนิสีทาเปตฺวา มาตุคามสฺส อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป…. เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อวิญฺญุํ ปุริสวิคฺคหํ อุปนิสีทาเปตฺวา มาตุคามสฺส อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสสฺสนฺตี’’ติ!

อถ โข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ‘‘สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, อวิญฺญุํ ปุริสวิคฺคหํ อุปนิสีทาเปตฺวา มาตุคามสฺส อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสถา’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป…. กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, อวิญฺญุํ ปุริสวิคฺคหํ อุปนิสีทาเปตฺวา มาตุคามสฺส อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๖๓. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ มาตุคามสฺส อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสยฺย, อญฺญตฺร วิญฺญุนา ปุริสวิคฺคเหน, ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๖๔. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป…. **ภิกฺขู**ติ…เป…. อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

มาตุคาโมนาม มนุสฺสิตฺถี; น ยกฺขี น เปตี น ติรจฺฉานคตา; วิญฺญู, ปฏิพลา สุภาสิตทุพฺภาสิตํ ทุฏฺฐุลฺลาทุฏฺฐุลฺลํ อาชานิตุํฯ

อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหีติ อติเรกฉปฺปญฺจวาจาหิฯ

ธมฺโม นาม พุทฺธภาสิโต, สาวกภาสิโต, อิสิภาสิโต, เทวตาภาสิโต, อตฺถูปสญฺหิโต, ธมฺมูปสญฺหิโตฯ

เทเสยฺยาติ ปเทน เทเสติ, ปเท ปเท อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อกฺขราย เทเสติ, อกฺขรกฺขราย อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อญฺญตฺร วิญฺญุนา ปุริสวิคฺคเหนาติ ฐเปตฺวา วิญฺญุํ ปุริสวิคฺคหํฯ วิญฺญู นาม ปุริสวิคฺคโห, ปฏิพโล โหติ สุภาสิตทุพฺภาสิตํ ทุฏฺฐุลฺลาทุฏฺฐุลฺลํ อาชานิตุํฯ

๖๕. มาตุคาเม มาตุคามสญฺญี อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสติ, อญฺญตฺร วิญฺญุนา ปุริสวิคฺคเหน, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ มาตุคาเม เวมติโก อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสติ, อญฺญตฺร วิญฺญุนา ปุริสวิคฺคเหน, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ มาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสติ, อญฺญตฺร วิญฺญุนา ปุริสวิคฺคเหน, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ยกฺขิยา วา เปติยา วา ปณฺฑกสฺส วา ติรจฺฉานคตมนุสฺสวิคฺคหิตฺถิยา วา อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสติ, อญฺญตฺร วิญฺญุนา ปุริสวิคฺคเหน, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อมาตุคาเม มาตุคามสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อมาตุคาเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อมาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๖๖. อนาปตฺติ วิญฺญุนา ปุริสวิคฺคเหน, ฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสติ, อูนกฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสติ, อุฏฺฐหิตฺวา ปุน นิสีทิตฺวา เทเสติ, มาตุคาโม อุฏฺฐหิตฺวา ปุน นิสีทติ ตสฺมิํ เทเสติ, อญฺญสฺส มาตุคามสฺส เทเสติ, ปญฺหํ ปุจฺฉติ, ปญฺหํ ปุฏฺโฐ กเถติ, อญฺญสฺสตฺถาย ภณนฺตํ มาตุคาโม สุณาติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ธมฺมเทสนาสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํฯ

๘. ภูตาโรจนสิกฺขาปทํ

๖๗. [ปารา. ๑๙๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํฯ เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา สนฺทิฏฺฐา สมฺภตฺตา ภิกฺขู วคฺคุมุทาย นทิยา ตีเร วสฺสํ อุปคจฺฉิํสุฯ เตน โข ปน สมเยน วชฺชี ทุพฺภิกฺขา โหติ – ทฺวีหิติกา เสตฏฺฐิกา สลากาวุตฺตา, น สุกรา อุญฺฉน ปคฺคเหน ยาเปตุํฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เอตรหิ โข วชฺชี ทุพฺภิกฺขา – ทฺวีหิติกา เสตฏฺฐิกา สลากาวุตฺตา, น สุกรา อุญฺฉน ปคฺคเหน ยาเปตุํฯ เกน นุ โข มยํ อุปาเยน สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วเสยฺยาม, น จ ปิณฺฑเกน กิลเมยฺยามา’’ติ? เอกเจฺจ เอวมาหํสุ – ‘‘หนฺท มยํ, อาวุโส, คิหีนํ กมฺมนฺตํ อธิเฏฺฐมฯ เอวํ เต อมฺหากํ ทาตุํ มญฺญิสฺสนฺติฯ เอวํ มยํ สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วสิสฺสาม, น จ ปิณฺฑเกน กิลมิสฺสามา’’ติฯ

เอกเจฺจ เอวมาหํสุ – ‘‘อลํ, อาวุโส, กึ คิหีนํ กมฺมนฺตํ อธิฏฺฐิเตน? หนฺท มยํ, อาวุโส, คิหีนํ ทูเตยฺยํ หราม฿ เอวํ เต อมฺหากํ ทาตุํ มญฺญิสฺสนฺติ฿ เอวํ มยํ สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วสิสฺสาม, น จ ปิณฺฑเกน กิลมิสฺสามา’’ติ฿ เอกเจฺจ เอวมาหํสุ – ‘‘อลํ, อาวุโส; กึ คิหีนํ กมฺมนฺตํ อธิฏฺฐิเตน! กึ คิหีนํ ทูเตยฺยํ หเฎน! หนฺท มยํ, อาวุโส, คิหีนํ อญฺญมญฺญสฺส อุตฺตริมนุสฺสธมฺมสฺส วณฺณํ ภาสิสฺสาม – ‘อสุโก ภิกฺขุ ปฐมสฺส ฌานสฺส ลาภี, อสุโก ภิกฺขุ ทุติยสฺส ฌานสฺส ลาภี, อสุโก ภิกฺขุ ตติยสฺส ฌานสฺส ลาภี, อสุโก ภิกฺขุ จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภี, อสุโก ภิกฺขุ โสตาปโนฺน, อสุโก ภิกฺขุ สกทาคามี, อสุโก ภิกฺขุ อนาคามี, อสุโก ภิกฺขุ อรหา, อสุโก ภิกฺขุ เตวิโชฺช, อสุโก ภิกฺขุ ฉฬภิโญฺญ’ติ฿ เอวํ เต อมฺหากํ ทาตุํ มญฺญิสฺสนฺติ฿ เอวํ มยํ สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วสิสฺสาม, น จ ปิณฺฑเกน กิลมิสฺสามา’’ติ฿ เอโส เยว โข, อาวุโส, เสโยฺย, โย อมฺหากํ คิหีนํ อญฺญมญฺญสฺส อุตฺตริมนุสฺสธมฺมสฺส วโณฺณ ภาสิโต’’ติ฿

อถ โข เต ภิกฺขู คิหีนํ อญฺญมญฺญสฺส อุตฺตริมนุสฺสธมฺมสฺส วณฺณํ ภาสึสุ – ‘‘อสุโก ภิกฺขุ ปฐมสฺส ฌานสฺส ลาภี…เป.… อสุโก ภิกฺขุ ฉฬภิโญฺญ’’ติ฿ อถ โข เต มนุสฺสา – ‘‘ลาภา วต โน, สุลทฺธํ วต โน, เยสํ โน เอวรูปา ภิกฺขู วสฺสํ อุปคตา, น วต โน อิโต ปุเพฺพ เอวรูปา ภิกฺขู วสฺสํ อุปคตา, ยถยิเม ภิกฺขู สีลวโนฺต กลฺยาณธมฺมา’’ติ฿ เต น ตาทิสานิ โภชนานิ อตฺตนา ภุญฺชนฺติ, มาตาปิตูนํ เทนฺติ ปุตฺตทารสฺส เทนฺติ ทาสกมฺมกรโปริสสฺส เทนฺติ มิตฺตามจฺจานํ เทนฺติ ญาติสาโลหิตานํ เทนฺติ ยาทิสานิ ภิกฺขูนํ เทนฺติ฿ น ตาทิสานิ ขาทนียานิ สายนียานิ ปานานิ อตฺตนา ขาทนฺติ สายนฺติ ปิวนฺติ [อตฺตนา ปิวนฺติ (สฺยา. ก.)] มาตาปิตูนํ เทนฺติ ปุตฺตทารสฺส เทนฺติ ทาสกมฺมกรโปริสสฺส เทนฺติ มิตฺตามจฺจานํ เทนฺติ ญาติสาโลหิตานํ เทนฺติ , ยาทิสานิ ภิกฺขูนํ เทนฺติ฿ อถ โข เต ภิกฺขู วณฺณวา อเหสุํ ปีณินฺทฺริยา ปสนฺนมุขวณฺณา วิปฺปสนฺนฉวิวณฺณา฿

๖๘. อาจิณฺณํ โข ปเนตํ วสฺสํวุฏฺฐานํ ภิกฺขูนํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตุํ฿ อถ โข เต ภิกฺขู วสฺสํวุฏฺฐา เตมาสจฺจเยน เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน เวสาลี เตน ปกฺกมึสุ฿ อนุปุเพฺพน เยน เวสาลี มหาวนํ กูฏาคารสาลา เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ฿ เตน โข ปน สมเยน ทิสาสุ วสฺสํวุฏฺฐา ภิกฺขู กิสา โหนฺติ ลูขา ทุพฺพณฺณา อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาตา ธมนิสนฺถตคตฺตา฿ วคฺคุมุทาตีริยา ปน ภิกฺขู วณฺณวา โหนฺติ ปีณินฺทฺริยา ปสนฺนมุขวณฺณา วิปฺปสนฺนฉวิวณฺณา฿ อาจิณฺณํ โข ปเนตํ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ อาคนฺตุเกหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ปฏิสโมฺมทิตุํ฿ อถ โข ภควา วคฺคุมุทาตีริเย ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘กจฺจิ, ภิกฺขเว, ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺจิ สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วสิตฺถ, น จ ปิณฺฑเกน กิลมิตฺถา’’ติ? ‘‘ขมนียํ ภควา, ยาปนียํ ภควา฿ สมคฺคา จ มยํ, ภเนฺต, สโมฺมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วสิมฺหา, น จ ปิณฺฑเกน กิลมิมฺหา’’ติ฿ ชานนฺตาปิ ตถาคตา ปุจฺฉนฺติ, ชานนฺตาปิ น ปุจฺฉนฺติ฿ กาลํ วิทิตฺวา ปุจฺฉนฺติ , กาลํ วิทิตฺวา น ปุจฺฉนฺติ฿ อตฺถสญฺหิตํ ตถาคตา ปุจฺฉนฺติ, โน อนตฺถสญฺหิตํ฿ อนตฺถสญฺหิเต เสตุฆาโต ตถาคตานํ฿ ทฺวีหากาเรหิ พุทฺธาภควโนฺต ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉนฺติ – ธมฺมํ วา เทเสสฺสาม, สาวกานํ วา สิกฺขาปทํ ปญฺญเปสฺสามาติ฿

อถ โข ภควา วคฺคุมุทาตีริเย ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘ยถา กถํ ปน ตุเมฺห, ภิกฺขเว, สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วสิตฺถ, น จ ปิณฺฑเกน กิลมิตฺถา’’ติ? อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ฿ ‘‘กจฺจิ ปน โว, ภิกฺขเว, ภูต’’นฺติ? ‘‘ภูตํ, ภควา’’ติ฿ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, ภิกฺขเว, อุทรสฺส การณา คิหีนํ อญฺญมญฺญสฺส อุตฺตริมนุสฺส

ธมฺมสฺส วณฺณํ ภาสิสฺสถ! เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๖๙. **“โย ปน ภิกฺขุ อนุปสมฺปนฺนสฺส อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อาโรเจยฺย ภูตสฺมึ, ปาจิตฺติย”**นฺติฯ

๗๐. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป…. **ภิกฺขู**ติ…เป…. อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

อนุปสมฺปโนฺน นาม ภิกฺขุญฺจ ภิกฺขุนิญฺจ ฐเปตฺวา, อวเสโส อนุปสมฺปโนฺน นามฯ

[ปารา. ๑๙๘] **อุตฺตริมนุสฺสธโมฺม** นาม ฌานํ, วิโมโกฺข, สมาธิ, สมาปตฺติ, ญาณทสฺสนํ, มคฺคภาวนา, ผลสจฺฉิกิริยา, กิเลสปฺปหานํ, วินีวรณตา จิตฺตสฺส, สุญฺญาคาเร อภิรติฯ

[ปารา. ๑๙๙] **ฌาน**นฺติปฐมํ ฌานํ, ทุติยํ ฌานํ, ตติยํ ฌานํ, จตุตฺถํ ฌานํฯ

[ปารา. ๑๙๙] **วิโมโกฺข**ติ สุญฺญโต วิโมโกฺข, อนิมิโตฺต วิโมโกฺข, อปฺปณิหิโต วิโมโกฺขฯ

[ปารา. ๑๙๙] **สมาธี**ติ สุญฺญโต สมาธิ, อนิมิโตฺต สมาธิ, อปฺปณิหิโตสมาธิฯ

[ปารา. ๑๙๙] **สมาปตฺตี**ติ สุญฺญตา สมาปตฺติ, อนิมิตฺตา สมาปตฺติ, อปฺปณิหิตา สมาปตฺติฯ

[ปารา. ๑๙๙] **ญาณทสฺสน**นฺติ ติโสฺส วิชฺชาฯ

[ปารา. ๑๙๙] **มคฺคภาวนา**ติ จตฺตาโร สติปฏฺฐานา, จตฺตาโร สมฺมปฺปธานา, จตฺตาโร อิทฺธิปาทา, ปญฺจินฺทฺริยานิ, ปญฺจ พลานิ, สตฺต โพชฺฌงฺคา, อริโย อฎฺฐงฺคิโก มโคฺคฯ

[ปารา. ๑๙๙] **ผลสจฺฉิกิริยา**ติ โสตาปตฺติผลสฺส สจฺฉิกิริยา, สกทาคามิผลสฺส สจฺฉิกิริยา, อนาคามิผลสฺส สจฺฉิกิริยา, อรหตฺตสฺส [อรหตฺตผลสฺส (สฺยา.)]สจฺฉิกิริยาฯ

[ปารา. ๑๙๙] **กิเลสปฺปหาน**นฺติ ราคสฺส ปหานํ, โทสสฺส ปหานํ, โมหสฺส ปหานํฯ

[ปารา. ๑๙๙] **วินีวรณตา จิตฺตสฺสา**ติ ราคา จิตฺตํ วินีวรณตา, โทสา จิตฺตํ วินีวรณตา, โมหา จิตฺตํ วินีวรณตาฯ

[ปารา. ๑๙๙] **สุญฺญาคาเร อภิรตี**ติ ปฐเมน ฌาเนน สุญฺญาคาเร อภิรติ, ทุติเยน ฌาเนน สุญฺญาคาเร อภิรติ, ตติเยน ฌาเนน สุญฺญาคาเร อภิรติ, จตุเตฺถน ฌาเนน สุญฺญาคาเร อภิรติฯ

๗๑. **อาโรเจยฺยา**ติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – “ปฐมํ ฌานํ สมาปชฺชิ”นฺติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – “ปฐมํ ฌานํ สมาปชฺชามี”ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมํ ฌานํ สมาปนฺโน’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมสฺส ฌานสฺส ลาภิมฺหี’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมสฺส ฌานสฺส วสิมฺหี’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมํฌานํ สจฺฉิกตํ มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ทุติยํ ฌานํ… ตติยํ ฌานํ… จตุตฺถํ ฌานํ สมาปชฺชิํ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; จตุตฺถํ ฌานํ สจฺฉิกตํ มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘สุญฺญตํ วิโมกฺขํ… อนิมิตฺตํ วิโมกฺขํ… อปฺปณิหิตํ วิโมกฺขํ… สุญฺญตํ สมาธิํ… อนิมิตฺตํ สมาธิํ… อปฺปณิหิตํ สมาธิํ สมาปชฺชิํ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; อปฺปณิหิตสฺส สมาธิสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; อปฺปณิหิโต สมาธิ สจฺฉิกโต มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘สุญฺญตํ สมาปตฺติํ… อนิมิตฺตํ สมาปตฺติํ… อปฺปณิหิตํ สมาปตฺติํ สมาปชฺชิํ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; อปฺปณิหิตาย สมาปตฺติยา ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; อปฺปณิหิตา สมาปตฺติ สจฺฉิกตา มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ติโสฺส วิชฺชา สมาปชฺชิํ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ติสฺสนฺนํ วิชฺชานํ ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ติโสฺส วิชฺชา สจฺฉิกตา มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน… จตฺตาโร สมฺมปฺปธาเน… จตฺตาโร อิทฺธิปาเท สมาปชฺชิํ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; จตุนฺนํ อิทฺธิปาทานํ ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; จตฺตาโร อิทฺธิปาทา สจฺฉิกตา มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปญฺจินฺทฺริยานิ… ปญฺจ พลานิ สมาปชฺชิํ, สมาปชฺชามิ , สมาปนฺโน; ปญฺจนฺนํ พลานํ ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปญฺจ พลานิ สจฺฉิกตานิ มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘สตฺต โพชฺฌงฺเค สมาปชฺชิํ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; สตฺตนฺนํ โพชฺฌงฺคานํ ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; สตฺต โพชฺฌงฺคา สจฺฉิกตา มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘อริยํ อฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปโนฺน; อริยสฺส อฏฺฐงฺคิกสฺส มคฺคสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; อริโย อฏฺฐงฺคิโก มโคฺค สจฺฉิกโต มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘โสตาปตฺติผลํ… สกทาคามิผลํ… อนาคามิผลํ… อรหตฺตํ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปโนฺน; อรหตฺตสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; อรหตฺตํ [อรหตฺตผลํ (สฺยา.)] สจฺฉิกตํ มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ราโค เม จโตฺต… โทโส เม จโตฺต… โมโห เม จโตฺต, วโนฺต, มุโตฺต, ปหีโน, ปฏินิสฺสโฏฺฐ, อุเกฺขฏิโต , สมุเกฺขฏิโต’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ราคา เม จิตฺตํ วินีวรณํ… โทสา เม จิตฺต วินีวรณํ… โมหา เม จิตฺตํ วินีวรณ’’นฺติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘สุญฺญาคาเร ปฐมํ ฌานํ… ทุติยํ ฌานํ… ตติยํ ฌานํ… จตุตฺถํ ฌานํ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปโนฺน; สุญฺญาคาเร จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; สุญฺญาคาเร จตุตฺถํ ฌานํ สจฺฉิกตํ มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๗๒. **อาโรเจยฺยา**ติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมญฺจ ฌานํ ทุติยญฺจ ฌานํ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปโนฺน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส ทุติยสฺส จ ฌานสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานํ ทุติยญฺจ ฌานํ สจฺฉิกตํ มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมญฺจ ฌานํ ตติยญฺจ ฌานํ… ปฐมญฺจ ฌานํ จตุตฺถญฺจ ฌานํ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปโนฺน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส จตุตฺถสฺส จ ฌานสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานํ จตุตฺถญฺจ ฌานํ สจฺฉิกตํ มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมญฺจ ฌานํ สุญฺญตญฺจ วิโมกฺขํ… อนิมิตฺตญฺจ วิโมกฺขํ… อปฺปณิหิตญฺจ วิโมกฺขํ… สุญฺญตญฺจสมาธึ… อนิมิตฺตญฺจ สมาธึ… อปฺปณิหิตญฺจ สมาธึ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปโนฺน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส อปฺปณิหิตสฺส จ สมาธิสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานํ อปฺปณิหิโต จ สมาธิ สจฺฉิกโต มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมญฺจ ฌานํ สุญฺญตญฺจ สมาปตฺตึ… อนิมิตฺตญฺจ สมาปตฺตึ… อปฺปณิหิตญฺจ สมาปตฺตึ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปโนฺน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส อปฺปณิหิตาย จ สมาปตฺติยา ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานํ อปฺปณิหิตา จ สมาปตฺติ สจฺฉิกตา มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมญฺจ ฌานํ ติโสฺส จ วิชฺชา สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปโนฺน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส ติสฺสนฺนญฺจ วิชฺชานํ ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานํ ติโสฺส จ วิชฺชา สจฺฉิกตา มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมญฺจ ฌานํ จตฺตาโร จ สติปฏฺฐาเน…เป…. จตฺตาโร จ สมฺมปฺปธาเน… จตฺตาโร จ อิทฺธิปาเท สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส จตุนฺนญฺจ อิทฺธิปาทานํ ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานํ จตฺตาโร จ อิทฺธิปาทา สจฺฉิกตา มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมญฺจ ฌานํ, ปญฺจ จ อินฺทฺริยานิ… ปญฺจ จ พลานิ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส ปญฺจนฺนญฺจ พลานํ ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานํ ปญฺจ จ พลานิ สจฺฉิกตานิ มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมญฺจ ฌานํ สตฺต จ โพชฺฌงฺเค สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส สตฺตนฺนญฺจ โพชฺฌงฺคานํ ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานํ สตฺต จ โพชฺฌงฺคา สจฺฉิกตา มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมญฺจ ฌานํ อริยญฺจ อฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส อริยสฺส จ อฏฺฐงฺคิกสฺสมคฺคสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานํ อริโย จ อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค สจฺฉิกโต มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมญฺจ ฌานํ โสตาปตฺติผลญฺจ… สกทาคามิผลญฺจ… อนาคามิผลญฺจ… อรหตฺตญฺจ [อรหตฺตผลญฺจ (สฺยา.)]สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส อรหตฺตสฺส [อรหตฺตผลสฺส (สฺยา.)] จ ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานํ อรหตฺตญฺจ สจฺฉิกตํ มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมญฺจ ฌานํ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน… ราโค จ เม จโตฺต… โทโส จ เม จโตฺต… โมโห จ เม จโตฺต, วโนฺต, มุโตฺต, ปหีโน, ปฏินิสฺสโฏฺฐ, อุเกฺขฏิโต, สมุเกฺขฏิโต’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมญฺจ ฌานํ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน… ราคา จ เม จิตฺตํ วินีวรณํ… โทสา จ เม จิตฺตํ วินีวรณํ… โมหา จ เม จิตฺตํ วินีวรณ’’นฺติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๗๓. **อาโรเจยฺยา**ติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ทุติยญฺจ ฌานํ ตติยญฺจ ฌานํ… ทุติยญฺจ ฌานํ จตุตฺถญฺจ ฌานํ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ทุติยสฺส จ ฌานสฺส จตุตฺถสฺส จ ฌานสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ทุติยญฺจ ฌานํ จตุตฺถญฺจ ฌานํ สจฺฉิกตํ มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ทุติยญฺจ ฌานํ สุญฺญตญฺจ วิโมกฺขํ…เป…. โมหา จ เม จิตฺตํ วินีวรณ’’นฺติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ทุติยญฺจ ฌานํ ปฐมญฺจ ฌานํ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ทุติยสฺส จ ฌานสฺส ปฐมสฺส จ ฌานสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ทุติยญฺจ ฌานํ ปฐมญฺจ ฌานํ สจฺฉิกตํ มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป….ฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘โมหา จ เม จิตฺตํ วินีวรณํ, ปฐมญฺจ ฌานํ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; โมหา จ เม จิตฺตํ วินีวรณํ, ปฐมสฺส จ ฌานสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; โมหา จ เม จิตฺตํ วินีวรณํ, ปฐมญฺจ ฌานํ สจฺฉิกตํ มยา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป.…ฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘โมหา จ เม จิตฺตํ วินีวรณํ, โทสา จ เม จิตฺตํ วินีวรณ’’นฺติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส…เป.…ฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมญฺจ ฌานํ ทุติยญฺจ ฌานํ ตติยญฺจ ฌานํ จตุตฺถญฺจ ฌานํ สุญฺญตญฺจ วิโมกฺขํ อนิมิตฺตญฺจ วิโมกฺขํ อปฺปณิหิตญฺจ วิโมกฺขํ สุญฺญตญฺจ สมาธึ อนิมิตฺตญฺจ สมาธึ อปฺปณิหิตญฺจ สมาธึ สุญฺญตญฺจ สมาปตฺตึ อนิมิตฺตญฺจ สมาปตฺตึ อปฺปณิหิตญฺจ สมาปตฺตึ ติโสฺส จ วิชฺชา จตฺตาโร จ สติปฏฺฐาเน จตฺตาโร จ สมฺมปฺปธาเน จตฺตาโร จ อิทฺธิปาเท ปญฺจ จ อินฺทฺริยานิ ปญฺจ จ พลานิ สตฺต จ โพชฺฌงฺเค อริยญฺจ อฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ โสตาปตฺติผลญฺจ สกทาคามิผลญฺจ อนาคามิผลญฺจ อรหตฺตญฺจ [อรหตฺตผลญฺจ (สฺยา.)]สมาปชฺชึ…เป.… ราโค จ เม จโตฺต, โทโส จ เม จโตฺต, โมโห จ เม จโตฺต, วโนฺต, มุโตฺต, ปหีโน, ปฏินิสฺสโฏฺฐ, อุเกฺขฏิโต สมุเกฺขฏิโต, ราคา จ เม จิตฺตํ วินีวรณํ, โทสา จ เม จิตฺตํ วินีวรณํ, โมหา จ เม จิตฺตํ วินีวรณ’’นฺติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๗๔. **อาโรเจยฺยา**ติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมํ ฌานํ สมาปชฺชิ’’นฺติ วตฺตุกาโม ‘‘ทุติยํ ฌานํ สมาปชฺชิ’’นฺติ ภณนฺตสฺส ปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส, น ปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมํ ฌานํ สมาปชฺชิ’’นฺติ วตฺตุกาโม ‘‘ตติยํ ฌานํ…เป.… จตุตฺถํ ฌานํ, สุญฺญตํ วิโมกฺขํ, อนิมิตฺตํ วิโมกฺขํ, อปฺปณิหิตํ วิโมกฺขํ, สุญฺญตํ สมาธึ, อนิมิตฺตํ สมาธึ, อปฺปณิหิตํ สมาธึ, สุญฺญตํ สมาปตฺตึ, อนิมิตฺตํ สมาปตฺตึ, อปฺปณิหิตํ สมาปตฺตึ, ติโสฺส วิชฺชา, จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน, จตฺตาโร สมฺมปฺปธาเน, จตฺตาโร อิทฺธิปาเท, ปญฺจินฺทฺริยานิ, ปญฺจ พลานิ, สตฺต โพชฺฌงฺเค, อริยํ อฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ, โสตาปตฺติผลํ, สกทาคามิผลํ, อนาคามิผลํ, อรหตฺตํ [อรหตฺตผลํ (สฺยา.)] สมาปชฺชึ…เป.… ราโค เม จโตฺต, โทโส เม จโตฺต, โมโห เม จโตฺต, วโนฺต, มุโตฺต, ปหีโน; ปฏินิสฺสโฏฺฐ, อุเกฺขฏิโต, สมุเกฺขฏิโต; ราคา เม จิตฺตํ วินีวรณํ, โทสา เม จิตฺตํ วินีวรณํ, โมหา เม จิตฺตํ วินีวรณ’’นฺติ ภณนฺตสฺส ปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส, น ปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ทุติยํ ฌานํ สมาปชฺชิ’’นฺติ วตฺตุกาโม…เป.… ‘‘โมหา เม จิตฺตํ วินีวรณ’’นฺติ ภณนฺตสฺส ปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส, น ปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส…เป.…ฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ทุติยํ ฌานํ สมาปชฺชิ’’นฺติ วตฺตุกาโม – ‘‘ปฐมํ ฌานํ สมาปชฺชิ’’นฺติ ภณนฺตสฺส ปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส, น ปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส…เป.…ฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘โมหา เม จิตฺตํ วินีวรณ’’นฺติ วตฺตุกาโม – ‘‘ปฐมํ ฌานํ สมาปชฺชิ’’นฺติ ภณนฺตสฺส ปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส, น ปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส…เป.…ฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘โมหา เม จิตฺตํ วินีวรณ’’นฺติ วตฺตุกาโม – ‘‘โทสา เม จิตฺตํ วินีวรณ’’นฺติ ภณนฺตสฺส ปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส, น ปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส…เป.…ฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ปฐมญฺจ ฌานํ ทุติยญฺจ ฌานํ ตติยญฺจ ฌานํ จตุตฺถญฺจ ฌานํ …เป.… โทสา จ เม จิตฺตํ วินีวรณ’’นฺติ วตฺตุกาโม – ‘‘โมหา เม จิตฺตํ วินีวรณ’’นฺติ ภณนฺตสฺส ปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส, น ปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘ทุติยญฺจ ฌานํ ตติยญฺจ ฌานํ จตุตฺถญฺจ ฌานํ…เป.… โมหา จ เม จิตฺตํ วินีวรณ’’นฺติ วตฺตุกาโม – ‘‘ปฐมํ ฌานํ สมาปชฺชิ’’นฺติ ภณนฺตสฺส ปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส, น ปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส…เป.…ฯ

๗๕. **อาโรเจยฺยา**ติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘โย เต วิหาเร วสิ โส ภิกฺขุ ปฐมํ ฌานํ สมาปชฺชิ, สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน; โส ภิกฺขุปฐมสฺส ฌานสฺส ลาภี, วสี; เตน ภิกฺขุนา ปฐมํ ฌานํ สจฺฉิกต’’นฺติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘โย เต วิหาเร วสิ โส ภิกฺขุ ทุติยํ ฌานํ…เป.… ตติยํ ฌานํ จตุตฺถํ ฌานํ สมาปชฺชิ, สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน; โส ภิกฺขุ จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภี, วสี; เตน ภิกฺขุนา จตุตฺถํ ฌานํ สจฺฉิกต’’นฺติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘โย เต วิหาเร วสิ โส ภิกฺขุ สุญฺญตํ วิโมกฺขํ…เป.… อนิมิตฺตํ วิโมกฺขํ อปฺปณิหิตํ วิโมกฺขํ สุญฺญตํ สมาธึ อนิมิตฺตํ สมาธึ อปฺปณิหิตํ สมาธึ สมาปชฺชิ, สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน; โส ภิกฺขุ อปฺปณิหิตสฺส สมาธิสฺส ลาภี, วสี; เตน ภิกฺขุนา อปฺปณิหิโต สมาธิ สจฺฉิกโต’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘โย เต วิหาเร วสิ โส ภิกฺขุ สุญฺญตํ สมาปตฺตึ…เป.… อนิมิตฺตํ สมาปตฺตึ อปฺปณิหิตํ สมาปตฺตึ สมาปชฺชิ, สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน; อปฺปณิหิตาย สมาปตฺติยา ลาภี, วสี; เตน ภิกฺขุนา อปฺปณิหิตา สมาปตฺติ สจฺฉิกตา’’ติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ‘‘โย เต วิหาเร วสิ โส ภิกฺขุ ติโสฺส วิชฺชา …เป.… จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน, จตฺตาโร สมฺมปฺปธาเน, จตฺตาโร อิทฺธิปาเท, ปญฺจินฺทฺริยานิ, ปญฺจ พลานิ, สตฺต โพชฺฌงฺเค, อริยํ อฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ, โสตาปตฺติผลํ, สกทาคามิผลํ, อนาคามิผลํ, อรหตฺตํ [อรหตฺตผลํ (สฺยา.)] สมาปชฺชิ…เป.… สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน…เป.… ตสฺส ภิกฺขุโน ราโค จตฺโต, โทโส จตฺโต, โมโห จตฺโต, วนฺโต, มุตฺโต, ปหีโน, ปฏินิสฺสฏฺโฐ, อุกฺเขฏิโต, สมุกฺเขฏิโต; ตสฺส

ภิกฺขุโน ราคา จิตฺตํ วินีวรณํ, โทสา จิตฺตํ วินีวรณํ, โมหา จิตฺตํ วินีวรณ''นฺติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ''โย เต วิหาเร วสิ โส ภิกฺขุ สุญฺญาคาเร ปฐมํ ฌานํ…เป…. ทุติยํ ฌานํ ตติยํ ฌานํ จตุตฺถํ ฌานํ สมาปชฺชิ, สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน; โส ภิกฺขุ สุญฺญาคาเร จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภี, วสี; เตน ภิกฺขุนา สุญฺญาคาเร จตุตฺถํ ฌานํ สจฺฉิกต''นฺติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ''โย เต จีวรํ ปริภุญฺชิ, โย เต ปิณฺฑปาตํ ปริภุญฺชิ, โย เต เสนาสนํ ปริภุญฺชิ, โย เต คิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารํ ปริภุญฺชิ โส ภิกฺขุ สุญฺญาคาเร จตุตฺถํ ฌานํ สมาปชฺชิ, สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน; โส ภิกฺขุ สุญฺญาคาเร จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภี, วสี; เตน ภิกฺขุนา สุญฺญาคาเร จตุตฺถํ ฌานํ สจฺฉิกต''นฺติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๗๖. **อาโรเจยฺยา**ติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ''เยน เต วิหาโร ปริภุตฺโต…เป…. เยน เต จีวรํ ปริภุตฺตํ, เยน เต ปิณฺฑปาโต ปริภุตฺโต, เยน เต เสนาสนํ ปริภุตฺตํ, เยน เต คิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาโร ปริภุตฺโต โส ภิกฺขุ สุญฺญาคาเร จตุตฺถํ ฌานํ สมาปชฺชิ, สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน; โส ภิกฺขุ สุญฺญาคาเร จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภี, วสี; เตน ภิกฺขุนา สุญฺญาคาเร จตุตฺถํ ฌานํ สจฺฉิกต''นฺติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส – ''ยํ ตฺวํ อาคมฺม วิหารํ อทาสิ…เป…. จีวรํ อทาสิ, ปิณฺฑปาตํ อทาสิ, เสนาสนํ อทาสิ, คิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารํ อทาสิ โส ภิกฺขุ สุญฺญาคาเร จตุตฺถํ ฌานํ สมาปชฺชิ, สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน; โส ภิกฺขุ สุญฺญาคาเร จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภี, วสี; เตน ภิกฺขุนา สุญฺญาคาเร จตุตฺถํ ฌานํ สจฺฉิกต''นฺติ ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๗๗. อนาปตฺติ อุปสมฺปนฺนสฺส, ภูตํ อาโรเจติ, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ภูตาโรจนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํฯ

๙. ทุฏฺฐุลฺลาโรจนสิกฺขาปทํ

๗๘. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ฉพฺพคฺคิเยหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ภณฺฑนกโต โหติฯ โส สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา สงฺฆํ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสํ ยาจิฯ ตสฺส สโงฺฆ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสํ อทาสิฯ เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยํ อญฺญตรสฺส ปูคสฺส สงฺฆภตฺตํ โหติฯ โส ปริวสนฺโต ภตฺตเคฺค อาสนปริยนฺเต นิสีทิฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เต อุปาสเก เอตทโวจุํ – ''เอโส, อาวุโส, อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ตุมฺหากํ สมฺภาวิโต กุลูปโก; เยเนว หเตฺถน สทฺธาเทยฺยํ ภุญฺชติ เตเนว หเตฺถน อุปกฺกมิตฺวา อสุจึ โมเจสิฯ โส สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา สงฺฆํ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสํ ยาจิฯ ตสฺส สโงฺฆ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสํ อทาสิ ฯ โส ปริวสนฺโต อาสนปริยนฺเต นิสิโนฺน''ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป…. เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุสฺส ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อนุปสมฺปนฺนสฺส อาโรเจสฺสนฺตี''ติ…เป…. ''สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อนุปสมฺปนฺนสฺส

อาโรเจถา’’ติ? ‘‘สจฺจํ , ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป…. กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ภิกฺขุสฺส ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อนุปสมฺปนฺนสฺส อาโรเจสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๗๙. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อนุปสมฺปนฺนสฺส อาโรเจยฺย, อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมุติยา [ภิกฺขุสมฺมติยา (สฺยา.)], ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๘๐. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป…. **ภิกฺขู**ติ…เป…. อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขุสฺสาติ อญฺญสฺส ภิกฺขุสฺสฯ

ทุฏฺฐุลฺลานาม อาปตฺติ – จตฺตาริ จ ปาราชิกานิ, เตรส จ สงฺฆาทิเสสาฯ

อนุปสมฺปโนฺน นาม ภิกฺขุญฺจ ภิกฺขุนิญฺจ ฐเปตฺวา อวเสโส อนุปสมฺปโนฺน นามฯ

อาโรเจยฺยาติ อาโรเจยฺย อิตฺถิยา วา ปุริสสฺส วา คหฏฺฐสฺส วา ปพฺพชิตสฺส วาฯ

อญฺญตฺร *ภิกฺขุสมฺมุติยา*ติ ฐเปตฺวา ภิกฺขุสมฺมุตึฯ

อตฺถิ ภิกฺขุสมฺมุติ อาปตฺติปริยนฺตา, น กุลปริยนฺตาฯ อตฺถิ ภิกฺขุสมฺมุติ กุลปริยนฺตา, น อาปตฺติปริยนฺตา, อตฺถิ ภิกฺขุสมฺมุติ อาปตฺติปริยนฺตา จ กุลปริยนฺตา จ, อตฺถิ ภิกฺขุสมฺมุติ เนว อาปตฺติปริยนฺตา น กุลปริยนฺตาฯ

อาปตฺติปริยนฺตา นาม อาปตฺติโย ปริคฺคหิตาโย โหนฺติ – ‘‘เอตฺตกาหิ อาปตฺตีหิ อาโรเจตโพฺพ’’ติฯ

กุลปริยนฺตา นาม กุลานิ ปริคฺคหิตานิ โหนฺติ – ‘‘เอตฺตเกสุ กุเลสุ อาโรเจตโพฺพ’’ติฯ **อาปตฺติปริยนฺตา จ กุลปริยนฺตา จ**นาม อาปตฺติโย จ ปริคฺคหิตาโย โหนฺติ, กุลานิ จ ปริคฺคหิตานิ โหนฺติ – ‘‘เอตฺตกาหิ อาปตฺตีหิ เอตฺตเกสุ กุเลสุ อาโรเจตโพฺพ’’ติฯ **เนว อาปตฺติปริยนฺตา น กุลปริยนฺตา** นาม อาปตฺติโย จ อปริคฺคหิตาโย โหนฺติ, กุลานิ จ อปริคฺคหิตานิ โหนฺติ – ‘‘เอตฺตกาหิ อาปตฺตีหิ เอตฺตเกสุ กุเลสุ อาโรเจตโพฺพ’’ติฯ

๘๑. อาปตฺติปริยเนฺต ยา อาปตฺติโย ปริคฺคหิตาโย โหนฺติ, ตา อาปตฺติโย ฐเปตฺวา อญฺญาหิ อาปตฺตีหิ อาโรเจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

กุลปริยเนฺต ยานิ กุลานิ ปริคฺคหิตานิ โหนฺติ,ตานิ กุลานิ ฐเปตฺวา อเญฺญสุ กุเลสุ อาโรเจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาปตฺติปริยเนฺต จ กุลปริยเนฺต จ ยา อาปตฺติโย ปริคฺคหิตาโย โหนฺติ, ตา อาปตฺติโย ฐเปตฺวา ยานิ กุลานิ ปริคฺคหิตานิ โหนฺติ, ตานิ กุลานิ ฐเปตฺวา อญฺญาหิ อาปตฺตีหิ อเญฺญสุ กุเลสุ อาโรเจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

เนว อาปตฺติปริยเนฺต น กุลปริยเนฺต, อนาปตฺติฯ

๘๒. ทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา ทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี อนุปสมฺปนฺนสฺส อาโรเจติ, อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมุติยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา เวมติโก อนุปสมฺปนฺนสฺส อาโรเจติ, อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมุติยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา อทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี อนุปสมฺปนฺนสฺส อาโรเจติ, อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมุติยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อทุฏฺฐุลฺลํอาปตฺตึ อาโรเจติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อนุปสมฺปนฺนสฺส ทุฏฺฐุลฺลํ วา อทุฏฺฐุลฺลํ วา อชฺฌาจารํ อาโรเจติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อทุฏฺฐุลฺลายอาปตฺติยา ทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา อทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๘๓. อนาปตฺติ วตฺถุํ อาโรเจติ โน อาปตฺตึ, อาปตฺตึ อาโรเจติ โน วตฺถุํ, ภิกฺขุสมฺมุติยา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ทุฏฺฐุลฺลาโรจนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ นวมํฯ

๑๐. ปถวีขณนสิกฺขาปทํ

๘๔. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา อาฬวิยํ วิหรติ อคฺคาฬเว เจติเยฯ เตน โข ปน สมเยน อาฬวกา [อาฬวิกา (สฺยา.)] ภิกฺขู นวกมฺมํ กโรนฺตา ปถวึ ขณนฺติปิ ขณาเปนฺติปิฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ปถวึ ขณิสฺสนฺติปิ ขณาเปสฺสนฺติปิ! เอกินฺทฺริยํ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชีวํ วิเหเฐนฺตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อาฬวกา ภิกฺขู ปถวึ ขณิสฺสนฺติปิ ขณาเปสฺสนฺติปี’’ติ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ปถวึ ขณถปิ ขณาเปถปี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ปถวึ ขณิสฺสถปิ ขณาเปสฺสถปิ! ชีวสญฺญิโน หิ, โมฆปุริสา, มนุสฺสา ปถวิยาฯ เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๘๕. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ ปถวึ ขเณยฺย วา ขณาเปยฺย วา, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๘๖. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ปถวี นาม เทฺว ปถวิโย – ชาตา จ ปถวี อชาตา จ ปถวีฯ

ชาตา นาม ปถวี – สุทฺธปํสุ สุทฺธมตฺติกา อปฺปปาสาณา อปฺปสกฺขรา อปฺปกฐลา อปฺปมรุมฺพา อปฺปวาลิกา, เยภุเยฺยนปํสุกา, เยภุเยฺยนมตฺติกาฯ อทฑฺฒาปิ วุจฺจติ ชาตา ปถวีฯ โยปิ ปํสุปุโญฺช วา มตฺติกาปุโญฺช วา อติเรกจาตุมาสํ โอวโฏฺฐ, อยมฺปิ วุจฺจติ ชาตา ปถวีฯ

อชาตานาม ปถวี – สุทฺธปาสาณา สุทฺธสกฺขรา สุทฺธกฐลา สุทฺธมรุมฺพา สุทฺธวาลิกา อปฺปปํสุกา อปฺปมตฺติกา, เยภุเยฺยนปาสาณา, เยภุเยฺยนสกฺขรา, เยภุเยฺยนกฐลา, เยภุเยฺยนมรุมฺพา, เยภุเยฺยนวาลิกาฯ ทฑฺฒาปิ วุจฺจติ อชาตา ปถวีฯ โยปิ ปํสุปุโญฺช วา มตฺติกาปุโญฺช วา โอมกจาตุมาสํ โอวโฏฺฐ, อยมฺปิ วุจฺจติ อชาตา ปถวีฯ

ขเณยฺยาติสยํ ขณติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ขณาเปยฺยาติ อญฺญํ อาณาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สกิํ อาณโตฺต พหุกมฺปิ ขณติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๘๗. ปถวิยา ปถวิสญฺญี ขณติ วา ขณาเปติ วา, ภินฺทติ วา เภทาเปติ วา, ทหติ วา ทหาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ปถวิยา เวมติโก ขณติ วา ขณาเปติ วา, ภินฺทติ วา เภทาเปติ วา, ทหติ วา ทหาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

ปถวิยา อปถวิสญฺญี ขณติ วา ขณาเปติ วา, ภินฺทติ วา เภทาเปติ วา, ทหติ วา ทหาเปติ วา, อนาปตฺติฯ

อปถวิยา ปถวิสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อปถวิยา เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อปถวิยา อปถวิสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๘๘. อนาปตฺติ – ‘‘อิมํ ชาน, อิมํ เทหิ, อิมํ อาหร, อิมินา อโตฺถ, อิมํ กปฺปิยํ กโรหี’’ติ ภณติ, อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ปถวีขณนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํฯ

มุสาวาทวโคฺค ปฐโมฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

มุสาโอมสเปสุญฺญํ, ปทเสยฺยาย เว ทุเว;
อญฺญตฺร วิญฺญุนา ภูตา, ทุฏฺฐุลฺลาปตฺติ ขณนาติฯ

๒. ภูตคามวโคฺค

๑. ภูตคามสิกฺขาปทํ

๘๙. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา อาฬวิยํ วิหรติ อคฺคาฬเว เจติเยฯ เตน โข ปน สมเยน อาฬวกา ภิกฺขู นวกมฺมํ กโรนฺตา รุกฺขํ ฉินฺทนฺติปิ เฉทาเปนฺติปิฯ อญฺญตโรปิ อาฬวโก ภิกฺขุ รุกฺขํ ฉินฺทติฯ ตสฺมิํ รุกฺเข อธิวตฺถา เทวตา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘มา, ภนฺเต, อตฺตโน ภวนํ กตฺตุกาโม มยฺหํ ภวนํ ฉินฺที’’ติฯ โส ภิกฺขุ อนาทิยนฺโต ฉินฺทิ เยว, ตสฺสา จ เทวตาย ทารกสฺส พาหุํ อาโกเฏสิฯ อถ โข ตสฺสา เทวตาย เอตทโหสิ – ‘‘ยํนูนาหํ อิมํ ภิกฺขุํ อิเธว ชีวิตา โวโรเปยฺย’’นฺติฯ อถ โข ตสฺสา เทวตาย เอตทโหสิ – ‘‘น โข เมตํ ปติรูปํ ยาหํ อิมํ ภิกฺขุํ อิเธว ชีวิตา โวโรเปยฺยํฯ ยนฺนูนาหํ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจยฺย’’นฺติฯ อถ โข สา เทวตา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ‘‘สาธุ สาธุ เทวเต! สาธุ โข ตฺวํ, เทวเต, ตํ ภิกฺขุํ ชีวิตา น โวโรเปสิฯ สจชฺช ตฺวํ, เทวเต, ตํ ภิกฺขุํ ชีวิตา โวโรเปยฺยาสิ, พหุญฺจ ตฺวํ, เทวเต, อปุญฺญํ ปสเวยฺยาสิฯ คจฺฉ ตฺวํ, เทวเต, อมุกสฺมิํ โอกาเส รุกฺโข วิวิตฺโต ตสฺมิํ อุปคจฺฉา’’ติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา รุกฺขํ ฉินฺทิสฺสนฺติปิ เฉทาเปสฺสนฺติปิ เอกินฺทฺริยํสมณา สกฺยปุตฺติยา ชีวํ วิเหเฐสฺสนฺตี’’ติ!

อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อาฬวกา ภิกฺขู รุกฺขํ ฉินฺทิสฺสนฺติปิ เฉทาเปสฺสนฺติปี’’ติ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, รุกฺขํ ฉินฺทถาปิ เฉทาเปถาปี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, รุกฺขํ ฉินฺทิสฺสถาปิ, เฉทาเปสฺสถาปิ! ชีวสญฺญิโน หิ, โมฆปุริสา, มนุสฺสา รุกฺขสฺมิํ, เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๙๐. **‘‘ภูตคามปาตพฺยตาย ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๙๑. **ภูตคาโม** นาม ปญฺจ พีชชาตานิ – มูลพีชํ, ขนฺธพีชํ, ผฬุพีชํ, อคฺคพีชํ, พีชพีชเมว [พีชพีชเญฺจว (อิติปิ)]ปญฺจมํฯ

มูลพีชํ นาม – หลิทฺทิ, สิงฺคิเวรํ, วจา, วจตฺตํ, อติวิสา, กฏุกโรหิณี, อุสีรํ, ภทฺทมุตฺตกํ, ยานิ วา ปนญฺญานิปิ อตฺถิ มูเล ชายนฺติ, มูเล สญฺชายนฺติ, เอตํ มูลพีชํ นามฯ

ขนฺธพีชํนาม – อสฺสโตฺถ, นิโคฺรโธ, ปิลโกฺข, อุทุมฺพโร, กจฺฉโก, กปิตฺถโน, ยานิ วา ปนญฺญานิปิ อตฺถิ ขเนฺธ ชายนฺติ, ขเนฺธ สญฺชายนฺติ, เอตํ ขนฺธพีชํ นามฯ

ผฬุพีชํนาม – อุจฺฉุ, เวฬุ, นโฬ, ยานิ วา ปนญฺญานิปิ อตฺถิ ปเพฺพ ชายนฺติ, ปเพฺพ สญฺชายนฺติ, เอตํ ผฬุพีชํ นามฯ

อคฺคพีชํนาม – อชฺชุกํ, ผณิชฺชกํ, หิริเวรํ, ยานิ วา ปนญฺญานิปิ อตฺถิ อเคฺค ชายนฺติ, อเคฺค สญฺชายนฺติ, เอตํ อคฺคพีชํ นามฯ

พีชพีชํนาม – ปุพฺพณฺณํ, อปรณฺณํ, ยานิ วา ปนญฺญานิปิ อตฺถิ พีเช ชายนฺติ, พีเช สญฺชายนฺติ, เอตํ พีชพีชํ นามฯ

๙๒. พีเช พีชสญฺญี ฉินฺทติ วา เฉทาเปติ วา, ภินฺทติ วา เภทาเปติ วา, ปจติ วา ปจาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ พีเช เวมติโก ฉินฺทติ วา เฉทาเปติ วา, ภินฺทติ วา เภทาเปติ วา, ปจติ วา ปจาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ พีเช อพีชสญฺญี ฉินฺทติ วา เฉทาเปติ วา, ภินฺทติ วา เภทาเปติ วา, ปจติ วา ปจาเปติ วา, อนาปตฺติฯ อพีเช พีชสญฺญี อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อพีเช เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อพีเช อพีชสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๙๓. อนาปตฺติ – ‘‘อิมํ ชาน, อิมํ เทหิ, อิมํ อาหร, อิมินา อโตฺถ, อิมํ กปฺปิยํ กโรหี’’ติ ภณติ, อสญฺจิจฺจ, อสฺสติยา, อชานนฺตสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ภูตคามสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํฯ

๒. อญฺญวาทกสิกฺขาปทํ

๙๔. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ฉโนฺน อนาจารํ อาจริตฺวา สงฺฆมเชฺฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชียมาโน อเญฺญนญฺญํ ปฏิจรติ – ‘‘โก อาปโนฺน, กึ อาปโนฺน, กิสฺมึ อาปโนฺน, กถํ อาปโนฺน, กํ ภณถ, กึ ภณถา’’ติ? เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา ฉโนฺน สงฺฆมเชฺฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชียมาโน อเญฺญนญฺญํ ปฏิจริสฺสติ – โก อาปโนฺน, กึ อาปโนฺน, กิสฺมึ อาปโนฺน, กถํ อาปโนฺน, กํ ภณถ, กึ ภณถา’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, ฉนฺน, สงฺฆมเชฺฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชียมาโน อเญฺญนญฺญํ ปฏิจรสิ – โก อาปโนฺน, กึ อาปโนฺน, กิสฺมึ อาปโนฺน, กถํ อาปโนฺน, กํ ภณถ, กึ ภณถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, สงฺฆมเชฺฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชียมาโน อเญฺญนญฺญํ ปฏิจริสฺสสิ – โก อาปโนฺน, กึ อาปโนฺน, กิสฺมึ อาปโนฺน, กถํ อาปโนฺน, กํ ภณถ, กึ ภณถาติ! เนตํ,โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน อญฺญวาทกํ โรเปตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว , โรเปตพฺพํฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๙๕. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ ฉโนฺน ภิกฺขุ สงฺฆมเชฺฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชียมาโน อเญฺญนญฺญํ ปฏิจรติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน อญฺญวาทกํ โรเปยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ ฉโนฺน ภิกฺขุ สงฺฆมเชฺฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชียมาโน อเญฺญนญฺญํ ปฏิจรติฯ สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน อญฺญวาทกํ โรเปติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน อญฺญวาทกสฺส โรปนา, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘โรปิตํ สเงฺฆน ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน อญฺญวาทกํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ ฉนฺนํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ทุพฺภรตาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

“อญฺญวาทเก ปาจิตฺติย”นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๙๖. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ฉนฺโน สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชียมาโน ‘‘อเญฺญนญฺญํ ปฏิจรนฺโต – ‘‘อาปตฺตึ อาปชฺชิสฺสามี’’ติ ตุณฺหีภูโต สงฺฆํ วิเหเสติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา ฉนฺโน สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชียมาโน ตุณฺหีภูโต สงฺฆํ วิเหเสสฺสตี’’ติ…เป.…สจฺจํ กิร ตฺวํ, ฉนฺน, สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชียมาโน ตุณฺหีภูโต สงฺฆํ วิเหเสสีติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชียมาโน ตุณฺหีภูโต สงฺฆํ วิเหเสสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน วิเหสกํ โรเปตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, โรเปตพฺพํฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๙๗. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ ฉนฺโน ภิกฺขุ สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชียมาโน ตุณฺหีภูโต สงฺฆํ วิเหเสติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน วิเหสกํ โรเปยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ ฉนฺโน ภิกฺขุ สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชียมาโน ตุณฺหีภูโต สงฺฆํ วิเหเสติฯ สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน วิเหสกํ โรเปติฯ ยสฺสายสฺมาโต ขมติ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน วิเหสกสฺส โรปนา, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘โรปิตํ สเงฺฆน ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน วิเหสกํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ ฉนฺนํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ทุพฺภรตาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๙๘. **“อญฺญวาทเก วิเหสเก ปาจิตฺติย”**นฺติฯ

๙๙. **อญฺญวาทโก** นาม สงฺฆมชฺเฌ วตฺถุสฺมิํ วา อาปตฺติยา วา อนุยุญฺชียมาโน ตํ น กเถตุกาโม ตํ น อุคฺฆาเฏตุกาโม อเญฺญนญฺญํ ปฏิจรติ – ‘‘โก อาปโนฺน, กิํ อาปโนฺน, กิสฺมิํ อาปโนฺน, กถํ อาปโนฺน, กํ ภณถ, กิํ ภณถา’’ติฯ เอโส อญฺญวาทโก นามฯ

วิเหสโกนาม สงฺฆมชฺเฌ วตฺถุสฺมิํ วา อาปตฺติยา วา อนุยุญฺชียมาโน ตํ น กเถตุกาโม ตํ น อุคฺฆาเฏตุกาโม ตุณฺหีภูโต สงฺฆํ วิเหเสติฯ เอโส วิเหสโก นามฯ

๑๐๐. อาโรปิเต อญฺญวาทเก สงฺฆมชฺเฌ วตฺถุสฺมิํ วา อาปตฺติยา วา อนุยุญฺชียมาโน ตํ น กเถตุกาโม ตํ น อุคฺฆาเฏตุกาโม อเญฺญนญฺญํ ปฏิจรติ – ‘‘โก อาปโนฺน, กิํ อาปโนฺน, กิสฺมิํ อาปโนฺน, กถํ อาปโนฺน, กํ ภณถ, กิํ ภณถา’’ติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อาโรปิเต วิเหสเก สงฺฆมชฺเฌ วตฺถุสฺมิํ วา อาปตฺติยา วา อนุยุญฺชียมาโน ตํ น กเถตุกาโม ตํ น อุคฺฆาเฏตุกาโม ตุณฺหีภูโต

สงฺฆํ วิเหเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ โรปิเต อญฺญวาทเก สงฺฆมเชฺฌ วตฺถุสฺมึ วา อาปตฺติยา วา อนุยุญฺชียมาโน ตํ น กเถตุกาโม ตํ น อุคฺฆาเฏตุกาโม อเญฺญนญฺญํ ปฏิจรติ – ‘‘โก อาปโนฺน, กึ อาปโนฺน, กิสฺมึ อาปโนฺน, กถํ อาปโนฺน, กํ ภณถ, กึ ภณถา’’ติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ โรปิเต วิเหสเก สงฺฆมเชฺฌ วตฺถุสฺมึ วา อาปตฺติยา วา อนุยุญฺชียมาโน ตํ น กเถตุกาโม ตํ น อุคฺฆาเฏตุกาโม ตุณฺหีภูโต สงฺฆํ วิเหเสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๐๑. ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี อญฺญวาทเก วิเหสเก, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ธมฺมกมฺเม เวมติโก อญฺญวาทเก วิเหสเก, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี อญฺญวาทเก วิเหสเก, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อธมฺมกมฺเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๑๐๒. อนาปตฺติ อชานโนฺต ปุจฺฉติ, คิลาโน วา น กเถติ; ‘‘สงฺฆสฺส ภณฺฑนํ วา กลโห วา วิคฺคโห วา วิวาโท วา ภวิสฺสตี’’ติ น กเถติ; ‘‘สงฺฆเภโท วา สงฺฆราชิ วา ภวิสฺสตี’’ติ น กเถติ; ‘‘อธเมฺมน วา วเคฺคน วา นกมฺมารหสฺส วา กมฺมํ กริสฺสตี’’ติ น กเถติ; อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

อญฺญวาทกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทุติยํฯ

๓. อุชฺฌาปนกสิกฺขาปทํ

๑๐๓. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ทโพฺพ มลฺลปุโตฺต สงฺฆสฺส เสนาสนญฺจ ปญฺญเปติ ภตฺตานิ จ อุทฺทิสติฯ เตน โข ปน สมเยน เมตฺติยภูมชกา [เมตฺติยภุมฺมชกา (สี. สฺยา.)] ภิกฺขู นวกา เจว โหนฺติ อปฺปปุญฺญา จ ฯ ยานิ สงฺฆสฺส ลามกานิ เสนาสนานิ ตานิ เตสํ ปาปุณนฺติ ลามกานิ จ ภตฺตานิฯ เต อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ภิกฺขู อุชฺฌาเปนฺติ – ‘‘ฉนฺทาย ทโพฺพ มลฺลปุโตฺต เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ฉนฺทาย จ ภตฺตานิ อุทฺทิสตี’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ภิกฺขู อุชฺฌาเปสฺสนฺตี’’ติ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ภิกฺขู อุชฺฌาเปถา’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ภิกฺขู อุชฺฌาเปสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘อุชฺฌาปนเก ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๑๐๔. เตนโข ปน สมเยน เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู – ‘‘ภควตา อุชฺฌาปนกํ ปฏิกฺขิตฺต’’นฺติ, ‘‘เอตฺตาวตา ภิกฺขู โสสฺสนฺตี’’ติ [วิเหสิสฺสนฺตีติ (อิติปิ)] ภิกฺขูนํ สามนฺตา อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ขิยฺยนฺติ – ‘‘ฉนฺทาย ทโพฺพ มลฺลปุโตฺต เสนาสนํปญฺญเปติ, ฉนฺทาย จ ภตฺตานิ อุทฺทิสตี’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ขิยฺยิสฺสนฺตี’’ติ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว,

ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ขิยฺยถา’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺเมฺห, โมฆปุริสา, ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ขิยฺยิสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๐๕. **‘‘อุชฺฌาปนเก ขิยฺยนเก ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๑๐๖. **อุชฺฌาปนกํ** นาม อุปสมฺปนฺนํ สเงฺฆน สมฺมตํ เสนาสนปญฺญาปกํ วา ภตฺตุเทฺทสกํ วา ยาคุภาชกํ วา ผลภาชกํ วา ขชฺชภาชกํ วา อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชกํ วา อวณฺณํ กตฺตุกาโม, อยสํ กตฺตุกาโม, มงฺกุกตฺตุกาโม, อุปสมฺปนฺนํ อุชฺฌาเปติ วา ขิยฺยติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ธมฺมกเมฺม ธมฺมกมฺมสญฺญี อุชฺฌาปนเก ขิยฺยนเก อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ธมฺมกเมฺม เวมติโก อุชฺฌาปนเก ขิยฺยนเก อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ธมฺมกเมฺม อธมฺมกมฺมสญฺญี อุชฺฌาปนเก ขิยฺยนเก อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อนุปสมฺปนฺนํ อุชฺฌาเปติ วา ขิยฺยติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อุปสมฺปนฺนํ สเงฺฆน อสมฺมตํ เสนาสนปญฺญาปกํ วา ภตฺตุเทฺทสกํ วา ยาคุภาชกํ วา ผลภาชกํ วา ขชฺชภาชกํ วา อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชกํ วา อวณฺณํ กตฺตุกาโม, อยสํ กตฺตุกาโม, มงฺกุกตฺตุกาโม, อุปสมฺปนฺนํ วา อนุปสมฺปนฺนํ วา อุชฺฌาเปติ วา ขิยฺยติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปนฺนํ สเงฺฆน สมฺมตํ วา อสมฺมตํ วา เสนาสนปญฺญาปกํ วา ภตฺตุเทฺทสกํ วา ยาคุภาชกํ วา ผลภาชกํ วา ขชฺชภาชกํ วา อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชกํ วา อวณฺณํ กตฺตุกาโม, อยสํ กตฺตุกาโม, มงฺกุกตฺตุกาโม, อุปสมฺปนฺนํ วา อนุปสมฺปนฺนํ วา อุชฺฌาเปติ วา ขิยฺยติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อธมฺมกเมฺม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อธมฺมกเมฺม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อธมฺมกเมฺม อธมฺมกมฺมสญฺญี อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๑๐๗. อนาปตฺติ ปกติยา ฉนฺทา โทสา โมหา ภยา กโรนฺตํ อุชฺฌาเปติ วา ขิยฺยติ วา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

อุชฺฌาปนกสิกฺขาปทํ นิฎฺฐิตํ ตติยํฯ

๔. ปฐมเสนาสนสิกฺขาปทํ

๑๐๘. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู เหมนฺติเก กาเล อโชฺฌกาเส เสนาสนํ ปญฺญเปตฺวา กายํ โอตาเปนฺตา กาเล อาโรจิเต ตํ ปกฺกมนฺตา เนว อุทฺธรึสุ น อุทฺธราเปสุํ, อนาปุจฺฉา ปกฺกมึสุฯ เสนาสนํ โอวฎฺฐํ โหติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถํ หิ นาม ภิกฺขู อโชฺฌกาเส เสนาสนํ ปญฺญเปตฺวา ตํ ปกฺกมนฺตา เนว อุทฺธริสฺสนฺติ น อุทฺธราเปสฺสนฺติ, อนาปุจฺฉา ปกฺกมิสฺสนฺติ, เสนาสนํ โอวฎฺฐ’’นฺติ! อถ โข เต ภิกฺขู เต อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ภิกฺขู อโชฺฌกาเส…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๐๙. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ สงฺฆิกํ มญฺจํ วา ปีฐํ วา ภิสึ วา โกจฺฉํ วา อโชฺฌกาเสสนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมโนฺต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา ค**

เจฺฉยฺย, ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๑๑๐. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อโชฺฌกาเส วสิตฺวา กาลเสฺสว เสนาสนํ อภิหรนฺติฯ อทฺทสา โข ภควา เต ภิกฺขู กาลเสฺสว เสนาสนํ อภิหรเนฺตฯ ทิสฺวาน เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฎฺฐ มาเส อวสฺสิกสเงฺกเต [วสิตุํ อวสฺสิกสํเกเต (อิติปิ)] มณฺฑเป วา รุกฺขมูเล วา ยตฺถ กากา วา กุลลา วา น อูหทนฺติ ตตฺถ เสนาสนํ นิกฺขิปิตุ’’นฺติฯ

๑๑๑. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

สงฺฆิกํ นาม สงฺฆสฺส ทินฺนํ โหติ ปริจฺจตฺตํฯ

มโญฺจ นาม จตฺตาโร มญฺจา – มสารโก, พุนฺทิกาพโทฺธ, กุฬีรปาทโก, อาหจฺจปาทโกฯ

ปีฐํ นาม จตฺตาริ ปีฐานิ – มสารกํ, พุนฺทิกาพทฺธํ, กุฬีรปาทกํ, อาหจฺจปาทกํฯ

ภิสิ นาม ปญฺจ ภิสิโย – อุณฺณภิสิ, โจฬภิสิ, วากภิสิ, ติณภิสิ, ปณฺณภิสิฯ

โกจฺฉํ นาม – วากมยํ วา อุสีรมยํ วา มุญฺชมยํ วา ปพฺพชมยํ [พพฺพชมยํ (สี.)]วา อโนฺต สํเวเฐตฺวา พทฺธํ โหติฯ

สนฺถริตฺวาติ สยํ สนฺถริตฺวาฯ

สนฺถราเปตฺวาติ อญฺญํ สนฺถราเปตฺวาฯ อนุปสมฺปนฺนํ สนฺถราเปติ, ตสฺส ปลิโพโธฯ อุปสมฺปนฺนํ สนฺถราเปติ, สนฺถารกสฺส [สนฺถตสฺส (อิติปิ)] ปลิโพโธฯ

ตํ ปกฺกมโนฺต เนว อุทฺธเรยฺยาติ น สยํ อุทฺธเรยฺยฯ

น อุทฺธราเปยฺยาติ น อญฺญํ อุทฺธราเปยฺยฯ

อนาปุจฺฉํ วา คเจฺฉยฺยาติ ภิกฺขุํ วา สามเณรํ วา อารามิกํ วา อนาปุจฺฉา มชฺฌิมสฺส ปุริสสฺส เลฑฺฑุปาตํ อติกฺกมนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๑๒. สงฺฆิเก สงฺฆิกสญฺญี อโชฺฌกาเส สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมโนฺต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย อนาปุจฺฉํ วา คเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สงฺฆิเก เวมติโก…เป.… สงฺฆิเก ปุคฺคลิกสญฺญี อโชฺฌกาเส สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมโนฺต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

จิมิลิกํ วา อุตฺตรตฺถรณํ วา ภูมตฺถรณํ วา ตฎฺฎิกํ วา จมฺมขณฺฑํ วา ปาทปุญฺฉนึ วาผลกปีฐํ วา อโชฺฌกาเส สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมโนฺต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อ

นาปุจฺฉํ วา คเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปุคฺคลิเก สงฺฆิกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปุคฺคลิเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปุคฺคลิเก ปุคฺคลิกสญฺญี อญฺญสฺส ปุคฺคลิเก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อตฺตโน ปุคฺคลิเก อนาปตฺติฯ

๑๑๓. อนาปตฺติ อุทฺธริตฺวา คจฺฉติ, อุทฺธราเปตฺวา คจฺฉติ, อาปุจฺฉํ คจฺฉติ, โอตาเปนฺโต คจฺฉติ, เกนจิ ปลิพุทฺธํ โหติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ปฐมเสนาสนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํฯ

๕. ทุติยเสนาสนสิกฺขาปทํ

๑๑๔. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู สหายกา โหนฺติฯ เต วสนฺตาปิ เอกโตว วสนฺติ, ปกฺกมนฺตาปิ เอกโตว ปกฺกมนฺติฯ เต อญฺญตรสฺมิํ สงฺฆิเก วิหาเร เสยฺยํ สนฺถริตฺวา ตํ ปกฺกมนฺตา เนว อุทฺธริํสุ น อุทฺธราเปสุํ, อนาปุจฺฉา ปกฺกมิํสุฯ เสนาสนํ อุปจิกาหิ ขายิตํ โหติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู สงฺฆิเก วิหาเร เสยฺยํ สนฺถริตฺวา ตํ ปกฺกมนฺตา เนว อุทฺธริสฺสนฺติ น อุทฺธราเปสฺสนฺติ, อนาปุจฺฉา ปกฺกมิสฺสนฺติ, เสนาสนํ อุปจิกาหิ ขายิต’’นฺติ! อถ โข เต ภิกฺขู สตฺตรสวคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู สงฺฆิเก วิหาเร เสยฺยํ สนฺถริตฺวา ตํ ปกฺกมนฺตา เนว อุทฺธริํสุ น อุทฺธราเปสุํ, อนาปุจฺฉา ปกฺกมิํสุ, เสนาสนํ อุปจิกาหิ ขายิต’’นฺติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา สงฺฆิเก วิหาเร เสยฺยํ สนฺถริตฺวา ตํ ปกฺกมนฺตา เนว อุทฺธริสฺสนฺติ น อุทฺธราเปสฺสนฺติ, อนาปุจฺฉา ปกฺกมิสฺสนฺติ, เสนาสนํ อุปจิกาหิ ขายิตํ! เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน , ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๑๕. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ สงฺฆิเก วิหาเร เสยฺยํ สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมนฺโต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คเจฺฉยฺย, ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๑๑๖. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

สงฺฆิโกนาม วิหาโร สงฺฆสฺส ทิโนฺน โหติ ปริจฺจโตฺตฯ

เสยฺยํ นาม ภิสิ, จิมิลิกา อุตฺตรตฺถรณํ, ภูมตฺถรณํ, ตฏฺฏิกา, จมฺมขโณฺฑ, นิสีทนํ, ปจฺจตฺถรณํ, ติณสนฺถาโร, ปณฺณสนฺถาโรฯ

สนฺถริตฺวาติ สยํ สนฺถริตฺวาฯ

สนฺถราเปตฺวาติ อญฺญํ สนฺถราเปตฺวาฯ

ตํ ปกฺกมโนฺต เนว อุทฺธเรยฺยาติ น สยํ อุทฺธเรยฺยฯ

น อุทฺธราเปยฺยาติ น อญฺญํ อุทฺธราเปยฺยฯ

อนาปุจฺฉํ วา คเจฺฉยฺยาติ ภิกฺขุํ วา สามเณรํ วา อารามิกํ วา อนาปุจฺฉา ปริกฺขิตฺตสฺส อารามสฺส ปริเกฺขปํ อติกฺกมนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อปริกฺขิตฺตสฺส อารามสฺส อุปจารํ อติกฺกมนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สงฺฆิเก สงฺฆิกสญฺญี เสยฺยํ สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมโนฺต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สงฺฆิเก เวมติโก เสยฺยํ สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมโนฺต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สงฺฆิเก ปุคฺคลิกสญฺญี เสยฺยํ สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวาวา ตํ ปกฺกมโนฺต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๑๗. วิหารสฺส อุปจาเร วา อุปฎฺฐานสาลายํ วา มณฺฑเป วา รุกฺขมูเล วา เสยฺยํ สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมโนฺต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ มญฺจํ วา ปีฐํ วา วิหาเร วา วิหารสฺสูปจาเร วา อุปฎฺฐานสาลายํ วา มณฺฑเป วา รุกฺขมูเล วา สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมโนฺต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ

ปุคฺคลิเกสงฺฆิกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ ปุคฺคลิเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ ปุคฺคลิเก ปุคฺคลิกสญฺญี อญฺญสฺส ปุคฺคลิเก อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อตฺตโน ปุคฺคลิเก อนาปตฺติฯ

๑๑๘. อนาปตฺติ อุทฺธริตฺวา คจฺฉติ, อุทฺธราเปตฺวา คจฺฉติ, อาปุจฺฉํ คจฺฉติ, เกนจิ ปลิพุทฺธํ โหติ, สาเปโกฺข คนฺตฺวา ตตฺถ ฐิโต อาปุจฺฉติ, เกนจิ ปลิพุโทฺธ โหติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ทุติยเสนาสนสิกฺขาปทํ นิฎฺฐิตํ ปญฺจมํฯ

๖. อนุปขชฺชสิกฺขาปทํ

๑๑๙. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วรเสยฺยาโย ปลิพุเนฺธนฺติ, เถรา ภิกฺขู วุฎฺฐาเปนฺติ [เอตฺถ เต อิติ กมฺมปทํ อูนํ วิย ทิสฺสติ]ฯ อถ โข ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข มยํ อุปาเยน อิเธว วสฺสํ วเสยฺยามา’’ติ? อถ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช เสยฺยํ กเปฺปนฺติ – ยสฺส สมฺพาโธ ภวิสฺสติ โส ปกฺกมิสฺสตีติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช เสยฺยํ กเปฺปสฺสนฺตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ …เป.… ‘‘สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช เสยฺยํ กเปฺปถา’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช เสยฺยํ กเปฺปสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๒๐. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ สงฺฆิเก วิหาเร ชานํ ปุพฺพุปคตํ ภิกฺขุํ อนุปขชฺช เสยฺยํ กเปฺปยฺย – ยสฺส สมฺพาโธ ภวิสฺสติ โส ปกฺกมิสฺสตี’ติ, เอตเทว ปจฺจยํ กริตฺวา อนญฺญํ,**

ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

๑๒๑. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป…. ***ภิกฺขู***ติ…เป…. อยํ อิมสฺมึ ๒.๐๒๕๑ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

สงฺฆิโกนาม วิหาโร สงฺฆสฺส ทิโนฺน โหติ ปริจฺจโตฺตฯ

ชานาตินาม วุโฑฺฒติ ชานาติ, คิลาโนติ ชานาติ, สเงฺฆน ทิโนฺนติ ชานาติฯ

อนุปขชฺชาติ อนุปวิสิตฺวาฯ

เสยฺยํ กเปฺปยฺยาติ มญฺจสฺส วา ปีฐสฺส วา ปวิสนฺตสฺส วา นิกฺขมนฺตสฺส วา อุปจาเร เสยฺยํ สนฺถรติ วา สนฺถราเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อภินิสีทติ วา อภินิปชฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

เอตเทว ปจฺจยํ กริตฺวา อนญฺญนฺติ น อโญฺญ โกจิ ปจฺจโย โหติ อนุปขชฺช เสยฺยํ กเปฺปตุํฯ

๑๒๒. สงฺฆิเก สงฺฆิกสญฺญี อนุปขชฺช เสยฺยํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สงฺฆิเก เวมติโก อนุปขชฺช เสยฺยํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สงฺฆิเก ปุคฺคลิกสญฺญี อนุปขชฺช เสยฺยํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

มญฺจสฺส วา ปีฐสฺส วา ปวิสนฺตสฺส วา นิกฺขมนฺตสฺส วา อุปจารํ ฐเปตฺวา เสยฺยํ สนฺถรติ วา สนฺถราเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อภินิสีทติ วา อภินิปชฺชติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ วิหารสฺส อุปจาเร วา อุปฏฺฐานสาลายํ วา มณฺฑเป วา รุกฺขมูเล วา อโชฺฌกาเส วา เสยฺยํ สนฺถรติ วา สนฺถราเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อภินิสีทติ วา อภินิปฺปชฺชติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปุคฺคลิเก สงฺฆิกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปุคฺคลิเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปุคฺคลิเก ปุคฺคลิกสญฺญี อญฺญสฺส ปุคฺคลิเก อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อตฺตโน ปุคฺคลิเก อนาปตฺติฯ

๑๒๓. อนาปตฺติ คิลาโน ปวิสติ, สีเตน วา อุเณฺหน วา ปีฬิโต ปวิสติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

อนุปขชฺชสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํฯ

๗. นิกฺกฑฺฒนสิกฺขาปทํ

๑๒๔. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู อญฺญตรํ ปจฺจนฺติมํ มหาวิหารํ ปฏิสงฺขโรนฺติ – ‘‘อิธ มยํ วสฺสํ วสิสฺสามา’’ติ ฯ อทฺทสํสุ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สตฺตรสวคฺคิเย ภิกฺขู วิหารํ ปฏิสงฺขโรเนฺตฯ ทิสฺวาน เอวมาหํสุ – ‘‘อิเม, อาวุโส, สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู วิหารํ ปฏิสงฺขโรนฺติฯ หนฺท เน วุฏฺฐาเปสฺสามา’’ติ! เอกเจฺจ เอวมาหํสุ – ‘‘อาคเมถาวุโส, ยาว ปฏิสงฺขโรนฺติ; ปฏิสงฺขเต วุฏฺฐาเปสฺสามา’’ติฯ

อถ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สตฺตรสวคฺคิเย ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ‘‘อุฏฺฐถาวุโส, อมฺหากํ วิหาโร ปาปุณาตี’’ติฯ ‘‘นนุ, อาวุโส, ปฏิกเจฺจว [ปฏิคเจฺจว (สี.)] อาจิกฺขิตพฺพํ, มยญฺจญฺญํ ปฏิสงฺขเรยฺยามา’’ติฯ ‘‘นนุ, อาวุโส, สงฺฆิโก วิหาโร’’ติ? ‘‘อามาวุโส, สงฺฆิโก วิหาโร’’ติฯ ‘‘อุฏฺฐถาวุโส, อมฺหากํ วิหาโร ปาปุณาตี’’ติฯ ‘‘มหลฺลโก, อาวุโส, วิหาโรฯ ตุเมฺหปิ วสถ, มยมฺปิ วสิสฺสามา’’ติฯ ‘‘อุฏฺฐถาวุโส, อมฺหากํ วิหาโร ปาปุณาตี’’ติ กุปิตา อนตฺตมนา คีวายํ คเหตฺวา นิกฺกฑฺฒนฺติฯ เต นิกฺกฑฺฒียมานา โรทนฺติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘กิสฺส ตุเมฺห, อาวุโส, โรทถา’’ติ? ‘‘อิเม, อาวุโส, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา อเมฺห สงฺฆิกา วิหารา นิกฺกฑฺฒนฺตี’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา ภิกฺขู สงฺฆิกา วิหารา นิกฺกฑฺฒิสฺสนฺตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, กุปิตา อนตฺตมนา ภิกฺขู สงฺฆิกา วิหารา นิกฺกฑฺฒถา’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, กุปิตา อนตฺตมนา ภิกฺขู สงฺฆิกา วิหารา นิกฺกฑฺฒิสฺสถ? เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๒๕. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุํ กุปิโต อนตฺตมโน สงฺฆิกา วิหารา นิกฺกเฑฺฒยฺย วา นิกฺกฑฺฒาเปยฺย วา, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๑๒๖. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขุนฺติอญฺญํ ภิกฺขุํฯ

กุปิโต อนตฺตมโนติ อนภิรทฺโธ อาหตจิโตฺต ขิลชาโตฯ

สงฺฆิโกนาม วิหาโร สงฺฆสฺส ทิโนฺน โหติ ปริจฺจโตฺตฯ

นิกฺกเฑฺฒยฺยาติ คเพฺภ คเหตฺวา ปมุขํ นิกฺกฑฺฒติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปมุเข คเหตฺวา พหิ นิกฺกฑฺฒติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ เอเกน ปโยเคน พหุเกปิ ทฺวาเร อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

นิกฺกฑฺฒาเปยฺยาติ อญฺญํ อาณาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส [ทุกฺกฏสฺส (กตฺถจิ)]ฯ สกิํ อาณโตฺต พหุเกปิ ทฺวาเร อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๒๗. สงฺฆิเก สงฺฆิกสญฺญี กุปิโต อนตฺตมโน นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สงฺฆิเก เวมติโก กุปิโต อนตฺตมโน นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สงฺฆิเก ปุคฺคลิกสญฺญี กุปิโต อนตฺตมโน นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ตสฺส ปริกฺขารํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ วิหารสฺส อุปจารา วา อุปฏฺฐานสาลาย วา มณฺฑปา วา รุกฺขมูลา วา อโชฺฌกาสา วา นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ตสฺส ปริกฺขารํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุป

สมฺปนฺนํ วิหารา วา วิหารสฺส อุปจารา วา อุปฏฺฐานสาลาย วา มณฺฑปา วา รุกฺขมูลา วา อโชฺม กาสา วา นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ตสฺส ปริกฺขารํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

ปุคฺคลิเก สงฺฆิกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปุคฺคลิเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปุคฺคลิเก ปุคฺคลิกสญฺญี อญฺญสฺส ปุคฺคลิเก อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อตฺตโน ปุคฺคลิเก อนาปตฺติฯ

๑๒๘. อนาปตฺติ อลชฺชึ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, ตสฺส ปริกฺขารํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อุมฺมตฺตกํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, ตสฺส ปริกฺขารํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, ภณฺฑนการกํ กลหการกํ วิวาทการกํ ภสฺสการกํ สงฺฆ อธิกรณการกํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติวา, ตสฺส ปริกฺขารํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อเนฺตวาสิกํ วา สทฺธิวิหาริกํ วา น สมฺมา วตฺตนฺตํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, ตสฺส ปริกฺขารํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

นิกฺกฑฺฒนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํฯ

๘. เวหาสกุฏิสิกฺขาปทํ

๑๒๙. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน เทฺว ภิกฺขู สงฺฆิเก วิหาเร อุปริเวหาสกุฏิยา วิหรนฺติ?ฯ เอโก เหฏฺฐา วิหรติ [วิหรนฺติ, เอโก เหฏฺฐา (?)], เอโก อุปริฯ อุปริโม ภิกฺขุ อาหจฺจปาทกํ มญฺจํ สหสา อภินิสีทิฯ มญฺจปาโท นิปฺปติตฺวา [ปติตฺวา (สฺยา.)]เหฏฺฐิมสฺส ภิกฺขุโน มตฺถเก อวตฺถาสิฯ โส ภิกฺขุ วิสฺสรมกาสิฯ ภิกฺขู อุปธาวิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจุํ – ‘‘กิสฺส ตฺวํ, อาวุโส, วิสฺสรมกาสี’’ติ? อถ โข โส ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ สงฺฆิเก วิหาเร อุปริเวหาสกุฏิยา อาหจฺจปาทกํ มญฺจํ สหสา อภินิสีทิสฺสตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ตํ ภิกฺขุํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร ตฺวํ, ภิกฺขุ, สงฺฆิเก วิหาเร อุปริเวหาสกุฏิยา อาหจฺจปาทกํ มญฺจํ สหสา อภินิสีทสี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, สงฺฆิเก วิหาเร อุปริเวหาสกุฏิยา อาหจฺจปาทกํ มญฺจํ สหสา อภินิสีทิสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๓๐. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ สงฺฆิเก วิหาเร อุปริเวหาสกุฏิยา อาหจฺจปาทกํ มญฺจํ วา ปีฐํ วา อภินิสีเทยฺย วา อภินิปเชฺชยฺย วา, ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๑๓๑. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

สงฺฆิโกนาม วิหาโร สงฺฆสฺส ทิโนฺน โหติ ปริจฺจโตฺตฯ

เวหาสกุฏินาม มชฺฌิมสฺส ปุริสสฺส อสีสฆฏฺฏาฯ

อาหจฺจปาทโก นาม **มโญฺจ** อเงฺค วิชฺฌิตฺวา ฐิโต โหติฯ **อาหจฺจปาทกํ** นาม **ปีฐํ**อเงฺค วิชฺฌิตฺวา ฐิตํ โหติฯ

อภินิสีเทยฺยาติ ตสฺมึ อภินิสีทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อภินิปชฺเชยฺยาติ ตสฺมึ อภินิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๓๒. สงฺฆิเก สงฺฆิกสญฺญี อุปริเวหาสกุฏิยา อาหจฺจปาทกํ มญฺจํ วา ปีฐํ วา อภินิสีทติ วา อภินิปชฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สงฺฆิเก เวมติโก…เป.… สงฺฆิเก ปุคฺคลิกสญฺญี อุปริเวหาสกุฏิยา อาหจฺจปาทกํ มญฺจํ วา ปีฐํ วา อภินิสีทติ วา อภินิปชฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ปุคฺคลิเก สงฺฆิกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปุคฺคลิเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปุคฺคลิเก ปุคฺคลิกสญฺญี อญฺญสฺส ปุคฺคลิเก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อตฺตโน ปุคฺคลิเก, อนาปตฺติฯ

๑๓๓. อนาปตฺติ – อเวหาสกุฏิยา สีสฆฏฺฏาย เหฏฺฐา อปริโภคํโหติ, ปทรสญฺจิตํ โหติ, ปฏาณิ ทินฺนา โหติ, ตสฺมึ ฐิโต คณฺหติ วา ลเคฺคติ วา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

เวหาสกุฏิสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํฯ

๙. มหลฺลกวิหารสิกฺขาปทํ

๑๓๔. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต ฉนฺนสฺส อุปฏฺฐาโก มหามตฺโต อายสฺมโต ฉนฺนสฺส วิหารํ การาเปติฯ อถ โข อายสฺมา ฉนฺโน กตปริโยสิตํ วิหารํ ปุนปฺปุนํ ฉาทาเปติ, ปุนปฺปุนํเลปาเปติฯ อติภาริโต วิหาโร ปริปติฯ อถ โข อายสฺมา ฉนฺโน ติณญฺจ กฏฺฐญฺจ สํกฑฺฒนฺโต อญฺญตรสฺส พฺราหฺมณสฺส ยวเขตฺตํ ทูเสสิฯ อถ โข โส พฺราหฺมโณ อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภทนฺตา อมฺหากํ ยวเขตฺตํ ทูเสสฺสนฺตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู ตสฺส พฺราหฺมณสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขิยฺยนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺสฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา ฉนฺโน กตปริโยสิตํ วิหารํ ปุนปฺปุนํ ฉาทาเปสฺสติ, ปุนปฺปุนํ เลปาเปสฺสติ, อติภาริโต วิหาโร ปริปตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ ฉนฺนํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร ตฺวํ, ฉนฺน, กตปริโยสิตํ วิหารํ ปุนปฺปุนํ ฉาทาเปสิ, ปุนปฺปุนํ เลปาเปสิ, อติภาริโต วิหาโร ปริปตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, กตปริโยสิตํ วิหารํ ปุนปฺปุนํ ฉาทาเปสฺสสิ, ปุนปฺปุนํ เลปาเปสฺสสิ , อติภาริโต วิหาโร ปริปติ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๓๕. **‘‘มหลฺลกํ ปน ภิกฺขุนา วิหารํ การยมาเนน ยาวทฺวารโกสา อคฺคฬฏฺฐปนาย อาโลกสนฺธิปริกมฺมาย ทฺวตฺติจฺฉทนสฺส ปริยาย อปฺปหริเต ฐิเตน อธิฏฺฐาตพฺพํฯ ตโต เจ อุตฺตรึ อปฺปหริเตปิ ฐิโต อธิฏฺฐเหยฺย ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๑๓๖. **มหลฺลโก** นาม วิหาโร สสฺสามิโก วุจฺจติฯ

วิหาโร นาม อุลฺลิโตฺต วา โหติ อวลิโตฺต วา อุลฺลิตฺตาวลิโตฺต วาฯ

การยมาเนนาติ กโรโนฺต วา การาเปโนฺต วาฯ

ยาว ทฺวารโกสาติ ปิฏฺฐสงฺฆาฏสฺส [ปีฐสํฆาฏสฺส (อิติปิ), ปิฏฺฐิสงฺฆาฏสฺส (สฺยา.)] สมนฺตา หตฺถปาสาฯ

อคฺคฬฏฺฐปนายาติ ทฺวารฏฺฐปนายฯ

อาโลกสนฺธิปริกมฺมายาติ วาตปานปริกมฺมาย เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิกํฯ

ทฺวตฺติจฺฉทนสฺส ปริยายํ อปฺปหริเต ฐิเตน อธิฏฺฐาตพฺพนฺติ – หริตํ นาม ปุพฺพณฺณํ อปรณฺณํฯ สเจ หริเต ฐิโต อธิฏฺฐาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ มเคฺคน ฉาเทนฺตสฺส เทฺว มเคฺค อธิฏฺฐหิตฺวา ตติยํ มคฺคํ อาณาเปตฺวา ปกฺกมิตพฺพํฯ ปริยาเยน ฉาเทนฺตสฺส เทฺว ปริยาเย อธิฏฺฐหิตฺวา ตติยํ ปริยายํ อาณาเปตฺวา ปกฺกมิตพฺพํฯ

๑๓๗. **ตโต เจ อุตฺตริ อปฺปหริเตปิ ฐิโต อธิฏฺฐเหยฺยา**ติ อิฏฺฐกาย ๒.๐๒๖๒ ฉาเทนฺตสฺส อิฏฺฐกิฏฺฐกาย อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สิลาย ฉาเทนฺตสฺส สิลาย สิลาย อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สุธาย ฉาเทนฺตสฺส ปิเณฺฑ ปิเณฺฑ อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ติเณน ฉาเทนฺตสฺส กรเฬ กรเฬ อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปเณฺณน ฉาเทนฺตสฺส ปเณฺณ ปเณฺณ อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อติเรกทฺวตฺติปริยาเย อติเรกสญฺญี อธิฏฺฐาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อติเรกทฺวตฺติปริยาเย เวมติโก อธิฏฺฐาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อติเรกทฺวตฺติปริยาเย อูนกสญฺญี อธิฏฺฐาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อูนกทฺวตฺติปริยาเย อติเรกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อูนกทฺวตฺติปริยาเย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อูนกทฺวตฺติปริยาเย อูนกสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๑๓๘. อนาปตฺติ ทฺวตฺติปริยาเย, อูนกทฺวตฺติปริยาเย, เลเณ, คุหาย, ติณกุฏิกาย, อญฺญสฺสตฺถาย, อตฺตโน ธเนน, วาสาคารํ ฐเปตฺวา สพฺพตฺถ อนาปตฺติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

มหลฺลกวิหารสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ นวมํฯ

๑๐. สปฺปาณกสิกฺขาปทํ

๑๓๙. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา อาฬวิยํ วิหรติ อคฺคาฬเว เจติเยฯ เตน โข ปน สมเยน อาฬวกา ภิกฺขู นวกมฺมํ กโรนฺตา ชานํ สปฺปาณกํ อุทกํ ติณมฺปิ มตฺติกมฺปิ สิญฺจนฺติปิ สิญฺจาเปนฺติปิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อาฬ

วกา ภิกฺขู ชานํ สปฺปาณกํ อุทกํ ติณมฺปิ มตฺติกมฺปิ สิญฺจิสฺสนฺติปิ สิญฺจาเปสฺสนฺติปี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู อาฬวเก ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ชานํ สปฺปาณกํ อุทกํ ติณมฺปิ มตฺติกมฺปิ สิญฺจถปิ สิญฺจาเปถปี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ชานํ สปฺปาณกํ อุทกํ ติณมฺปิ มตฺติกมฺปิ สิญฺจิสฺสถปิ สิญฺจาเปสฺสถปิ! เนตํ,โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๔๐. ‘‘โย ปน ภิกฺขุ ชานํ สปฺปาณกํ อุทกํ ติณํ วา มตฺติกํ วา สิเญฺจยฺย วา สิญฺจาเปยฺย วา, ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

๑๔๑. โย ปนาติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ชานาตินาม [ชานํ นาม (สฺยา.)] สามํ วา ชานาติ อเญฺญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติฯ

สิเญฺจยฺยาติ สยํ สิญฺจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

สิญฺจาเปยฺยาติ อญฺญํ อาณาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส [อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส (กตฺถจิ)]ฯ สกิํ อาณโตฺต พหุกมฺปิ สิญฺจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๔๒. สปฺปาณเก สปฺปาณกสญฺญี ติณํ วา มตฺติกํ วา สิญฺจติ วา สิญฺจาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สปฺปาณเก เวมติโก ติณํ วา มตฺติกํ วา สิญฺจติ วา สิญฺจาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ สปฺปาณเก อปฺปาณกสญฺญี ติณํ วา มตฺติกํ วา สิญฺจติ วา สิญฺจาเปติ วา, อนาปตฺติฯ อปฺปาณเก สปฺปาณกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อปฺปาณเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อปฺปาณเก อปฺปาณกสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๑๔๓. อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสฺสติยา, อชานนฺตสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

สปฺปาณกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํฯ

ภูตคามวโคฺค ทุติโยฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

ภูตํอญฺญาย อุชฺฌายํ, ปกฺกมเนฺตน เต ทุเว;
ปุเพฺพ นิกฺกฑฺฒนาหจฺจ, ทฺวารํ สปฺปาณเกน จาติฯ

๓. โอวาทวโคฺค

๑. โอวาทสิกฺขาปทํ

๑๔๔. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตา ลาภิโน โหนฺติ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลาน

ปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานํฯ อถ โข ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เอตรหิ โข, อาวุโส, เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตา ลาภิโน โหนฺติ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺช ปริกฺขารานํฯ หนฺทาวุโส, มยมฺปิ ภิกฺขุนิโย โอวทามา’’ติฯ อถ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจุํ – ‘‘อเมฺหปิ, ภคินิโย, อุปสงฺกมถ; มยมฺปิ โอวทิสฺสามา’’ติฯ

อถ โข ตา ภิกฺขุนิโย เยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ อถ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนีนํ ปริตฺตเญฺญว ธมฺมึ กถํ กตฺวา ทิวสํ ติรจฺฉานกถาย วีตินาเมตฺวา อุโยฺยเชสุํ – ‘‘คจฺฉถ, ภคินิโย’’ติฯ อถ โข ตา ภิกฺขุนิโย เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฎฺฐํสุฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข ตา ภิกฺขุนิโย ภควา เอตทโวจ – ‘‘กจฺจิ, ภิกฺขุนิโย, โอวาโท อิทฺธ อโหสี’’ติ? ‘‘กุโต, ภเนฺต, โอวาโท อิทฺธ ภวิสฺสติ! อยฺยา ฉพฺพคฺคิยา ปริตฺตเญฺญว ธมฺมึ กถํ กตฺวา ทิวสํ ติรจฺฉานกถาย วีตินาเมตฺวา อุโยฺยเชสุ’’นฺติฯ อถ โข ภควา ตา ภิกฺขุนิโย ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิ ฯ อถ โข ตา ภิกฺขุนิโย ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุเตฺตชิตา สมฺปหํสิตา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกมึสุฯ

อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ปฎิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนีนํ ปริตฺตเญฺญว ธมฺมึ กถํ กตฺวา ทิวสํ ติรจฺฉานกถาย วีตินาเมตฺวา อุโยฺยเชถา’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ภิกฺขุนีนํ ปริตฺตเญฺญว ธมฺมึ กถํ กตฺวา ทิวสํ ติรจฺฉานกถาย วีตินาเมตฺวา อุโยฺยเชสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโนวาทกํ สมฺมนฺนิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตโพฺพฯ ยาจิตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฎิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๔๕. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ ภิกฺขุโนวาทกํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ ภิกฺขุโนวาทกํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ภิกฺขุโนวาทกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ ภิกฺขุโนวาทกํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ภิกฺขุโนวาทกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโตสเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ภิกฺขุโนวาทโกฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อถ โข ภควา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวาทุพฺภรตาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๔๖. **“โย ปน ภิกฺขุ อสมฺมโต ภิกฺขุนิโย โอวเทยฺย ปาจิตฺติย”**นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๑๔๗. เตน โข ปน สมเยน เถรา ภิกฺขู สมฺมตา ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตา ตเถว ลาภิโน โหนฺติ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานํฯ อถ โข ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เอตรหิ โข, อาวุโส, เถรา ภิกฺขู สมฺมตา ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตา ตเถว ลาภิโน โหนฺติ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานํฯ หนฺทาวุโส, มยมฺปิ นิสฺสีมํ คนฺตฺวา อญฺญมญฺญํ ภิกฺขุโนวาทกํ สมฺมนฺนิตฺวา ภิกฺขุนิโย โอวทามา’’ติฯ อถ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นิสฺสีมํ คนฺตฺวา อญฺญมญฺญํ ภิกฺขุโนวาทกํ สมฺมนฺนิตฺวา ภิกฺขุนิโย อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจุํ – ‘‘มยมฺปิ, ภคินิโย, สมฺมตาฯ อเมฺหปิ อุปสงฺกมถฯ มยมฺปิ โอวทิสฺสามา’’ติฯ

อถ โข ตา ภิกฺขุนิโย เยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ อถ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนีนํ ปริตฺตเญฺญว ธมฺมึ กถํ กตฺวา ทิวสํ ติรจฺฉานกถาย วีตินาเมตฺวา อุโยฺยเชสุํ – ‘‘คจฺฉถ ภคินิโย’’ติฯ อถ โข ตา ภิกฺขุนิโย เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐํสุฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข ตา ภิกฺขุนิโย ภควา เอตทโวจ – ‘‘กจฺจิ, ภิกฺขุนิโย, โอวาโท อิทฺโธ อโหสี’’ติ? ‘‘กุโต, ภเนฺต, โอวาโท อิทฺโธ ภวิสฺสติ! อยฺยา ฉพฺพคฺคิยา ปริตฺตเญฺญว ธมฺมึ กถํ กตฺวา ทิวสํ ติรจฺฉานกถาย วีตินาเมตฺวา อุโยฺยเชสุ’’นฺติฯ

อถ โข ภควา ตา ภิกฺขุนิโย ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ…เป.… อถ โข ตา ภิกฺขุนิโย ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุเตฺตชิตา สมฺปหํสิตา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกมึสุฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนีนํ ปริตฺตเญฺญว ธมฺมึ กถํ กตฺวา ทิวสํ ติรจฺฉานกถาย วีตินาเมตฺวา อุโยฺยเชถา’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ภิกฺขุนีนํ ปริตฺตเญฺญว ธมฺมึ กถํ กตฺวา ทิวสํ ติรจฺฉานกถาย วีตินาเมตฺวา อุโยฺยเชสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุํ ภิกฺขุโนวาทกํ สมฺมนฺนิตุํฯ สีลวา โหติ , ปาติโมกฺขสํวรสํวุโต วิหรติ อาจารโคจรสมฺปโนฺน อณุมเตฺตสุ วเชฺชสุ ภยทสฺสาวี, สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ; พหุสฺสุโต โหติ สุตธโร สุตสนฺนิจโย, เย เต ธมฺมา อาทิกลฺยาณา มเชฺฌกลฺยาณา ปริโยสานกลฺยาณา สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ อภิวทนฺติ ตถารูปาสฺส ธมฺมา พหุสฺสุตา โหนฺติ ธาตา วจสา ปริจิตา มนสา อนุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธา; อุภยานิ โข ปนสฺส ปาติโมกฺขานิ วิตฺถาเรน สฺวาคตานิ โหนฺติ สุวิภตฺตานิ สุปฺปวตฺตีนิ สุวินิจฺฉิตานิ สุตฺตโส อนุพฺยญฺชนโส; กลฺยาณวาโจ โหติ กลฺยาณวากฺกรโณ; เยภุเยฺยน ภิกฺขุนีนํ ปิโย โหติ มนาโป; ปฏิพโล โหติ ภิกฺขุนิโย โอวทิตุํ; น โข ปเนตํ [ปนตํ (?)] ภควนฺตํ อุทฺทิสฺส ปพฺพชิตาย กาสายวตฺถวสนาย ครุธมฺมํ อชฺฌาปนฺนปุโพฺพ โหติ; วีสติวโสฺส วา โหติ อติเรกวีสติวโสฺส วา – อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิเมหิ อฏฺฐหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุํ ภิกฺขุโนวาทกํ สมฺมนฺนิตุ’’นฺติฯ

๑๔๘. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

อสมฺมโตนาม ญตฺติจตุตฺเถน กมฺเมน อสมฺมโตฯ

ภิกฺขุนิโยนาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนาฯ

โอวเทยฺยาติ อฏฺฐหิ ครุธมฺเมหิ โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อญฺญेन ธมฺเมน โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เอกโตอุปสมฺปนฺนํ โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๑๔๙. เตนสมฺมเตน ภิกฺขุนา ปริเวณํ สมฺมชฺชิตฺวา ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปตฺวา อาสนํ ปญฺญเปตฺวา ทุติยํ คเหตฺวา นิสีทิตพฺพํฯ ภิกฺขุนีหิ ตตฺถ คนฺตฺวา ตํ ภิกฺขุํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิตพฺพํฯ เตน ภิกฺขุนา ปุจฺฉิตพฺพา – ‘‘สมคฺคาตฺถ, ภคินิโย’’ติ? สเจ ‘‘สมคฺคามฺหายฺยา’’ติ ภณนฺติ, ‘‘วตฺตนฺติ, ภคินิโย, อฏฺฐ ครุธมฺมา’’ติ? สเจ ‘‘วตฺตนฺตายฺยา’’ติ ภณนฺติ, ‘‘เอโส, ภคินิโย, โอวาโท’’ติ นิยฺยาเทตโพฺพ [นิยฺยาเตตโพฺพ (อิติปิ)]ฯ สเจ ‘‘น วตฺตนฺตายฺยา’’ติ ภณนฺติ, โอสาเรตพฺพาฯ ‘‘วสฺสสตูปสมฺปนฺนาย ภิกฺขุนิยา ตทหุปสมฺปนฺนสฺส ภิกฺขุโน อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺมํ กาตพฺพํ; อยมฺปิ ธโมฺม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ น ภิกฺขุนิยา อภิกฺขุเก อาวาเส วสฺสํ วสิตพฺพํ; อยมฺปิ ธโมฺม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ อนฺวฑฺฒมาสํ ภิกฺขุนิยา ภิกฺขุสงฺฆโต เทฺว ธมฺมา ปจฺจาสีสิตพฺพา [ปจฺจาสึสิตพฺพา (อิติปิ)] อุโปสถปุจฺฉกญฺจ โอวาทุปสงฺกมนญฺจ, อยมฺปิ ธโมฺม…เป…. วสฺสํ วุฏฺฐาย ภิกฺขุนิยา อุภโตสงฺเฆ ตีหิ ฐาเนหิ ปวาเรตพฺพํ ทิเฏฺฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วา; อยมฺปิ ธโมฺม…เป…. ครุธมฺมํ อชฺฌาปนฺนาย ภิกฺขุนิยา อุภโตสงฺเฆ ปกฺขมานตฺตํ จริตพฺพํ; อยมฺปิ ธโมฺม…เป…. เทฺว วสฺสานิ ฉสุ ธเมฺมสุ สิกฺขิตสิกฺขาย สิกฺขมานาย อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปทา ปริเยสิตพฺพา; อยมฺปิ ธโมฺม…เป…. น ภิกฺขุนิยา เกน จิ ปริยาเยน ภิกฺขุ อโกฺกสิตโพฺพ ปริภาสิตโพฺพ; อยมฺปิ ธโมฺม…เป…. อชฺชตเคฺค โอวโฎ ภิกฺขุนีนํ ภิกฺขูสุ วจนปโถ, อโนวโฎ ภิกฺขูนํ ภิกฺขุนีสุ วจนปโถ; อยมฺปิ ธโมฺม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโย’’ติฯ

สเจ ‘‘สมคฺคามฺหายฺยา’’ติ ภณนฺตํ อญฺญํ ธมฺมํ ภณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ สเจ ‘‘วคฺคามฺหายฺยา’’ติ ภณนฺตํ อฏฺฐ ครุธเมฺม ภณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ โอวาทํ อนิยฺยาเทตฺวา อญฺญํ ธมฺมํ ภณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๑๕๐. อธมฺมกเมฺม อธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อธมฺมกเมฺม อธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคํ ภิกฺขุนีสงฺฆํ เวมติโก โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อธมฺมกเมฺม อธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อธมฺมกเมฺม เวมติโก วคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อธมฺมกเมฺม เวมติโก วคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ เวมติโก โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ อธมฺมกเมฺม เวมติโก วคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อธมฺมกเมฺมธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อธมฺมกเมฺม ธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ เวมติโก โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อธมฺมกเมฺม ธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี สมคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี สมคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ เวมติโก โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี สมคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อธมฺมกมฺเม เวมติโก สมคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ…เป.… เวมติโก โอวทติ…เป.… สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี สมคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ…เป.… เวมติโก โอวทติ…เป.… สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๕๑. ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ เวมติโก โอวทติ…เป.… สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

ธมฺมกมฺเม เวมติโก วคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ…เป.… เวมติโก โอวทติ…เป.… สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

ธมฺมกมฺเมธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ…เป.… เวมติโก โอวทติ…เป.… สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี สมคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ…เป.… เวมติโก โอวทติ…เป.… สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

ธมฺมกมฺเม เวมติโก สมคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ…เป.… เวมติโก โอวทติ…เป.… สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี สมคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี สมคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ เวมติโก โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี สมคฺคํ ภิกฺขุนิสงฺฆํ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อนาปตฺติฯ

๑๕๒. อนาปตฺติ อุเทฺทสํ เทนฺโต, ปริปุจฺฉํ เทนฺโต, ‘‘โอสาเรหิ อยฺยา’’ติ วุจฺจมาโน, โอสาเรติ, ปญฺหํ ปุจฺฉติ, ปญฺหํ ปุฏฺโฐ กเถติ, อญฺญสฺสตฺถาย ภณนฺตํ ภิกฺขุนิโย สุณนฺติ, สิกฺขมานาย, สามเณริยา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

โอวาทสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํฯ

๒. อตฺถงฺคตสิกฺขาปทํ

๑๕๓. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺติ ปริยาเยนฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต จูฬปนฺถกสฺส ปริยาโย โหติ ภิกฺขุนิโย โอวทิตุํฯ ภิกฺขุนิโย เอวมาหํสุ – ‘‘น ทานิ อชฺช โอวาโท อิ

โทฺธ ภวิสฺสติ, ตเญฺญว ทานิ อุทานํ อโยฺย จูฬปนฺถโก ปุนปฺปุนํ ภณิสฺสตี''ติฯ อถ โข ตา ภิกฺขุนิโย เยนายสฺมา จูฬปนฺถโก เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ จูฬปนฺถกํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข ตา ภิกฺขุนิโย อายสฺมา จูฬปนฺถโก เอตทโวจ – ''สมคฺคาตฺถ, ภคินิโย''ติ? ''สมคฺคามฺหาย''ติฯ ''วตฺตนฺติ, ภคินิโย, อฏฺฐ ครุธมฺมา''ติ? ''วตฺตนฺตายฺยา''ติฯ ''เอโส, ภคินิโย, โอวาโท''ติ นิยฺยาเทตฺวา อิมํ อุทานํ ปุนปฺปุนํ อภาสิ –

> [อุทา. ๓๗]''อธิเจตโสอปฺปมชฺชโต, มุนิโน โมนปเถสุ สิกฺขโต;
> โสกา น ภวนฺติ ตาทิโน, อุปสนฺตสฺส สทา สตีมโต''ติฯ

ภิกฺขุนิโย เอวมาหํสุ – ''นนุ อโวจุมฺหา – น ทานิ อชฺช โอวาโท อิโทฺธ ภวิสฺสติ, ตเญฺญว ทานิ อุทานํ อโยฺย จูฬปนฺถโก ปุนปฺปุนํ ภณิสฺสตี''ติ! อโสฺสสิ โข อายสฺมา จูฬปนฺถโก ตาสํ ภิกฺขุนีนํ อิมํ กถาสลฺลาปํฯ อถ โข อายสฺมา จูฬปนฺถโก เวหาสํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา อากาเส อนฺตลิเกฺข จงฺกมติปิ ติฏฺฐติปิ นิสีทติปิ เสยฺยมฺปิ กเปฺปติ ธูมายติปิ ปชฺชลติปิ อนฺตรธายติปิ, ตเญฺจว [ตเญฺญว (อิติปิ)]อุทานํ ภณติ อญฺญญฺจ พหุํ พุทฺธวจนํฯ ภิกฺขุนิโย เอวมาหํสุ – ''อจฺฉริยํ วต โภ, อพฺภุตํ วต โภ, น วต โน อิโต ปุเพฺพ โอวาโท เอวํ อิโทฺธ ภูตปุโพฺพ ยถา อยฺยสฺส จูฬปนฺถกสฺสา''ติฯ อถ โข อายสฺมา จูฬปนฺถโก ตา ภิกฺขุนิโย ยาว สมนฺธการา โอวทิตฺวา อุโยฺยเชสิ – คจฺฉถ ภคินิโยติฯ

อถ โข ตา ภิกฺขุนิโย นครทฺวาเร ถกิเต พหินคเร วสิตฺวา กาลเสฺสว นครํ ปวิสนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''อพฺรหฺมจารินิโย อิมา ภิกฺขุนิโย; อาราเม ภิกฺขูหิ สทฺธึ วสิตฺวา อิทานิ นครํ ปวิสนฺตี''ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม อายสฺมา จูฬปนฺถโก อตฺถงฺคเต สูริเย ภิกฺขุนิโย โอวทิสฺสตี''ติ…เป.… ''สจฺจํ กิร ตฺวํ, จูฬปนฺถก, อตฺถงฺคเต สูริเย ภิกฺขุนิโย โอวทสี''ติ? ''สจฺจํ, ภควา''ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, จูฬปนฺถก, อตฺถงฺคเต สูริเย ภิกฺขุนิโย โอวทิสฺสสิ! เนตํ, จูฬปนฺถก, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๕๔. **''สมฺมโตปิ เจ ภิกฺขุ อตฺถงฺคเต สูริเย ภิกฺขุนิโย โอวเทยฺย, ปาจิตฺติย''**นฺติฯ

๑๕๕. **สมฺมโต** นาม ญตฺติจตุเตฺถน กเมฺมน สมฺมโตฯ

อตฺถงฺคเต สูริเยติ โอคฺคเต สูริเยฯ

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสเงฺฆ อุปสมฺปนฺนาฯ

โอวเทยฺยาติ อฏฺฐหิ วา ครุธเมฺมหิ อเญฺญน วา ธเมฺมน โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๕๖. อตฺถงฺคเต อตฺถงฺคตสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อตฺถงฺคเต เวมติโก โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อตฺถงฺคเต อนตฺถงฺคตสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

เอกโตอุปสมฺปนฺนาย โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนตฺถงฺคเต อตฺถงฺคตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนตฺถงฺคเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนตฺถงฺคเต อนตฺถงฺคตสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๑๕๗. อนาปตฺติ อุเทฺทสํ เทโนฺต, ปริปุจฺฉํ เทโนฺต, ‘‘โอสาเรหิ อยฺยา’’ติ วุจฺจมาโน, โอสาเรติ, ปญฺหํ ปุจฺฉติ, ปญฺหํ ปุโฎฺฐ กเถติ, อญฺญสฺสตฺถาย ภณนฺตํ ภิกฺขุนิโย สุณนฺติ, สิกฺขมานาย สามเณริยา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

อตฺถงฺคตสิกฺขาปทํ นิฎฺฐิตํ ทุติยํฯ

๓. *ภิกฺขุนุปสฺสยสิกฺขาปทํ*

๑๕๘. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สเกฺกสุ วิหรติ กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา *ภิกฺขู* ภิกฺขุนุปสฺสยํ อุปสงฺกมิตฺวา ฉพฺพคฺคิยา *ภิกฺขุนิโย* โอวทนฺติฯ *ภิกฺขุนิโย* ฉพฺพคฺคิยา *ภิกฺขุนิโย* เอตทโวจุํ – ‘‘เอถาเยฺย, โอวาทํ คมิสฺสามา’’ติฯ ‘‘ยมฺปิ [ยํ หิ (ก.)] มยํ, อเยฺย, คเจฺฉยฺยาม โอวาทสฺส การณา, อยฺยา ฉพฺพคฺคิยา อิเธว อาคนฺตฺวา อเมฺห โอวทนฺตี’’ติฯ *ภิกฺขุนิโย* อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา *ภิกฺขู* ภิกฺขุนุปสฺสยํ อุปสงฺกมิตฺวา *ภิกฺขุนิโย* โอวทิสฺสนฺตี’’ติ [ฉพฺพคฺคิยา *ภิกฺขุนิโย* โอวาทํ น คจฺฉิสฺสนฺตีติ (สี.)]! อถ โข ตา *ภิกฺขุนิโย ภิกฺขูนํ* เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ เย เต *ภิกฺขู* อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา *ภิกฺขู* ภิกฺขุนุปสฺสยํ อุปสงฺกมิตฺวา *ภิกฺขุนิโย* โอวทิสฺสนฺตี’’ติ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร ตุเมฺห, *ภิกฺขเว* , ภิกฺขุนุปสฺสยํ อุปสงฺกมิตฺวา *ภิกฺขุนิโย* โอวทถา’’ติ? ‘‘สจฺจํ, *ภควา*’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ *ภควา*…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ภิกฺขุนุปสฺสยํ อุปสงฺกมิตฺวา *ภิกฺขุนิโย* โอวทิสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, *ภิกฺขเว*, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘โย ปน *ภิกฺขุ* ภิกฺขุนุปสฺสยํ อุปสงฺกมิตฺวา *ภิกฺขุนิโย* โอวเทยฺย, ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํภควตา *ภิกฺขูนํ* สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๑๕๙. เตน โข ปน สมเยน มหาปชาปติ โคตมี คิลานา โหติฯ เถรา *ภิกฺขู* เยน มหาปชาปติ โคตมี เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา มหาปชาปตึ โคตมึ เอตทโวจุํ – ‘‘กจฺจิ เต, โคตมิ, ขมนียํ กจฺจิ ยาปนีย’’นฺติ? ‘‘น เม, อยฺยา, ขมนียํ น ยาปนียํ’’ฯ ‘‘อิงฺฆยฺยา, ธมฺมํ เทเสถา’’ติฯ ‘‘น, ภคินิ, กปฺปติ ภิกฺขุนุปสฺสยํ อุปสงฺกมิตฺวา *ภิกฺขุนิโย* ธมฺมํ เทเสตุ’’นฺติ กุกฺกุจฺจายนฺตา น เทเสสุํฯ อถ โข *ภควา* ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน มหาปชาปติ โคตมี เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิฯ นิสชฺช โข *ภควา* มหาปชาปตึ โคตมึ เอตทโวจ – ‘‘กจฺจิ เต, โคตมิ, ขมนียํ กจฺจิ ยาปนีย’’นฺติ ? ‘‘ปุเพฺพ เม, ภเนฺต, เถรา *ภิกฺขู* อาคนฺตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺติฯ เตน เม ผาสุ โหติฯ อิทานิ ปน – ‘‘*ภควตา* ปฎิกฺขิตฺต’’นฺติ, กุกฺกุจฺจายนฺตา น เทเสนฺติฯ เตน เม น ผาสุ โหตี’’ติฯ อถ โข *ภควา* มหาปชาปตึ โคตมึ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุเตฺตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฎฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ อถ โข *ภควา* เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ

ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนุปสฺสยํ อุปสงฺกมิตฺวา คิลานํ ภิกฺขุนึ โอวทิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๖๐. **‘‘โยปน ภิกฺขุ ภิกฺขุนุปสฺสยํ อุปสงฺกมิตฺวา ภิกฺขุนิโย โอวเทยฺย, อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํ ฯ ตตฺถายํ สมโยฯ คิลานา โหติ ภิกฺขุนี – อยํ ตตฺถ สมโย**’’ติฯ

๑๖๑. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขุนุปสฺสโย นาม ยตฺถ ภิกฺขุนิโย เอกรตฺตมฺปิ วสนฺติฯ

อุปสงฺกมิตฺวาติ ตตฺถ คนฺตฺวาฯ

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสเงฺฆ อุปสมฺปนฺนาฯ

โอวเทยฺยาติ อฏฺฐหิ ครุธเมฺมหิ โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อญฺญตฺร สมยาติ ฐเปตฺวา สมยํฯ

คิลานานาม ภิกฺขุนี น สโกฺกติ โอวาทาย วา สํวาสาย วา คนฺตุํฯ

๑๖๒. อุปสมฺปนฺนาย อุปสมฺปนฺนสญฺญี ภิกฺขุนุปสฺสยํ อุปสงฺกมิตฺวา อญฺญตฺร สมยา โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปนฺนาย เวมติโก ภิกฺขุนุปสฺสยํ อุปสงฺกมิตฺวา อญฺญตฺร สมยา โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปนฺนาย อนุปสมฺปนฺนสญฺญี ภิกฺขุนุปสฺสยํ อุปสงฺกมิตฺวา อญฺญตฺร สมยา โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อเญฺญน ธเมฺมน โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เอกโตอุปสมฺปนฺนาย โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปนฺนาย อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อนุปสมฺปนฺนาย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปนฺนาย อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๑๖๓. อนาปตฺติ สมเย, อุทฺทสํ เทโนฺต, ปริปุจฺฉํ เทโนฺต, ‘‘โอสาเรหิ อยฺยา’’ติ วุจฺจมาโน โอสาเรติ, ปญฺหํ ปุจฺฉติ, ปญฺหํ ปุโฏฺฐ กเถติ, อญฺญสฺสตฺถาย ภณนฺตํ ภิกฺขุนิโย สุณนฺติ, สิกฺขมานาย สามเณริยา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ภิกฺขุนุปสฺสยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ตติยํฯ

๔. อามิสสิกฺขาปทํ

๑๖๔. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตา ลาภิโน โหนฺติ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานํฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เอวํ วทนฺติ – ‘‘น พหุกตา เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทิตุํ; อามิสเหตุ เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตี’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เอวํ วกฺขนฺติ – ‘น พหุกตา

เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทิตุํ; อามิสเหตุ เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตี’’’ติ…เป…. ‘‘สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, เอวํ วเทถ – ‘น พหุกตา เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทิตุํ; อามิสเหตุ เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตี’’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป…. กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, เอวํ วกฺขถ – น พหุกตา เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทิตุํ; อามิสเหตุ เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตีติ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๖๕. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ เอวํ วเทยฺย – ‘อามิสเหตุ เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตี’ติ, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๑๖๖. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป…. ***ภิกฺขู***ติ…เป…. อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

อามิสเหตูติ จีวรเหตุ ปิณฺฑปาตเหตุ เสนาสนเหตุ คิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารเหตุ สกฺการเหตุ ครุการเหตุ มานนเหตุ วนฺทนเหตุ ปูชนเหตุฯ

เอวํ วเทยฺยาติ อุปสมฺปนฺนํ สเงฺฆน สมฺมตํ ภิกฺขุโนวาทกํ อวณฺณํ กตฺตุกาโม อยสํ กตฺตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ – ‘‘จีวรเหตุ ปิณฺฑปาตเหตุ เสนาสนเหตุ คิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารเหตุ สกฺการเหตุ ครุการเหตุ มานนเหตุ วนฺทนเหตุ ปูชนเหตุ โอวทตี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๖๗. ธมฺมกเมฺม ธมฺมกมฺมสญฺญี เอวํ วเทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ธมฺมกเมฺม เวมติโก เอวํ วเทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ธมฺมกเมฺม อธมฺมกมฺมสญฺญี เอวํ วเทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปสมฺปนฺนํสเงฺฆน อสมฺมตํ ภิกฺขุโนวาทกํ อวณฺณํ กตฺตุกาโม อยสํ กตฺตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ – ‘‘จีวรเหตุ…เป…. ปูชนเหตุ โอวทตี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปนฺนํ สเงฺฆน สมฺมตํ วา อสมฺมตํ วา ภิกฺขุโนวาทกํ อวณฺณํ กตฺตุกาโม อยสํ กตฺตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ– ‘‘จีวรเหตุ ปิณฺฑปาตเหตุ เสนาสนเหตุ คิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารเหตุ สกฺการเหตุ ครุการเหตุ มานนเหตุ วนฺทนเหตุ ปูชนเหตุ โอวทตี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อธมฺมกเมฺม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อธมฺมกเมฺม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อธมฺมกเมฺม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๑๖๘. อนาปตฺติ ปกติยา จีวรเหตุ ปิณฺฑปาตเหตุ เสนาสนเหตุ คิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารเหตุ สกฺการเหตุ ครุการเหตุ มานนเหตุ วนฺทนเหตุ ปูชนเหตุ โอวทนฺตํ ภณติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

อามิสสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํฯ

๕. จีวรทานสิกฺขาปทํ

๑๖๙. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สาวตฺถิยํ อญฺญตริสฺสา วิสิขาย ปิณฺฑาย จรติฯ อญฺญตราปิ ภิกฺขุนี ตสฺสา วิสิขาย ปิณฺฑาย จรติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ตํ ภิกฺขุนึ เอตทโวจ – ''คจฺฉ, ภคินิ, อมุกสฺมึ โอกาเส ภิกฺขา ทิยฺยตี''ติฯ สาปิ โข เอวมาห – ''คจฺฉายฺย, อมุกสฺมึ โอกาเส ภิกฺขา ทิยฺยตี''ติฯ เต อภิณฺหทสฺสเนน สนฺทิฏฺฐา อเหสุํฯ เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส จีวรํ ภาชียติฯ อถ โข สา ภิกฺขุนี โอวาทํ คนฺตฺวา เยน โส ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิตํ โข ตํ ภิกฺขุนึ โส ภิกฺขุ เอตทโวจ – ''อยํ เม, ภคินิ, จีวรปฏิวีโส [ปฏิวิํโส (สี.), ปฏิวิโส (อิติปิ)]; สาทิยิสฺสสี''ติ? ''อามายฺย, ทุพฺพลจีวรามฺหี''ติฯ

อถ โข โส ภิกฺขุ ตสฺสา ภิกฺขุนิยา จีวรํ อทาสิฯ โสปิ โข ภิกฺขุ ทุพฺพลจีวโร โหติฯ ภิกฺขู ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจุํ – ''กโรหิ ทานิ เต, อาวุโส, จีวร''นฺติ ฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป…. เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ ภิกฺขุนิยา จีวรํ ทสฺสตี''ติ…เป…. ''สจฺจํ กิร ตฺวํ, ภิกฺขุ, ภิกฺขุนิยา จีวรํ อทาสี''ติ? ''สจฺจํ, ภควา''ติฯ ''ญาติกา เต , ภิกฺขุ, อญฺญาติกา''ติ? ''อญฺญาติกา, ภควา''ติฯ ''อญฺญาตโก, โมฆปุริส, อญฺญาติกาย น ชานาติ ปติรูปํ วา อปฺปติรูปํ วา สนฺตํ วา อสนฺตํ วาฯ กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา จีวรํ ทสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

''โย ปน ภิกฺขุ อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา จีวรํ ทเทยฺย, ปาจิตฺติย''นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๑๗๐. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา ภิกฺขุนีนํ ปาริวตฺตกํ [ปาริวฏฺฏกํ (อิติปิ)] จีวรํ น เทนฺติฯ ภิกฺขุนิโย อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม อยฺยา อมฺหากํ ปาริวตฺตกํ จีวรํ น ทสฺสนฺตี''ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขูตาสํ ภิกฺขุนีนํ อุชฺฌายนฺตีนํ ขิยฺยนฺตีนํ วิปาเจนฺตีนํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจนฺนํ ปาริวตฺตกํ ทาตุํฯ ภิกฺขุสฺส, ภิกฺขุนิยา, สิกฺขมานาย, สามเณรสฺส, สามเณริยา – อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิเมสํ ปญฺจนฺนํ ปาริวตฺตกํ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๗๑. **''โย ปน ภิกฺขุ อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา จีวรํ ทเทยฺย, อญฺญตฺร ปาริวตฺตกา, ปาจิตฺติย''**นฺติฯ

๑๗๒. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป…. ***ภิกฺขู***ติ…เป…. อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

อญฺญาติกา นาม มาติโต วา ปิติโต วา ยาว สตฺตมา ปิตามหยุคา อสมฺพทฺธาฯ

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสเงฺฆ อุปสมฺปนฺนาฯ

จีวรํ นาม ฉนฺนํ จีวรานํ อญฺญตรํ จีวรํ วิกปฺปนุปคํ ปจฺฉิมํ [วิกปฺปนุปคปจฺฉิมํ (สี.)]ฯ

อญฺญตฺร ปาริวตฺตกาติ ฐเปตฺวา ปาริวตฺตกํ เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๗๓. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี จีวรํ เทติ, อญฺญตฺร ปาริวตฺตกา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อญฺญาติกาย เวมติโก จีวรํ เทติ, อญฺญตฺร ปาริวตฺตกา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อญฺญาติกาย ญาติกสญฺญี จีวรํ เทติ, อญฺญตฺร ปาริวตฺตกา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

เอกโต อุปสมฺปนฺนาย จีวรํ เทติ, อญฺญตฺร ปาริวตฺตกา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ญาติกาย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ญาติกาย ญาติกสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๑๗๔. อนาปตฺติ ญาติกาย, ปาริวตฺตกํ ปริตฺเตน วา วิปุลํ, วิปุเลน วา ปริตฺตํ, ภิกฺขุนี วิสฺสาสํ คณฺหาติ, ตาวกาลิกํ คณฺหาติ, จีวรํ ฐเปตฺวา อญฺญํ ปริกฺขารํ เทติ, สิกฺขมานาย, สามเณริยา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

จีวรทานสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํฯ

๖. จีวรสิพฺพนสิกฺขาปทํ

๑๗๕. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายี ปโฏฺฐ [ปโฏฺฐ (สี. สฺยา.)] โหติ จีวรกมฺมํ กาตุํฯ อญฺญตรา ภิกฺขุนี เยนายสฺมา อุทายี เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุทายึ เอตทโวจ – ‘‘สาธุ เม, ภนฺเต, อโยฺย จีวรํ สิพฺพตู’’ติฯ อถ โข อายสฺมา อุทายี ตสฺสา ภิกฺขุนิยา จีวรํ สิพฺพิตฺวา สุรตฺตํ สุปริกมฺมกตํ กตฺวา มเชฺฌ ปฏิภานจิตฺตํ วุฏฺฐาเปตฺวา สํหริตฺวา นิกฺขิปิฯ อถ โข สา ภิกฺขุนี เยนายสฺมา อุทายี เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุทายึ เอตทโวจ – ‘‘กหํ ตํ, ภนฺเต, จีวร’’นฺติ? ‘‘หนฺท, ภคินิ , อิมํ จีวรํ ยถาสํหฏํ หริตฺวา นิกฺขิปิตฺวา ยทา ภิกฺขุนิสโงฺฆ โอวาทํ อาคจฺฉติ ตทา อิมํ จีวรํ ปารุปิตฺวา ภิกฺขุนิสงฺฆสฺส ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อาคจฺฉา’’ติฯ อถ โข สา ภิกฺขุนี ตํ จีวรํ ยถาสํหฏํ หริตฺวา นิกฺขิปิตฺวา ยทา ภิกฺขุนิสโงฺฆ โอวาทํ อาคจฺฉติ ตทา ตํ จีวรํ ปารุปิตฺวา ภิกฺขุนิสงฺฆสฺส ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อาคจฺฉติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘ยาว ฉินฺนิกา อิมา ภิกฺขุนิโย ธุตฺติกา อหิริกาโย, ยตฺร หิ นาม จีวเร ปฏิภานจิตฺตํ วุฏฺฐาเปสฺสนฺตี’’ติ!

ภิกฺขุนิโย เอวมาหํสุ – ‘‘กสฺสิทํ กมฺม’’นฺติ? ‘‘อยฺยสฺส อุทายิสฺสา’’ติฯ ‘‘เยปิ เต ฉินฺนกา ธุตฺตกา อหิริกา เตสมฺปิ เอวรูปํ น โสเภยฺย, กึ ปน อยฺยสฺส อุทายิสฺสา’’ติ! อถ โข ตา ภิกฺขุนิโย ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา อุทายี ภิกฺขุนิยา จีวรํ สิพฺพิสฺสตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, อุทายิ, ภิกฺขุนิยา จีวรํ สิพฺพสี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ ‘‘ญาติกา เต, อุทายิ, อญฺญาติกา’’ติ? ‘‘อญฺญาติกา, ภควา’’ติฯ ‘‘อญฺญาตโก, โมฆปุริส, อญฺญาติกาย น ชานาติ ปติรูปํ วา อปฺปติรูปํ วา ปาสาทิกํ วา อปาสาทิกํ วาฯ กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา จีวรํ สิพฺพิสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๗๖. **“โยปน ภิกฺขุ อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา จีวรํ สิเพฺพยฺย วา สิพฺพาเปยฺย วา, ปาจิตฺติย”**นฺติฯ

๑๗๗. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต ภิกฺขูติฯ

อญฺญาติกา นาม มาติโต วา ปิติโต วา ยาว สตฺตมา ปิตามหยุคา อสมฺพทฺธาฯ

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนาฯ

จีวรํ นาม ฉนฺนํ จีวรานํ อญฺญตรํ จีวรํฯ

สิเพฺพยฺยาติ สยํ สิพฺพติ อาราปเถ อาราปเถ อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

สิพฺพาเปยฺยาติ อญฺญํ อาณาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สกึ อาณตฺโต พหุกมฺปิ สิพฺพติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๗๘. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี จีวรํ สิพฺพติ วา สิพฺพาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อญฺญาติกาย เวมติโก จีวรํ สิพฺพติ วา สิพฺพาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อญฺญาติกาย ญาติกสญฺญี จีวรํ สิพฺพติ วา สิพฺพาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

เอกโตอุปสมฺปนฺนาย จีวรํ สิพฺพติ วา สิพฺพาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ญาติกาย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ญาติกาย ญาติกสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๑๗๙. อนาปตฺติ ญาติกาย, จีวรํ ฐเปตฺวา อญฺญํ ปริกฺขารํ สิพฺพติ วา สิพฺพาเปติ วา, สิกฺขมานาย, สามเณริยา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

จีวรสิพฺพนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํฯ

๗. สํวิธานสิกฺขาปทํ

๑๘๐. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนีหิ สทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘ยเถว มยํ สปชาปติกา อาหิณฺฑาม, เอวเมวิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา ภิกฺขุนีหิ สทฺธึ สํวิธาย อาหิณฺฑนฺตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนีหิ สทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชิสฺสนฺตี’’ติ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนีหิ สทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชถา’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ภิกฺขุนีหิ สทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชิสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถฯ

“โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุนิยา สทฺธิํ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺเชยฺย, อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, ปาจิตฺติย”นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๑๘๑. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู จ ภิกฺขุนิโย จ สาเกตา สาวตฺถิํ อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ อถ โข ตา ภิกฺขุนิโย เต ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ‘‘มยมฺปิ อเยฺยหิ สทฺธิํ คมิสฺสามา’’ติฯ ‘‘น, ภคินี, กปฺปติ ภิกฺขุนิยา สทฺธิํ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชิตุํฯ ตุเมฺห วา ปฐมํ คจฺฉถ มยํ วา คมิสฺสามา’’ติฯ ‘‘อยฺยา, ภเนฺต, อคฺคปุริสาฯ อยฺยาว ปฐมํ คจฺฉนฺตู’’ติฯ อถ โข ตาสํ ภิกฺขุนีนํ ปจฺฉา คจฺฉนฺตีนํ อนฺตรามเคฺค โจรา อจฺฉินฺทิํสุ จ ทูเสสุญฺจฯ อถ โข ตา ภิกฺขุนิโย สาวตฺถิํ คนฺตฺวา ภิกฺขุนีนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ภิกฺขุนิโย ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สตฺถคมนีเย มเคฺค สาสงฺกสมฺมเต สปฺปฏิภเย ภิกฺขุนิยา สทฺธิํ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๘๒. **“โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุนิยา สทฺธิํ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปเชฺชยฺย, อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโย ฯ สตฺถคมนีโย โหติ มโคฺค สาสงฺกสมฺมโต สปฺปฏิภโย – อยํ ตตฺถ สมโย”**ติฯ

๑๘๓. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสเงฺฆ อุปสมฺปนฺนาฯ

สทฺธินฺติเอกโตฯ

สํวิธายาติ – ‘‘คจฺฉาม, ภคินิ, คจฺฉามายฺย; คจฺฉามายฺย, คจฺฉาม, ภคินิ; อชฺช วา หิโยฺยวา ปเร วา คจฺฉามา’’ติ สํวิทหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อนฺตมโส คามนฺตรมฺปีติ กุกฺกุฏสมฺปาเต คาเม, คามนฺตเร คามนฺตเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อคามเก อรเญฺญ, อทฺธโยชเน อทฺธโยชเน อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อญฺญตฺร สมยาติ ฐเปตฺวา สมยํฯ

สตฺถคมนีโย นาม มโคฺค น สกฺกา โหติ วินา สเตฺถน คนฺตุํฯ

สาสงฺกนาม ตสฺมิํ มเคฺค [ยสฺมิํ มเคฺค (?)]โจรานํ นิวิโฏฺฐกาโส ทิสฺสติ, ภุโตฺตกาโส ทิสฺสติ, ฐิโตกาโส ทิสฺสติ, นิสิโนฺนกาโส ทิสฺสติ, นิปโนฺนกาโส ทิสฺสติฯ

สปฺปฏิภยํนาม ตสฺมิํ มเคฺค โจเรหิ มนุสฺสา หตา ทิสฺสนฺติ, วิลุตฺตา ทิสฺสนฺติ, อาโกฏิตา ทิสฺสนฺติ, สปฺปฏิภยํคนฺตฺวา อปฺปฏิภยํ ทเสฺสตฺวา อุโยฺยเชตพฺพา – ‘‘คจฺฉถ ภคินิโย’’ติฯ

๑๘๔. สํวิทหิเต สํวิทหิตสญฺญี เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชติ, อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อญฺญตฺร สมยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สํวิทหิเต เวมติโก เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชติ, อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อญฺญตฺร สมยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สํวิทหิเต, อสํวิทหิตสญฺญี เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชติ, อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อญฺญตฺร สมยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ภิกฺขุ สํวิทหติ ภิกฺขุนี น สํวิทหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อสํวิทหิเต สํวิทหิตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อสํวิทหิเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อสํวิทหิเต อสํวิทหิตสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๑๘๕. อนาปตฺติ สมเย, อสํวิทหิตฺวา คจฺฉติ, ภิกฺขุนี สํวิทหติ , ภิกฺขุ น สํวิทหติ, วิสงฺเกเตน คจฺฉนฺติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

สํวิธานสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํฯ

๘. นาวาภิรุหนสิกฺขาปทํ

๑๘๖. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนีหิ สทฺธิํ สํวิธาย เอกํ นาวํ [เอกนาวํ (สฺยา.)]อภิรุหนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘ยเถว มยํ สปชาปติกา นาวาย [เอกนาวาย (สฺยา.)] กีฬาม, เอวเมวิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา ภิกฺขุนีหิ สทฺธิํ สํวิธาย นาวาย กีฬนฺตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป. … เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนีหิ สทฺธิํ สํวิธาย เอกํ นาวํ อภิรุหิสฺสนฺตี’’ติ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนีหิ สทฺธิํ สํวิธาย เอกํ นาวํ อภิรุหถา’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ภิกฺขุนีหิ สทฺธิํ สํวิธาย เอกํ นาวํ อภิรุหิสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุนิยา สทฺธิํ สํวิธาย เอกํ นาวํ [เอกนาวํ (สฺยา.)]**อภิรุเหยฺย, อุทฺธํคามินิํ วา อโธคามินิํ วา, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๑๘๗. เตนโข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู จ ภิกฺขุนิโย จ สาเกตา สาวตฺถิํ อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ อนฺตรามคฺเค นที ตริตพฺพา [อุตฺตริตพฺพา (สฺยา.)] โหติฯ อถ โข ตา ภิกฺขุนิโย เต ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ‘‘มยมฺปิ อยฺเยหิ สทฺธิํ อุตฺตริสฺสามา’’ติฯ ‘‘น, ภคินี, กปฺปติ ภิกฺขุนิยา สทฺธิํ สํวิธาย เอกํ นาวํ อภิรุหิตุํ; ตุเมฺห วา ปฐมํ อุตฺตรถ มยํ วา อุตฺตริสฺสามา’’ติ ฯ ‘‘อยฺยา, ภนฺเต, อคฺคปุริสาฯ อยฺยาว ปฐมํ อุตฺตรนฺตู’’ติฯ อถ โข ตาสํ ภิกฺขุนีนํ ปจฺฉา อุตฺตรนฺตีนํ โจรา อจฺฉินฺทิํสุ จ ทูเสสุญฺจ ฯ อถ โข ตา ภิกฺขุนิโย สาวตฺถิํ คนฺตฺวา ภิกฺขุนีนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ภิกฺขุนิโย ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติริยํ ตรณาย ภิกฺขุนิยา สทฺธิํ สํวิธาย เอกํ นาวํ อภิรุหิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๘๘. **“โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุนิยา สทฺธิํ สํวิธาย เอกํ นาวํ อภิรุเหยฺย อุทฺธํคามินิํ วา อโธคามินิํ วา, อญฺญตฺร ติริยํ ตรณาย, ปาจิตฺติย”**นฺติฯ

๑๘๙. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อตฺเถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสเงฺฆ อุปสมฺปนฺนา ฯ

สทฺธินฺติ เอกโตฯ

สํวิธายาติ ‘‘อภิรุหาม, ภคินิ, อภิรุหามายฺย; อภิรุหามายฺย, อภิรุหาม, ภคินิ; อชฺช วา หิโยฺย วา ปเร วา อภิรุหามา’’ติ สํวิทหติ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

ภิกฺขุนิยา อภิรุเฬฺห ภิกฺขุ อภิรุหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ภิกฺขุมฺหิ อภิรุเฬฺห ภิกฺขุนี อภิรุหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุโภ วา อภิรุหนฺติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุทฺธํคามินินฺติ อุชฺชวนิกายฯ

อโธคามินินฺติ โอชวนิกายฯ

อญฺญตฺร ติริยํ ตรณายาติ ฐเปตฺวา ติริยํ ตรณํฯ

กุกฺกุฏสมฺปาเต คาเม, คามนฺตเร คามนฺตเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อคามเก อรเญฺญ, อฑฺฒโยชเน อฑฺฒโยชเน อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๙๐. สํวิทหิเต สํวิทหิตสญฺญี เอกํ นาวํ อภิรุหติ อุทฺธํคามินิํ วา อโธคามินิํ วา, อญฺญตฺร ติริยํ ตรณาย , อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สํวิทหิเต เวมติโก เอกํ นาวํ อภิรุหติ อุทฺธํคามินิํ วา อโธคามินิํ วา, อญฺญตฺร ติริยํ ตรณาย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สํวิทหิเต อสํวิทหิตสญฺญี เอกํ นาวํ อภิรุหติ อุทฺธํคามินิํ วา อโธคามินิํ วา, อญฺญตฺร ติริยํ ตรณาย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ภิกฺขุ สํวิทหติ, ภิกฺขุนี น สํวิทหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อสํวิทหิเต สํวิทหิตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อสํวิทหิเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อสํวิทหิเต, อสํวิทหิตสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๑๙๑. อนาปตฺติ ติริยํ ตรณาย, อสํวิทหิตฺวา อภิรุหนฺติ, ภิกฺขุนี สํวิทหติ, ภิกฺขุ น สํวิทหติ, วิสเงฺกเตน อภิรุหนฺติ, อาปทาสุ อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

นาวาภิรุหนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํฯ

๙. ปริปาจิตสิกฺขาปทํ

๑๙๒. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน ถุลฺลนนฺทา ภิกฺขุนี อญฺญตรสฺส กุลสฺส กุลูปิกา โหติ นิจฺจภตฺติกาฯ เตน จ คหปตินา เถรา

ภิกฺขู นิมนฺติตา โหนฺติฯ อถ โข ถุลฺลนนฺทา ภิกฺขุนี ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน ตํ กุลํ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ คหปตึ เอตทโวจ – ''กิมิทํ, คหปติ, ปหูตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยตฺต''นฺติ? ''เถรา มยา, อเยฺย, นิมนฺติตา''ติฯ ''เก ปน เต, คหปติ, เถรา''ติ? ''อโยฺย สาริปุตฺโต อโยฺย มหาโมคฺคลฺลาโน อโยฺย มหากจฺจาโน อโยฺย มหาโกฏฺฐิโก อโยฺย มหากปฺปิโน อโยฺย มหาจุนฺโท อโยฺย อนุรุทฺโธ อโยฺย เรวโต อโยฺย อุปาลิ อโยฺย อานนฺโท อโยฺย ราหุโล''ติฯ ''กึ ปน ตฺวํ, คหปติ, มหานาเค ติฏฺฐมาเน เจฏเก นิมเนฺตสี''ติ?

''เก ปน เต, อเยฺย, มหานาคา''ติ? ''อโยฺย เทวทตฺโต อโยฺย โกกาลิโก อโยฺย กฏโมทกติสฺสโก [กฏโมรกติสฺสโก (สี.) กตโมรกติสฺสโก (สฺยา.)] อโยฺย ขณฺฑเทวิยา ปุตฺโต อโยฺย สมุทฺททตฺโต''ติฯ อยํ จรหิ ถุลฺลนนฺทาย ภิกฺขุนิยา อนฺตรา กถา วิปฺปกตา, อถ เต เถรา ภิกฺขู ปวิสึสุฯ ''สจฺจํ มหานาคา โข ตยา, คหปติ, นิมนฺติตา''ติฯ ''อิทาเนว โข ตฺวํ, อเยฺย, เจฏเก อกาสิ; อิทานิมหานาเค''ติฯ ฆรโต จ นิกฺกฑฺฒิ, นิจฺจภตฺตญฺจ ปจฺฉินฺทิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม เทวทตฺโต ชานํ ภิกฺขุนิปริปาจิตํ ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชิสฺสตี''ติ…เป.… ''สจฺจํ กิร ตฺวํ, เทวทตฺต, ชานํ ภิกฺขุนิปริปาจิตํ ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชสี''ติ? ''สจฺจํ, ภควา''ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, ชานํ ภิกฺขุนิปริปาจิตํ ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชิสฺสสิฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

''โย ปน ภิกฺขุ ชานํ ภิกฺขุนิปริปาจิตํ ปิณฺฑปาตํ ภุเญฺชยฺย, ปาจิตฺติย''นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๑๙๓. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ราชคหา ปพฺพชิโต ญาติกุลํ อคมาสิฯ มนุสฺสา – ''จิรสฺสมฺปิ ภทโนฺต อาคโต''ติ สกฺกจฺจํ ภตฺตํ อกํสุฯ ตสฺส กุลสฺส กุลูปิกา ภิกฺขุนี เต มนุเสฺส เอตทโวจ – ''เทถยฺยสฺส, อาวุโส, ภตฺต''นฺติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ – ''ภควตา ปฏิกฺขิตฺตํ ชานํ ภิกฺขุนิปริปาจิตํ ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชิตุ''นฺติ กุกฺกุจฺจายโนฺต น ปฏิคฺคเหสิฯ นาสกฺขิ ปิณฺฑาย จริตุํ, ฉินฺนภโตฺต อโหสิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปุเพฺพ คิหิสมารเมฺภ ชานํ ภิกฺขุนิปริปาจิตํ ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๙๔. **''โย ปน ภิกฺขุ ชานํ ภิกฺขุนิปริปาจิตํ ปิณฺฑปาตํ ภุเญฺชยฺย, อญฺญตฺร ปุเพฺพ คิหิสมารมฺภา, ปาจิตฺติย''**นฺติฯ

๑๙๕. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ชานาตินาม สามํ วา ชานาติ อเญฺญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ สา วา อาโรเจติฯ

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสเงฺฆ อุปสมฺปนฺนาฯ

ปริปาเจตินาม ปุเพฺพ อทาตุกามานํ อกตฺตุกามานํ – ‘‘อโยฺย ภาณโก, อโยฺย พหุสฺสุโต, อโยฺย สุตฺตนฺติโก, อโยฺย วินยธโร, อโยฺย ธมฺมกถิโก, เทถ อยฺยสฺส, กโรถ อยฺยสฺสา’’ติ เอสา ปริปาเจติ นามฯ

ปิณฺฑปาโต นาม ปญฺจนฺนํ โภชนานํ อญฺญตรํ โภชนํฯ

อญฺญตฺร ปุเพฺพ คิหิสมารมฺภาติ ฐเปตฺวา คิหิสมารมฺภํฯ

คิหิสมารโมฺภ นาม ญาตกา วา โหนฺติ ปวาริตา วา ปกติปฏิยตฺตํ วาฯ

อญฺญตฺร ปุเพฺพ คิหิสมารมฺภา ภุญฺชิสฺสามีติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อโชฺฌหาเร อโชฺฌหาเร, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๑๙๖. ปริปาจิเต ปริปาจิตสญฺญี ภุญฺชติ, อญฺญตฺร ปุเพฺพ คิหิสมารมฺภา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปริปาจิเต เวมติโก ภุญฺชติ, อญฺญตฺร ปุเพฺพ คิหิสมารมฺภา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปริปาจิเต อปริปาจิตสญฺญี ภุญฺชติ, อญฺญตฺร ปุเพฺพ คิหิสมารมฺภา, อนาปตฺติฯ เอกโตอุปสมฺปนฺนาย ปริปาจิตํ ภุญฺชติ, อญฺญตฺร ปุเพฺพ คิหิสมารมฺภา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อปริปาจิเต ปริปาจิตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อปริปาจิเตฺต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อปริปาจิเต อปริปาจิตสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๑๙๗. อนาปตฺติ ปุเพฺพ คิหิสมารเมฺภ, สิกฺขมานา ปริปาเจติ, สามเณรี ปริปาเจติ, ปญฺจ โภชนานิ ฐเปตฺวา สพฺพตฺถ อนาปตฺติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ปริปาจิตสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ นวมํฯ

๑๐. รโหนิสชฺชสิกฺขาปทํ

๑๙๘. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อุทายิสฺสปุราณทุติยิกา ภิกฺขุนีสุ ปพฺพชิตา โหติฯ สา อายสฺมโต อุทายิสฺส สนฺติเก อภิกฺขณํ อาคจฺฉติ, อายสฺมาปิ อุทายี ตสฺสา ภิกฺขุนิยา สนฺติเก อภิกฺขณํ คจฺฉติฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายี ตสฺสา ภิกฺขุนิยา สทฺธิํ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กเปฺปสิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา อุทายี ภิกฺขุนิยา สทฺธิํ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กเปฺปสฺสตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, อุทายิ, ภิกฺขุนิยา สทฺธิํ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กเปฺปสีติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, ภิกฺขุนิยา สทฺธิํ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กเปฺปสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๑๙๙. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุนิยา สทฺธิํ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กเปฺปยฺย, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๒๐๐. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสเงฺฆ อุปสมฺปนฺนา ฯ

สทฺธินฺติ เอกโตฯ

เอโก เอกายาติ ภิกฺขุ เจว โหติ ภิกฺขุนี จฯ

[ปาจิ. ๒๘๖, ๒๙๑; ปารา. ๔๔๕,๔๕๔]**รโห** นาม จกฺขุสฺส รโห โสตสฺส รโหฯ จกฺขุสฺส รโห นาม น สกฺกา โหติ อกฺขึ วา นิขณียมาเน ภมุกํ วา อุกฺขิปียมาเน สีสํ วา อุกฺขิปียมาเน ปสฺสิตุํฯ โสตสฺส รโห นาม น สกฺกา โหติ ปกติกถา โสตุํฯ

นิสชฺชํกเปฺปยฺยาติ ภิกฺขุนิยา นิสินฺนาย ภิกฺขุ อุปนิสิโนฺน วา โหติ อุปนิปโนฺน วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ภิกฺขุ นิสิเนฺน ภิกฺขุนี อุปนิสินฺนา วา โหติ อุปนิปนฺนา วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุโภ วา นิสินฺนา โหนฺติ อุโภ วา นิปนฺนา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๐๑. รโหรโหสญฺญี เอโก เอกาย นิสชฺชํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ รโห เวมติโก เอโก เอกาย นิสชฺชํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ รโห อรโหสญฺญี เอโก เอกาย นิสชฺชํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อรโห รโหสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อรโห เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อรโห อรโหสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๒๐๒. อนาปตฺติ โย โกจิ วิญฺญู ทุติโย โหติ, ติฏฺฐติ น นิสีทติ, อรโหเปโกฺข, อญฺญวิหิโต นิสีทติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

รโหนิสชฺชสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํฯ

โอวาทวโคฺค ตติโยฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

อสมฺมตอตฺถงฺคตู , ปสฺสยามิสทาเนน;
สิพฺพติ อทฺธานํ นาวํ ภุเญฺชยฺย, เอโก เอกาย เต ทสาติฯ

๔. โภชนวโคฺค

๑. อาวสถปิณฺฑสิกฺขาปทํ

๒๐๓. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยา อวิทูเร อญฺญตรสฺส ปูคสฺส อาวสถปิโณฺฑ ปญฺญโตฺต โหติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย สาวตฺถึ ปิณฺฑาย ปวิสิตฺวา ปิณฺฑํ อลภมา

นา อาวสถํ อคมํสุฯ มนุสฺสา – ‘‘จิรสฺสมฺปิ ภทนฺตา อาคตา’’ติ เต สกฺกจฺจํ ปริวิสึสุฯ อถ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทุติยมฺปิ ทิวสํ…เป.… ตติยมฺปิ ทิวสํ ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย สาวตฺถึ ปิณฺฑาย ปวิสิตฺวา ปิณฺฑํ อลภมานา อาวสถํ คนฺตฺวา ภุญฺชึสุฯ อถ โข ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กึ มยํ กริสฺสาม อารามํ คนฺตฺวา! หิโยฺยปิ อิเธว อาคนฺตพฺพํ ภวิสฺสตี’’ติ, ตเตฺถว อนุวสิตฺวา อนุวสิตฺวา อาวสถปิณฺฑํ ภุญฺชนฺติฯ ติตฺถิยา อปสกฺกนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นามสมณา สกฺยปุตฺติยา อนุวสิตฺวา อนุวสิตฺวา อาวสถปิณฺฑํ ภุญฺชิสฺสนฺติ! นยิเมสเญฺญว อาวสถปิโณฺฑ ปญฺญโตฺต; สเพฺพสเญฺญว อาวสถปิโณฺฑ ปญฺญโตฺต’’ติฯ

อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อนุวสิตฺวา อนุวสิตฺวา อาวสถปิณฺฑํ ภุญฺชิสฺสนฺตีติ…เป.…สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, อนุวสิตฺวา อนุวสิตฺวา อาวสถปิณฺฑํ ภุญฺชถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, อนุวสิตฺวา อนุวสิตฺวา อาวสถปิณฺฑํ ภุญฺชิสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘เอโก อาวสถปิโณฺฑ ภุญฺชิตโพฺพฯ ตโต เจ อุตฺตริํ ภุเญฺชยฺย, ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๐๔. เตนโข ปน สมเยน อายสฺมา สาริปุโตฺต โกสเลสุ ชนปเท สาวตฺถึ คจฺฉโนฺต เยน อญฺญตโร อาวสโถ เตนุปสงฺกมิฯ มนุสฺสา – ‘‘จิรสฺสมฺปิ เถโร อาคโต’’ติ สกฺกจฺจํ ปริวิสึสุฯ อถ โข อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ภุตฺตาวิสฺส ขโร อาพาโธ อุปฺปชฺชิ, นาสกฺขิ ตมฺหา อาวสถา ปกฺกมิตุํฯ อถ โข เต มนุสฺสา ทุติยมฺปิ ทิวสํ อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘ภุญฺชถ, ภเนฺต’’ติฯ อถ โข อายสฺมา สาริปุโตฺต – ‘‘ภควตา ปฏิกฺขิตฺตํ อนุวสิตฺวา อนุวสิตฺวา อาวสถปิณฺฑํ ภุญฺชิตุ’’นฺติ กุกฺกุจฺจายโนฺต น ปฏิคฺคเหสิ; ฉินฺนภโตฺต อโหสิฯ อถ โข อายสฺมา สาริปุโตฺต สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลาเนน ภิกฺขุนา อนุวสิตฺวา อนุวสิตฺวา อาวสถปิณฺฑํ ภุญฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒๐๕. **‘‘อคิลาเนน ภิกฺขุนา เอโก อาวสถปิโณฺฑ ภุญฺชิตโพฺพฯ ตโต เจ อุตฺตริ ภุเญฺชยฺย, ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๒๐๖. **อคิลาโน** นาม สโกฺกติ ตมฺหา อาวสถา ปกฺกมิตุํฯ

คิลาโนนาม น สโกฺกติ ตมฺหา อาวสถา ปกฺกมิตุํฯ

อาวสถปิโณฺฑ นาม ปญฺจนฺนํ โภชนานํ อญฺญตรํ โภชนํ – สาลาย วา มณฺฑเป วา รุกฺขมูเล วา อโชฺฌกาเส วา อโนทิสฺส ยาวทโตฺถ ปญฺญโตฺต โหติฯ อคิลาเนน ภิกฺขุนา สกึ ภุญฺชิตโพฺพฯ ตโต เจ อุตฺตริ ‘ภุญฺชิสฺสามี’ติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อโชฺฌหาเร อโชฺฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๐๗. อคิลาโน อคิลานสญฺญี ตตุตฺตริ อาวสถปิณฺฑํ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ อคิลาโน เวมติโก ตตุตฺตริ อาวสถปิณฺฑํ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ อคิลาโน คิลานสญฺญี ตตุตฺตริ อาวสถปิณฺฑํ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ

คิลาโน อคิลานสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ คิลาโน เวมติโก อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ คิลาโน คิลานสญฺญี, อนาปตฺติ ฯ

๒๐๘. อนาปตฺติ คิลานสฺส, อคิลาโน สกึ ภุญฺชติ, คจฺฉนฺโต, วา อาคจฺฉนฺโต วา ภุญฺชติ, สามิกา นิมนฺเตตฺวา โภเชนฺติ, โอทิสฺส ปญฺญตฺโต โหติ, น ยาวทตฺโถ ปญฺญตฺโต โหติ, ปญฺจ โภชนานิ ฐเปตฺวา สพฺพตฺถ อนาปตฺติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ ฯ

อาวสถปิณฺฑสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํ ฯ

๒. คณโภชนสิกฺขาปทํ

๒๐๙. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป ฯ เตน โข ปน สมเยน เทวทตฺโต ปริหีนลาภสกฺกาโร สปริโส กุเลสุ วิญฺญาเปตฺวา วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชติ ฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา กุเลสุ วิญฺญาเปตฺวา วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสนฺติ! กสฺส สมฺปนฺนํ น มนาปํ, กสฺส สาทุํ น รุจฺจตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ ฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม เทวทตฺโต สปริโส กุเลสุ วิญฺญาเปตฺวา วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, เทวทตฺต, สปริโส กุเลสุ วิญฺญาเปตฺวา วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชสีติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติ ฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, สปริโส กุเลสุ วิญฺญาเปตฺวา วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘คณโภชเน ปาจิตฺติย’’นฺติ ฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ ฯ

๒๑๐. เตนโข ปน สมเยน มนุสฺสา คิลาเน ภิกฺขู ภตฺเตน นิมนฺเตนฺติ ฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ – ‘‘ปฏิกฺขิตฺตํ ภควตา คณโภชน’’นฺติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลาเนน ภิกฺขุนา คณโภชนํ ภุญฺชิตุํ ฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘คณโภชเน, อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํ ฯ ตตฺถายํ สมโย ฯ คิลานสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย’’ติ ฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ ฯ

๒๑๑. เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา จีวรทานสมเย สจีวรภตฺตํ ปฏิยาเทตฺวา ภิกฺขู นิมเนฺตนฺติ – ‘‘โภเชตฺวา จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามา’’ติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ – ‘‘ปฏิกฺขิตฺตํ ภควตา คณโภชน’’นฺติฯ จีวรํ ปริตฺตํ อุปฺปชฺชติฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จีวรทานสมเย คณโภชนํ ภุญฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘คณโภชเน, อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโยฯ คิลานสมโย, จีวรทานสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย’’ติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๑๒. เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา จีวรการเก ภิกฺขู ภเตฺตน นิมเนฺตนฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ – ‘‘ปฏิกฺขิตฺตํ ภควตา คณโภชน’’นฺติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จีวรการสมเย คณโภชนํ ภุญฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘คณโภชเน, อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโยฯ คิลานสมโย, จีวรทานสมโย, จีวรการสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย’’ติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๑๓. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู มนุเสฺสหิ สทฺธิํ อทฺธานํคจฺฉนฺติฯ อถ โขเต ภิกฺขู เต มนุเสฺส เอตทโวจุํ – ‘‘มุหุตฺตํ, อาวุโส, อาคเมถ; ปิณฺฑาย จริสฺสามา’’ติฯ เต เอวมาหํสุ – ‘‘อิเธว, ภเนฺต, ภุญฺชถา’’ติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น ปฏิคฺคณฺหนฺติ – ‘‘ปฏิกฺขิตฺตํ ภควตา คณโภชน’’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อทฺธานคมนสมเย คณโภชนํ ภุญฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘คณโภชเน, อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโยฯ คิลานสมโย, จีวรทานสมโย, จีวรการสมโย, อทฺธานคมนสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย’’ติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๑๔. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู มนุเสฺสหิ สทฺธิํ นาวาย คจฺฉนฺติฯ อถ โข เต ภิกฺขู เต มนุเสฺส เอตทโวจุํ – ‘‘มุหุตฺตํ, อาวุโส, ตีรํ อุปเนถ; ปิณฺฑาย จริสฺสามา’’ติฯ เต เอวมาหํสุ – ‘‘อิเธว, ภเนฺต, ภุญฺชถา’’ติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น ปฏิคฺคณฺหนฺติ – ‘‘ปฏิกฺขิตฺตํ ภควตา คณโภชน’’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นาวาภิรุหนสมเย คณโภชนํ ภุญฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘คณโภชเน, อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโยฯ คิลานสมโย, จีวรทานสมโย, จีวรการสมโย, อทฺธานคมนสมโย, นาวาภิรุหนสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย’’ติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๑๕. เตน ๐ โข ปน สมเยน ทิสาสุ วสฺสํวุฏฺฐา ภิกฺขู ราชคหํ อาคจฺฉนฺติ ภควนฺตํ ทสฺสนายฯ มนุสฺสา นานาเวรชฺชเก ภิกฺขู ปสฺสิตฺวา ภตฺเตน นิมนฺเตนฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ – ‘‘ปฏิกฺขิตฺตํ ภควตา คณโภชน’’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มหาสมเย คณโภชนํ ภุญฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘คณโภชเน , อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโยฯ คิลานสมโย, จีวรทานสมโย, จีวรการสมโย, อทฺธานคมนสมโย, นาวาภิรุหนสมโย, มหาสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย’’ติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๑๖. เตนโข ปน สมเยน รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ญาติสาโลหิโต อาชีวเกสุ ปพฺพชิโต โหติฯ อถ โข โส อาชีวโก เยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ เอตทโวจ – ‘‘อิจฺฉามหํ, มหาราช, สพฺพปาสณฺฑิกภตฺตํ กาตุ’’นฺติฯ ‘‘สเจ ตฺวํ, ภเนฺต, พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปฐมํ โภเชยฺยาสิ’’ฯ ‘‘เอวํ กเรยฺยามี’’ติฯ อถ โข โส อาชีวโก ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ‘‘อธิวาเสนฺตุ เม ภิกฺขู สฺวาตนาย ภตฺต’’นฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ – ‘‘ปฏิกฺขิตฺตํ ภควตา คณโภชน’’นฺติฯ อถ โข โส อาชีวโก เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิํ สโมฺมทิ, สโมฺมทนียํ กถํ สารณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข โส อาชีวโก ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ภวมฺปิ โคตโม ปพฺพชิโต, อหมฺปิ ปพฺพชิโต; อรหติ ปพฺพชิโต ปพฺพชิตสฺส ปิณฺฑํ ปฏิคฺคเหตุํฯ อธิวาเสตุ เม ภวํ โคตโม สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสเงฺฆนา’’ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข โส อาชีวโก ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สมณภตฺตสมเย คณโภชนํ ภุญฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒๑๗. **คณโภชเน , อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโยฯ คิลานสมโย, จีวรทานสมโย, จีวรการสมโย, อทฺธานคมนสมโย, นาวาภิรุหนสมโย, มหาสมโย, สมณภตฺตสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย’’**ติฯ

๒๑๘. **คณโภชนํ** นาม ยตฺถ จตฺตาโร ภิกฺขู ปญฺจนฺนํ โภชนานํ อญฺญตเรน โภชเนน นิมนฺติตา ภุญฺชนฺติฯ เอตํ คณโภชนํ นามฯ

อญฺญตฺร สมยาติ ฐเปตฺวา สมยํฯ

คิลานสมโย นาม อนฺตมโส ปาทาปิ ผลิตา [ผาลิตา (สฺยา. ก.)] โหนฺติฯ ‘‘คิลานสมโย’’ติ ภุญฺชิตพฺพํฯ

จีวรทานสมโย นาม อนตฺถเต กถิเน วสฺสานสฺส ปจฺฉิโม มาโส, อตฺถเต กถิเน ปญฺจมาสาฯ ‘‘จีวรทานสมโย’’ติ ภุญฺชิตพฺพํฯ

จีวรการสมโย นาม จีวเร กยิรมาเนฯ ‘‘จีวรการสมโย’’ติ ภุญฺชิตพฺพํฯ

อทฺธานคมนสมโย นาม ‘‘อทฺธโยชนํ คจฺฉิสฺสามี’’ติ ภุญฺชิตพฺพํ, คจฺฉเนฺตน ภุญฺชิตพฺพํ, คเตน ภุญฺชิตพฺพํฯ

นาวาภิรุหนสมโย นาม ‘‘นาวํ อภิรุหิสฺสามี’’ติ ภุญฺชิตพฺพํ, อารุเฬฺหน ภุญฺชิตพฺพํ, โอรุเฬฺหน ภุญฺชิตพฺพํฯ

มหาสมโยนาม ยตฺถ เทฺว ตโย ภิกฺขู ปิณฺฑาย จริตฺวา ยาเปนฺติ, จตุเตฺถ อาคเต น ยาเปนฺติฯ ‘‘มหาสมโย’’ติ ภุญฺชิตพฺพํฯ

สมณภตฺตสมโย นาม โย โกจิ ปริพฺพาชกสมาปโนฺน ภตฺตํ กโรติฯ ‘‘สมณภตฺตสมโย’’ติ ภุญฺชิตพฺพํฯ

‘‘อญฺญตฺร สมยา ภุญฺชิสฺสามี’’ติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อโชฺฌหาเร อโชฺฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๑๙. คณโภชเน คณโภชนสญฺญี, อญฺญตฺร สมยา, ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ คณโภชเน เวมติโก, อญฺญตฺร สมยา, ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ คณโภชเน นคณโภชนสญฺญี, อญฺญตฺร สมยา, ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

นคณโภชเนคณโภชนสญฺญี , อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ นคณโภชเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ นคณโภชเน นคณโภชนสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๒๒๐. อนาปตฺติ สมเย, เทฺว ตโย เอกโต ภุญฺชนฺติ, ปิณฺฑาย จริตฺวา เอกโต สนฺนิปติตฺวา ภุญฺชนฺติ, นิจฺจภตฺตํ, สลากภตฺตํ, ปกฺขิกํ, อุโปสถิกํ, ปาฏิปทิกํ, ปญฺจ โภชนานิ ฐเปตฺวา สพฺพตฺถ อนาปตฺติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

คณโภชนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทุติยํฯ

๓. ปรมฺปรโภชนสิกฺขาปทํ

๒๒๑. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํฯ เตน โข ปน สมเยน เวสาลิยํ ปณีตานํ ภตฺตานํ ภตฺตปฏิปาฏิ อธิฏฺฐิตา โหติฯ อถ โข อญฺญตรสฺส ทลิทฺทสฺส กมฺมการสฺส [กมฺมกรสฺส (สี.)]เอตทโหสิ – ‘‘น โข อิทํ โอรกํ ภวิสฺสติ ยถยิเม มนุสฺสา สกฺกจฺจํ ภตฺตํ กโรนฺติ; ยํนูนาหมฺปิ ภตฺตํ กเรยฺย’’นฺติฯ อถ โข โส ทลิโทฺท กมฺมกาโร เยน กิรปติโก เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ กิรปติกํ เอตทโวจ – ‘‘อิจฺฉามหํ, อยฺยปุตฺต, พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ภตฺตํ กาตุํฯ เทหิ เม เวตน’’นฺติฯ โสปิ โข กิรปติโก สโทฺธ โหติ ปสโนฺนฯ อถ โข โส กิรปติโก ตสฺส ทลิทฺทสฺส กมฺมการสฺส อพฺภาติเรกํ [อติเรกํ (สฺยา.)] เวตนํ อทาสิฯ อถ โข โส ทลิโทฺท กมฺมกาโร เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข โส ทลิโทฺท กมฺมกาโร ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อธิวาเสตุ เม, ภเนฺต, ภควา

สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธึ ภิกฺขุสเงฺฆนา’’ติฯ ‘‘มหา โข, อาวุโส, ภิกฺขุสโงฺฆฯ ชานาหี’’ติฯ ‘‘โหตุ [โหตุ เม (ก.)]ภเนฺต, มหา ภิกฺขุสโงฺฆฯ พหู เม พทรา ปฏิยตฺตา พทรมิเสฺสน เปยฺยา ปริปูริสฺสนฺตี’’ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ

อถ โข โส ทลิโทฺท กมฺมกาโร ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู – ‘‘ทลิเทฺทน กิร กมฺมกาเรน สฺวาตนาย พุทฺธปฺปมุโข ภิกฺขุสโงฺฆ นิมนฺติโต, พทรมิเสฺสน เปยฺยา ปริปูริสฺสนฺตี’’ติฯ เต กาลเสฺสว ปิณฺฑาย จริตฺวา ภุญฺชิสุฯ อโสฺสสุํ โข มนุสฺสา – ‘‘ทลิเทฺทน กิร กมฺมกาเรน พุทฺธปฺปมุโข ภิกฺขุสโงฺฆ นิมนฺติโต’’ติฯ เต ทลิทฺทสฺส กมฺมการสฺส ปหูตํ ขาทนียํ โภชนียํ อภิหรึสุฯ อถ โข โส ทลิโทฺท กมฺมกาโร ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ – ‘‘กาโล, ภเนฺต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ

อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน ตสฺส ทลิทฺทสฺส กมฺมการสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิ สทฺธึ ภิกฺขุสเงฺฆนฯ อถ โข โส ทลิโทฺท กมฺมกาโร ภตฺตเคฺค ภิกฺขู ปริวิสติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โถกํ, อาวุโส, เทหิฯ โถกํ, อาวุโส, เทหี’’ติฯ ‘‘มา โข ตุเมฺห, ภเนฺต, ‘อยํ ทลิโทฺท กมฺมกาโร’ติ โถกํ โถกํ ปฏิคฺคณฺหิตฺถฯ ปหูตํ เม ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยตฺตํฯ

ปฏิคฺคณฺหถ, ภเนฺต, ยาวทตฺถ’’นฺติฯ ‘‘น โข มยํ, อาวุโส, เอตํการณา โถกํ โถกํ ปฏิคฺคณฺหามฯ อปิจ, มยํ กาลเสฺสว ปิณฺฑาย จริตฺวา ภุญฺชิมฺหา; เตน มยํ โถกํ โถกํ ปฏิคฺคณฺหามา’’ติฯ

อถ โข โส ทลิโทฺท กมฺมกาโร อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภทนฺตา มยา นิมนฺติตา อญฺญตฺร ภุญฺชิสฺสนฺติ! น จาหํ ปฏิพโล ยาวทตฺถํ ทาตุ’’นฺติ? อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู ตสฺส ทลิทฺทสฺส กมฺมการสฺสอุชฺฌายนฺตสฺส ขิยฺยนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺสฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขู อญฺญตฺร นิมนฺติตา อญฺญตฺร ภุญฺชิสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ภิกฺขู อญฺญตฺร นิมนฺติตา อญฺญตฺร ภุญฺชนฺตีติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา อญฺญตฺร นิมนฺติตา อญฺญตฺร ภุญฺชิสฺสนฺติ! เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘ปรมฺปรโภชเน ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๒๒. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติฯ อญฺญตโร ภิกฺขุ ปิณฺฑปาตํ อาทาย เยน โส ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘ภุญฺชาหิ, อาวุโส’’ติฯ ‘‘อลํ, อาวุโส, อตฺถิ เม ภตฺตปจฺจาสา’’ติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน ปิณฺฑปาโต อุสฺสูเร [อุสฺสูเรน (ก.)] อาหรียิตฺถฯ โส ภิกฺขุ น จิตฺตรูปํ ภุญฺชิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลาเนน ภิกฺขุนา ปรมฺปรโภชนํ ภุญฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน , ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

“ปรมฺปรโภชเน,อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโยฯ คิลานสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย”ติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๒๓. เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา จีวรทานสมเย สจีวรภตฺตํ ปฏิยาเทตฺวา [ปฏิยาทาเปตฺวา (อิติปิ)] ภิกฺขู นิมเนฺตนฺติ – ‘‘โภเชตฺวา จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามา’’ติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ – ‘‘ปฏิกฺขิตฺตํ ภควตา ปรมฺปรโภชน’’นฺติฯ จีวรํ ปริตฺตํ อุปฺปชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จีวรทานสมเย ปรมฺปรโภชนํ ภุญฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

“ปรมฺปรโภชเน, อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโยฯ คิลานสมโย, จีวรทานสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย”ติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๒๔. เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา จีวรการเก ภิกฺขู ภเตฺตน นิมเนฺตนฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ – ‘‘ปฏิกฺขิตฺตํ ภควตา ปรมฺปรโภชน’’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จีวรการสมเย ปรมฺปรโภชนํ ภุญฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒๒๕. **“ปรมฺปรโภชเน,อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโยฯ คิลานสมโย, จีวรทานสมโย, จีวรการสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย”**ติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๒๖. อถโข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย อายสฺมตา อานเนฺทน ปจฺฉาสมเณน เยน อญฺญตรํ กุลํ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิฯ อถ โข เต มนุสฺสา ภควโต จ อายสฺมโต จ อานนฺทสฺส โภชนํ อทํสุฯ อายสฺมา อานโนฺท กุกฺกุจฺจายโนฺต น ปฏิคฺคณฺหาติฯ ‘‘คณฺหาหิ [ปติคณฺหาหิ (สี.)], อานนฺทา’’ติฯ ‘‘อลํ, ภควา , อตฺถิ เม ภตฺตปจฺจาสา’’ติฯ ‘‘เตนหานนฺท, วิกเปฺปตฺวา คณฺหาหี’’ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วิกเปฺปตฺวา [ภตฺตปจฺจาสํ วิกเปฺปตฺวา (สฺยา.)] ปรมฺปรโภชนํ ภุญฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, วิกเปฺปตพฺพํ – ‘มยฺหํ ภตฺตปจฺจาสํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมี’’’ติฯ

๒๒๗. **ปรมฺปรโภชนํ**นาม ปญฺจนฺนํ โภชนานํ อญฺญตเรน โภชเนน นิมนฺติโต, ตํ ฐเปตฺวา อญฺญํ ปญฺจนฺนํ โภชนานํ อญฺญตรํ โภชนํ ภุญฺชติ, เอตํ ปรมฺปรโภชนํ นามฯ

อญฺญตฺร สมยาติ ฐเปตฺวา สมยํฯ

คิลานสมโย นาม น สโกฺกติ เอกาสเน นิสิโนฺน ยาวทตฺถํ ภุญฺชิตุํฯ ‘‘คิลานสมโย’’ติ ภุญฺชิตพฺพํฯ

จีวรทานสมโย นาม อนตฺถเต กถิเน วสฺสานสฺส ปจฺฉิโม มาโส, อตฺถเต กถิเน ปญฺจ มาสาฯ ‘‘จีวรทานสมโย’’ติ ภุญฺชิตพฺพํฯ

จีวรการสมโย นาม จีวเร กยิรมาเนฯ ‘‘จีวรการสมโย’’ติ ภุญฺชิตพฺพํฯ

‘‘อญฺญตฺร สมยา ภุญฺชิสฺสามี’’ติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อโชฺฌหาเร อโชฺฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๒๘. ปรมฺปรโภชเน ปรมฺปรโภชนสญฺญี, อญฺญตฺร สมยา, ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปรมฺปรโภชเน เวมติโก, อญฺญตฺร สมยา, ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปรมฺปรโภชเน นปรมฺปรโภชนสญฺญี, อญฺญตฺร สมยา, ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

นปรมฺปรโภชเน ปรมฺปรโภชนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ นปรมฺปรโภชเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ นปรมฺปรโภชเน นปรมฺปรโภชนสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๒๒๙. อนาปตฺติ สมเย, วิกเปฺปตฺวา ภุญฺชติ, เทฺว ตโย นิมนฺตเน เอกโต ภุญฺชติ, นิมนฺตน ปฏิปาฏิยา ภุญฺชติ, สกเลน คาเมน นิมนฺติโต ตสฺมิํ คาเม ยตฺถ กตฺถจิ ภุญฺชติ , สกเลน ปูเคน นิมนฺติโต ตสฺมิํ ปูเค ยตฺถ กตฺถจิ ภุญฺชติ, นิมนฺติยมาโน ภิกฺขํ คเหสฺสามีติ ภณติ, นิจฺจภเตฺต, สลากภเตฺต, ปกฺขิเก, อุโปสถิเก, ปาฏิปทิเก, ปญฺจ โภชนานิ ฐเปตฺวา สพฺพตฺถ อนาปตฺติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ปรมฺปรโภชนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ตติยํฯ

๔. กาณมาตุสิกฺขาปทํ

๒๓๐. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน กาณมาตา อุปาสิกา สทฺธา โหติ ปสนฺนาฯ กาณา คามเก อญฺญตรสฺส ปุริสสฺส ทินฺนา โหติฯ อถ โข กาณา มาตุฆรํ อคมาสิ เกนจิเทว กรณีเยนฯ อถ โข กาณาย สามิโก กาณาย สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ‘‘อาคจฺฉตุ กาณา, อิจฺฉามิ กาณาย อาคต’’นฺติฯ อถ โข กาณมาตา อุปาสิกา ‘‘กิสฺมิํ วิย ริตฺตหตฺถํ คนฺตุ’’นฺติ ปูวํ [ปูปํ (ฎีกายํ ณวาทิโมคฺคลฺลาเน)] ปจิฯ ปเกฺก ปูเว อญฺญตโร ปิณฺฑจาริโก ภิกฺขุ กาณมาตาย อุปาสิกาย นิเวสนํ ปาวิสิฯ อถ โข กาณมาตา อุปาสิกา ตสฺส ภิกฺขุโน ปูวํ ทาเปสิฯ โส นิกฺขมิตฺวา อญฺญสฺส อาจิกฺขิฯ ตสฺสปิ ปูวํ ทาเปสิฯ โสปิ นิกฺขมิตฺวา อญฺญสฺส อาจิกฺขิฯ ตสฺสปิ ปูวํ ทาเปสิฯ ยถาปฏิยตฺตํ ปูวํ ปริกฺขยํ อคมาสิฯ ทุติยมฺปิ โข กาณาย สามิโก กาณาย สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ‘‘อาคจฺฉตุ กาณา, อิจฺฉามิ กาณาย อาคต’’นฺติฯ ทุติยมฺปิ โข กาณมาตา อุปาสิกา ‘‘กิสฺมิํ วิย ริตฺตหตฺถํ คนฺตุ’’นฺติ ปูวํ ปจิฯ ปเกฺก ปูเว อญฺญตโร ปิณฺฑจาริโก ภิกฺขุ กาณมาตาย อุปาสิกาย นิเวสนํ ปาวิสิฯ อถ โข กาณมาตา อุปาสิกา ตสฺส ภิกฺขุโน ปูวํ ทาเปสิฯ โส นิกฺขมิตฺวา อญฺญสฺส อาจิกฺขิฯ ตสฺสปิ ปูวํ ทาเปสิฯ โสปิ นิกฺขมิตฺวา อญฺญสฺส อาจิกฺขิฯ ตสฺสปิ ปูวํ ทาเปสิฯ ยถาปฏิยตฺตํ ปูวํ ปริกฺขยํ อคมาสิฯ ตติยมฺปิ โข กาณาย

สามิโก กาณาย สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ‘‘อาคจฺฉตุ กาณา, อิจฺฉามิ กาณาย อาคตํ’’ฯ สเจ กาณา นาคจฺฉิสฺสติ, อหํ อญฺญํ ปชาปตึ อาเนสฺสามี’’ติฯ ตติยมฺปิ โข กาณมาตา อุปาสิกา กิสฺมึ วิย ริตฺตหตฺถํ คนฺตุนฺติ ปูวํ ปจิฯ ปเกฺก ปูเว อญฺญตโร ปิณฺฑจาริโก ภิกฺขุ กาณมาตาย อุปาสิกาย นิเวสนํ ปาวิสิฯ อถ โข กาณมาตา อุปาสิกา ตสฺส ภิกฺขุโน ปูวํ ทาเปสิฯ โส นิกฺขมิตฺวา อญฺญสฺส อาจิกฺขิฯ ตสฺสปิ ปูวํ ทาเปสิฯ โสปิ นิกฺขมิตฺวา อญฺญสฺส อาจิกฺขิฯ ตสฺสปิปูวํ ทาเปสิฯ ยถา ปฏิยตฺตํ ปูวํ ปริกฺขยํ อคมาสิฯ อถ โข กาณาย สามิโก อญฺญํ ปชาปตึ อาเนสิฯ

อโสฺสสิ โข กาณา – ‘‘เตน กิร ปุริเสน อญฺญา ปชาปติ อานีตา’’ติฯ สา โรทนฺตี อฏฺฐาสิฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน กาณมาตาย อุปาสิกาย นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิฯ อถ โข กาณมาตา อุปาสิกา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข กาณมาตรํ อุปาสิกํ ภควา เอตทโวจ – ‘‘กิสฺสายํ กาณา โรทตี’’ติ? อถ โข กาณมาตา อุปาสิกา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ อถ โข ภควา กาณมาตรํ อุปาสิกํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุเตฺตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ

๒๓๑. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร สโตฺถ ราชคหา ปฏิยาโลกํ คนฺตุกาโม โหติฯ อญฺญตโร ปิณฺฑจาริโก ภิกฺขุ ตํ สตฺถํ ปิณฺฑาย ปาวิสิฯ อญฺญตโร อุปาสโก ตสฺส ภิกฺขุโน สตฺตุํ ทาเปสิฯ โส นิกฺขมิตฺวา อญฺญสฺส อาจิกฺขิฯ ตสฺสปิ สตฺตุํ ทาเปสิฯ โส นิกฺขมิตฺวา อญฺญสฺส อาจิกฺขิฯ ตสฺสปิ สตฺตุํ ทาเปสิฯ ยถาปฏิยตฺตํ ปาเถยฺยํ ปริกฺขยํ อคมาสิ ฯ อถ โข โส อุปาสโก เต มนุเสฺส เอตทโวจ – ‘‘อชฺชโณฺห, อยฺยา, อาคเมถ, ยถาปฏิยตฺตํ ปาเถยฺยํ อยฺยานํ ทินฺนํฯ ปาเถยฺยํ ปฏิยาเทสฺสามี’’ติฯ ‘‘นาโยฺย [นายฺย (สฺยา.)] สกฺกา อาคเมตุํ, ปยาโต สโตฺถ’’ติ อคมํสุฯ อถ โข ตสฺส อุปาสกสฺส ปาเถยฺยํ ปฏิยาเทตฺวา ปจฺฉา คจฺฉนฺตสฺส โจรา อจฺฉินฺทิํสุฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา น มตฺตํ ชานิตฺวา ปฏิคฺคเหสฺสนฺติ! อยํ อิเมสํ ทตฺวา ปจฺฉา คจฺฉโนฺต โจเรหิ อจฺฉิโนฺน’’ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญเปสฺสามิ ทส อตฺถวเส ปฏิจฺจ – สงฺฆสุฏฺฐุตาย, สงฺฆผาสุตาย…เป.… วินยานุคฺคหายฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒๓๒. ‘‘*ภิกฺขุํ ปเนว กุลํ อุปคตํ ปูเวหิ วา มเนฺถหิ วา อภิหฏฺฐุํ ปวาเรยฺย, อากงฺขมาเนน ภิกฺขุนา ทฺวตฺติปตฺตปูรา ปฏิคฺคเหตพฺพา ตโต เจ อุตฺตริ ปฏิคฺคเณฺหยฺย ปาจิตฺติยํฯ ทฺวตฺติปตฺตปูเรปฏิคฺคเหตฺวา ตโต นีหริตฺวา ภิกฺขูหิ สทฺธิํ สํวิภชิตพฺพํฯ อยํ ตตฺถ สามีจี*’’ติฯ

๒๓๓. ***ภิกฺขุํ ปเนว กุลํ อุปคต***นฺติ กุลํ นาม จตฺตาริ กุลานิ – ขตฺติยกุลํ, พฺราหฺมณกุลํ, เวสฺสกุลํ, สุทฺทกุลํฯ

อุปคตนฺติ ตตฺถ คตํฯ

ปูวํ นาม ยํกิญฺจิ ปเหณกตฺถาย ปฏิยตฺตํฯ

มนฺถํ นาม ยํกิญฺจิ ปาเถยฺยตฺถาย ปฏิยตฺตํฯ

อภิหฏฺฐุํ ปวาเรยฺยาติ ยาวตกํ อิจฺฉสิ ตาวตกํ คณฺหาหีติฯ

อากงฺขมาเนนาติ อิจฺฉมาเนนฯ

ทฺวตฺติปตฺตปูรา ปฏิคฺคเหตพฺพาติ เทฺวตโย ปตฺตปูรา ปฏิคฺคเหตพฺพาฯ

ตโต เจ อุตฺตริ ปฏิคเณฺหยฺยาติ ตตุตฺตริ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ทฺวตฺติปตฺตปูเร ปฏิคฺคเหตฺวา ตโต นิกฺขมเนฺตน ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา อาจิกฺขิตพฺพํ – ''อมุตฺร มยา ทฺวตฺติปตฺตปูรา ปฏิคฺคหิตา, มา โข ตตฺถ ปฏิคฺคณฺหี''ติฯ สเจ ปสฺสิตฺวา น อาจิกฺขติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ สเจ อาจิกฺขิเต ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

ตโต นีหริตฺวา ภิกฺขูหิ สทฺธิํ สํวิภชิตพฺพนฺติ ปฏิกฺกมนํ นีหริตฺวา สํวิภชิตพฺพํฯ

อยํ ตตฺถ สามีจีติ อยํ ตตฺถ อนุธมฺมตาฯ

๒๓๔. อติเรกทฺวตฺติปตฺตปูเร อติเรกสญฺญี ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อติเรกทฺวตฺติปตฺตปูเร เวมติโก ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อติเรกทฺวตฺติปตฺตปูเร อูนกสญฺญี ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อูนกทฺวตฺติปตฺตปูเร อติเรกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อูนกทฺวตฺติปตฺตปูเร เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อูนกทฺวตฺติปตฺตปูเร อูนกสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๒๓๕. อนาปตฺติ ทฺวตฺติปตฺตปูเร ปฏิคฺคณฺหาติ, อูนกทฺวตฺติปตฺตปูเร ปฏิคฺคณฺหาติ, น ปเหณกตฺถาย น ปาเถยฺยตฺถาย ปฏิยตฺตํ เทนฺติ, ปเหณกตฺถาย วา ปาเถยฺยตฺถาย วา ปฏิยตฺตเสสกํ เทนฺติ, คมเน ปฏิปฺปสฺสเทฺธ เทนฺติ, ญาตกานํ ปวาริตานํ, อญฺญสฺสตฺถาย, อตฺตโน ธเนน, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

กาณมาตุสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํฯ

๕. ปฐมปวารณาสิกฺขาปทํ

๒๓๖. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร พฺราหฺมโณ ภิกฺขู นิมเนฺตตฺวา โภเชสิฯ ภิกฺขู ภุตฺตาวี ปวาริตา ญาติกุลานิ คนฺตฺวา เอกเจฺจ ภุญฺชิํสุ เอกเจฺจ ปิณฺฑปาตํ อาทาย อคมํสุฯ อถ โข โส พฺราหฺมโณ ปฏิวิสฺสเก [ปฏิวิสเก (โยชนา)] เอตทโวจ – ''ภิกฺขู มยา อยฺยา สนฺตปฺปิตาฯ เอถ, ตุเมฺหปิ สนฺตเปฺปสฺสามี''ติฯ เต เอวมาหํสุ – ''กิํ ตฺวํ, อโยฺย [อยฺย (สฺยา.)], อเมฺห สนฺตเปฺปสฺสสิ? เยปิ ตยา นิมนฺติตา เตปิ อมฺหากํ ฆรานิ อาคนฺตฺวา เอกเจฺจ ภุญฺชิํสุ เอกเจฺจ ปิณฺฑปาตํ อาทาย อคมํสู''ติ!

อถ โข โส พฺราหฺมโณ อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภทนฺตา อมฺหากํ ฆเร ภุญฺชิตฺวา อญฺญตฺร ภุญฺชิสฺสนฺติ! น จาหํ ปฏิพโล ยาวทตฺถํ ทาตุ’’นฺติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู ตสฺส พฺราหฺมณสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขิยฺยนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺสฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขู ภุตฺตาวี ปวาริตา อญฺญตฺร ภุญฺชิสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ภุตฺตาวี ปวาริตา อญฺญตฺร ภุญฺชนฺตีติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา ภุตฺตาวี ปวาริตา อญฺญตฺร ภุญฺชิสฺสนฺติ ! เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘โย ปน ภิกฺขุ ภุตฺตาวี ปวาริโต ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาเทยฺย วา ภุเญฺชยฺย วา, ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๓๗. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู คิลานานํ ภิกฺขูนํ ปณีเต ปิณฺฑปาเต นีหรนฺติฯ คิลานา น จิตฺตรูปํ ภุญฺชนฺติฯ ตานิ ภิกฺขู ฉเฑฺฑนฺติฯ อโสฺสสิ โข ภควา อุจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ กาโกรวสทฺทํฯ สุตฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ‘‘กึ นุ โข โส, อานนฺท, อุจฺจาสโทฺท มหาสโทฺท กาโกรวสโทฺท’’ติ? อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ‘‘ภุเญฺชยฺยุํ ปนานนฺท, ภิกฺขู คิลานาติริตฺต’’นฺติฯ ‘‘น ภุเญฺชยฺยุํ, ภควา’’ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ ภิกฺขเว, คิลานสฺส จ อคิลานสฺส จ อติริตฺตํ ภุญฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อติริตฺตํ กาตพฺพํ – ‘‘อลเมตํ สพฺพ’’นฺติฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒๓๘. **‘‘โยปน ภิกฺขุ ภุตฺตาวี ปวาริโต อนติริตฺตํ ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาเทยฺย วา ภุเญฺชยฺย วา, ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๒๓๙. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ภุตฺตาวีนาม ปญฺจนฺนํ โภชนานํอญฺญตรํ โภชนํ อนฺตมโส กุสเคฺคนปิ ภุตฺตํ โหติฯ

ปวาริโตนาม อสนํ ปญฺญายติ, โภชนํ ปญฺญายติ, หตฺถปาเส ฐิโต อภิหรติ, ปฏิเกฺขโป ปญฺญายติฯ

อนติริตฺตํนาม อกปฺปิยกตํ โหติ, อปฺปฏิคฺคหิตกตํ โหติ, อนุจฺจาริตกตํ โหติ , อหตฺถปาเส กตํ โหติ, อภุตฺตาวินา กตํ โหติ, ภุตฺตาวินา ปวาริเตน อาสนา วุฎฺฐิเตน กตํ โหติ, ‘‘อลเมตํ สพฺพนฺติ อวุตฺตํ โหติ, น คิลานาติริตฺตํ โหติ’’ – เอตํ อนติริตฺตํ นามฯ

อติริตฺตํนาม กปฺปิยกตํ โหติ, ปฏิคฺคหิตกตํ โหติ, อุจฺจาริตกตํ โหติ, หตฺถปาเส กตํ โหติ, ภุตฺตาวินา กตํ โหติ, ภุตฺตาวินา ปวาริเตน อาสนา อวุฎฺฐิเตน กตํ โหติ, ‘‘อลเมตํ สพฺพ’’นฺติ วุตฺตํ โหติ, คิลานาติริตฺตํ โหติ – เอตํ อติริตฺตํ นามฯ

ขาทนียํนาม ปญฺจ โภชนานิ – ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ ฐเปตฺวา อวเสสํ ขาทนียํ นามฯ

โภชนียํนาม ปญฺจ โภชนานิ – โอทโน, กุมฺมาโส, สตฺตุ, มโจฺฉ, มํสํฯ

‘‘ขาทิสฺสามิ ภุญฺชิสฺสามี’’ติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส อโชฺฌหาเร อโชฺฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๔๐. อนติริเตฺต อนติริตฺตสญฺญี ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อนติริเตฺต เวมติโก ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อนติริเตฺต อติริตฺตสญฺญี ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ยามกาลิกํสตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ อาหารตฺถาย ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อโชฺฌหาเร อโชฺฌหาเร อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อติริเตฺต อนติริตฺตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อติริเตฺต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อติริเตฺต อติริตฺตสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๒๔๑. อนาปตฺติ อติริตฺตํ การาเปตฺวา ภุญฺชติ, ‘‘อติริตฺตํ การาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสามี’’ติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อญฺญสฺสตฺถาย หรโนฺต คจฺฉติ, คิลานสฺส เสสกํ ภุญฺชติ, ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ สติ ปจฺจเย ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ปฐมปวารณาสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํฯ

๖. ทุติยปวารณาสิกฺขาปทํ

๒๔๒. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน เทฺว ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท สาวตฺถึ อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ เอโก ภิกฺขุ อนาจารํ อาจรติฯ ทุติโย ภิกฺขุ ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘มาวุโส, เอวรูปมกาสิ, เนตํ กปฺปตี’’ติฯ โส ตสฺมึ อุปนนฺธิฯ อถ โข เต ภิกฺขู สาวตฺถึ อคมํสุฯ เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยํ อญฺญตรสฺส ปูคสฺส สงฺฆภตฺตํ โหติฯ ทุติโย ภิกฺขุ ภุตฺตาวี ปวาริโต โหติฯ อุปนโทฺธ [อุปนโนฺธ (ก.)] ภิกฺขุ ญาติกุลํ คนฺตฺวา ปิณฺฑปาตํ อาทาย เยน โส ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘ภุญฺชาหิ, อาวุโส’’ติฯ ‘‘อลํ, อาวุโส, ปริปุโณฺณมฺหี’’ติฯ ‘‘สุนฺทโร, อาวุโส, ปิณฺฑปาโต, ภุญฺชาหี’’ติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ เตน ภิกฺขุนา นิปฺปีฬิยมาโน ตํ ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชิฯ อุปนโทฺธ ภิกฺขุ ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘ตฺวมฺปิ [ตฺวํ หิ (สฺยา.)] นาม, อาวุโส, มํ วตฺตพฺพํ มญฺญสิ ยํ ตฺวํ ภุตฺตาวี ปวาริโต อนติริตฺตํ โภชนํ ภุญฺชสี’’ติฯ ‘‘นนุ, อาวุโส, อาจิกฺขิตพฺพ’’นฺติฯ ‘‘นนุ, อาวุโส, ปุจฺฉิตพฺพ’’นฺติฯ

อถ โข โส ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ภุตฺตาวึ ปวาริตํ อนติริเตฺตน โภชเนน อภิหฏฺฐุํ ปวาเรสฺสตี’’ ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, ภิกฺขุ, ภิกฺขุํ ภุตฺตาวึ ปวาริตํ อนติริเตฺตน โภชเนน อภิหฏฺฐุํ ปวาเรสีติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, ภิกฺขุํ ภุตฺ

ตาวิํ ปวาริตํ อนติริตฺเตน โภชเนน อภิหฏฺฐุํ ปวาเรสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒๔๓. **“โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ภุตฺตาวิํ ปวาริตํ อนติริตฺเตน ขาทนีเยน วา โภชนีเยน วา อภิหฏฺฐุํ ปวาเรยฺย – ‘หนฺท, ภิกฺขุ, ขาท วา ภุญฺช วา’ติ, ชานํ อาสาทนาเปกฺโข, ภุตฺตสฺมิํ, ปาจิตฺติย**”นฺติฯ

๒๔๔. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป…. ***ภิกฺขู***ติ…เป…. อยํ อิมสฺมิํ อตฺเถ อธิปฺเปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขุนฺติอญฺญํ ภิกฺขุํฯ

ภุตฺตาวีนาม ปญฺจนฺนํ โภชนานํ อญฺญตรํ โภชนํ, อนฺตมโส กุสคฺเคนปิ ภุตฺตํ โหติฯ

ปวาริโตนาม อสนํ ปญฺญายติ, โภชนํ ปญฺญายติ, หตฺถปาเส ฐิโต อภิหรติ, ปฏิกฺเขโป ปญฺญายติฯ

อนติริตฺตํนาม อกปฺปิยกตํ โหติ, อปฺปฏิคฺคหิตกตํ โหติ, อนุจฺจาริตกตํ โหติ, อหตฺถปาเสกตํ โหติ, อภุตฺตาวินา กตํ โหติ, ภุตฺตาวินา ปวาริเตน อาสนา วุฏฺฐิเตน กตํ โหติ, ‘‘อลเมตํ สพฺพ’’นฺติ อวุตฺตํ โหติ, น คิลานาติริตฺตํ โหติ – เอตํ อนติริตฺตํ นามฯ

ขาทนียํนาม ปญฺจ โภชนานิ – ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ ฐเปตฺวา อวเสสํ ขาทนียํ นามฯ

โภชนียํนาม ปญฺจ โภชนานิ – โอทโน, กุมฺมาโส, สตฺตุ, มจฺโฉ, มํสํฯ

อภิหฏฺฐุํ ปวาเรยฺยาติ ยาวตกํ อิจฺฉสิ ตาวตกํ คณฺหาหีติฯ

ชานาติ**นาม สามํ วา ชานาติ, อเญฺญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติฯ

อาสาทนาเปกฺโขติ ‘‘อิมินา อิมํ โจเทสฺสามิ สาเรสฺสามิ ปฏิโจเทสฺสามิ ปฏิสาเรสฺสามิ มงฺกุ กริสฺสามี’’ติ อภิหรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ตสฺส วจเนน ‘‘ขาทิสฺสามิ ภุญฺชิสฺสามี’’ติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อโชฺฌหาเร อโชฺฌหาเร อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ โภชนปริโยสาเน อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๔๕. ปวาริเต ปวาริตสญฺญี อนติริตฺเตน ขาทนีเยน วา โภชนีเยน วา อภิหฏฺฐุํ ปวาเรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปวาริเต เวมติโก อนติริตฺเตน ขาทนีเยน วา โภชนีเยน วา อภิหฏฺฐุํ ปวาเรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปวาริเต อปฺปวาริตสญฺญี อนติริตฺเตน ขาทนีเยน วา โภชนีเยน วา อภิหฏฺฐุํ ปวาเรติ, อนาปตฺติฯ ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ อาหารตฺถาย อภิหรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ตสฺส วจเนน ‘‘ขาทิสฺสามิ ภุญฺชิสฺสามี’’ติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อโชฺฌหาเร อโชฺฌหาเร อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อปฺปวาริเต ปวาริตสญฺญี , อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อปฺปวาริเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อปฺปวาริเต อปฺปวาริตสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๒๔๖. อนาปตฺติ อติริตฺตํ การาเปตฺวา เทติ, ‘‘อติริตฺตํ การาเปตฺวา ภุญฺชาหี’’ติ เทติ, อญฺญสฺสตฺถาย หรนฺโต คจฺฉาหีติ เทติ, คิลานสฺส เสสกํ เทติ, ‘‘ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ สติ ปจฺจเย ปริภุญฺชา’’ติ เทติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ทุติยปวารณาสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํฯ

๗. วิกาลโภชนสิกฺขาปทํ

๒๔๗. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน ราชคเห คิรคฺคสมชฺโช โหติฯ สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู คิรคฺคสมชฺชํ ทสฺสนาย อคมํสุฯ มนุสฺสา สตฺตรสวคฺคิเย ภิกฺขู ปสฺสิตฺวา นหาเปตฺวา วิลิมฺเปตฺวา โภเชตฺวา ขาทนียํ อทํสุฯ สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู ขาทนียํ อาทาย อารามํ คนฺตฺวา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ‘‘คณฺหาถาวุโส, ขาทนียํ ขาทถา’’ติฯ ‘‘กุโต ตุมฺเหหิ, อาวุโส, ขาทนียํ ลทฺธ’’นฺติ? สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘กึ ปน ตุมฺเห, อาวุโส, วิกาเล โภชนํ ภุญฺชถา’’ติ? ‘‘เอวมาวุโส’’ติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู วิกาเล โภชนํ ภุญฺชิสฺสนฺตี’’ติ! อถ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู วิกาเล โภชนํ ภุญฺชิสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุมฺเห, ภิกฺขเว, วิกาเล โภชนํ ภุญฺชถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุมฺเห, โมฆปุริสา, วิกาเล โภชนํ ภุญฺชิสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒๔๘. **โยปน ภิกฺขุ วิกาเล ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาเทยฺย วา ภุเญฺชยฺย วา, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๒๔๙. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

วิกาโล นาม มชฺฌนฺหิเก วีติวตฺเต ยาว อรุณุคฺคมนาฯ

ขาทนียํนาม ปญฺจ โภชนานิ – ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ ฐเปตฺวา อวเสสํ ขาทนียํ นามฯ

โภชนียํนาม ปญฺจ โภชนานิ – โอทโน, กุมฺมาโส, สตฺตุ, มจฺฉ, มํสํฯ

‘‘ขาทิสฺสามิ ภุญฺชิสฺสามี’’ติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อโชฺฌหาเร อโชฺฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๕๐. วิกาเล วิกาลสญฺญี ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ วิกาเล เวมติโก ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ วิกาเล กาลสญฺญี ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ อาหารตฺถาย ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ กาเล วิกาลสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ กาเล เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ กาเล กาลสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๒๕๑. อนาปตฺติ ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ สติ ปจฺจเย ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

วิกาลโภชนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํฯ

๘. สนฺนิธิการกสิกฺขาปทํ

๒๕๒. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม฿ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อานนฺทสฺส อุปชฺฌาโย อายสฺมา เพลฏฺฐสีโส [เพลฏฺฐิสีโส (สี.) เวฬฏฺฐสีโส (สฺยา.)] อรญฺเญ วิหรติฯ โส ปิณฺฑาย จริตฺวา สุกฺขกุรํ อารามํ หริตฺวา สุกฺขาเปตฺวา นิกฺขิปติฯ ยทา อาหาเรน อตฺโถ โหติ, ตทา อุทเกน เตเมตฺวา เตเมตฺวา ภุญฺชติ, จิเรน คามํ ปิณฺฑาย ปวิสติฯ ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ เพลฏฺฐสีสํ เอตทโวจุํ – ''กิสฺส ตฺวํ, อาวุโส, จิเรน คามํ ปิณฺฑาย ปวิสสี''ติ? อถ โข อายสฺมา เพลฏฺฐสีโส ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ''กึ ปน ตฺวํ, อาวุโส, สนฺนิธิการกํ โภชนํ ภุญฺชสี''ติ? ''เอวมาวุโส''ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม อายสฺมา เพลฏฺฐสีโส สนฺนิธิการกํ โภชนํ ภุญฺชิสฺสตี''ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, เพลฏฺฐสีส, สนฺนิธิการกํ โภชนํ ภุญฺชสีติ? ''สจฺจํ, ภควา''ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, เพลฏฺฐสีส, สนฺนิธิการกํ โภชนํ ภุญฺชิสฺสสิ! เนตํ, เพลฏฺฐสีส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒๕๓. **''โยปน ภิกฺขุ สนฺนิธิการกํ ขาทนียํ วา โภชนียํ วาขาเทยฺย วา ภุเญฺชยฺย วา, ปาจิตฺติย''**นฺติฯ

๒๕๔. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต ภิกฺขูติฯ

สนฺนิธิการกํ นาม อชฺช ปฏิคฺคหิตํ อปรชฺชุ ขาทิตํ โหติฯ

ขาทนียํนาม ปญฺจ โภชนานิ – ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ ฐเปตฺวา อวเสสํ ขาทนียํ นาม฿

โภชนียํนาม ปญฺจ โภชนานิ – โอทโน, กุมฺมาโส, สตฺตุ, มจฺฉ, มํสํ฿

''ขาทิสฺสามิภุญฺชิสฺสามี''ติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๕๕. สนฺนิธิการเก สนฺนิธิการกสญฺญี ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สนฺนิธิการเก เวมติโก ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ

ปาจิตฺติยสฺสฯ สนฺนิธิการเก อสนฺนิธิการกสญฺญี ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ อาหารตฺถาย ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อโชฺฌหาเร อโชฺฌหาเร อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อสนฺนิธิการเก สนฺนิธิการกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อสนฺนิธิการเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อสนฺนิธิการเก อสนฺนิธิการกสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๒๕๖. อนาปตฺติ ยาวกาลิกํ ยาวกาเล นิทหิตฺวา ภุญฺชติ, ยามกาลิกํ ยาเม นิทหิตฺวา ภุญฺชติ, สตฺตาหกาลิกํ สตฺตาหํ นิทหิตฺวาภุญฺชติ, ยาวชีวิกํ สติ ปจฺจเย ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

สนฺนิธิการกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํฯ

๙. ปณีตโภชนสิกฺขาปทํ

๒๕๗. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสนฺติ! กสฺส สมฺปนฺนํ น มนาปํ, กสฺส สาทุํ น รุจฺจตี’’ติ!! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสนฺตี’’ติ …เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา …เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘ยานิ โข ปน ตานิ ปณีตโภชนานิ, เสยฺยถิทํ – สปฺปิ นวนีตํ เตลํ มธุ ผาณิตํ มจฺฉ มํสํ ขีรํ ทธิฯ โย ปน ภิกฺขุ เอวรูปานิ ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวาภุเญฺชยฺย, ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๕๘. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู คิลานา โหนฺติฯ คิลานปุจฺฉกา ภิกฺขู คิลาเน ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ‘‘กจฺจาวุโส ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนีย’’นฺติ? ‘‘ปุเพฺพ มยํ, อาวุโส, ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชาม, เตน โน ผาสุ โหติ; อิทานิ ปน ‘‘ภควตา ปฏิกฺขิตฺต’’นฺติ กุกฺกุจฺจายนฺตา น วิญฺญาเปม, เตน โน น ผาสุ โหตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลาเนน ภิกฺขุนา ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒๕๙. **“ยานิ โข ปน ตานิ ปณีตโภชนานิ, เสยฺยถิทํ – สปฺปิ นวนีตํ เตลํ มธุ ผาณิตํ มจฺโฉ มํสํ ขีรํ ทธิฯ โย ปน ภิกฺขุ เอวรูปานิ ปณีตโภชนานิ อคิลาโน อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺเชยฺย, ปาจิตฺติย**”นฺติฯ

๒๖๐. **ยานิ โข ปน ตานิ ปณีตโภชนานี**ติ **สปฺปิ** นาม โคสปฺปิ วา อชิกาสปฺปิ วา มหิํสสปฺปิ วา, เยสํ มํสํ กปฺปติ เตสํ สปฺปิฯ

นวนีตํ นาม เตสเญฺญว นวนีตํฯ

เตลํ นาม ติลเตลํ สาสปเตลํ มธุกเตลํ เอรณฺฑเตลํ วสาเตลํฯ

มธุ นาม มกฺขิกามธุ ฯ

ผาณิตํนาม อุจฺฉุมฺหา นิพฺพตฺตํฯ

มจฺโฉ นาม อุทโก [อุทกจโร (สฺยา. ก.)] วุจฺจติฯ

มํสํ นาม เยสํ มํสํ กปฺปติ, เตสํ มํสํฯ

ขีรํ นาม โคขีรํ วา อชิกาขีรํ วา มหิํสขีรํ วา, เยสํ มํสํ กปฺปติ, เตสํ ขีรํฯ

ทธิ นาม เตสเญฺญว ทธิฯ

โย ปนาติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อตฺเถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

เอวรูปานิ ปณีตโภชนานีติ ตถารูปานิ ปณีตโภชนานิฯ

อคิลาโนนาม ยสฺส วินา ปณีตโภชนานิ ผาสุ โหติฯ

คิลาโนนาม ยสฺส วินา ปณีตโภชนานิ น ผาสุ โหติฯ

อคิลาโน อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปติ, ปโยเค [ปโยเค ปโยเค (ก.)] ทุกฺกฎํฯ ปฏิลาเภน ‘‘ภุญฺชิสฺสามี’’ติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อโชฺฌหาเร อโชฺฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๖๑. อคิลาโน อคิลานสญฺญี ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อคิลาโน เวมติโก ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อคิลาโน คิลานสญฺญี ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

คิลาโน อคิลานสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ คิลาโน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ คิลาโน คิลานสญฺญี อนาปตฺติฯ

๒๖๒. อนาปตฺติ คิลานสฺส, คิลาโน หุตฺวา วิญฺญาเปตฺวา อคิลาโน ภุญฺชติ, คิลานสฺส เสสกํ ภุญฺชติ, ญาตกานํ ปวาริตานํ อญฺญสฺสตฺถาย อตฺตโน ธเนน, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ปณีตโภชนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ นวมํฯ

๑๐. ทนฺตโปนสิกฺขาปทํ

๒๖๓. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สพฺพปํสุกูลิโก สุสาเน วิหรติฯ โส มนุสฺเสหิ ทิยฺยมานํ น อิจฺฉติ ปฏิคฺคเหตุํ, สุสาเนปิ รุกฺขมูเลปิ อุมฺมาเรปิ อยฺยโวสาฏิตกานิ สามํ คเหตฺวา ปริภุญฺชติ [ภุญฺชติ (สฺยา.)]ฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อยํ ภิกฺขุ อมฺหากํ อยฺยโวสาฏิตกานิ สามํ คเหตฺวา ปริภุญฺชิสฺสติ! เถโรยํ ภิกฺขุ วฐโร มนุสฺสมํสํ มเญฺญ ขาทตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ อทินฺนํ มุขทฺวารํ อาหารํ อาหริสฺสตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, ภิกฺขุ, อทินฺนํ มุขทฺวารํ อาหารํ อาหรสีติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, อทินฺนํ มุขทฺวารํ อาหารํ อาหริสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘โย ปน ภิกฺขุ อทินฺนํ มุขทฺวารํ อาหารํ อาหเรยฺย, ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๖๔. เตนโข ปน สมเยน ภิกฺขู อุทกทนฺตโปเน [อุทกทนฺตโปเณ (สฺยา. ก.)]กุกฺกุจฺจายนฺติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํอาโรเจสุํ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกทนฺตโปนํ สามํ คเหตฺวา ปริภุญฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒๖๕. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ อทินฺนํ มุขทฺวารํ อาหารํ อาหเรยฺย, อญฺญตฺร อุทกทนฺตโปนา, ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๒๖๖. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อตฺเถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

อทินฺนํ นาม อปฺปฏิคฺคหิตกํ วุจฺจติฯ

ทินฺนํ นาม กาเยน วา กายปฏิพทฺเธน วา นิสฺสคฺคิเยน วา เทนฺเต หตฺถปาเส ฐิโต กาเยน วา กายปฏิพทฺเธน วา ปฏิคฺคณฺหาติ, เอตํ ทินฺนํ นามฯ

อาหาโรนาม อุทกทนฺตโปนํ ฐเปตฺวา ยํกิญฺจิ อโชฺฌหรณียํ, เอโส อาหาโร นามฯ

อญฺญตฺร อุทกทนฺตโปนาติ ฐเปตฺวา อุทกทนฺตโปนํฯ

‘‘ขาทิสฺสามิ ภุญฺชิสฺสามี’’ติ คณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อโชฺฌหาเร อโชฺฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ

๒๖๗. อปฺปฏิคฺคหิตเก อปฺปฏิคฺคหิตกสญฺญี อทินฺนํ มุขทฺวารํ อาหารํ อาหาเรติ, อญฺญตฺร อุทกทนฺตโปนา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ อปฺปฏิคฺคหิตเก เวมติโก อทินฺนํ มุขทฺวารํ อาหารํ อาหาเรติ, อญฺญตฺร อุทกทนฺตโปนา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ อปฺปฏิคฺคหิตเก ปฏิคฺคหิตกสญฺญี อทินฺนํ มุขทฺวารํ อาหารํ อาหาเรติ, อญฺญตฺร อุทกทนฺตโปนา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ

ปฏิคฺคหิตเก อปฺปฏิคฺคหิตกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ ปฏิคฺคหิตเก เวมติโก, อาปตฺติทุกฺกฏสฺส ฯ ปฏิคฺคหิตเก ปฏิคฺคหิตกสญฺญี, อนาปตฺติ ฯ

๒๖๘. อนาปตฺติ อุทกทนฺตโปเน, จตฺตาริ มหาวิกตานิ สติ ปจฺจเย อสติ กปฺปิยการเก สามํ คเหตฺวา ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ ฯ

ทนฺตโปนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ ฯ

โภชนวคฺโค จตุตฺโถ ฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

ปิโณฺฑ คณํ ปรํ ปูวํ, เทฺว จ วุตฺตา ปวารณา;
วิกาเล สนฺนิธี ขีรํ, ทนฺตโปเนน เต ทสาติ ฯ

๕. อเจลกวคฺโค

๑. อเจลกสิกฺขาปทํ

๒๖๙. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํ ฯ เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส ขาทนียํ อุสฺสนฺนํ โหติ ฯ อถ โข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิ ฯ ‘‘เตนหานนฺท, วิฆาสาทานํ ปูวํ เทหี’’ติ ฯ ‘‘เอวํ ภนฺเต’’ติ โข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต ปฏิสฺสุณิตฺวา วิฆาสาเท ปฏิปาฏิยา นิสีทาเปตฺวา เอเกกํ ปูวํ เทโนฺต อญฺญตริสฺสา ปริพฺพาชิกาย เอกํ มญฺญมาโน เทฺว ปูเว อทาสิ ฯ สามนฺตา ปริพฺพาชิกาโย ตํ ปริพฺพาชิกํ เอตทโวจุํ – ‘‘ชาโร เต เอโส สมโณ’’ติ ฯ ‘‘น เม โส สมโณ ชาโร, เอกํ มญฺญมาโน เทฺว ปูเว อทาสี’’ติ ฯ ทุติยมฺปิ โข… เป.… ตติยมฺปิ โข อายสฺมา อานนฺโท เอเกกํ ปูวํ เทโนฺต ตสฺสาเยว ปริพฺพาชิกาย เอกํ มญฺญมาโน เทฺว ปูเว อทาสิ ฯ สามนฺตา ปริพฺพาชิกาโย ตํ ปริพฺพาชิกํ เอตทโวจุํ – ‘‘ชาโร เต เอโส สมโณ’’ติ ฯ ‘‘น เม โส สมโณ ชาโร, เอกํ มญฺญมาโน เทฺว ปูเว อทาสี’’ติ ฯ ‘‘ชาโร น ชาโร’’ติ ภณฺฑิํสุ ฯ อญฺญตโรปิ อาชีวโก ปริเวสนํ อคมาสิ ฯ อญฺญตโร ภิกฺขุ ปหูเตน สปฺปินา โอทนํ มทฺทิตฺวา ตสฺส อาชีวกสฺส มหนฺตํ ปิณฺฑํ อทาสิ ฯ อถ โข โส อาชีวโก ตํ ปิณฺฑํ อาทาย อคมาสิ ฯ อญฺญตโร อาชีวโก ตํ อาชีวกํ เอตทโวจ – ‘‘กุโต ตยา, อาวุโส, ปิโณฺฑ ลทฺโธ’’ติ? ‘‘ตสฺสาวุโส, สมณสฺส โคตมสฺส มุณฺฑคหปติกสฺส ปริเวสนาย ลทฺโธ’’ติ ฯ

อโสฺสสุํ โข อุปาสกา เตสํ อาชีวกานํ อิมํ กถาสลฺลาปํฯ อถ โข เต อุปาสกา เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต อุปาสกา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘อิเม, ภนฺเต, ติตฺถิยา อวณฺณกามา พุทฺธสฺส อวณฺณกามา ธมฺมสฺส อวณฺณกามา สงฺฆสฺสฯ สาธุ, ภนฺเต, อยฺยา ติตฺถิยานํ สหตฺถา น ทเทยฺยุ’’นฺติฯ อถ โข ภควา เต อุปาสเก ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข เต อุปาสกา ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุตฺเตชิตา สมฺปหํสิตา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกมึสุฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญเปสฺสามิ ทส อตฺถวเส ปฏิจฺจ – สงฺฆสุฏฺฐุตาย, สงฺฆผาสุตาย …เป.… สทฺธมฺมฏฺฐิติยา, วินยานุคฺคหายฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒๗๐. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ อเจลกสฺส วา ปริพฺพาชกสฺส วา ปริพฺพาชิกาย วา สหตฺถา ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ทเทยฺย, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๒๗๑. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

อเจลโกนาม โย โกจิ ปริพฺพาชกสมาปโนฺน นโคฺคฯ

ปริพฺพาชโก นาม ภิกฺขุญฺจ สามเณรญฺจ ฐเปตฺวา โย โกจิ ปริพฺพาชกสมาปโนฺนฯ

ปริพฺพาชิกา นาม ภิกฺขุนิญฺจ สิกฺขมานญฺจ สามเณริญฺจ ฐเปตฺวา ยา กาจิ ปริพฺพาชิกสมาปนฺนาฯ

ขาทนียํนาม ปญฺจ โภชนานิ – อุทกทนฺตโปนํ ฐเปตฺวา อวเสสํ ขาทนียํ นามฯ

โภชนียํนาม ปญฺจ โภชนานิ – โอทโน, กุมฺมาโส, สตฺตุ, มโจฺฉ, มํสํฯ

ทเทยฺยาติ กาเยน วา กายปฏิพเทฺธน วา นิสฺสคฺคิเยน วา เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๗๒. ติตฺถิเย ติตฺถิยสญฺญี สหตฺถา ขาทนียํ วา โภชนียํ วา เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ติตฺถิเย เวมติโก สหตฺถา ขาทนียํ วา โภชนียํ วา เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ติตฺถิเย อติตฺถิยสญฺญี สหตฺถา ขาทนียํ วา โภชนียํ วา เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุทกทนฺตโปนํ เทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อติตฺถิเย ติตฺถิยสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อติตฺถิเย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อติตฺถิเย อติตฺถิยสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๒๗๓. อนาปตฺติ ทาเปติ น เทติ, อุปนิกฺขิปิตฺวา เทติ, พาหิราเลปํ เทติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

อเจลกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํฯ

๒. อุโยฺยชนสิกฺขาปทํ

๒๗๔. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต ภาตุโน สทฺธิวิหาริกํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘เอหาวุโส, คามํ ปิณฺฑาย ปวิสิสฺสามา’’ติฯ ตสฺส อทาเปตฺวา อุโยฺยเชสิ – ‘‘คจฺฉาวุโส, น เม ตยา สทฺธิํ กถา วา นิสชฺชา วา ผาสุ โหติ, เอกกสฺส เม กถา วา นิสชฺชา วา ผาสุ โหตี’’ติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อุปกเฏฺฐ กาเล นาสกฺขิ ปิณฺฑาย จริตุํ, ปฏิกฺกมเนปิ ภตฺตวิสฺสคฺคํ น สมฺภาเวสิ, ฉินฺนภโตฺต อโหสิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต ภิกฺขุํ – ‘เอหาวุโส, คามํ ปิณฺฑาย ปวิสิสฺสามา’ติ ตสฺส อทาเปตฺวา อุโยฺยเชสฺสตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, อุปนนฺท, ภิกฺขุํ – ‘‘เอหาวุโส, คามํ ปิณฺฑาย ปวิสิสฺสามา’’ติ ตสฺส อทาเปตฺวา อุโยฺยเชสีติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, ภิกฺขุํ – ‘‘เอหาวุโส, คามํ ปิณฺฑาย ปวิสิสฺสามา’’ติ ตสฺส อทาเปตฺวา อุโยฺยเชสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว , อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒๗๕. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุํ – ‘‘เอหาวุโส, คามํ วา นิคมํ วา ปิณฺฑาย ปวิสิสฺสามา’ติ ตสฺส ทาเปตฺวา วา อทาเปตฺวา วา อุโยฺยเชยฺย – ‘คจฺฉาวุโส, น เม ตยา สทฺธิํ กถา วา นิสชฺชา วา ผาสุ โหติ, เอกกสฺส เม กถา วา นิสชฺชา วา ผาสุ โหตี’ติ, เอตเทว ปจฺจยํ กริตฺวา อนญฺญํ, ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๒๗๖. **โย ปนา**ติ โย, ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขุนฺติ อญฺญํ ภิกฺขุํฯ

เอหาวุโส, คามํ วา นิคมํ วาติ คาโมปิ นิคโมปิ นครมฺปิ, คาโม เจว นิคโม จฯ

ตสฺส ทาเปตฺวาติ ยาคุํ วา ภตฺตํ วา ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ทาเปตฺวาฯ

อทาเปตฺวาติ น กิญฺจิ ทาเปตฺวาฯ

อุโยฺยเชยฺยาติ มาตุคาเมน สทฺธิํ หสิตุกาโม กีฬิตุกาโม รโห นิสีทิตุกาโม อนาจารํ อาจริตุกาโม เอวํ วเทติ – ‘‘คจฺฉาวุโส, น เม ตยา สทฺธิํ กถา วา นิสชฺชา วา ผาสุ โหติ, เอกกสฺส เม กถา วา นิสชฺชา วา ผาสุ โหตี’’ติ อุโยฺยเชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ทสฺสนูปจารํ วา สวนูปจารํ วา วิชหนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ วิชหิเต, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

เอตเทว ปจฺจยํ กริตฺวา อนญฺญนฺติ น อโญฺญ โกจิ ปจฺจโย โหติ อุโยฺยเชตุํฯ

๒๗๗. อุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี อุโยฺยเชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ อุปสมฺปเนฺน เวมติโก อุโยฺยเชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี อุโยฺยเชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

กลิสาสนํ อาโรเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปนฺนํ อุโยฺยเชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ กลิสาสนํ อาโรเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๒๗๘. อนาปตฺติ ‘‘อุโภ เอกโต น ยาเปสฺสามา’’ติ อุโยฺยเชติ, ‘‘มหคฺฆํ ภณฺฑํ ปสฺสิตฺวา โลภธมฺมํ อุปฺปาเทสฺสตี’’ติ อุโยฺยเชติ, ‘‘มาตุคามํ ปสฺสิตฺวา อนภิรตึ อุปฺปาเทสฺสตี’’ติ อุโยฺยเชติ, ‘‘คิลานสฺส วา โอหิยฺยกสฺส วา วิหารปาลสฺส วา ยาคุํ วา ภตฺตํ วา ขาทนียํ วา โภชนียํ วา นีหรา’’ติ อุโยฺยเชติ, น อนาจารํ อาจริตุกาโม, สติ กรณีเย อุโยฺยเชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

อุโยฺยชนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทุติยํฯ

๓. สโภชนสิกฺขาปทํ

๒๗๙. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต สหายกสฺส ฆรํ คนฺตฺวา ตสฺส ปชาปติยา สทฺธิํ สยนิฆเร [สยนีฆเร (สฺยา.)]นิสชฺชํ กเปฺปสิฯ อถ โข โส ปุริโส เยนายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข โส ปุริโส ปชาปติํ เอตทโวจ – ‘‘ทเทหายฺยสฺส ภิกฺข’’นฺติฯ อถ โข สา อิตฺถี อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส ภิกฺขํ อทาสิฯ อถ โข โส ปุริโส อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘คจฺฉถ, ภเนฺต, ยโต อยฺยสฺส ภิกฺขา ทินฺนา’’ติฯ อถ โข สา อิตฺถี สลฺลเกฺขตฺวา – ‘‘ปริยุฎฺฐิโต อยํ ปุริโส’’ติ, อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘นิสีทถ, ภเนฺต, มา อคมิตฺถา’’ติฯ ทุติยมฺปิ โข โส ปุริโส...เป.... ตติยมฺปิ โข โส ปุริโส อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘คจฺฉถ, ภเนฺต, ยโต อยฺยสฺส ภิกฺขา ทินฺนา’’ติฯ ตติยมฺปิ โข สา อิตฺถี อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘นิสีทถ, ภเนฺต, มา อคมิตฺถา’’ติฯ

อถ โข โส ปุริโส นิกฺขมิตฺวา ภิกฺขู อุชฺฌาเปสิ – ‘‘อยํ, ภเนฺต, อโยฺย อุปนโนฺท มยฺหํ ปชาปติยา สทฺธิํ สยนิฆเร นิสิโนฺนฯ โส มยา อุโยฺยชียมาโน น อิจฺฉติ คนฺตุํฯ พหุกิจฺจา มยํ พหุกรณียา’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา...เป.... เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต สโภชเน กุเล อนุปขชฺช นิสชฺชํ กเปฺปสฺสตี’’ติ...เป.... สจฺจํ กิร ตฺวํ, อุปนนฺท, สโภชเน กุเล อนุปขชฺช นิสชฺชํ กเปฺปสีติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา...เป.... กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, สโภชเน กุเล อนุปขชฺช นิสชฺชํ กเปฺปสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย...เป.... เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒๘๐. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ สโภชเน กุเล อนุปขชฺช นิสชฺชํ กเปฺปยฺย, ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๒๘๑. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส...เป.... ***ภิกฺขู***ติ...เป.... อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

สโภชนํนาม กุลํ อิตฺถี เจว โหติ ปุริโส จ, อิตฺถี จ ปุริโส จ อุโภ อนิกฺขนฺตา โหนฺติ, อุโภ อ วีตราคาฯ

อนุปขชฺชาติ อนุปวิสิตฺวาฯ

นิสชฺชํ กเปฺปยฺยาติ มหลฺลเก ฆเร ปิฏฺฐสงฺฆาฏสฺส [ปิฏฺฐิสงฺฆาฏสฺส (สฺยา.)] หตฺถปาสํ วิชหิตฺวา นิสีทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ขุทฺทเก ฆเร ปิฏฺฐิวํสํ อติกฺกมิตฺวา นิสีทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๘๒. สยนิฆเร สยนิฆรสญฺญี สโภชเน กุเล อนุปขชฺช นิสชฺชํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สยนิฆเร เวมติโก สโภชเน กุเล อนุปขชฺช นิสชฺชํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สยนิฆเร นสยนิฆรสญฺญีสโภชเน กุเล อนุปขชฺช นิสชฺชํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

นสยนิฆเร สยนิฆรสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ นสยนิฆเร เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ นสยนิฆเร นสยนิฆรสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๒๘๓. อนาปตฺติ มหลฺลเก ฆเร ปิฏฺฐสงฺฆาฏสฺส หตฺถปาสํ อวิชหิตฺวา นิสีทติ, ขุทฺทเก ฆเร ปิฏฺฐิวํสํ อนติกฺกมิตฺวา นิสีทติ, ภิกฺขุ ทุติโย โหติ, อุโภ นิกฺขนฺตา โหนฺติ, อุโภ วีตราคา, นสยนิฆเร, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

สโภชนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ตติยํฯ

๔. รโหปฏิจฺฉนฺนสิกฺขาปทํ

๒๘๔. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต สหายกสฺส ฆรํ คนฺตฺวา ตสฺส ปชาปติยา สทฺธึ รโห ปฏิจฺฉเนฺน อาสเน นิสชฺชํ กเปฺปสิฯ อถ โข โส ปุริโส อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ''กถญฺหิ นาม อโยฺย อุปนนฺโท มยฺหํ ปชาปติยา สทฺธึ รโห ปฏิจฺฉเนฺน อาสเน นิสชฺชํ กเปฺปสฺสตี''ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู ตสฺส ปุริสสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขิยฺยนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺสฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – กถญฺหิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต มาตุคาเมน สทฺธึ รโห ปฏิจฺฉเนฺน อาสเน นิสชฺชํ กเปฺปสฺสตีติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, อุปนนฺท, มาตุคาเมน สทฺธึ รโห ปฏิจฺฉเนฺน อาสเน นิสชฺชํ กเปฺปสีติ? ''สจฺจํ, ภควา''ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, มาตุคาเมน สทฺธึ รโห ปฏิจฺฉเนฺน อาสเน นิสชฺชํ กเปฺปสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒๘๕. **''โยปน ภิกฺขุ มาตุคาเมน สทฺธึ รโห ปฏิจฺฉเนฺน อาสเน นิสชฺชํ กเปฺปยฺย, ปาจิตฺติย''**นฺติฯ

๒๘๖. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

มาตุคาโมนาม มนุสฺสิตฺถี, น ยกฺขี น เปตี น ติรจฺฉานคตา, อนฺตมโส ตทหุชาตาปิ ทาริกา, ปเคว มหตฺตรีฯ

สทฺธินฺติ เอกโตฯ

[ปาจิ. ๒๐๐,๒๙๑; ปารา. ๔๔๕,๔๕๔]**รโห** นาม จกฺขุสฺส รโห โสตสฺส รโหฯ จกฺขุสฺส รโห นาม น สกฺกา โหติ อกฺขึ วา นิขณียมาเน ภมุกํ วา อุกฺขิปียมาเน สีสํ วา อุกฺขิปียมาเน ปสฺสิตุํฯ โสตสฺส รโห นาม น สกฺกา โหติ ปกติกถา โสตุํฯ

[ปารา. ๔๔๕] **ปฏิจฺฉนฺนํ**นาม อาสนํ กุฏฺเฏน [กุเฏฺฏน (สี. สฺยา.)] วา กวาเฏน วา กิลเญฺชน วา สาณิปาการเรน วา รุกฺเขน วา ถมฺเภน วา โกตฺถฬิยา [โกฏฺฐฬิยา (สี. สฺยา.) โกตฺถฬิกาย (ก.)] วา, เยน เกนจิ ปฏิจฺฉนฺนํ โหติฯ

นิสชฺชํ กปฺเปยฺยาติ มาตุคาเม นิสินฺเน ภิกฺขุ อุปนิสินฺโน วา โหติ อุปนิปนฺโน วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ภิกฺขุ นิสินฺเน มาตุคาโม อุปนิสินฺโน วา โหติ อุปนิปนฺโน วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุโภ วา นิสินฺนา โหนฺติ อุโภ วา นิปนฺนา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๘๗. มาตุคาเม มาตุคามสญฺญี รโห ปฏิจฺฉนฺเน อาสเน นิสชฺชํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ มาตุคาเม เวมติโก รโห ปฏิจฺฉนฺเน อาสเน นิสชฺชํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ มาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี รโห ปฏิจฺฉนฺเน อาสเน นิสชฺชํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ยกฺขิยา วา เปติยา วา ปณฺฑเกน วา ติรจฺฉานคตาย วา มนุสฺสวิคฺคหิตฺถิยา วา สทฺธึ รโห ปฏิจฺฉนฺเน อาสเน นิสชฺชํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อมาตุคาเม มาตุคามสญฺญี, อาปตฺติทุกฺกฏสฺสฯ อมาตุคาเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อมาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๒๘๘. อนาปตฺติ โย โกจิ วิญฺญู ปุริโส ทุติโย โหติ, ติฏฺฐติ น นิสีทติ, อรโหเปกฺโข, อญฺญวิหิโต นิสีทติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

รโหปฏิจฺฉนฺนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํฯ

๕. รโหนิสชฺชสิกฺขาปทํ

๒๘๙. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต สหายกสฺส ฆรํ คนฺตฺวา ตสฺส ปชาปติยา สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กปฺเปสิฯ อถ โข โส ปุริโส อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ''กถญฺหิ นาม อโยฺย อุปนนฺโท มยฺหํ ปชาปติยา สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กปฺเปสฺสตี''ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู ตสฺส ปุริสสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขิยฺยนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺสฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต มาตุคาเมน สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กปฺเปสฺสตี''ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, อุปนนฺท, มาตุคาเมน สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กปฺเปสีติ? ''สจฺจํ, ภควา''ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ

นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, มาตุคาเมน สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กปฺเปสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปาสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒๙๐. **“โย ปน ภิกฺขุ มาตุคาเมน สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กปฺเปยฺย, ปาจิตฺติย”**นฺติฯ

๒๙๑. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

มาตุคาโมนาม มนุสฺสิตฺถี, น ยกฺขี น เปตี น ติรจฺฉานคตา, วิญฺญู ปฏิพลา สุภาสิตทุพฺภาสิตํ ทุฏฺฐุลฺลาทุฏฺฐุลฺลํ อาชานิตุํฯ

สทฺธินฺติ เอกโตฯ

เอโก เอกายาติ ภิกฺขุ เจว โหติ มาตุคาโม จฯ

[ปาจิ. ๒๐๐,๒๘๖; ปารา. ๔๔๕,๔๕๔]**รโห** นาม จกฺขุสฺส รโห, โสตสฺส รโหฯ **จกฺขุสฺส รโห**นาม น สกฺกา โหติ อกฺขึ วา นิขณียมาเน ภมุกํ วา อุกฺขิปียมาเน สีสํ วา อุกฺขิปียมาเน ปสฺสิตุํฯ **โสตสฺส รโห**นาม น สกฺกา โหติ ปกติกถา โสตุํฯ

นิสชฺชํ กปฺเปยฺยาติ มาตุคาเม นิสิเนฺน ภิกฺขุ อุปนิสิโนฺน วา โหติ อุปนิปโนฺน วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ภิกฺขุ นิสิเนฺน มาตุคาโม อุปนิสิโนฺน วา โหติ อุปนิปโนฺน วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุโภ วา นิสินฺนา โหนฺติ อุโภ วา นิปนฺนา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๒๙๒. มาตุคาเม มาตุคามสญฺญี เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ มาตุคาเม เวมติโก เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ มาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ยกฺขิยา วา เปติยา วา ปณฺฑเกน วา ติรจฺฉานคตมนุสฺสวิคฺคหิตฺถิยา วา [ติรจฺฉานคตาย วา มนุสฺสวิคฺคหิตฺถิยา วา (ก.)] สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อมาตุคาเม มาตุคามสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อมาตุคาเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อมาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๒๙๓. อนาปตฺติ โย โกจิ วิญฺญู ปุริโส ทุติโย โหติ, ติฏฺฐติ น นิสีทติ, อรโหเปโกฺข อญฺญวิหิโต นิสีทติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

รโหนิสชฺชสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํฯ

๖. จาริตฺตสิกฺขาปทํ

๒๙๔. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส อุปฏฺฐากกุลํ อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ ภเตฺตน นิมเนฺตสิฯ อเญฺญปิ ภิกฺขู ภเตฺตน นิมเนฺตสิฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนโนฺทสกฺยปุโตฺต

ปุเรภตฺตํ, กุลานิ ปยิรุปาสติฯ อถ โข เต ภิกฺขู เต มนุสฺเส เอตทโวจุํ – ‘‘เทถาวุโส ภตฺต’’นฺติฯ ‘‘อาคเมถ, ภนฺเต, ยาวาโยฺย อุปนโนฺท อาคจฺฉตี’’ติฯ ทุติยมฺปิ โข เต ภิกฺขู…เป.… ตติยมฺปิ โข เต ภิกฺขู เต มนุสฺเส เอตทโวจุํ – ‘‘เทถาวุโส, ภตฺตํ; ปุเร กาโล อติกฺกมตี’’ติฯ ‘‘ยมฺปิ มยํ, ภนฺเต, ภตฺตํ กริมฺหา อยฺยสฺส อุปนนฺทสฺส การณาฯ อาคเมถ, ภนฺเต, ยาวาโยฺย อุปนโนฺท อาคจฺฉตี’’ติฯ

อถ โข อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต ปุเรภตฺตํ กุลานิ ปยิรุปาสิตฺวา ทิวา อาคจฺฉติฯ ภิกฺขู น จิตฺตรูปํ ภุญฺชิํสุฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต นิมนฺติโต สภโตฺต สมาโน ปุเรภตฺตํ กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺชิสฺสตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, อุปนนฺท, นิมนฺติโต สภโตฺต สมาโน ปุเรภตฺตํ กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺชสีติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, นิมนฺติโต สภโตฺต สมาโน ปุเรภตฺตํ กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺชิสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘โย ปน ภิกฺขุ นิมนฺติโต สภโตฺต สมาโน ปุเรภตฺตํ กุเลสุ จาริตฺตํ อาปเชฺชยฺย, ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๙๕. [มหาว. ๒๗๗]เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส อุปฎฺฐากกุลํ สงฺฆสฺสตฺถาย ขาทนียํ ปาเหสิ – ‘‘อยฺยสฺส อุปนนฺทสฺส ทเสฺสตฺวา สงฺฆสฺส ทาตพฺพ’’นฺติฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต คามํ ปิณฺฑาย ปวิโฎฺฐ โหติฯ อถ โข เต มนุสฺสา อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขู ปุจฺฉิํสุ – ‘‘กหํ, ภนฺเต, อโยฺย อุปนโนฺท’’ติ ? ‘‘เอสาวุโส, อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต คามํ ปิณฺฑาย ปวิโฎฺฐ’’ติฯ ‘‘อิทํ, ภนฺเต, ขาทนียํ อยฺยสฺส อุปนนฺทสฺส ทเสฺสตฺวา สงฺฆสฺส ทาตพฺพ’’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, ปฎิคฺคเหตฺวา นิกฺขิปถ ยาว อุปนโนฺท อาคจฺฉตี’’ติฯ

อถ โข อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต – ‘‘ภควตา ปฎิกฺขิตฺตํ ปุเรภตฺตํ กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺชิตุ’’นฺติ ปจฺฉาภตฺตํ กุลานิ ปยิรุปาสิตฺวา ทิวา ปฎิกฺกมิ, ขาทนียํ อุสฺสาริยิตฺถฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต ปจฺฉาภตฺตํ กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺชิสฺสตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, อุปนนฺท, ปจฺฉาภตฺตํ กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺชสีติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, ปจฺฉาภตฺตํ กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺชิสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘โย ปน ภิกฺขุ นิมนฺติโต สภโตฺต สมาโน ปุเรภตฺตํ วา ปจฺฉาภตฺตํ วา กุเลสุ จาริตฺตํ อาปเชฺชยฺย, ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๙๖. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู จีวรทานสมเย กุกฺกุจฺจายนฺตา กุลานิ น ปยิรุปาสนฺติฯ จีวรํ ปริตฺตํ อุปฺปชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จีวรทานสมเย กุลานิ ปยิรุปาสิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

“โย ปน ภิกฺขุ นิมนฺติโต สภตฺโต สมาโน ปุเรภตฺตํ วา ปจฺฉาภตฺตํ วา กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺเชยฺย, อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโยฯ จีวรทานสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย”ติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๙๗. เตนโข ปน สมเยน ภิกฺขู จีวรกมฺมํ กโรนฺติ, อโตฺถ จ โหติ สูจิยาปิ สุเตฺตนปิ สตฺถเกนปิฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา กุลานิ น ปยิรุปาสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จีวรการสมเย กุลานิ ปยิรุปาสิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

“โย ปน ภิกฺขุ นิมนฺติโต สภตฺโต สมาโน ปุเรภตฺตํ วา ปจฺฉาภตฺตํ วา กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺเชยฺย , อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํ ฯ ตตฺถายํ สมโยฯ จีวรทานสมโย, จีวรการสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย”ติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๒๙๘. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู คิลานา โหนฺติ, อโตฺถ จ โหติ เภสเชฺชหิฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา กุลานิ น ปยิรุปาสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สนฺตํ ภิกฺขุํ อาปุจฺฉา กุลานิ ปยิรุปาสิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๒๙๙. **“โย ปน ภิกฺขุ นิมนฺติโต สภตฺโต สมาโน สนฺตํ ภิกฺขุํ อนาปุจฺฉา ปุเรภตฺตํ วา ปจฺฉาภตฺตํ วา กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺเชยฺย, อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโยฯ จีวรทานสมโย, จีวรการสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย**”ติฯ

๓๐๐. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

นิมนฺติโตนาม ปญฺจนฺนํ โภชนานํ อญฺญตเรน โภชเนน นิมนฺติโตฯ

สภโตฺตนาม เยน นิมนฺติโต เตน สภโตฺตฯ

สนฺตํ นาม ภิกฺขุํ สกฺกา โหติ อาปุจฺฉา ปวิสิตุํฯ

อสนฺตํ นาม ภิกฺขุํ น สกฺกา โหติ อาปุจฺฉา ปวิสิตุํฯ

ปุเรภตฺตํนาม เยน นิมนฺติโต ตํ อภุตฺตาวีฯ

ปจฺฉาภตฺตํนาม เยน นิมนฺติโต ตํ อนฺตมโส กุสเคฺคนปิ [อรุณุคฺคมเนปิ (สี.)] ภุตฺตํ โหติฯ

กุลํ นาม จตฺตาริ กุลานิ – ขตฺติยกุลํ, พฺราหฺมณกุลํ, เวสฺสกุลํ, สุทฺทกุลํฯ

กุเลสุ จาริตฺตํ อาปเชฺชยฺยาติ อญฺญสฺส ฆรูปจารํ โอกฺกมนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปฐมํ ปาทํ อุมฺมารํ อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ทุติยํ ปาทํ อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อญฺญตฺรสมยาติ ฐเปตฺวา สมยํฯ

จีวรทานสมโย นาม อนตฺถเต กถิเน วสฺสานสฺส ปจฺฉิโม มาโส, อตฺถเต กถิเน ปญฺจ มาสาฯ

จีวรการสมโย นาม จีวเร กยิรมาเนฯ

๓๐๑. นิมนฺติเต นิมนฺติตสญฺญี สนฺตํ ภิกฺขุํ อนาปุจฺฉา ปุเรภตฺตํ วา ปจฺฉาภตฺตํ วา กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺชติ, อญฺญตฺร สมยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ นิมนฺติเต เวมติโก สนฺตํ ภิกฺขุํ อนาปุจฺฉา ปุเรภตฺตํ วา ปจฺฉาภตฺตํ วา กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺชติ, อญฺญตฺร สมยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ นิมนฺติเต อนิมนฺติตสญฺญี สนฺตํ ภิกฺขุํ อนาปุจฺฉา ปุเรภตฺตํ วา ปจฺฉาภตฺตํ วา กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺชติ, อญฺญตฺร สมยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อนิมนฺติเต นิมนฺติตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนิมนฺติเต เวมติโก , อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนิมนฺติเต อนิมนฺติตสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๓๐๒. อนาปตฺติ สมเย, สนฺตํ ภิกฺขุํ อาปุจฺฉา ปวิสติ, อสนฺตํ ภิกฺขุํ อนาปุจฺฉา ปวิสติ, อญฺญสฺส ฆเรน มคฺโค โหติ, ฆรูปจาเรน มคฺโค โหติ, อนฺตรารามํ คจฺฉติ, ภิกฺขุนุปสฺสยํ คจฺฉติ, ติตฺถิยเสยฺยํ คจฺฉติ, ปฏิกฺกมนํ คจฺฉติ, ภตฺติยฆรํ คจฺฉติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

จาริตฺตสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํฯ

๗. มหานามสิกฺขาปทํ

๓๐๓. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สกฺเกสุ วิหรติ กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน มหานามสฺส สกฺกสฺส เภสชฺชํ อุสฺสนฺนํ โหติฯ อถ โข มหานาโม สโกฺก เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข มหานาโม สโกฺก ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อิจฺฉามหํ, ภเนฺต, สงฺฆํ จตุมาสํ [จตุมฺมาสํ (สี.) จาตุมาสํ (สฺยา.)] เภสเชฺชน ปวาเรตุ’’นฺติฯ ‘‘สาธุ สาธุ , มหานาม! เตน หิ ตฺวํ, มหานาม, สงฺฆํ จตุมาสํ เภสเชฺชน ปวาเรหี’’ติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จตุมาสํ เภสชฺชปฺปจฺจยปวารณํ สาทิตุนฺติฯ

๓๐๔. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู มหานามํ สกฺกํ ปริตฺตํ เภสชฺชํ วิญฺญาเปนฺติฯ ตเถว มหานามสฺส สกฺกสฺส เภสชฺชํ อุสฺสนฺนํ โหติฯ ทุติยมฺปิ โข มหานาโม สโกฺก เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ;

อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข มหานาโม สกฺโก ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อิจฺฉามหํ, ภนฺเต, สงฺฆํ อปรมฺปิ จตุมาสํ เภสชฺเชน ปวาเรตุ’’นฺติฯ ‘‘สาธุ สาธุ, มหานาม! เตน หิ ตฺวํ, มหานาม, สงฺฆํ อปรมฺปิ จตุมาสํ เภสชฺเชน ปวาเรหี’’ติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปุน ปวารณมฺปิ สาทิตุนฺติฯ

๓๐๕. เตนโข ปน สมเยน ภิกฺขู มหานามํ สกฺกํ ปริตฺตํเยว เภสชฺชํ วิญฺญาเปนฺติฯ ตเถว มหานามสฺส สกฺกสฺส เภสชฺชํ อุสฺสนฺนํ โหติฯ ตติยมฺปิ โข มหานาโม สกฺโก เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข มหานาโม สกฺโก ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อิจฺฉามหํ, ภนฺเต, สงฺฆํ ยาวชีวํ เภสชฺเชน ปวาเรตุ’’นฺติฯ ‘‘สาธุ สาธุ, มหานาม! เตน หิ ตฺวํ, มหานาม, สงฺฆํ ยาวชีวํ เภสชฺเชน ปวาเรหี’’ติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นิจฺจปวารณมฺปิ สาทิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทุนฺนิวตฺถา โหนฺติ ทุปฺปารุตา อนากปฺปสมฺปนฺนาฯ มหานาโม สกฺโก วตฺตา โหติ – ‘‘กิสฺส ตุเมฺห, ภนฺเต, ทุนฺนิวตฺถา ทุปฺปารุตา อนากปฺปสมฺปนฺนา? นนุ นาม ปพฺพชิเตน สุนิวตฺเถน ภวิตพฺพํ สุปารุเตน อากปฺปสมฺปเนฺนนา’’ติ? ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มหานาเม สเกฺก อุปนนฺธิํสุฯ อถ โข ฉพฺพคฺคิยานํภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข มยํ อุปาเยน มหานามํ สกฺกํ มงฺกุ กเรยฺยามา’’ติ? อถ โข ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘มหานาเมน โข, อาวุโส, สเกฺกน สโงฺฆ เภสชฺเชน ปวาริโตฯ หนฺท มยํ, อาวุโส, มหานามํ สกฺกํ สปฺปิํวิญฺญาเปมา’’ติฯ อถ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เยน มหานาโม สกฺโก เตนุปสงฺกมิํสุ; อุปสงฺกมิตฺวา มหานามํ สกฺกํ เอตทโวจุํ – ‘‘โทเณน, อาวุโส, สปฺปินา อโตฺถ’’ติฯ ‘‘อชฺชโณฺห, ภนฺเต, อาคเมถฯ มนุสฺสา วชํ คตา สปฺปิํ อาหริตุํฯ กาลํ อาหริสฺสถา’’ติ [กาเล หริสฺสถาติ (สฺยา.)]ฯ

ทุติยมฺปิ โข…เป.… ตติยมฺปิ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มหานามํ สกฺกํ เอตทโวจุํ – ‘‘โทเณน, อาวุโส, สปฺปินา อโตฺถ’’ติฯ ‘‘อชฺชโณฺห, ภนฺเต, อาคเมถฯ มนุสฺสา วชํ คตา สปฺปิํ อาหริตุํฯ กาลํ อาหริสฺสถา’’ติฯ ‘‘กิํ ปน ตยา, อาวุโส, อทาตุกาเมน ปวาริเตน, ยํ ตฺวํ ปวาเรตฺวา น เทสี’’ติ! อถ โข มหานาโม สกฺโก อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภทนฺตา – ‘อชฺชโณฺห, ภนฺเต, อาคเมถา’ติ วุจฺจมานา นาคเมสฺสนฺตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู มหานามสฺส สกฺกสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขิยฺยนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺสฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มหานาเมน สเกฺกน – ‘อชฺชโณฺห, ภนฺเต, อาคเมถา’ติ วุจฺจมานา นาคเมสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, มหานาเมน สเกฺกน – ‘‘อชฺชโณฺห, ภนฺเต, อาคเมถา’’ติ วุจฺจมานา นาคเมถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, มหานาเมน สเกฺกน – ‘‘อชฺชโณฺห, ภนฺเต อาคเมถา’’ติ วุจฺจมานา นาคเมสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๐๖. **‘‘อคิลาเนน ภิกฺขุนา จตุมาสปฺปจฺจยปวารณา สาทิตพฺพา , อญฺญตฺร ปุน ปวารณาย, อญฺญตฺร นิจฺจปวารณาย; ตโต เจ อุตฺตริ สาทิเยยฺย, ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๓๐๗. อคิลาเนน ภิกฺขุนา จตุมาสปฺปจฺจยปวารณา สาทิตพฺพาติ คิลานปฺปจฺจยปวารณา สาทิตพฺพาฯ

ปุนปวารณาปิ สาทิตพฺพาติ ยทา คิลาโน ภวิสฺสามิ ตทา วิญฺญาเปสฺสามีติฯ

นิจฺจปวารณาปิ สาทิตพฺพาติ ยทา คิลาโน ภวิสฺสามิ ตทา วิญฺญาเปสฺสามีติฯ

ตโต เจ อุตฺตริ สาทิเยยฺยาติ อตฺถิ ปวารณา เภสชฺชปริยนฺตา น รตฺติปริยนฺตา, อตฺถิ ปวารณา รตฺติปริยนฺตา น เภสชฺชปริยนฺตา, อตฺถิ ปวารณา เภสชฺชปริยนฺตา จ รตฺติปริยนฺตา จ, อตฺถิ ปวารณา เนว เภสชฺชปริยนฺตา น รตฺติปริยนฺตาฯ

เภสชฺชปริยนฺตา นาม เภสชฺชานิ ปริคฺคหิตานิ โหนฺติ – ‘‘เอตฺตเกหิ เภสชฺเชหิ ปวาเรมี’’ติฯ **รตฺติปริยนฺตา** นาม รตฺติโย ปริคฺคหิตาโย โหนฺติ – ‘‘เอตฺตกาสุ รตฺตีสุ ปวาเรมี’’ติฯ **เภสชฺชปริยนฺตา จ รตฺติปริยนฺตา จ** นาม เภสชฺชานิ จ ปริคฺคหิตานิ โหนฺติ รตฺติโย จ ปริคฺคหิตาโย โหนฺติ – ‘‘เอตฺตเกหิ เภสชฺเชหิ เอตฺตกาสุ รตฺตีสุ ปวาเรมี’’ติฯ **เนว เภสชฺชปริยนฺตา น รตฺติปริยนฺตา** นาม เภสชฺชานิ จ อปริคฺคหิตานิ โหนฺติ รตฺติโย จ อปริคฺคหิตาโย โหนฺติฯ

๓๐๘. เภสชฺชปริยนฺเต – เยหิ เภสชฺเชหิ ปวาริโต โหติ ตานิ เภสชฺชานิ ฐเปตฺวา อญฺญานิ เภสชฺชานิ วิญฺญาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ รตฺติปริยนฺเต – ยาสุ รตฺตีสุ ปวาริโต โหติ, ตา รตฺติโย ฐเปตฺวา อญฺญาสุ รตฺตีสุ วิญฺญาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ เภสชฺชปริยนฺเต จ รตฺติปริยนฺเต จ – เยหิ เภสชฺเชหิ ปวาริโต โหติ, ตานิ เภสชฺชานิ ฐเปตฺวา ยาสุ รตฺตีสุ ปวาริโต โหติ, ตา รตฺติโย ฐเปตฺวา อญฺญานิ เภสชฺชานิ อญฺญาสุ รตฺตีสุ วิญฺญาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ เนว เภสชฺชปริยนฺเต น รตฺติปริยนฺเต, อนาปตฺติฯ

๓๐๙. น เภสชฺเชน กรณีเยน [กรณีเย (สี. สฺยา.)] เภสชฺชํ วิญฺญาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อเญฺญน เภสชฺเชน กรณีเยน อญฺญํ เภสชฺชํ วิญฺญาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ตตฺุตริ ตตฺุตริสญฺญี เภสชฺชํ วิญฺญาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ตตฺุตริ เวมติโก เภสชฺชํ วิญฺญาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ตตฺุตริ นตตฺุตริสญฺญี เภสชฺชํ วิญฺญาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

นตตฺุตริ ตตฺุตริสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ นตตฺุตริ เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ นตตฺุตริ นตตฺุตริสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๓๑๐. อนาปตฺติ เยหิ เภสชฺเชหิ ปวาริโต โหติ ตานิ เภสชฺชานิ วิญฺญาเปติ, ยาสุ รตฺตีสุ ปวาริโต โหติ ตาสุ รตฺตีสุ วิญฺญาเปติ , ‘‘อิเมหิ ตยาเภสชฺเชหิ ปวาริตามฺห , อมฺหากญฺจ อิมินา จ อิมินา จ เภสชฺเชน อโตฺถ’’ติ อาจิกฺขิตฺวา วิญฺญาเปติ, ‘‘ยาสุ ตยา รตฺตีสุ ปวาริตามฺห ตาโย จ รตฺติโย วีติวตฺตา อมฺหากญฺจ เภสชฺเชน อโตฺถ’’ติ อาจิกฺขิตฺวา วิญฺญาเปติ, ญาตกานํ ปวาริตานํ, อญฺญสฺสตฺถาย, อตฺตโน ธเนน, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

มหานามสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํฯ

๘. อุยฺยุตฺตเสนาสิกฺขาปทํ

๓๑๑. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ราชา ปเสนทิ โกสโล เสนาย อพฺภุยฺยาโต โหติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุยฺยุตฺตํ เสนํ ทสฺสนาย อคมํสุฯ อทฺทสา โข ราชา ปเสนทิ โกสโล ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ทูรโตว อาคจฺฉนฺเตฯ ทิสฺวาน ปโกฺกสาเปตฺวา เอตทโวจ – ''กิสฺส ตุเมฺห, ภเนฺต, อาคตตฺถา''ติ? ''มหาราชานํ มยํ ทฎฺฐุกามา'' [มหาราช มหาราชานํ มยํ ทฎฺฐุกามา (ก.)]ติฯ ''กึ, ภเนฺต, มํ ทิเฎฺฐน ยุทฺธาภินนฺทินํ [ยุทฺธาภินนฺทินา (ก.)]; นนุ ภควา ปสฺสิตโพฺพ''ติ? มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา อุยฺยุตฺตํ เสนํ ทสฺสนาย อาคจฺฉิสฺสนฺติ! อมฺหากมฺปิ อลาภา, อมฺหากมฺปิ ทุลฺลทฺธํ, เย มยํ อาชีวสฺส เหตุ ปุตฺตทารสฺส การณา เสนาย อาคจฺฉามา''ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุยฺยุตฺตํ เสนํ ทสฺสนาย คจฺฉิสฺสนฺตี''ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, อุยฺยุตฺตํ เสนํ ทสฺสนาย คจฺฉถาติ? ''สจฺจํ, ภควา''ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, อุยฺยุตฺตํ เสนํ ทสฺสนาย คจฺฉิสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

''โย ปน ภิกฺขุ อุยฺยุตฺตํ เสนํ ทสฺสนาย คเจฺฉยฺย, ปาจิตฺติย''นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๓๑๒. เตนโข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน มาตุโล เสนาย คิลาโน โหติ ฯ โส ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ''อหญฺหิ เสนาย คิลาโนฯ อาคจฺฉตุ ภทโนฺตฯ อิจฺฉามิ ภทนฺตสฺส อาคต''นฺติฯ อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ''ภควตา สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ – 'น อุยฺยุตฺตํ เสนํ ทสฺสนาย คนฺตพฺพ'นฺติฯ อยญฺจ เม มาตุโล เสนาย คิลาโนฯ กถํ นุ โข มยา ปฎิปชฺชิตพฺพ''นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตถารูปปฺปจฺจยา เสนาย คนฺตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๑๓. **''โย ปน ภิกฺขุ อุยฺยุตฺตํ เสนํ ทสฺสนาย คเจฺฉยฺย, อญฺญตฺร ตถารูปปฺปจฺจยา, ปาจิตฺติย''**นฺติฯ

๓๑๔. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

อุยฺยุตฺตานาม เสนา คามโต นิกฺขมิตฺวา นิวิฎฺฐา วา โหติ ปยาตา วาฯ

เสนา นาม หตฺถี อสฺสา รถา ปตฺตีฯ ทฺวาทสปุริโส หตฺถี, ติปุริโส อโสฺส, จตุปุริโส รโถ, จตฺตาโร ปุริสา สรหตฺถา ปตฺติฯ ทสฺสนาย คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ ยตฺถ ฐิโต ปสฺสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ทสฺสนูปจารํ วิชหิตฺวา ปุนปฺปุนํ ปสฺสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อญฺญตฺร ตถารูปปฺปจฺจยาติ ฐเปตฺวา ตถารูปปฺปจฺจยํฯ

๓๑๕. อุยฺยุเตฺต อุยฺยุตฺตสญฺญี ทสฺสนาย คจฺฉติ, อญฺญตฺร ตถารูปปฺปจฺจยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ อุยฺยุเตฺต เวมติโก ทสฺสนาย คจฺฉติ, อญฺญตฺร ตถารูปปฺปจฺจยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ อุยฺยุเตฺต อนุยฺยุตฺตสญฺญี ทสฺสนาย คจฺฉติ, อญฺญตฺร ตถารูปปฺปจฺจยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ

เอกเมกํ ทสฺสนาย คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ ยตฺถ ฐิโต ปสฺสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ ทสฺสนูปจารํ วิชหิตฺวา ปุนปฺปุนํ ปสฺสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อนุยฺยุเตฺต อุยฺยุตฺตสญฺญี , อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อนุยฺยุเตฺต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อนุยฺยุเตฺต อนุยฺยุตฺตสญฺญี, อนาปตฺติ ฯ

๓๑๖. อนาปตฺติ อาราเม ฐิโต ปสฺสติ, ภิกฺขุสฺส ฐิโตกาสํ วา นิสิโนฺนกาสํ วา นิปโนฺนกาสํ วา อาคจฺฉติ, ปฏิปถํ คจฺฉโนฺต ปสฺสติ, ตถารูปปฺปจฺจยา, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ ฯ

อุยฺยุตฺตเสนาสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ฯ

๙. เสนาวาสสิกฺขาปทํ

๓๑๗. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สติ กรณีเย เสนํ คนฺตฺวา อติเรกติรตฺตํ เสนาย วสนฺติ ฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา เสนาย วสิสฺสนฺติ! อมฺหากมฺปิ อลาภา, อมฺหากมฺปิ ทุลฺลทฺธํ, เย มยํ อาชีวสฺส เหตุ ปุตฺตทารสฺส การณา เสนาย ปฏิวสามา’’ติ ฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ ฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อติเรกติรตฺตํ เสนาย วสิสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, อติเรกติรตฺตํ เสนาย วสถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติ ฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, อติเรกติรตฺตํ เสนาย วสิสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๑๘. **‘‘สิยา จ ตสฺส ภิกฺขุโน โกจิเทว ปจฺจโย เสนํ คมนาย, ทิรตฺตติรตฺตํ เตน ภิกฺขุนา เสนาย วสิตพฺพํ ฯ ตโต เจ อุตฺตริํ วเสยฺย, ปาจิตฺติย’’**นฺติ ฯ

๓๑๙. **สิยา จ ตสฺส ภิกฺขุโน โกจิเทว ปจฺจโย เสนํ คมนายา**ติสิยา ปจฺจโย สิยา กรณียํ ฯ

ทิรตฺตติรตฺตํ เตน ภิกฺขุนา เสนาย วสิตพฺพนฺติ เทฺวติโสฺส รตฺติโย วสิตพฺพํ ฯ

ตโต เจ อุตฺตริ วเสยฺยาติ จตุเตฺถ ทิวเส อตฺถงฺคเต สูริเย เสนาย วสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ

๓๒๐. อติเรกติรเตฺต อติเรกสญฺญี เสนาย วสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ อติเรกติรเตฺต เวมติโก เสนาย วสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ อติเรกติรเตฺต อูนกสญฺญี เสนาย วสติ, อาปตฺติ ปา

จิตฺติยสฺสฯ

อูนกติรเตฺต อติเรกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อูนกติรเตฺต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อูนกติรเตฺต อูนกสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๓๒๑. อนาปตฺติ เทฺวติโสฺส รตฺติโย วสติ, อูนกเทฺวติโสฺส รตฺติโย วสติ, เทฺว รตฺติโย วสิตฺวา ตติยาย รตฺติยา ปุรารุณา นิกฺขมิตฺวา ปุน วสติ, คิลาโน วสติ, คิลานสฺส กรณีเยน วสติ, เสนา วา ปฏิเสนาย รุทฺธา โหติ, เกนจิ ปลิพุโทฺธ โหติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

เสนาวาสสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ นวมํฯ

๑๐. อุโยฺยธิกสิกฺขาปทํ

๓๒๒. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทิรตฺตติรตฺตํ เสนาย วสมานา อุโยฺยธิกมฺปิ พลคฺคมฺปิ เสนาพฺยูหมฺปิ อนีกทสฺสนมฺปิ คจฺฉนฺติฯ อญฺญตโรปิ ฉพฺพคฺคิโย ภิกฺขุ อุโยฺยธิกํ คนฺตฺวา กเณฺฑน ปฏิวิโทฺธ โหติฯ มนุสฺสา ตํ ภิกฺขุํ อุปฺปเณฺฑสุํ – ‘‘กจฺจิ, ภเนฺต, สุยุทฺธํ อโหสิ, กติ เต ลกฺขานิ ลทฺธานี’’ติ? โส ภิกฺขุ เตหิ มนุเสฺสหิ อุปฺปณฺฑียมาโน มงฺกุ อโหสิฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา อุโยฺยธิกํ ทสฺสนาย อาคจฺฉิสฺสนฺติ! อมฺหากมฺปิ อลาภา, อมฺหากมฺปิ ทุลฺลทฺธํ, เย มยํ อาชีวสฺส เหตุปุตฺตทารสฺส การณา อุโยฺยธิกํ อาคจฺฉามา’’ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ ฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุโยฺยธิกํ ทสฺสนาย คจฺฉิสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, อุโยฺยธิกํ ทสฺสนาย คจฺฉถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, อุโยฺยธิกํ ทสฺสนาย คจฺฉิสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว , อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๒๓. **‘‘ทิรตฺตติรตฺตํ เจ ภิกฺขุ เสนาย วสมาโน อุโยฺยธิกํ วา พลคฺคํ วา เสนาพฺยูหํ วา อนีกทสฺสนํ วา คเจฺฉยฺย, ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๓๒๔. **ทิรตฺตติรตฺตํ เจ ภิกฺขุ เสนาย วสมาโน**ติ เทฺวติโสฺส รตฺติโย วสมาโนฯ

อุโยฺยธิกํนาม ยตฺถ สมฺปหาโร ทิสฺสติฯ

พลคฺคํ นาม เอตฺตกา หตฺถี, เอตฺตกา อสฺสา, เอตฺตกา รถา, เอตฺตกา ปตฺตีฯ

เสนาพฺยูหํนาม อิโต หตฺถี โหนฺตุ, อิโต อสฺสา โหนฺตุ, อิโต รถา โหนฺตุ, อิโต ปตฺติกา โหนฺตุฯ

อนีกํ นาม หตฺถานีกํ, อสฺสานีกํ , รถานีกํ, ปตฺตานีกํฯ ตโย หตฺถี ปจฺฉิมํ หตฺถานีกํ, ตโย อสฺสา ปจฺฉิมํ อสฺสานีกํ, ตโย รถา ปจฺฉิมํ รถานีกํ, จตฺตาโร ปุริสา สรหตฺถา ปตฺตี ปจฺฉิมํ ปตฺตานีกํฯ ทสฺสนาย คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ยตฺถ ฐิโต ปสฺสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ทสฺสนูปจารํ วิชหิตฺวา ปุนปฺปุนํ ปสฺสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

เอกเมกํ ทสฺสนาย คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ยตฺถ ฐิโต ปสฺสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ทสฺสนูปจารํ วิชหิตฺวา ปุนปฺปุนํ ปสฺสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๓๒๕. อนาปตฺติ อาราเม ฐิโต ปสฺสติ, ภิกฺขุสฺส ฐิโตกาสํ วา นิสินฺนกาสํ วา นิปนฺนกาสํ วา อาคนฺตฺวา สมฺปหาโร ทิสฺสติ, ปฏิปถํ คจฺฉนฺโต ปสฺสติ, สติ กรณีเย คนฺตฺวา ปสฺสติ , อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

อุโยฺยธิกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํฯ

อเจลกวโคฺค ปญฺจโมฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

ปูวํ กโถปนนฺทสฺส, ตยํปฏฺฐากเมว จ;
มหานาโม ปเสนทิ, เสนาวิโทฺธ อิเม ทสาติ [อเจลกํ อุโยฺยชญฺจ, สโภชนํ ทุเว รโห; สภตฺตกญฺจ เภสชฺชํ, อุยฺยุตฺตํ เสนุโยฺยธิกํ]ฯ

๖. สุราปานวโคฺค

๑. สุราปานสิกฺขาปทํ

๓๒๖. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา เจติเยสุ จาริกํ จรมาโน เยน ภทฺทวติกา เตน ปายาสิฯ อทฺทสํสุ โข โคปาลกา ปสุปาลกา กสฺสกา ปถาวิโน ภควนฺตํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํฯ ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘มา โข, ภเนฺต, ภควา อมฺพติตฺถํ อคมาสิฯ อมฺพติเตฺถ, ภเนฺต, ชฏิลสฺส อสฺสเม นาโค ปฏิวสติ อิทฺธิมา อาสิวิโส [อาสีวิโส (สี. สฺยา.)]โฆรวิโสฯ โส ภควนฺตํ มา วิเหเฐสี’’ติฯ เอวํ วุเตฺต ภควา ตุณฺหี อโหสิฯ ทุติยมฺปิ โข…เป.… ตติยมฺปิ โข โคปาลกา ปสุปาลกา กสฺสกา ปถาวิโน ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘มา โข, ภเนฺต, ภควา อมฺพติตฺถํ อคมาสิฯ อมฺพติเตฺถ, ภเนฺต, ชฏิลสฺส อสฺสเม นาโค ปฏิวสติ อิทฺธิมา อาสิวิโส โฆรวิโสฯ โส ภควนฺตํ มา วิเหเฐสี’’ติฯ ตติยมฺปิ โข ภควา ตุณฺหี อโหสิฯ

อถ โข ภควา อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน ภทฺทวติกา ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา ภทฺทวติกายํ วิหรติ ฯ อถ โข อายสฺมา สาคโต เยน อมฺพติตฺถสฺส [อมฺพติตฺถกสฺส (สี.), อมฺพติตฺถํ (สฺยา.)]ชฏิลสฺส อสฺสโม เตนุปสงฺกมิ ; อุปสงฺกมิตฺวา อคฺยาคารํ ปวิสิตฺวา ติณสนฺถารกํ ปญฺญเปตฺวา นิสีทิ ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา อุชุํ กายํ ปณิธาย ปริมุขํ สตึ อุปฏฺฐเปตฺวาฯ อทฺทสา โข โส นาโค อายสฺมนฺตํ สาคตํ ปวิฏฺฐํ ฯ ทิสฺวาน ทุมฺมโน [ทุกฺขี ทุมฺมโน (สี. สฺยา.)] ปธูปายิ [ปธูปาสิ (สฺยา. ก.)]ฯ อายสฺมาปิ สาคโต ปธูปายิ [ปธูปาสิ (สฺยา. ก.)]ฯ อถ โข โส นาโค มกฺขํ อสหมาโน

ปชฺชลิฯ อายสฺมาปิ สาคโต เตโชธาตุํ สมาปชฺชิตฺวา ปชฺชลิฯ อถ โข อายสฺมา สาคโต ตสฺส นาคสฺส เตชสา เตชํ ปริยาทิยิตฺวา เยน ภทฺทวติกา เตนุปสงฺกมิฯ อถ โข ภควา ภทฺทวติกายํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน โกสมฺพี เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อโสฺสสุํ โข โกสมฺพิกา อุปาสกา – ‘‘อโยฺย กิร สาคโต อมฺพติตฺถิเกน นาเคน สทฺธิํ สงฺคาเมสี’’ติฯ

อถ โข ภควา อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน โกสมฺพี ตทวสริฯ อถ โข โกสมฺพิกา อุปาสกา ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ กริตฺวา เยนายสฺมา สาคโต เตนุปสงฺกมิํสุ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ สาคตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฎฺฐํสุฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข โกสมฺพิกา อุปาสกา อายสฺมนฺตํ สาคตํ เอตทโวจุํ – ‘‘กิํ, ภเนฺต, อยฺยานํ ทุลฺลภญฺจ มนาปญฺจ, กิํ ปฎิยาเทมา’’ติ? เอวํ วุเตฺต ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู โกสมฺพิเก อุปาสเก เอตทโวจุํ – ‘‘อตฺถาวุโส, กาโปติกา นาม ปสนฺนา ภิกฺขูนํ ทุลฺลภา จ มนาปา จ, ตํ ปฎิยาเทถา’’ติฯ อถ โข โกสมฺพิกา อุปาสกา ฆเร ฆเร กาโปติกํ ปสนฺนํ ปฎิยาเทตฺวา อายสฺมนฺตํ สาคตํ ปิณฺฑาย ปวิฎฺฐํ ทิสฺวาน อายสฺมนฺตํ สาคตํ เอตทโวจุํ – ‘‘ปิวตุ, ภเนฺต, อโยฺย สาคโต กาโปติกํ ปสนฺนํ, ปิวตุ , ภเนฺต, อโยฺย สาคโต กาโปติกํ ปสนฺน’’นฺติฯ อถ โข อายสฺมา สาคโต ฆเร ฆเร กาโปติกํ ปสนฺนํ ปิวิตฺวา นครมฺหา นิกฺขมโนฺต นครทฺวาเร ปริปติฯ

อถ โข ภควา สมฺพหุเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธิํ นครมฺหา นิกฺขมโนฺต อทฺทส อายสฺมนฺตํ สาคตํ นครทฺวาเร ปริปตนฺตํฯ ทิสฺวาน ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘คณฺหถ, ภิกฺขเว, สาคต’’นฺติฯ ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปฎิสฺสุณิตฺวา อายสฺมนฺตํ สาคตํ อารามํ เนตฺวา เยน ภควา เตน สีสํ กตฺวา นิปาเตสุํฯ อถ โข อายสฺมา สาคโต ปริวตฺติตฺวา เยน ภควา เตน ปาเท กริตฺวา เสยฺยํ กเปฺปสิ ฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘นนุ, ภิกฺขเว, ปุเพฺพ สาคโต ตถาคเต สคารโว อโหสิ สปฺปติโสฺส’’ติ ? ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ฯ ‘‘อปิ นุ โข, ภิกฺขเว, สาคโต เอตรหิ ตถาคเต สคารโว สปฺปติโสฺส’’ติ? ‘‘โน เหตํ, ภเนฺต’’ฯ ‘‘นนุ, ภิกฺขเว, สาคโต อมฺพติตฺถิเกน นาเคน [เฑฑฺฒุเภนาปิ (สี. สฺยา.)] สทฺธิํ สงฺคาเมสี’’ติ? ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ฯ ‘‘อปิ นุ โข, ภิกฺขเว, สาคโต เอตรหิ ปโหติ นาเคน สทฺธิํ สงฺคาเมตุ’’นฺติ? ‘‘โน เหตํ, ภเนฺต’’ฯ ‘‘อปิ นุ โข, ภิกฺขเว, ตํ ปาตพฺพํ ยํ ปิวิตฺวา วิสญฺญี อสฺสา’’ติ? ‘‘โน เหตํ, ภเนฺต’’ฯ ‘‘อนนุจฺฉวิกํ, ภิกฺขเว, สาคตสฺส อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม, ภิกฺขเว, สาคโต มชฺชํ ปิวิสฺสติ! เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๒๗. **‘‘สุราเมรยปาเน ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๓๒๘. **สุรา**นาม ปิฎฺฐสุรา ปูวสุรา โอทนสุรา กิณฺณปกฺขิตฺตา สมฺภารสํยุตฺตาฯ

เมรโย นาม ปุปฺผาสโว ผลาสโว มธฺวาสโว คุฬาสโว สมฺภารสํยุโตฺตฯ

ปิเวยฺยาติอนฺตมโส กุสเคฺคนปิ ปิวติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

มเชฺช มชฺชสญฺญี ปิวติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ มเชฺช เวมติโก ปิวติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ มเชฺช อมชฺชสญฺญี ปิวติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อมเชฺช มชฺชสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อมเชฺช เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อมเชฺช อมชฺชสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๓๒๙. อนาปตฺติ อมชฺชญฺจ โหติ มชฺชวณฺณํ มชฺชคนฺธํ มชฺชรสํ ตํ ปิวติ, สูปสมฺปาเก, มํสสมฺปาเก, เตลสมฺปาเก, อามลกผาณิเต, อมชฺชํ อริฏฺฐํ ปิวติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

สุราปานสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํฯ

๒. องฺคุลิปโตทกสิกฺขาปทํ

๓๓๐. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อารามเฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สตฺตรสวคฺคิยํ ภิกฺขุํ องฺคุลิปโตทเกน หาเสสุํฯ โส ภิกฺขุ อุตฺตโนฺต อนสฺสาสโก กาลมกาสิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุํ องฺคุลิปโตทเกน หาเสสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ภิกฺขุํ องฺคุลิปโตทเกน หาเสถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ภิกฺขุํ องฺคุลิปโตทเกน หาเสสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๓๑. ‘‘**องฺคุลิปโตทเก ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๓๓๒. **องฺคุลิปโตทโก** นาม [องฺคุลิปโตทโก นาม องฺคุลิยาปิ ตุทนฺติ (สฺยา.)] อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ หสาธิปฺปาโย [หสฺสาธิปฺปาโย (สี. สฺยา.)]กาเยน กายํ อามสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี องฺคุลิปโตทเกน หาเสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน เวมติโก องฺคุลิปโตทเกน หาเสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ อุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี องฺคุลิปโตทเกน หาเสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

กาเยน กายปฏิพทฺธํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ กายปฏิพเทฺธน กายํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ กายปฏิพเทฺธน กายปฏิพทฺธํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ นิสฺสคฺคิเยน กายํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ นิสฺสคฺคิเยน กายปฏิพทฺธํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ นิสฺสคฺคิเยน นิสฺสคฺคิยํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๓๓๓. อนุปสมฺปนฺนํ กาเยน กายํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ กาเยน กายปฏิพทฺธํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ กายปฏิพเทฺธน กายํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ กายปฏิพเทฺธน กายปฏิพทฺธํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ นิสฺสคฺคิเยน กายํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ นิสฺสคฺคิเยน กายปฏิพทฺธํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ นิสฺสคฺคิเยน นิสฺสคฺคิยํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๓๓๔. อนาปตฺติ น หสาธิปฺปาโย, สติ กรณีเย อามสติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

องฺคุลิปโตทกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทุติยํฯ

๓. หสธมฺมสิกฺขาปทํ

๓๓๕. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู อจิรวติยา นทิยาอุทเก กีฬนฺติฯ เตน โข ปน สมเยน ราชา ปเสนทิ โกสโล มลฺลิกาย เทวิยา สทฺธึ อุปริปาสาทวรคโต โหติฯ อทฺทสา โข ราชา ปเสนทิ โกสโล สตฺตรสวคฺคิเย ภิกฺขู อจิรวติยา นทิยา อุทเก กีฬนฺเตฯ ทิสฺวาน มลฺลิกํ เทวึ เอตทโวจ – ‘‘เอเต เต, มลฺลิเก, อรหนฺโต อุทเก กีฬนฺตี’’ติฯ ‘‘นิสฺสํสยํ โข, มหาราช, ภควตา สิกฺขาปทํ อปญฺญตฺตํฯ เต วา ภิกฺขู อปฺปกตญฺญุโน’’ติฯ อถ โข รโญฺญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข อหํ อุปาเยน ภควโต จ น อาโรเจยฺยํ, ภควา จ ชาเนยฺย อิเม ภิกฺขู อุทเก กีฬิตา’’ติ? อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสโล สตฺตรสวคฺคิเย ภิกฺขู ปโกฺกสาเปตฺวา มหนฺตํ คุฬปิณฺฑํ อทาสิ – ‘‘อิมํ, ภเนฺต, คุฬปิณฺฑํ ภควโต เทถา’’ติฯ สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู ตํ คุฬปิณฺฑํ อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺกมิํสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘อิมํ, ภเนฺต, คุฬปิณฺฑํ ราชา ปเสนทิ โกสโล ภควโต เทตี’’ติฯ ‘‘กหํ ปน ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ราชา อทฺทสา’’ติฯ ‘‘อจิรวติยา นทิยา, ภควา, อุทเก กีฬเนฺต’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, อุทเก กีฬิสฺสถ! เนตํ , โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๓๖. ‘‘**อุทเก หสธเมฺม**[หสฺสธเมฺม (สี. สฺยา.)] **ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๓๓๗. **อุทเก หสธโมฺม**นาม อุปริโคปฺผเก อุทเก หสาธิปฺปาโย นิมุชฺชติ วา อุมฺมุชฺชติ วา ปลวติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๓๓๘. อุทเก หสธเมฺม หสธมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุทเก หสธเมฺม เวมติโก, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุทเก หสธเมฺม อหสธมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

เหฏฺฐาโคปฺผเก อุทเก กีฬติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อุทเก นาวาย กีฬติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ หเตฺถน วา ปาเทน วา กเฏฺฐน วา กถลาย วา อุทกํ ปหรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ภาชนคตํ อุทกํ วา กญฺชิกํ วา ขีรํ วา ตกฺกํ วา รชนํ วา ปสฺสาวํ วา จิกฺขลฺลํ วา กีฬติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อุทเก อหสธเมฺม หสธมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อุทเก อหสธเมฺม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อุทเก อหสธเมฺม อหสธมฺมสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๓๓๙. อนาปตฺติ น หสาธิปฺปาโย, สติ กรณีเย อุทกํ โอตริตฺวา นิมุชฺชติ วา อุมฺมุชฺชติ วา ปลวติ วา, ปารํ คจฺฉโนฺต นิมุชฺชติวา อุมฺมุชฺชติ วา ปลวติ วา, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

หสธมฺมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ตติยํฯ

๔. อนาทริยสิกฺขาปทํ

๓๔๐. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ฉโนฺน อนาจารํ อาจรติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘มาวุโส ฉนฺน, เอวรูปํ อกาสิฯ เนตํ กปฺปตี’’ติฯ โส อนาทริยํ ปฏิจฺจ กโรติเยวฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ

– ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา ฉนฺโน อนาทริยํ กริสฺสตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, ฉนฺน, อนาทริยํ กโรสีติ ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, อนาทริยํ กริสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๔๑. **‘‘อนาทริเย ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๓๔๒. **อนาทริยํ** นาม เทฺว อนาทริยานิ – ปุคฺคลานาทริยญฺจ ธมฺมานาทริยญฺจฯ

ปุคฺคลานาทริยํ นาม อุปสมฺปเนฺนน ปญฺญเตฺตน วุจฺจมาโน – ‘‘อยํ อุกฺขิตฺตโก วา วมฺภิโต วา ครหิโต วา, อิมสฺส วจนํ อกตํ ภวิสฺสตี’’ติ อนาทริยํ กโรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ธมฺมานาทริยํ นาม อุปสมฺปเนฺนน ปญฺญเตฺตน วุจฺจมาโน ‘‘กถายํ นเสฺสยฺย วา วินเสฺสยฺย วา อนฺตรธาเยยฺย วา’’, ตํ วา น สิกฺขิตุกาโม อนาทริยํ กโรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๓๔๓. อุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี อนาทริยํ กโรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน เวมติโก อนาทริยํ กโรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี อนาทริยํ กโรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อปญฺญเตฺตน วุจฺจมาโน – ‘‘อิทํ น สเลฺลขาย น ธุตตฺถาย น ปาสาทิกตาย น อปจยาย น วีริยารมฺภาย สํวตฺตตี’’ติ อนาทริยํ กโรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺนน ปญฺญเตฺตน วา อปญฺญเตฺตน วา วุจฺจมาโน – ‘‘อิทํ น สเลฺลขาย น ธุตตฺถาย น ปาสาทิกตาย น อปจยาย น วีริยารมฺภาย สํวตฺตตี’’ติ อนาทริยํ กโรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อนุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๓๔๔. อนาปตฺติ – ‘‘เอวํ อมฺหากํ อาจริยานํ อุคฺคโห ปริปุจฺฉา’’ติ ภณติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

อนาทริยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํฯ

๕. ภึสาปนสิกฺขาปทํ

๓๔๕. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สตฺตรสวคฺคิเย ภิกฺขู ภึสาเปนฺติฯ เต ภึสาปียมานา โรทนฺติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘กิสฺส ตุเมฺห, อาวุโส, โรทถา’’ติ? ‘‘อิเม, อาวุโส, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อเมฺห ภึสาเปนฺตี’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุํ ภึสาเปสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ภิกฺขุํ ภึสาเปถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ภิกฺขุํ ภึสา

เปสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๔๖. **“โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ภึสาเปยฺย, ปาจิตฺติย”**นฺติฯ

๓๔๗. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขุนฺติ อญฺญํ ภิกฺขุํฯ

ภึสาเปยฺยาติ อุปสมฺปโนฺน อุปสมฺปนฺนํ ภึสาเปตุกาโม รูปํ วา สทฺทํ วา คนฺธํ วา รสํ วา โผฏฺฐพฺพํ วา อุปสํหรติฯ ภาเยยฺย วา โส น วา ภาเยยฺย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ โจรกนฺตารํ วา วาฬกนฺตารํ วา ปิสาจกนฺตารํ วา อาจิกฺขติฯ ภาเยยฺย วา โส น วา ภาเยยฺย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๓๔๘. อุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี ภึสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน เวมติโก ภึสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ‘อุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี ภึสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อนุปสมฺปนฺนํ ภึสาเปตุกาโม รูปํ วา สทฺทํ วา คนฺธํ วา รสํ วา โผฏฺฐพฺพํ วา อุปสํหรติฯ ภาเยยฺย วา โส น วา ภาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ โจรกนฺตารํ วา วาฬกนฺตารํ วา ปิสาจกนฺตารํ วา อาจิกฺขติฯ ภาเยยฺย วา โส น วา ภาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อนุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๓๔๙. อนาปตฺติ น ภึสาเปตุกาโม รูปํ วา สทฺทํ วา คนฺธํ วา รสํ วา โผฏฺฐพฺพํ วา อุปสํหรติ, โจรกนฺตารํ วา วาฬกนฺตารํ วา ปิสาจกนฺตารํ วา อาจิกฺขติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ภึสาปนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํฯ

๖. โชติกสิกฺขาปทํ

๓๕๐. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา ภคฺเคสุ วิหรติ สุํสุมารคิเร [สุํสุมารคิเร (สี. สฺยา.) สํสุมารคิเร (ก.)] เภสกฬาวเน มิคทาเยฯ เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู เหมนฺติเก กาเล อญฺญตรํ มหนฺตํ สุสิรกฏฺฐํ โชตึ สมาทหิตฺวา วิสิพฺเพสุํฯ ตสฺมิญฺจ สุสิเร กณฺหสโปฺป อคฺคินา สนฺตโตฺต นิกฺขมิตฺวา ภิกฺขู ปริปาเตสิฯ ภิกฺขู ตหํ ตหํ อุปธาวิํสุฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – “กถญฺหิ นาม ภิกฺขู โชตึ สมาทหิตฺวา วิสิเพฺพสฺสนฺตี”ติ…เป.… สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ภิกฺขู โชตึ สมาทหิตฺวา วิสิเพฺพนฺตีติ? “สจฺจํ, ภควา”ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว , โมฆปุริสา โชตึ สมาทหิตฺวา วิสิเพฺพสฺสนฺติ! เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

“โย ปน ภิกฺขุ วิสิพฺพนาเปโกฺข โชตึ สมาทเหยฺย วา สมาทหาเปยฺย วา, ปาจิตฺติย”นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๓๕๑. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู คิลานา โหนฺติฯ คิลานปุจฺฉกา ภิกฺขู คิลาเน ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ‘‘กจฺจาวุโส, ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนีย’’นฺติ? ‘‘ปุพฺเพ มยํ, อาวุโส, โชตึ สมาทหิตฺวา วิสิพฺเพม; เตนโน ผาสุ โหติฯ อิทานิ ปน ‘‘ภควตา ปฏิกฺขิตฺต’’นฺติ กุกฺกุจฺจายนฺตา น วิสิพฺเพม, เตน โน น ผาสุ โหตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลาเนน ภิกฺขุนา โชตึ สมาทหิตฺวา วา สมาทหาเปตฺวา วา วิสิเพฺพตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

“โย ปน ภิกฺขุ อคิลาโน วิสิพฺพนาเปโกฺข โชตึ สมาทเหยฺย วา สมาทหาเปยฺย วา, ปาจิตฺติย”นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๓๕๒. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปทีเปปิ โชติเกปิ ชนฺตาฆเรปิ กุกฺกุจฺจายนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตถารูปปฺปจฺจยา โชตึ สมาทหิตุํ สมาทหาเปตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๕๓. **“โย ปน ภิกฺขุ อคิลาโน วิสิพฺพนาเปโกฺข โชตึ สมาทเหยฺย วา สมาทหาเปยฺย วา, อญฺญตฺร ตถารูปปฺปจฺจยา, ปาจิตฺติย**”นฺติฯ

๓๕๔. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

อคิลาโนนาม ยสฺส วินา อคฺคินา ผาสุ โหติฯ

คิลาโนนาม ยสฺส วินา อคฺคินา น ผาสุ โหติฯ

วิสิพฺพนาเปโกฺขติ ตปฺปิตุกาโมฯ

โชติ นาม อคฺคิ วุจฺจติฯ

สมาทเหยฺยาติ สยํ สมาทหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

สมาทหาเปยฺยาติ อญฺญํ อาณาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สกึ อาณโตฺต พหุกมฺปิ สมาทหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อญฺญตฺร ตถา รูปปฺปจฺจยาติ ฐเปตฺวา ตถารูปปฺปจฺจยํฯ

๓๕๕. อคิลาโน อคิลานสญฺญี วิสิพฺพนาเปโกฺข โชตึ สมาทหติ วา สมาทหาเปติ วา, อญฺญตฺร ตถารูปปฺปจฺจยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ อคิลาโน เวมติโก วิสิพฺพนาเปโกฺข โชตึ สมาทหติวา สมาทหาเปติ วา, อญฺญตฺร ตถารูปปฺปจฺจยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ อคิลาโน คิลานสญฺญี วิสิพฺพนาเปโกฺข โชตึ สมาทหติ วา สมาทหาเปติ วา, อญฺญตฺร ตถารูปปฺปจฺจยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ

ปฏิลาตํ อุกฺขิปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ คิลาโน อคิลานสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ คิลาโน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ คิลาโน คิลานสญฺญี, อนาปตฺติ ฯ

๓๕๖. อนาปตฺติ คิลานสฺส, อเญฺญน กตํ วิสิเพฺพติ, วีตจฺจิตงฺคารํ วิสิเพฺพติ, ปทีเป โชติเก ชนฺตาฆเร ตถารูปปฺปจฺจยา, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ ฯ

โชติกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํ ฯ

๗. นหานสิกฺขาปทํ

๓๕๗. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป ฯ เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ตโปเท นหายนฺติ ฯ เตน โข ปน สมเยน [อถ โข (สี. สฺยา.)] ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ‘‘สีสํ นหายิสฺสามี’’ติ ตโปทํ คนฺตฺวา – ‘‘ยาวายฺยา นหายนฺตี’’ติ เอกมนฺตํ ปฏิมาเนสิ ฯ ภิกฺขู ยาว สมนฺธการา นหายึสุ ฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร วิกาเล สีสํ นหายิตฺวา, นครทฺวาเร ถกิเต พหินคเร วสิตฺวา, กาลเสฺสว อสมฺภิเนฺนน วิเลปเนน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ ภควา เอตทโวจ – ‘‘กิสฺส ตฺวํ, มหาราช, กาลเสฺสว อาคโต อสมฺภิเนฺนน วิเลปเนนา’’ติ? อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิ ฯ อถ โข ภควา ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิ ฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุเตฺตชิโต สมฺปหํสิโต อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ราชานมฺปิ ปสฺสิตฺวา น มตฺตํ ชานิตฺวา นหายนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติ ฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา ราชานมฺปิ ปสฺสิตฺวา น มตฺตํ ชานิตฺวา นหายิสฺสนฺติ! เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘โย ปน ภิกฺขุ โอเรนทฺธมาสํ นหาเยยฺย, ปาจิตฺติย’’นฺติ ฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ ฯ

๓๕๘. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อุณฺหสมเย ปริฬาหสมเย กุกฺกุจฺจายนฺตา น นหายนฺติ, เสทคเตน คเตฺตน สยนฺติ ฯ จีวรมฺปิ เสนาสนมฺปิ ทุสฺสติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุณฺหสมเย ปริฬาหสมเย โอเรนทฺธมาสํ นหายิตุํ ฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

“โย ปน ภิกฺขุ โอเรนทฺธมาสํ นหาเยยฺย, อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโยฯ ทิยฑฺฒ มาโส เสโส คิมฺหานนฺติ [คิมฺหานํ (อิติปิ)] **วสฺสานสฺส ปฐโม มาโส อิเจฺจเต อฑฺฒเตยฺยมาสา อุณฺหสมโย ปริฬาหสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย”**ติฯ

เอวญฺจิทํภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๓๕๙. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู คิลานา โหนฺติฯ คิลานปุจฺฉกา ภิกฺขู คิลาเน ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ‘‘กจฺจาวุโส, ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนีย’’นฺติ? ‘‘ปุเพฺพ มยํ, อาวุโส, โอเรนทฺธมาสํ นหายาม, เตน โน ผาสุ โหติ; อิทานิ ปน ‘‘ภควตา ปฏิกฺขิตฺต’’นฺติ กุกฺกุจฺจายนฺตา น นหายาม, เตน โน น ผาสุ โหตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลาเนน ภิกฺขุนา โอเรนทฺธมาสํ นหายิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

“โย ปน ภิกฺขุ โอเรนทฺธมาสํ นหาเยยฺย, อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโยฯ ทิยฑฺฒ มาโส เสโส คิมฺหานนฺติ [คิมฺหานํ (อิติปิ)] **วสฺสานสฺสปฐโม มาโส อิเจฺจเต อฑฺฒเตยฺยมาสา อุณฺหสมโย, ปริฬาหสมโย, คิลานสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย”**ติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๓๖๐. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู นวกมฺมํ กตฺวา กุกฺกุจฺจายนฺตา น นหายนฺติฯ เต เสทคเตน คเตฺตน สยนฺติฯ จีวรมฺปิ เสนาสนมฺปิ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กมฺมสมเย โอเรนทฺธมาสํ นหายิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

“โย ปน ภิกฺขุ โอเรนทฺธมาสํ นหาเยยฺย, อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโยฯ ทิยฑฺฒ มาโส เสโส คิมฺหานนฺติ วสฺสานสฺส ปฐโม มาโส อิเจฺจเต อฑฺฒเตยฺยมาสา อุณฺหสมโย, ปริฬาหสมโย, คิลานสมโย, กมฺมสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย”ติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๓๖๑. เตนโข ปน สมเยน ภิกฺขู อทฺธานํ คนฺตฺวา กุกฺกุจฺจายนฺตา น นหายนฺติฯ เต เสทคเตน คเตฺตน สยนฺติฯ จีวรมฺปิ เสนาสนมฺปิ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อทฺธานคมนสมเย โอเรนทฺธมาสํ นหายิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

“โย ปน ภิกฺขุ โอเรนทฺธมาสํ นหาเยยฺย, อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโยฯ ทิยฑฺฒ มาโส เสโส คิมฺหานนฺติ วสฺสานสฺส ปฐโม มาโส อิเจฺจเต อฑฺฒเตยฺยมาสา อุณฺหสมโย, ปริฬาหสมโย, คิลานสมโย, กมฺมสมโย, อทฺธานคมนสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย”ติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๓๖๒. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู อโชฺฌกาเส จีวรกมฺมํ กโรนฺตา สรเชน วาเตน โอกิณฺณา โหนฺติฯ เทโว จ โถกํ โถกํ ผุสายติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น นหายนฺติ, กิลิเนฺนน คเตฺตน สยนฺติฯ จีวรมฺปิ เสนาสนมฺปิ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วาตวุฏฺฐิสมเย โอเรนทฺธมาสํ นหายิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๖๓. **“โย ปน ภิกฺขุ โอเรนทฺธมาสํ นหาเยยฺย, อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํฯ ตตฺถายํ สมโยฯ ทิยโฑฺฒ มาโส เสโส คิมฺหานนฺติ วสฺสานสฺส ปฐโม มาโส อิเจฺจเต อฑฺฒเตยฺยมาสา อุณฺหสมโย, ปริฬาหสมโย, คิลานสมโย, กมฺมสมโย, อทฺธานคมนสมโย, วาตวุฏฺฐิสมโย – อยํ ตตฺถ สมโย**”ติฯ

๓๖๔. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

โอเรนทฺธมาสนฺติ อูนกทฺธมาสํฯ

นหาเยยฺยาติ จุเณฺณน วา มตฺติกาย วา นหายติ, ปโยเค ปโยเค ทุกฺกฏํฯ นหานปริโยสาเน, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อญฺญตฺรสมยาติ ฐเปตฺวา สมยํฯ

อุณฺหสมโยนาม ทิยโฑฺฒ มาโส เสโส คิมฺหานํฯ **ปริฬาหสมโย** นาม วสฺสานสฺส ปฐโม มาโส ‘‘อิเจฺจเต อฑฺฒเตยฺยมาสา อุณฺหสมโย ปริฬาหสมโย’’ติ นหายิตพฺพํฯ

คิลานสมโย นาม ยสฺส วินา นหาเนน น ผาสุ โหติฯ คิลานสมโยติ นหายิตพฺพํฯ

กมฺมสมโยนาม อนฺตมโส ปริเวณมฺปิ สมฺมฏฺฐํ โหติฯ ‘‘กมฺมสมโย’’ติ นหายิตพฺพํฯ

อทฺธานคมนสมโย นาม ‘‘อทฺธโยชนํ คจฺฉิสฺสามี’’ติ นหายิตพฺพํ, คจฺฉเนฺตน นหายิตพฺพํ, คเตน นหายิตพฺพํฯ

วาตวุฏฺฐิสมโย นาม ภิกฺขู สรเชน วาเตน โอกิณฺณา โหนฺติ, เทฺว วา ตีณิ วา อุทกผุสิตานิ กาเย ปติตานิ โหนฺติฯ ‘‘วาตวุฏฺฐิสมโย’’ติ นหายิตพฺพํฯ

๓๖๕. อูนกทฺธมาเส อูนกสญฺญี, อญฺญตฺร สมยา, นหายติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อูนกทฺธมาเส เวมติโก, อญฺญตฺร สมยา, นหายติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อูนกทฺธมาเส อติเรกสญฺญี, อญฺญตฺร สมยา, นหายติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อติเรกทฺธมาเส อูนกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อติเรกทฺธมาเส เวมติโก , อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อติเรกทฺธมาเส อติเรกสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๓๖๖. อนาปตฺติ สมเย, อทฺธมาสํ นหายติ, อติเรกทฺธมาสํ นหายติ, ปารํ คจฺฉโนฺต นหายติ, สพฺพปจฺจนฺติเมสุ ชนปเทสุ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

นหานสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํฯ

๘. ทุพฺพณฺณกรณสิกฺขาปทํ

๓๖๗. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู จ ปริพฺพาชกา จ สาเกตา สาวตฺถึ อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ อนฺตรามคฺเค โจรา นิกฺขมิตฺวา เต อจฺฉินฺทึสุฯ สาวตฺถิยา ราชภฏา นิกฺขมิตฺวา เต โจเร สภณฺเฑ คเหตฺวา ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปาเหสุํ – ''อาคจฺฉนฺตุ, ภทนฺตา, สกํ สกํ จีวรํ สญฺชานิตฺวา คณฺหนฺตู''ติฯ ภิกฺขู น สญฺชานนฺติฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม ภทนฺตา อตฺตโน อตฺตโน จีวรํ น สญฺชานิสฺสนฺตี''ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขูนํ ตทนุจฺฉวิกํ ตทนุโลมิกํ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ''เตน หิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญเปสฺสามิ ทส อตฺถวเส ปฏิจฺจ – สงฺฆสุฏฺฐุตาย, สงฺฆผาสุตาย…เป.… สทฺธมฺมฏฺฐิติยา, วินยานุคฺคหายฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๖๘. ''นวํ ปน ภิกฺขุนา จีวรลาเภน ติณฺณํ ทุพฺพณฺณกรณานํ อญฺญตรํ ทุพฺพณฺณกรณํ อาทาตพฺพํ – นีลํ วา กทฺทมํ วา กาฬสามํ วาฯ อนาทา เจ ภิกฺขุ ติณฺณํ ทุพฺพณฺณกรณานํ อญฺญตรํ ทุพฺพณฺณกรณํนวํ จีวรํ ปริภุเญฺชยฺย, ปาจิตฺติย''นฺติฯ

๓๖๙. **นวํ**นาม อกตกปฺปํ วุจฺจติฯ

จีวรํ นาม ฉนฺนํ จีวรานํ อญฺญตรํ จีวรํฯ

ติณฺณํ ทุพฺพณฺณกรณานํ อญฺญตรํ ทุพฺพณฺณกรณํ อาทาตพฺพนฺติ อนฺตมโส กุสเคฺคนปิ อาทาตพฺพํฯ

นีลํ นาม เทฺว นีลานิ – กํสนีลํ, ปลาสนีลํฯ

กทฺทโมนาม โอทโก วุจฺจติฯ

กาฬสามํนาม ยํกิญฺจิ กาฬสามกํ [กาฬกํ (สี. สฺยา.)]ฯ

อนาทา เจ ภิกฺขุ ติณฺณํ ทุพฺพณฺณกรณานํ อญฺญตรํ ทุพฺพณฺณกรณนฺติ อนฺตมโส กุสเคฺคนปิ อนาทิยิตฺวา ติณฺณํ ทุพฺพณฺณกรณานํ อญฺญตรํ ทุพฺพณฺณกรณํ นวํ จีวรํ ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๓๗๐. อนาทิเนฺน อนาทินฺนสญฺญี ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อนาทิเนฺน เวมติโก ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อนาทิเนฺน อาทินฺนสญฺญี ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาทิเนฺน อนาทินฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อาทิเนฺน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อาทิเนฺน อาทินฺนสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๓๗๑. อนาปตฺติอาทิยิตฺวา ปริภุญฺชติ, กโปฺป นฏฺโฐ โหติ, กปฺปกโตกาโส ชิโณฺณ โหติ, กปฺปกเตน อกปฺปกตํ สํสิพฺพิตํ โหติ, อคฺคเฬ อนุวาเต ปริภเณฺฑ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ทุพฺพณฺณกรณสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํฯ

๙. วิกปฺปนสิกฺขาปทํ

๓๗๒. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต ภาตุโน สทฺธิวิหาริกสฺส ภิกฺขุโน สามํ จีวรํ วิกเปฺปตฺวา อปฺปจฺจุทฺธารณํ [อปจฺจุทฺธารกํ (สี. สฺยา.)] ปริภุญฺชติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิ – ‘‘อยํ, อาวุโส, อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต มยฺหํ จีวรํ สามํ วิกเปฺปตฺวา อปฺปจฺจุทฺธารณํ ปริภุญฺชตี’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต ภิกฺขุสฺส สามํ จีวรํ วิกเปฺปตฺวา อปฺปจฺจุทฺธารณํ ปริภุญฺชิสฺสตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, อุปนนฺท, ภิกฺขุสฺส สามํ จีวรํ วิกเปฺปตฺวา อปฺปจฺจุทฺธารณํ ปริภุญฺชสีติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, ภิกฺขุสฺส สามํ จีวรํ วิกเปฺปตฺวา อปฺปจฺจุทฺธารณํ ปริภุญฺชิสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๗๓. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา สิกฺขมานาย วา สามเณรสฺส วา สามเณริยา วา สามํ จีวรํ วิกเปฺปตฺวา อปฺปจฺจุทฺธารณํ** [อปจฺจุทฺธารกํ (สี. สฺยา.)] **ปริภุเญฺชยฺย, ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๓๗๔. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขุสฺสาติอญฺญสฺส ภิกฺขุสฺสฯ

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสเงฺฆ อุปสมฺปนฺนาฯ

สิกฺขมานานาม เทฺว วสฺสานิ ฉสุ ธเมฺมสุ สิกฺขิตสิกฺขาฯ

สามเณโรนาม ทสสิกฺขาปทิโกฯ

สามเณรีนาม ทสสิกฺขาปทิกาฯ

สามํนฺติ สยํ วิกเปฺปตฺวาฯ

จีวรํ นาม ฉนฺนํ จีวรานํ อญฺญตรํ จีวรํ วิกปฺปนุปคํ ปจฺฉิมํฯ

วิกปฺปนานาม เทฺว วิกปฺปนา – สมฺมุขาวิกปฺปนา จ ปรมฺมุขาวิกปฺปนา จฯ

สมฺมุขาวิกปฺปนา นาม ‘‘อิมํ จีวรํ ตุยฺหํ วิกเปฺปมิ อิตฺถนฺนามสฺส วา’’ติฯ

ปรมฺมุขาวิกปฺปนา นาม ‘‘อิมํ จีวรํ วิกปฺปนตฺถาย ตุยฺหํ ทมฺมี’’ติฯ เตน วตฺตโพฺพ – ‘‘โก เต มิโตฺต วา สนฺทิโฎฺฐ วา’’ติ? ‘‘อิตฺถนฺนาโม จ อิตฺถนฺนาโม จา’’ติฯ เตน วตฺตโพฺพ – ‘‘อหํ เตสํ ทมฺมิ, เตสํ สนฺตกํ ปริภุญฺช วา วิสฺสเชฺชหิ วา ยถาปจฺจยํ วา กโรหี’’ติฯ

อปฺปจฺจุทฺธารณํ นาม ตสฺส วา อทินฺนํ, ตสฺส วา อวิสฺสสโนฺต ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๓๗๕. อปฺปจฺจุทฺธารเณ อปฺปจฺจุทฺธารณสญฺญี ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อปฺปจฺจุทฺธารเณ เวมติโก ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อปฺปจฺจุทฺธารเณ อปฺปจฺจุทฺธารณสญฺญี ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อธิเฎฺฐติ วา วิสฺสเชฺชติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ ปจฺจุทฺธารเณ อปฺปจฺจุทฺธารณสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺส ฯ ปจฺจุทฺธารเณ เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ ปจฺจุทฺธารเณ ปจฺจุทฺธารณสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๓๗๖. อนาปตฺติ โส วา เทติ, ตสฺส วา วิสฺสสโนฺต ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

วิกปฺปนสิกฺขาปทํ นิฎฺฐิตํ นวมํฯ

๑๐. จีวรอปนิธานสิกฺขาปทํ

๓๗๗. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู อสนฺนิหิตปริกฺขารา โหนฺติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สตฺตรสวคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ ปตฺตมฺปิ จีวรมฺปิ อปนิเธนฺติฯ สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ‘‘เทถาวุโส, อมฺหากํ ปตฺตมฺปิ จีวรมฺปี’’ติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู หสนฺติ, เต โรทนฺติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘กิสฺส ตุเมฺห, อาวุโส, โรทถา’’ติ? ‘‘อิเม, อาวุโส, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อมฺหากํ ปตฺตมฺปิ จีวรมฺปิ อปนิเธนฺตี’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขูนํ ปตฺตมฺปิจีวรมฺปิ อปนิเธสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ ปตฺตมฺปิ จีวรมฺปิ อปนิเธถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ภิกฺขูนํ ปตฺตมฺปิ จีวรมฺปิ อปนิเธสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๗๘. ‘‘**โยปน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส ปตฺตํ วา จีวรํ วา นิสีทนํ วา สูจิฆรํ วา กายพนฺธนํ วา อปนิเธยฺย วา อปนิธาเปยฺย วา, อนฺตมโส หสาเปโกฺขปิ, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๓๗๙. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขุสฺสาติ อญฺญสฺส ภิกฺขุสฺส๚

ปโตฺต นาม เทฺว ปตฺตา – อโยปโตฺต, มตฺติกาปโตฺต๚

จีวรํ นาม ฉนฺนํ จีวรานํ อญฺญตรํ จีวรํ, วิกปฺปนุปคํ ปจฺฉิมํ๚

นิสีทนํ นาม สทสํ วุจฺจติ๚

สูจิฆรํ นาม สสูจิกํ วา อสูจิกํ วา๚

กายพนฺธนํนาม เทฺว กายพนฺธนานิ – ปฏฺฏิกา, สูกรนฺตกํ๚

อปนิเธยฺย วาติ สยํ อปนิเธติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส๚

อปนิธาเปยฺย วาติ อญฺญํ อาณาเปสิ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส๚ **อปนิธาเปยฺย วา**ติ อยฺยํ อาณาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส๚ สกึ อาณโตฺต พหุกมฺปิ อปนิเธติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส๚

อนฺตมโส หสาเปโกฺขปีติ กีฬาธิปฺปาโย๚

๓๘๐. อุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี ปตฺตํ วา จีวรํ วา นิสีทนํ วา สูจิฆรํ วา กายพนฺธนํ วา อปนิเธติ วา อปนิธาเปติ วา, อนฺตมโส หสาเปโกฺขปิ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส๚ อุปสมฺปเนฺน เวมติโก…เป…. อุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี ปตฺตํ วา จีวรํ วา นิสีทนํ วา สูจิฆรํ วา กายพนฺธนํ วา อปนิเธติ วา อปนิธาเปติ วา, อนฺตมโส หสาเปโกฺขปิ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส๚

อญฺญํ ปริกฺขารํ อปนิเธติ วา อปนิธาเปติ วา, อนฺตมโส หสาเปโกฺขปิ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส๚ อนุปสมฺปนฺนสฺส ปตฺตํ วา จีวรํ วา อญฺญํ วา ปริกฺขารํ อปนิเธติ วา อปนิธาเปติ วา, อนฺตมโส หสาเปโกฺขปิ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส๚ อนุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ๚ อนุปสมฺปเนฺน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส๚ อนุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส๚

๓๘๑. อนาปตฺติ นหสาธิปฺปาโย, ทุนฺนิกฺขิตฺตํ ปฏิสาเมติ, ‘‘ธมฺมึ กถํ กตฺวา ทสฺสามี’’ติ ปฏิสาเมติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ๚

จีวรอปนิธานสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ๚

สุราปานวโคฺค ฉโฏฺฐ๚

ตสฺสุทฺทานํ –

สุรา องฺคุลิ หาโส จ [โตยญฺจ (อิติปิ)], อนาทริยญฺจ ภึสนํ;
โชตินหานทุพฺพณฺณํ, สามํ อปนิเธน จาติ๚

๗. สปฺปาณกวโคฺค

๑. สญฺจิจฺจสิกฺขาปทํ

๓๘๒. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายี อิสฺสาโส โหติ, กากา จสฺส อมนาปา โหนฺติฯ โส กาเก วิชฺฌิตฺวา วิชฺฌิตฺวา สีสํ ฉินฺทิตฺวา สูเล ปฏิปาฏิยา ฐเปสิฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘เกนิเม, อาวุโส, กากา ชีวิตา โวโรปิตา’’ติ? ‘‘มยา, อาวุโสฯ อมนาปา เม กากา’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา อุทายี สญฺจิจฺจ ปาณํ ชีวิตา โวโรเปสฺสตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, อุทายิ, สญฺจิจฺจ ปาณํ ชีวิตา โวโรเปสีติ? ‘‘สจฺจํ , ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, สญฺจิจฺจ ปาณํ ชีวิตา โวโรเปสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๘๓. **‘‘โยปน ภิกฺขุ สญฺจิจฺจ ปาณํ ชีวิตา โวโรเปยฺย, ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๓๘๔. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

สญฺจิจฺจาติ ชานโนฺต สญฺชานโนฺต เจจฺจ อภิวิตริตฺวา วีติกฺกโมฯ

ปาโณ นาม ติรจฺฉานคตปาโณ วุจฺจติฯ

ชีวิตา โวโรเปยฺยาติ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปจฺฉินฺทติ อุปโรเธติ สนฺตติํ วิโกเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๓๘๕. ปาเณ ปาณสญฺญี ชีวิตา โวโรเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปาเณ เวมติโก ชีวิตา โวโรเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปาเณ อปฺปาณสญฺญี ชีวิตา โวโรเปติ, อนาปตฺติฯ อปฺปาเณ ปาณสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อปฺปาเณ เวมิตโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อปฺปาเณ อปฺปาณสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๓๘๖. อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสฺสติยา, อชานนฺตสฺส, นมรณาธิปฺปายสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

สญฺจิจฺจสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํฯ

๒. สปฺปาณกสิกฺขาปทํ

๓๘๗. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ สปฺปาณกํ อุทกํ ปริภุญฺชนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ สปฺปาณกํ อุทกํ ปริภุญฺชิสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ชานํ สปฺปาณกํ อุทกํ ปริภุญฺชถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ชานํ สปฺปาณกํ อุทกํ

ปริภุญฺชิสฺสถ! เนตํ , โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๘๘. **“โย ปน ภิกฺขุ ชานํ สปฺปาณกํ อุทกํ ปริภุเญฺชยฺย, ปาจิตฺติย**”นฺติฯ

๓๘๙. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ชานาตินาม สามํ วา ชานาติ, อเญฺญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติฯ ‘‘สปฺปาณก’’นฺติ ชานโนฺต, ‘‘ปริโภเคน มริสฺสนฺตี’’ติ ชานโนฺต ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๓๙๐. สปฺปาณเก สปฺปาณกสญฺญี ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ สปฺปาณเก เวมติโก ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ สปฺปาณเก อปฺปาณกสญฺญี ปริภุญฺชติ, อนาปตฺติฯ อปฺปาณเก สปฺปาณกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อปฺปาณเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อปฺปาณเก อปฺปาณกสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๓๙๑. อนาปตฺติ ‘‘สปฺปาณก’’นฺติ อชานโนฺต, ‘‘อปฺปาณก’’นฺติ ชานโนฺต, ‘‘ปริโภเคน น มริสฺสนฺตี’’ติ ชานโนฺต ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

สปฺปาณกสิกฺขาปทํ นิฎฺฐิตํ ทุติยํฯ

๓. อุโกฺกฎนสิกฺขาปทํ

๓๙๒. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ ยถาธมฺมํ นิหตาธิกรณํ ปุนกมฺมาย อุโกฺกเฎนฺติ – ‘‘อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฎํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺมํ อนิหตํ ทุนฺนิหตํ ปุน นิหนิตพฺพ’’นฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ ยถาธมฺมํ นิหตาธิกรณํ ปุนกมฺมาย อุโกฺกเฎสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ชานํ ยถาธมฺมํ นิหตาธิกรณํ ปุนกมฺมาย อุโกฺกเฎถา’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ชานํ ยถาธมฺมํ นิหตาธิกรณํ ปุนกมฺมาย อุโกฺกเฎสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๙๓. **“โย ปน ภิกฺขุ ชานํ ยถาธมฺมํ นิหตาธิกรณํ ปุนกมฺมาย อุโกฺกเฎยฺย, ปาจิตฺติย**”นฺติฯ

๓๙๔. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ชานาตินาม สามํ วา ชานาติ, อเญฺญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติฯ

ยถาธมฺมํนาม ธเมฺมน วินเยน สตฺถุสาสเนน กตํ, เอตํ ยถาธมฺมํ นามฯ

อธิกรณํนาม จตฺตาริ อธิกรณานิ – วิวาทาธิกรณํ, อนุวาทาธิกรณํ, อาปตฺตาธิกรณํ, กิจฺจาธิกรณํฯ

ปุนกมฺมาย อุโกฺกเฏยฺยาติ ‘‘อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุนกาตพฺพํ กมฺมํ อนิหตํ ทุนฺนิหตํ ปุน นิหนิตพฺพ’’นฺติ อุโกฺกเฏติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๓๙๕. ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี อุโกฺกเฏติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ธมฺมกมฺเม เวมติโก อุโกฺกเฏติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี อุโกฺกเฏติ, อนาปตฺติฯ อธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อธมฺมกมฺเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๓๙๖. อนาปตฺติ ‘‘อธเมฺมน วา วเคฺคน วา น กมฺมารหสฺส วา กมฺมํ กต’’นฺติ ชานโนฺต อุโกฺกเฏติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

อุโกฺกฏนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ตติยํฯ

๔. ทุฏฺฐุลฺลสิกฺขาปทํ

๓๙๗. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา ภาตุโน สทฺธิวิหาริกสฺส ภิกฺขุโน อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อาปตฺตึ อาปโนฺนฯ มา กสฺสจิ อาโรเจหี’’ติฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา สงฺฆํ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสํ ยาจิฯ ตสฺส สโงฺฆ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวสโนฺต ตํ ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา เอตทโวจ – ‘‘อหํ, อาวุโส, สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา สงฺฆํ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสํ ยาจิํ, ตสฺส เม สโงฺฆ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสํ อทาสิ, โสหํ ปริวสามิ, เวทิยามหํ [เวทยามหํ (สฺยา.)], อาวุโส, เวทิยตี’’ติ มํ อายสฺมา ธาเรตู’’ติฯ

‘‘กิํ นุ โข, อาวุโส, โย อโญฺญปิ อิมํ อาปตฺตึ อาปชฺชติ โสปิ เอวํ กโรตี’’ติ? ‘‘เอวมาวุโส’’ติฯ ‘‘อยํ, อาวุโส, อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา [อาปชฺชิ (?)] โส เม อาโรเจติ มา กสฺสจิ อาโรเจหี’’ติฯ ‘‘กิํ ปนตฺวํ, อาวุโส, ปฏิจฺฉาเทสี’’ติ? ‘‘เอวมาวุโส’’ติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส ชานํ ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ ปฏิจฺฉาเทสฺสตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, ภิกฺขุ, ภิกฺขุสฺส ชานํ ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ ปฏิจฺฉาเทสีติฯ ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, ภิกฺขุสฺส ชานํ ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ ปฏิจฺฉาเทสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๓๙๘. **‘‘โยปน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส ชานํ ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ ปฏิจฺฉาเทยฺย, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๓๙๙. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขุสฺสาติ อญฺญสฺส ภิกฺขุสฺสฯ

ชานาตินาม สามํ วา ชานาติ อเญฺญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติฯ

ทุฏฺฐุลฺลานาม อาปตฺติ จตฺตาริ จ ปาราชิกานิ เตรส จ สงฺฆาทิเสสาฯ

ปฏิจฺฉาเทยฺยาติ ‘‘อิมํ ชานิตฺวา โจเทสฺสนฺติ, สาเรสฺสนฺติ ขุํเสสฺสนฺติ, วเมฺภสฺสนฺติ, มงฺกุํ กริสฺสนฺติ นาโรเจสฺสามี’’ติ ธุรํ นิกฺขิตฺตมเตฺต, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๐๐. ทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา ทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี ปฏิจฺฉาเทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา เวมติโก ปฏิจฺฉาเทติ , อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา อทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี ปฏิจฺฉาเทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ ปฏิจฺฉาเทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปนฺนสฺส ทุฏฺฐุลฺลํ วา อทุฏฺฐุลฺลํ วา อชฺฌาจารํ ปฏิจฺฉาเทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา ทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา อทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๔๐๑. อนาปตฺติ – ‘‘สงฺฆสฺส ภณฺฑนํ วา กลโห วา วิคฺคโห วา วิวาโท วา ภวิสฺสตี’’ติ นาโรเจติ, ‘‘สงฺฆเภโท วา สงฺฆราชิ วา ภวิสฺสตี’’ติ นาโรเจติ, ‘‘อยํ กกฺขโฬ ผรุโส ชีวิตนฺตรายํ วา พฺรหฺมจริยนฺตรายํ วา กริสฺสตี’’ติ นาโรเจติ, อเญฺญ ปติรูเป ภิกฺขู อปสฺสโนฺต นาโรเจติ, นฉาเทตุกาโม นาโรเจติ, ‘‘ปญฺญายิสฺสติ สเกน กเมฺมนา’’ติ นาโรเจติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ทุฏฺฐุลฺลสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํฯ

๕. อูนวีสติวสฺสสิกฺขาปทํ

๔๐๒. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ [อิทํ วตฺถุ มหาว. ๙๙] เตน โข ปน สมเยน ราชคเห สตฺตรสวคฺคิยา ทารกา สหายกา โหนฺติฯ อุปาลิทารโก เตสํ ปาโมโกฺข โหติฯ อถ โข อุปาลิสฺส มาตาปิตูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข อุปาเยน อุปาลิ อมฺหากํ อจฺจเยน สุขญฺจ ชีเวยฺย น จ กิลเมยฺยา’’ติ? อถ โข อุปาลิสฺส มาตาปิตูนํ เอตทโหสิ – ‘‘สเจ โข อุปาลิ เลขํ สิเกฺขยฺย, เอวํ โข อุปาลิ อมฺหากํ อจฺจเยน สุขญฺจ ชีเวยฺย, น จ กิลเมยฺยา’’ติฯ อถ โข อุปาลิสฺส มาตาปิตูนํ เอตทโหสิ – ‘‘สเจ โข อุปาลิ เลขํ สิกฺขิสฺสติ, องฺคุลิโย ทุกฺขา ภวิสฺสนฺติฯ สเจ โข อุปาลิ คณนํ สิเกฺขยฺย, เอวํ โข อุปาลิ อมฺหากํ อจฺจเยน สุขญฺจ ชีเวยฺย น จ กิลเมยฺยา’’ติฯ อถ โข อุปาลิสฺส มาตาปิตูนํ เอตทโหสิ – ‘‘สเจ โข อุปาลิ คณนํ สิกฺขิสฺสติ, อุรสฺส ทุโกฺข ภวิสฺสติฯ สเจ โข อุปาลิ รูปํ สิเกฺขยฺย, เอวํ โข อุปาลิ อมฺหากํ อจฺจเยน สุขญฺจ ชีเวยฺย น จ กิลเมยฺยา’’ติฯ อถ โข อุปาลิสฺส มาตาปิตูนํ เอตทโหสิ – ‘‘สเจ โข อุปาลิ รูปํ สิกฺขิสฺสติ, อกฺขีนิ ทุกฺขา ภวิสฺสนฺติฯ อิเม โข สมณา สกฺยปุตฺติยา สุขสีลา สุขสมาจารา สุโภชนานิ ภุญฺชิตฺวา นิวาเตสุ สยเนสุ สยนฺติฯ สเจ โข อุปาลิ สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพเชยฺย, เอวํ โข อุปาลิ อมฺหากํ อจฺจเยน สุขญฺจ ชีเวยฺย, น จ กิลเมยฺยา’’ติฯ

อโสฺสสิ โข อุปาลิทารโก มาตาปิตูนํ อิมํ กถาสลฺลาปํฯ อถ โข อุปาลิทารโก เยน เต ทารกา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เต ทารเก เอตทโวจ – ‘‘เอถ มยํ, อยฺยา, สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพชิสฺสามา’’ติฯ ‘‘สเจ โข ตฺวํ, อยฺย, ปพฺพชิสฺสสิ, เอวํ มยมฺปิ ปพฺพชิสฺสามา’’ติฯ อถ โข เต ทารกา เอกเมกสฺส มาตาปิตโร อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจุํ – ‘‘อนุชานาถ มํ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชายา’’ติฯ อถ โข เตสํ ทารกานํ มาตาปิตโร – ‘‘สเพฺพปิเม ทารกา สมานจฺฉนฺทา กลฺยาณาธิปฺปายา’’ติ อนุชานิํสุฯ เต ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิํสุฯ เต ภิกฺขู ปพฺพาเชสุํ อุปสมฺปาเทสุํฯ เต รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย โรทนฺติ – ‘‘ยาคุํ เทถ , ภตฺตํ เทถ, ขาทนียํ เทถา’’ติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘อาคเมถ, อาวุโส, ยาว รตฺติ วิภายติฯ สเจ ยาคุ ภวิสฺสติ, ปิวิสฺสถฯ สเจ ภตฺตํ ภวิสฺสติ, ภุญฺชิสฺสถฯ สเจ ขาทนียํ ภวิสฺสติ, ขาทิสฺสถฯ โน เจ ภวิสฺสติ ยาคุ วา ภตฺตํ วา ขาทนียํ วา, ปิณฺฑาย จริตฺวา ภุญฺชิสฺสถา’’ติฯ เอวมฺปิ โข เต ภิกฺขู ภิกฺขูหิ วุจฺจมานา โรทนฺติเยว – ‘‘ยาคุํ เทถ, ภตฺตํ เทถ, ขาทนียํ เทถา’’ติฯ เสนาสนํ อูหทนฺติปิ อุมฺมิหนฺติปิฯ

อโสฺสสิ โข ภควา รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย ทารกสทฺทํฯ สุตฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ‘‘กิํ นุ โข โส, อานนฺท, ทารกสโทฺท’’ติ? อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํกิร, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ชานํ อูนวีสติวสฺสํ ปุคฺคลํ อุปสมฺปาเทนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา ชานํ อูนวีสติวสฺสํ ปุคฺคลํ อุปสมฺปาเทสฺสนฺติ! อูนกวีสติวโสฺส, ภิกฺขเว, ปุคฺคโล อกฺขโม โหติ สีตสฺส อุณฺหสฺส ชิฆจฺฉาย ปิปาสาย ฑํสมกสวาตาตปสรีสปสมฺผสฺสานํ ทุรุตฺตานํ ทุราคตานํ วจนปถานํ อุปฺปนฺนานํ สารีริกานํ เวทนานํ ทุกฺขานํ ติพฺพานํ ขรานํ กฏุกานํ อสาตานํ อมนาปานํ ปาณหรานํ อนธิวาสกชาติโก โหติฯ วีสติวโสฺสว โข, ภิกฺขเว, ปุคฺคโล ขโม โหติ สีตสฺส อุณฺหสฺส…เป.… ปาณหรานํ อธิวาสกชาติโก โหติฯ เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๐๓. ‘‘โย ปน ภิกฺขุ ชานํ อูนวีสติวสฺสํ ปุคฺคลํ อุปสมฺปาเทยฺย, โส จ ปุคฺคโล อนุปสมฺปโนฺน , เต จ ภิกฺขู คารยฺหา, อิทํ ตสฺมิํ ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

๔๐๔. โย ปนาติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ชานาตินาม สามํ วา ชานาติ, อเญฺญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติฯ

อูนวีสติวโสฺส นาม อปฺปตฺตวีสติวโสฺสฯ

‘‘อุปสมฺปาเทสฺสามี’’ติ คณํ วา อาจริยํ วา ปตฺตํ วา จีวรํ วา ปริเยสติ, สีมํ วา สมฺมนฺนติ [สมฺมนติ (ก.)], อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ญตฺติยา ทุกฺกฏํฯ ทฺวีหิ กมฺมวาจาหิ ทุกฺกฏาฯ กมฺมวาจาปริโยสาเน อุปชฺฌายสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ คณสฺส จ อาจริยสฺส จ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๔๐๕. อูนวีสติวเสฺส อูนวีสติวสฺสสญฺญี อุปสมฺปาเทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อูนวีสติวเสฺส เวมติโก อุปสมฺปาเทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อูนวีสติวเสฺส ปริปุณฺณวีสติวสฺสสญฺญี อุปสมฺ

ปาเทติ, อนาปตฺติฯ ปริปุณฺณวีสติวสฺส อูนวีสติวสฺสสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปริปุณฺณวีสติวสฺส เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปริปุณฺณวีสติวสฺส ปริปุณฺณวีสติวสฺสสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๔๐๖. อนาปตฺติ อูนวีสติวสฺสํ ปริปุณฺณวีสติวสฺสสญฺญี อุปสมฺปาเทติ, ปริปุณฺณวีสติวสฺสํ ปริปุณฺณวีสติวสฺสสญฺญี อุปสมฺปาเทติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

อูนวีสติวสฺสสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํฯ

๖. เถยฺยสตฺถสิกฺขาปทํ

๔๐๗. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร สตฺโถ ราชคหา ปฏิยาโลกํ คนฺตุกาโม โหติฯ อญฺญตโร ภิกฺขุ เต มนุสฺเส เอตทโวจ – ‘‘อหมฺปายสฺมนฺเตหิ สทฺธึ คมิสฺสามี’’ติฯ ‘‘มยํ โข, ภนฺเต, สุงฺกํ ปริหริสฺสามา’’ติฯ ‘‘ปชานาถาวุโส’’ติฯ อโสฺสสุํ โข กมฺมิยา [กมฺมิกา (สี. สฺยา.)] – ‘‘สตฺโถ กิร สุงฺกํ ปริหริสฺสตี’’ติฯ เต มคฺคํ ปริยุฏฺฐึสุฯ อถ โข เต กมฺมิกา ตํ สตฺถํ คเหตฺวา อจฺฉินฺทิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจุํ – ‘‘กิสฺส ตฺวํ, ภนฺเต, ชานํ เถยฺยสเตฺถน สทฺธึ คจฺฉสี’’ติ? ปลิพุนฺเธตฺวา มุญฺจิํสุฯ อถ โข โส ภิกฺขุ สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ ชานํ เถยฺยสเตฺถน สทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชิสฺสตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, ภิกฺขุ, ชานํ เถยฺยสเตฺถน สทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชสีติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, ชานํ เถยฺยสเตฺถน สทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชิสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๐๘. **‘‘โยปน ภิกฺขุ ชานํ เถยฺยสเตฺถนสทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปเชฺชยฺย, อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๔๐๙. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ชานาตินาม สามํ วา ชานาติ, อเญฺญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติฯ

เถยฺยสโตฺถ นาม โจรา กตกมฺมา วา โหนฺติ อกตกมฺมา วา, ราชานํ วา เถยฺยํ คจฺฉนฺติ สุงฺกํ วา ปริหรนฺติฯ

สทฺธินฺติ เอกโตฯ

สํวิธายาติ – ‘‘คจฺฉามาวุโส, คจฺฉาม ภนฺเต; คจฺฉาม ภนฺเต, คจฺฉามาวุโส, อชฺช วา หิโยฺย วา ปเร วา คจฺฉามา’’ติ สํวิทหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อนฺตมโส คามนฺตรมฺปีติ กุกฺกุฏสมฺปาเต คาเม คามนฺตเร คามนฺตเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อคามเก อรเญฺญ อทฺธโยชเน อทฺธโยชเน อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๑๐. เถยฺยสเตฺถ เถยฺยสตฺถสญฺญี สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชติ, อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ เถยฺยสเตฺถ เวมติโก สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชติ, อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เถยฺยสเตฺถ อเถยฺยสตฺถสญฺญี สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชติ, อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อนาปตฺติฯ ภิกฺขุ สํวิทหติ, มนุสฺสา น สํวิทหนฺติ, อาปตฺติทุกฺกฏสฺสฯ อเถยฺยสเตฺถ เถยฺยสตฺถสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อเถยฺยสเตฺถ เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อเถยฺยสเตฺถ อเถยฺยสตฺถสญฺญี อนาปตฺติฯ

๔๑๑. อนาปตฺติ อสํวิทหิตฺวา คจฺฉติ, มนุสฺสา สํวิทหนฺติ ภิกฺขุ น สํวิทหติ, วิสงฺเกเตน คจฺฉติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

เถยฺยสตฺถสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํฯ

๗. สํวิธานสิกฺขาปทํ

๔๑๒. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ โกสเลสุ ชนปเท สาวตฺถึ คจฺฉโนฺต อญฺญตเรน คามทฺวาเรน อติกฺกมติฯ อญฺญตรา อิตฺถี สามิเกน สห ภณฺฑิตฺวา คามโต นิกฺขมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา เอตทโวจ – ''กหํ, ภเนฺต, อโยฺย คมิสฺสตี''ติ? ''สาวตฺถึ โข อหํ, ภคินิ, คมิสฺสามี''ติฯ ''อหํ อเยฺยน สทฺธึ คมิสฺสามี''ติฯ ''เอยฺยาสิ, ภคินี''ติฯ อถ โข ตสฺสา อิตฺถิยา สามิโก คามโต นิกฺขมิตฺวา มนุเสฺส ปุจฺฉิ – ''อปาโยฺย [อปฺยฺยา (สี. สฺยา.)] เอวรูปึ อิตฺถึ ปเสฺสยฺยาถา''ติ? ''เอสาโยฺย, ปพฺพชิเตน สห คจฺฉตี''ติฯ อถ โข โส ปุริโส อนุพนฺธิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ คเหตฺวา อาโกเฏตฺวา มุญฺจิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล ปฏูเปโนฺต นิสีทิฯ อถ โข สา อิตฺถี ตํ ปุริสํ เอตทโวจ – ''นาโยฺย โส ภิกฺขุ มํ นิปฺปาเตสิ; อปิจ, อหเมว เตน ภิกฺขุนา สทฺธึ คจฺฉามิ; อการโก โส ภิกฺขุ; คจฺฉ, นํ ขมาเปหี''ติฯ อถ โข โส ปุริโส ตํ ภิกฺขุํ ขมาเปสิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ มาตุคาเมน สทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชิสฺสตี''ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, ภิกฺขุ, มาตุคาเมนสทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชสีติ? ''สจฺจํ, ภควา''ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, มาตุคาเมน สทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชิสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ, อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๑๓. **''โย ปน ภิกฺขุ มาตุคาเมน สทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปเชฺชยฺย, อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, ปาจิตฺติย''**นฺติฯ

๔๑๔. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

มาตุคาโมนาม มนุสฺสิตฺถี, น ยกฺขี น เปตี น ติรจฺฉานคตา วิญฺญู ปฏิพลา สุภาสิตทุพฺภาสิตํ ทุฏฺฐุลฺลาทุฏฺฐุลฺลํ อาชานิตุํฯ

สทฺธินฺติเอกโตฯ

สํวิธายาติ – ‘‘คจฺฉาม ภคินิ, คจฺฉามายฺย, คจฺฉามายฺย, คจฺฉาม ภคินิ, อชฺช วา หิโยฺย วา ปเร วา คจฺฉามา’’ติ สํวิทหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อนฺตมโส คามนฺตรมฺปีติ กุกฺกุฏสมฺปาเต คาเม คามนฺตเร คามนฺตเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อคามเก อรเญฺญ อทฺธโยชเน อทฺธโยชเน อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๑๕. มาตุคาเม มาตุคามสญฺญี สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชติ, อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ มาตุคาเม เวมติโก สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชติ, อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ มาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี สํวิธายเอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชติ, อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ภิกฺขุ สํวิทหติ มาตุคาโม น สํวิทหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ยกฺขิยา วา เปติยา ปณฺฑเกน วา ติรจฺฉานคตมนุสฺสวิคฺคหิตฺถิยา วา สทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชติ, อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อมาตุคาเม มาตุคามสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อมาตุคาเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อมาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๔๑๖. อนาปตฺติ อสํวิทหิตฺวา คจฺฉติ, มาตุคาโม สํวิทหติ ภิกฺขุ น สํวิทหติ, วิสงฺเกเตน คจฺฉติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

สํวิธานสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํฯ

๘. อริฏฺฐสิกฺขาปทํ

๔๑๗. [อิทํ วตฺถุ จูฬว. ๖๕; ม. นิ. ๑.๒๓๔]เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อริฏฺฐสฺส นาม ภิกฺขุโน คทฺธพาธิปุพฺพสฺส [คนฺธพาธิปุพฺพสฺส (สฺยา. ก.)] เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ – ‘‘ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’ติฯ อโสฺสสุํ โข สมฺพหุลา ภิกฺขู – ‘‘อริฏฺฐสฺส กิร นาม ภิกฺขุโน คทฺธพาธิปุพฺพสฺส เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ – ‘ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู เยน อริโฏฺฐ ภิกฺขุ คทฺธพาธิปุโพฺพ เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา อริฏฺฐํ ภิกฺขุํ คทฺธพาธิปุพฺพํ เอตทโวจุํ – ‘‘สจฺจํ กิร เต, อาวุโส อริฏฺฐ, เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ – ‘ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’ติ? ‘‘เอวํพฺยาโข อหํ, อาวุโส, ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ – ‘ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’’ติฯ

‘‘มา, อาวุโส อริฏฺฐ, เอวํ อวจฯ มา ภควนฺตํ อพฺภาจิกฺขิฯ น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ [อพฺภาจิกฺขนํ (อิติปิ)]ฯ น หิ ภควา เอวํ วเทยฺย ฯ อเนกปริยาเยนาวุโส อริฏฺฐ, อนฺตรายิกา ธมฺมา อนฺตรายิกา วุตฺตา ภควตาฯ อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายายฯ อปฺปสฺสาทา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหุปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิโยฺยฯ อฏฺฐิกงฺกลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหุปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิโยฺยฯ มํสเปสูปมา กามา วุตฺตา ภควตา…เป.

… ติณุกฺกูปมา กามา วุตฺตา ภควตา… องฺคารกาสูปมา กามา วุตฺตา ภควตา… สุปินกูปมา กามา วุตฺตา ภควตา… ยาจิตกูปมา กามา วุตฺตา ภควตา… รุกฺขผลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา… อสิสูนูปมา กามา วุตฺตา ภควตา… สตฺติสูลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา… สปฺปสิรูปมา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหุปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิโยฺย''ติฯ

เอวมฺปิ โข อริโฏฺฐ ภิกฺขุ คทฺธพาธิปุโพฺพ เตหิ ภิกฺขูหิ วุจฺจมาโน ตเถว ตํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ ถามสา ปรามาสา อภินิวิสฺส โวหรติ – ''เอวํพฺยาโข อหํ, อาวุโส, ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, – 'ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา''’ติฯ ยโต จ โข เต ภิกฺขู นาสกฺขึสุ อริฏฺฐํ ภิกฺขุํ คทฺธพาธิปุพฺพํ เอตสฺมา ปาปกา ทิฏฺฐิคตา วิเวเจตุํ, อถ โข เต ภิกฺขู เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเนเอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา อริฏฺฐํ ภิกฺขุํ คทฺธพาธิปุพฺพํ ปฏิปุจฺฉิ – ''สจฺจํ กิร เต, อริฏฺฐ, เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ – 'ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา''’ติ ? ''เอวํพฺยาโข อหํ, ภนฺเต, ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ – 'ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา''’ติฯ

กสฺส นุ โข นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, มยา เอวํ ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาสิ? นนุ มยา, โมฆปุริส, อเนกปริยาเยน อนฺตรายิกา ธมฺมา อนฺตรายิกา วุตฺตาฯ อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายายฯ อปฺปสฺสาทา กามา วุตฺตา มยา พหุทุกฺขา พหุปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิโยฺยฯ อฏฺฐิกงฺกลูปมา กามา วุตฺตา มยา…เป.… มํสเปสูปมา กามา วุตฺตา มยา… ติณุกฺกูปมา กามา วุตฺตา มยา… องฺคารกาสูปมา กามา วุตฺตา มยา… สุปินกูปมา กามา วุตฺตา มยา… ยาจิตกูปมา กามา วุตฺตา มยา… รุกฺขผลูปมา กามา วุตฺตา มยา… อสิสูนูปมา กามา วุตฺตา มยา… สตฺติสูลูปมา กามา วุตฺตา มยา… สปฺปสิรูปมา กามา วุตฺตา มยา พหุทุกฺขา พหุปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิโยฺยฯ อถ จ ปน ตฺวํ, โมฆปุริส, อตฺตนา ทุคฺคหิเตน อเมฺห เจว อพฺภาจิกฺขสิ, อตฺตานญฺจ ขณสิ, พหุญฺจ อปุญฺญํ ปสวสิฯ ตญฺหิ เต, โมฆปุริส, ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.…ฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๑๘. ''โย ปน ภิกฺขุ เอวํ วเทยฺย – 'ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา'ติ โส ภิกฺขุ ภิกฺขูหิ เอวมสฺส วจนีโย – 'มายสฺมา เอวํ อวจ, มา ภควนฺตํ อพฺภาจิกฺขิ, น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ, น หิ ภควา เอวํ วเทยฺย, อเนกปริยาเยนาวุโส, อนฺตรายิกา ธมฺมา อนฺตรายิกา วุตฺตา ภควตา, อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายายา'ติฯ เอวญฺจ [เอวญฺจ ปน (ก.)] โส ภิกฺขุ ภิกฺขูหิ วุจฺจมาโน ตเถว ปคฺคเณฺหยฺย, โส ภิกฺขุ ภิกฺขูหิ ยาวตติยํ สมนุภาสิตโพฺพ ตสฺส ปฏินิสฺสคฺคายฯ ยาวตติยเญฺจ สมนุภาสิยมาโน ตํ ปฏินิสฺสเชฺชยฺย, อิเจฺจตํ กุสลํ, โน เจ ปฏินิสฺสเชฺชยฺย, ปาจิตฺติย''นฺติฯ

๔๑๙. โย ปนาติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

เอวํ วเทยฺยาติ – ‘‘ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’ติฯ

โส ภิกฺขูติ โย โส เอวํวาที ภิกฺขุฯ

ภิกฺขูหีติ อเญฺญหิ ภิกฺขูหิฯ เย ปสฺสนฺติ เย สุณนฺติ เตหิ วตฺตโพฺพ – ‘‘มายสฺมา เอวํ อวจ, มา ภควนฺตํ อพฺภาจิกฺขิ, น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ, น หิ ภควา เอวํ วเทยฺย, อเนกปริยาเยน าวุโส อนฺตรายิกา ธมฺมา อนฺตรายิกา วุตฺตา ภควตาฯ อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายา ยา’’ติฯ ทุติยมฺปิ วตฺตโพฺพฯ ตติยมฺปิ วตฺตโพฺพฯ สเจ ปฏินิสฺสชฺชติ , อิเจฺจตํ กุสลํ; โน เจ ปฏิ นิสฺสชฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ สุตฺวา น วทนฺติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ โส ภิกฺขุ **สงฺฆมชฺฌมฺปิ** อากฑฺฒิตฺวา วตฺตโพฺพ – ‘‘มายสฺมา เอวํ อวจ, มา ภควนฺตํ อพฺภาจิกฺขิ, น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ, น หิ ภควา เอวํ วเทยฺย, อเนกปริยาเยนาวุโส อนฺตรายิกา ธมฺมา อนฺตรายิกา วุตฺตา ภควตาฯ อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายายา’’ติฯ ทุติยมฺปิ วตฺตโพฺพฯ ตติยมฺปิ วตฺตโพฺพฯ สเจ ปฏินิสฺสชฺชติ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ปฏินิสฺสชฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ โส ภิกฺขุ สมนุภาสิต โพฺพฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมนุภาสิตโพฺพฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๔๒๐. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ – ‘ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเส วโต นาลํ อนฺตรายายา’ติฯ โส ตํ ทิฏฺฐิํ น ปฏินิสฺสชฺชติฯ ยทิสงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺ นามํ ภิกฺขุํ สมนุภาเสยฺย – ตสฺสา ทิฏฺฐิยา ปฏินิสฺสคฺคายฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ – ‘ต ถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’ติฯ โส ตํ ทิฏฺฐิํ น ปฏินิสฺสชฺชติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ สมนุภาสติ ตสฺสา ทิฏฺฐิยา ปฏินิสฺสคฺคายฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สมนุภาสนา, ตสฺสา ทิฏฺฐิ ยา ปฏินิสฺสคฺคาย, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ – ‘ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’ติ ฯ โส ตํ ทิฏฺฐิํ น ปฏินิสฺสชฺชติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ สมนุภาสติ ตสฺสา ทิฏฺฐิยา ปฏินิสฺสคฺคายฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สมนุภาสนา, ตสฺสา ทิฏฺฐิยา ปฏินิสฺสคฺคาย, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺ ขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมนุภโฏฺฐสเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ, ตสฺสา ทิฏฺฐิยา ปฏินิสฺสคฺคายฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺ มา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

ญตฺติยา ทุกฺกฏํฯ ทฺวีหิ กมฺมวาจาหิ ทุกฺกฏาฯ กมฺมวาจาปริโยสาเน อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๒๑. ธมฺมกเมฺม ธมฺมกมฺมสญฺญี น ปฏินิสฺสชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ธมฺมกเมฺม เวมติ โก น ปฏินิสฺสชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ธมฺมกเมฺม อธมฺมกมฺมสญฺญี น ปฏินิสฺสชฺชติ, อาปตฺติ

ปาจิตฺติยสฺสฯ

อธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อธมฺมกมฺเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๔๒๒. อนาปตฺติ อสมนุภาสนฺตสฺส, ปฏินิสฺสชฺชนฺตสฺส, อุมฺมตฺตกสฺสาติฯ

อริฏฺฐสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํฯ

๙. อุกฺขิตฺตสมฺโภคสิกฺขาปทํ

๔๒๓. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ ตถาวาทินา อริเฏฺฐน ภิกฺขุนา [ภิกฺขุนา คทฺธพาธิปุเพฺพน (?)]อกฏานุธมฺเมน ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสเฏฺฐน สทฺธึ สมฺภุญฺชนฺติปิ สํวสนฺติปิ สหาปิ เสยฺยํ กปฺเปนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ ตถาวาทินา อริเฏฺฐน ภิกฺขุนา [ภิกฺขุนา คทฺธพาธิปุเพฺพน (?)]อกฏานุธมฺเมน ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสเฏฺฐน สทฺธึ สมฺภุญฺชิสฺสนฺติปิ สํวสิสฺสนฺติปิ สหาปิ เสยฺยํ กปฺเปสฺสนฺตีติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุมฺเห, ภิกฺขเว, ชานํ ตถาวาทินา อริเฏฺฐน ภิกฺขุนา [ภิกฺขุนา คทฺธพาธิปุเพฺพน (?)]อกฏานุธมฺเมน ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสเฏฺฐน สทฺธึ สมฺภุญฺชถาปิ สํวสถาปิ สหาปิ เสยฺยํ กปฺเปถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุมฺเห, โมฆปุริสา, ชานํ ตถาวาทินา อริเฏฺฐน ภิกฺขุนา [ภิกฺขุนา คทฺธพาธิปุพฺพเน (?)]อกฏานุธมฺเมน ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสเฏฺฐน สทฺธึ สมฺภุญฺชิสฺสถาปิ สํวสิสฺสถาปิ สหาปิ เสยฺยํ กปฺเปสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๒๔. **‘‘โยปน ภิกฺขุ ชานํ ตถาวาทินา ภิกฺขุนา อกฏานุธมฺเมน ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสเฏฺฐน สทฺธึ สมฺภุเญฺชยฺย วา สํวเสยฺย วา สห วา เสยฺยํกเปฺปยฺย, ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๔๒๕. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ชานาตินาม สามํ วา ชานาติ, อเญฺญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติฯ

ตถาวาทินาติ – ‘‘ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’ติ เอวํ วาทินาฯ

อกฏานุธโมฺม นาม อุกฺขิโตฺต อโนสาริโตฯ

ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสเฏฺฐน สทฺธินฺติ เอตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสเฏฺฐน สทฺธึฯ

สมฺภุเญฺชยฺย วาติ สโมฺภโค นาม เทฺว สโมฺภคา – อามิสสโมฺภโค จ ธมฺมสโมฺภโค จฯ **อามิสสโมฺภโค**นาม อามิสํ เทติ วา ปฏิคฺคณฺหาติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ **ธมฺมสโมฺภโค**นาม

อุทฺทิสติ วา อุทฺทิสาเปติ วา, ปเทน อุทฺทิสติ วา อุทฺทิสาเปติ วา, ปเท ปเท อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อกฺขราย อุทฺทิสติ วา อุทฺทิสาเปติ วา, อกฺขรกฺขราย อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

สํวเสยฺยวาติ อุกฺขิตฺตเกน สทฺธึ อุโปสถํ วา ปวารณํ วา สงฺฆกมฺมํ วา กโรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

สห วา เสยฺยํ กเปฺปยฺยาติ เอกจฺฉนฺเน อุกฺขิตฺตเก นิปนฺเน ภิกฺขุ นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ภิกฺขุ นิปนฺเน อุกฺขิตฺตโก นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุโภ วา นิปชฺชนฺติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุฏฺฐหิตฺวา ปุนปฺปุนํ นิปชฺชนฺติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๒๖. อุกฺขิตฺตเก อุกฺขิตฺตกสญฺญี สมฺภุญฺชติ วา สํวสติ วา สห วา เสยฺยํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุกฺขิตฺตเก เวมติโก สมฺภุญฺชติ วา สํวสติ วา สห วา เสยฺยํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อุกฺขิตฺตเก อนุกฺขิตฺตกสญฺญี สมฺภุญฺชติ วา สํวสติ วา สห วา เสยฺยํ กเปฺปติ, อนาปตฺติ ฯ อนุกฺขิตฺตเก อุกฺขิตฺตกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุกฺขิตฺตเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุกฺขิตฺตเก อนุกฺขิตฺตกสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๔๒๗. อนาปตฺติ อนุกฺขิโตฺตติ ชานาติ, อุกฺขิโตฺต โอสาริโตติ ชานาติ, อุกฺขิโตฺต ตํ ทิฏฺฐึ ปฏินิสฺสโฎฺฐติ ชานาติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

อุกฺขิตฺตสโมฺภคสิกฺขาปทํ นิฎฺฐิตํ นวมํฯ

๑๐. กณฺฎกสิกฺขาปทํ

๔๒๘. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน กณฺฎกสฺส [กณฺฑกสฺส (สฺยา. ก.)] นาม สมณุเทฺทสสฺส เอวรูปํ ปาปกํ ทิฎฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ – ‘‘ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’ติฯ อโสฺสสุํ โข สมฺพหุลา ภิกฺขู กณฺฎกสฺส นาม กิร สมณุเทฺทสสฺส เอวรูปํ ปาปกํ ทิฎฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ – ‘‘ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู เยน กณฺฎโก สมณุเทฺทโส เตนุปสงฺกมิํสุ; อุปสงฺกมิตฺวา กณฺฎกํ สมณุเทฺทสํ เอตทโวจุํ – ‘‘สจฺจํ กิร เต, อาวุโส กณฺฎก, เอวรูปํ ปาปกํ ทิฎฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ – ‘ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เย’เม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’’ติ? ‘‘เอวํพฺยา โข อหํ, ภเนฺต, ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ – ‘ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’’ติฯ

มา , อาวุโส กณฺฎก, เอวํ อวจฯ มา ภควนฺตํ อพฺภาจิกฺขิฯ น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํฯ น หิ ภควา เอวํ วเทยฺยฯ อเนกปริยาเยน, อาวุโส กณฺฎก, อนฺตรายิกา ธมฺมา อนฺตรายิกา วุตฺตา ภควตาฯ อลญฺจปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายายฯ อปฺปสฺสาทา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหุปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิโยฺย…เป.… เอวมฺปิ โข กณฺฎโก สมณุเทฺทโส เตหิ ภิกฺขูหิ วุจฺจมาโน ตเถว ตํ ปาปกํ ทิฎฺฐิคตํ ถามสา ปรามาสา อภินิวิสฺส โวหรติ – ‘‘เอวํพฺยาโข อหํ, ภเนฺต,

ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ – ‘ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’’ติฯ

ยโต จ โข เต ภิกฺขู นาสกฺขึสุ กณฺฏกํ สมณุทฺเทสํ เอตสฺมา ปาปกา ทิฏฺฐิคตา วิเวเจตุํ, อถ โข เต ภิกฺขู เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา กณฺฏกํ สมณุทฺเทสํ ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร เต, กณฺฏก, เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ – ‘ตถาหํ ภควตาธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’’ติ? ‘‘เอวํพฺยาโข อหํ, ภนฺเต, ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ – ‘ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’’ติฯ

‘‘กสฺส นุ โข นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, มยา เอวํ ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาสิ? นนุ มยา, โมฆปุริส, อเนกปริยาเยน อนฺตรายิกา ธมฺมา อนฺตรายิกา วุตฺตา, อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายาย? อปฺปสฺสาทา กามา วุตฺตา มยา พหุทุกฺขา พหุปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิโยฺยฯ อฏฺฐิกงฺกลูปมา กามา วุตฺตา มยา…เป.… สปฺปสิรูปมา กามา วุตฺตา มยา พหุทุกฺขา พหุปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิโยฺยฯ อถ จ ปน ตฺวํ, โมฆปุริส, อตฺตนา ทุคฺคหิเตน อเมฺห เจว อพฺภาจิกฺขสิ อตฺตานญฺจ ขณสิ พหุญฺจ อปุญฺญํ ปสวสิฯ ตญฺหิ เต, โมฆปุริส, ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.…ปสนฺนานญฺจ เอกจฺจานํ อญฺญถตฺตายา’’ติฯ วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ กณฺฏกํ สมณุทฺเทสํ นาเสตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, นาเสตโพฺพ – อชฺชตเคฺค เต, อาวุโส กณฺฏก, นเจว โส ภควา สตฺถา อปทิสิตโพฺพฯ ยมฺปิ จเญฺญ สมณุทฺทสา ลภนฺติ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ทิรตฺตติรตฺตํ สหเสยฺยํ สาปิ เต นตฺถิฯ จร ปิเร วินสฺสา’’ติฯ อถ โข สโงฺฆ กณฺฏกํ สมณุทฺเทสํ นาเสสิฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ ตถานาสิตํ กณฺฏกํ สมณุทฺเทสํ อุปลาเปนฺติปิ อุปฏฺฐาเปนฺติปิ สมฺภุญฺชนฺติปิ สหาปิ เสยฺยํ กเปฺปนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ ตถานาสิตํ กณฺฏกํ สมณุทฺเทสํ อุปลาเปสฺสนฺติปิ อุปฏฺฐาเปสฺสนฺติปิ สมฺภุญฺชิสฺสนฺติปิ สหาปิ เสยฺยํ กเปฺปสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ชานํ ตถานาสิตํ กณฺฏกํ สมณุทฺเทสํ อุปลาเปถาปิ อุปฏฺฐาเปถาปิ สมฺภุญฺชถาปิ สหาปิ เสยฺยํ กเปฺปถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ชานํ ตถานาสิตํ กณฺฏกํ สมณุทฺเทสํ อุปลาเปสฺสถาปิ อุปฏฺฐาเปสฺสถาปิ สมฺภุญฺชิสฺสถาปิ สหาปิ เสยฺยํ กเปฺปสฺสถ ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๒๙. ‘‘สมณุทฺเทโสปิ เจ เอวํ วเทยฺย – ‘ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’ติ, โส สมณุทฺเทโส ภิกฺขูหิ เอวมสฺส วจนีโย – ‘มาวุโส สมณุทฺเทส, เอวํ อวจ, มา ภควนฺตํ อพฺภาจิกฺขิ, น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ, น หิ ภควา เอวํ วเทยฺยฯ อเนกปริยาเยนาวุโส สมณุทฺเทส, อนฺตรายิกา ธมฺมา อนฺตรายิกา วุตฺตา ภควตาฯ อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายายา’ติฯ เอวญฺจ [เอวญฺจ ปน (ก.)] โส สมณุทฺเทโส ภิกฺขูหิ วุจฺจมาโน ตเถว ปคฺคเณฺหยฺย, โส สมณุทฺเทโส ภิกฺขูหิ เอวมสฺส วจนีโย – ‘อชฺชตเคฺค เต, อาวุโส สมณุ

เทฺทส, น เจว โส ภควา สตฺถา อปทิสิตโพฺพฯ ยมฺปิ จเญฺญ สมณุเทฺทสา ลภนฺติ ภิกฺขูหิ สทฺธิํ ทิรตฺตติรตฺตํ สหเสยฺยํ สาปิ เต นตฺถิฯ จร ปิเร วินสฺสา’ติฯ โย ปน ภิกฺขุ ชานํ ตถา นาสิตํ สมณุเทฺทสํ อุปลาเปยฺย วา อุปฏฺฐาเปยฺย วา สมฺภุเญฺชยฺย วา สห วา เสยฺยํ กเปฺปยฺย, ปาจิตฺติย”นฺติฯ

๔๓๐. **สมณุเทฺทโส**นาม สามเณโร วุจฺจติฯ

เอวํ วเทยฺยาติ – ‘‘ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’ติฯ

โส สมณุเทฺทโสติ โย โส เอวํวาที สมณุเทฺทโสฯ

ภิกฺขูหีติอเญฺญหิ ภิกฺขูหิ, เย ปสฺสนฺติ เย สุณนฺติ เตหิ วตฺตโพฺพ – ‘‘มา, อาวุโส สมณุเทฺทส, เอวํ อวจฯ มา ภควนฺตํ อพฺภาจิกฺขิฯ น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํฯ น หิ ภควา เอวํ วเทยฺยฯ อเนกปริยาเยนาวุโส สมณุเทฺทส, อนฺตรายิกา ธมฺมา อนฺตรายิกา วุตฺตา ภควตาฯ อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายายา’’ติฯ ทุติยมฺปิ วตฺตโพฺพ… ตติยมฺปิ วตฺตโพฺพ…เป…. สเจ ปฏินิสฺสชฺชติ อิเจฺจตํ กุสลํ, โน เจ ปฏินิสฺสชฺชติ โส สมณุเทฺทโส ภิกฺขูหิ เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อชฺชตเคฺค เต, อาวุโส สมณุเทฺทส, น เจว โส ภควา สตฺถา อปทิสิตโพฺพฯ ยมฺปิ จเญฺญ สมณุเทฺทสา ลภนฺติ ภิกฺขูหิ สทฺธิํ ทิรตฺตติรตฺตํ สหเสยฺยํ สาปิ เต นตฺถิฯ จร ปิเร วินสฺสา’’ติฯ

โย ปนาติ โย ยาทิโส…เป…. ***ภิกฺขู***ติ…เป…. อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ชานาตินาม สามํ วา ชานาติ, อเญฺญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติฯ

ตถานาสิตนฺติ เอวํ นาสิตํฯ

สมณุเทฺทโส นาม สามเณโร วุจฺจติฯ

อุปลาเปยฺย วาติ ตสฺส ปตฺตํ วา จีวรํ วา อุเทฺทสํ วา ปริปุจฺฉํ วา ทสฺสามีติ อุปลาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุปฏฺฐาเปยฺย วาติ ตสฺส จุณฺณํ วา มตฺติกํ วา ทนฺตกฏฺฐํ วา มุโขทกํ วา สาทิยติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

สมฺภุเญฺชยฺย วาติ สโมฺภโค นาม เทฺว สโมฺภคา – อามิสสโมฺภโค จ ธมฺมสโมฺภโค จฯ **อามิสสโมฺภโค**นาม อามิสํ เทติ วา ปฏิคฺคณฺหาติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ **ธมฺมสโมฺภโค**นาม อุทฺทิสติ วา อุทฺทิสาเปติ วา, ปเทน อุทฺทิสติ วา อุทฺทิสาเปติ วา, ปเท ปเท อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อกฺขราย อุทฺทิสติ วา อุทฺทิสาเปติ วา, อกฺขรกฺขราย อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

สห วา เสยฺยํ กเปฺปยฺยาติ เอกจฺฉเนฺน นาสิตเก สมณุเทฺทเส นิปเนฺน ภิกฺขุ นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ภิกฺขุ นิปเนฺน นาสิตโก สมณุเทฺทโส นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุโภ วา นิปชฺชนฺติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุฏฺฐหิตฺวา ปุนปฺปุนํ นิปชฺชนฺติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๓๑. นาสิตเก นาสิตกสญฺญี อุปลาเปติ วา อุปฏฺฐาเปติ วา สมฺภุญฺชติ วา สห วา เสยฺยํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส฿ นาสิตเก เวมติโก อุปลาเปติ วา อุปฏฺฐาเปติ วา สมฺภุญฺชติ วา สห วา เสยฺยํ กเปฺปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส฿ นาสิตเก อนาสิตกสญฺญี อุปลาเปติ วา อุปฏฺฐาเปติ วา สมฺภุญฺชติ วา สห วา เสยฺยํ กเปฺปติ, อนาปตฺติ฿ อนาสิตเก นาสิตกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส฿ อนาสิตเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส฿ อนาสิตเก อนาสิตกสญฺญี, อนาปตฺติ฿

๔๓๒. อนาปตฺติ อนาสิตโกติ ชานาติ, ตํ ทิฏฺฐึ ปฏินิสฺสฏฺโฐติ ชานาติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ฿

กณฺฏกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ฿

สปฺปาณกวโคฺค สตฺตโม฿

ตสฺสุทฺทานํ –

สญฺจิจฺจวธสปฺปาณํ, อุโกฺกฏํ ทุฏฺฐุลฺลฉาทนํ;
อูนวีสติ สตฺถญฺจ, สํวิธานํ อริฏฺฐกํ;
อุกฺขิตฺตํ กณฺฏกเญฺจว, ทส สิกฺขาปทา อิเมติ฿

๘. สหธมฺมิกวโคฺค

๑. สหธมฺมิกสิกฺขาปทํ

๔๓๓. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเม฿ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ฉโนฺน อนาจารํอาจรติ฿ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘มาวุโส ฉนฺน, เอวรูปํ อกาสิ฿ เนตํ กปฺปตี’’ติ฿ โส เอวํ วเทติ – ‘‘น ตาวาหํ, อาวุโส, เอตสฺมึ สิกฺขาปเท สิกฺขิสฺสามิ ยาว น อญฺญํ ภิกฺขุํ พฺยตฺตํ วินยธรํ ปริปุจฺฉามี’’ติ฿ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา ฉโนฺน ภิกฺขูหิ สหธมฺมิกํ วุจฺจมาโน เอวํ วกฺขติ – น ตาวาหํ, อาวุโส, เอตสฺมึ สิกฺขาปเท สิกฺขิสฺสามิ ยาว น อญฺญํ ภิกฺขุํ พฺยตฺตํ วินยธรํ ปริปุจฺฉามี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, ฉนฺน, ภิกฺขูหิ สหธมฺมิกํ วุจฺจมาโน เอวํ วเทสิ – ‘‘น ตาวาหํ, อาวุโส, เอตสฺมึ สิกฺขาปเท สิกฺขิสฺสามิ ยาว น อญฺญํ ภิกฺขุํ พฺยตฺตํ วินยธรํ ปริปุจฺฉามี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติ฿ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, ภิกฺขูหิ สหธมฺมิกํ วุจฺจมาโน เอวํ วกฺขสิ – ‘‘น ตาวาหํ, อาวุโส, เอตสฺมึ สิกฺขาปเท สิกฺขิสฺสามิ ยาว น อญฺญํ ภิกฺขุํ พฺยตฺตํ วินยธรํ ปริปุจฺฉามี’’ติ฿ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๓๔. ‘‘โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขูหิ สหธมฺมิกํ วุจฺจมาโน เอวํ วเทยฺย – ‘น ตาวาหํ, อาวุโส, เอตสฺมึ สิกฺขาปเท สิกฺขิสฺสามิ ยาว น อญฺญํ ภิกฺขุํ พฺยตฺตํ วินยธรํ ปริปุจฺฉามี’ติ, ปาจิตฺติยํ฿ สิกฺขมาเนน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา อญฺญาตพฺพํ ปริปุจฺฉิตพฺพํ ปริปญฺหิตพฺพํ฿ อยํ ตตฺถ สามีจี’’ติ฿

๔๓๕. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

***ภิกฺขู*หี**ติ อเญฺญหิ ภิกฺขูหิฯ

สหธมฺมิกํนาม ยํ ภควตา ปญฺญตฺตํ สิกฺขาปทํ เอตํ สหธมฺมิกํ นามฯ เตน วุจฺจมาโน เอวํ วเทติ [วเทยฺย (ก.)] – ‘‘น ตาวาหํ, อาวุโส, เอตสฺมึ สิกฺขาปเท สิกฺขิสฺสามิ ยาว น อญฺญํ ภิกฺขุํ พฺยตฺตํ วินยธรํ ปริปุจฺฉามี’’ติ [อิมานิ ปทานิ สฺยา. โปตฺถเก น ทิสฺสนฺติ]ฯ ปณฺฑิตํ พฺยตฺตํ [อิมานิ ปทานิ สฺยา. โปตฺถเก น ทิสฺสนฺติ]เมธาวึ พหุสฺสุตํ ธมฺมกถิกํ ปริปุจฺฉามีติ ภณติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๓๖. อุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี เอวํ วเทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน เวมติโก เอวํ วเทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญีเอวํ วเทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อปญฺญเตฺตน วุจฺจมาโน – ‘‘อิทํ น สเลฺลขาย น ธุตตฺถาย น ปาสาทิกตาย น อปจยาย น วีริยารมฺภาย สํวตฺตตี’’ติ เอวํ วเทติ, ‘‘น ตาวาหํ, อาวุโส, เอตสฺมึ สิกฺขาปเท สิกฺขิสฺสามิ ยาว น อญฺญํ ภิกฺขุํ พฺยตฺตํ วินยธรํ ปณฺฑิตํ เมธาวึ พหุสฺสุตํ ธมฺมกถิกํ ปริปุจฺฉามี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อนุปสมฺปเนฺนน ปญฺญเตฺตน วา อปญฺญเตฺตน วา วุจฺจมาโน – ‘‘อิทํ น สเลฺลขาย น ธุตตฺถาย น ปาสาทิกตาย น อปจยาย น วีริยารมฺภาย สํวตฺตตี’’ติ เอวํ วเทติ, ‘‘น ตาวาหํ, อาวุโส, เอตสฺมึ สิกฺขาปเท สิกฺขิสฺสามิ ยาว น อญฺญํ ภิกฺขุํ พฺยตฺตํ วินยธรํ ปณฺฑิตํ เมธาวึ พหุสฺสุตํ ธมฺมกถิกํ ปริปุจฺฉามี’’ติ ภณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

สิกฺขมาเนนาติ สิกฺขิตุกาเมนฯ

อญฺญาตพฺพนฺติ ชานิตพฺพํฯ

ปริปุจฺฉิตพฺพนฺติ ‘‘อิทํ, ภเนฺต, กถํ; อิมสฺส วา กฺวโตฺถ’’ติ?

ปริปญฺหิตพฺพนฺติ จิเนฺตตพฺพํ ตุลยิตพฺพํฯ

อยํ ตตฺถ สามีจีติ อยํ ตตฺถ อนุธมฺมตาฯ

๔๓๗. อนาปตฺติ ‘‘ชานิสฺสามิ สิกฺขิสฺสามี’’ติ ภณติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

สหธมฺมิกสิกฺขาปทํ นิฎฺฐิตํ ปฐมํฯ

๒. วิเลขนสิกฺขาปทํ

๔๓๘. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ [อิทํ วตฺถุ จูฬว. ๓๒๐]เตน โข ปน สมเยน ภควา ภิกฺขูนํ อเนกปริยาเยน วินยกถํ กเถติ, วินยสฺส วณฺณํ ภาสติ, วินยปริยตฺติยา วณฺณํ ภาสติ, อาทิสฺส อาทิสฺส อายสฺมโต อุปาลิสฺส วณฺณํ ภาสติฯ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ [ภิกฺขู ภควา (สฺยา. ก.)]– ''ภควา โข อเนกปริยาเยน วินยกถํ กเถติ, วินยสฺส วณฺณํ ภาสติ, วินยปริยตฺติยา วณฺณํ ภาสติ, อาทิสฺส อาทิสฺส อายสฺมโต อุปาลิสฺส วณฺณํ ภาสติฯ หนฺท มยํ, อาวุโส, อายสฺมโต อุปาลิสฺส สนฺติเก วินยํ ปริยาปุณามา''ติ, เต จ พหู ภิกฺขู เถรา จ นวา จ มชฺฌิมา จ อายสฺมโต อุปาลิสฺส สนฺติเก วินยํ ปริยาปุณนฺติฯ

อถ โข ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''เอตรหิ โข, อาวุโส, พหู ภิกฺขู เถรา จ นวา จ มชฺฌิมา จ อายสฺมโต อุปาลิสฺส สนฺติเก วินยํ ปริยาปุณนฺติฯ สเจ อิเม วินเย ปกตญฺญุโน ภวิสฺสนฺติ อเมฺห เยนิจฺฉกํ ยทิจฺฉกํ ยาวทิจฺฉกํ อากฑฺฒิสฺสนฺติ ปริกฑฺฒิสฺสนฺติฯ หนฺท มยํ, อาวุโส, วินยํ วิวณฺเณมา''ติฯ อถ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วทนฺติ – ''กึ ปนิเมหิ ขุทฺทานุขุทฺทเกหิ สิกฺขาปเทหิ อุทฺทิฏฺเฐหิ, ยาวเทว กุกฺกุจฺจาย วิเหสาย วิเลขาย สํวตฺตนฺตี''ติ! เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วินยํ วิวณฺเณสฺสนฺตีติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, วินยํ วิวณฺเณถาติ? ''สจฺจํ, ภควา''ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, วินยํ วิวณฺเณสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๓๙. **''โย ปน ภิกฺขุ ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมาเน เอวํ วเทยฺย – 'กึ ปนิเมหิ ขุทฺทานุขุทฺทเกหิ สิกฺขาปเทหิ อุทฺทิฏฺเฐหิ, ยาวเทว กุกฺกุจฺจาย วิเหสาย วิเลขาย สํวตฺตนฺตี'ติ, สิกฺขาปทวิวณฺณเก ปาจิตฺติย''**นฺติฯ

๔๔๐. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมาเนติ อุทฺทิสเนฺต วา อุทฺทิสาเปเนฺต วา สชฺฌายํ วา กโรเนฺตฯ

เอวํ วเทยฺยาติ – ''กึ ปนิเมหิ ขุทฺทานุขุทฺทเกหิ สิกฺขาปเทหิ อุทฺทิฏฺเฐหิ, ยาวเทว กุกฺกุจฺจาย วิเหสาย วิเลขาย สํวตฺตนฺตีติฯ ''เย อิมํ ปริยาปุณนฺติ เตสํ กุกฺกุจฺจํ โหติ, วิเหสา โหติ, วิเลขา โหติ, เย อิมํ น ปริยาปุณนฺติ เตสํ กุกฺกุจฺจํ น โหติ วิเหสา น โหติ วิเลขา น โหติฯ อนุทฺทิฏฺฐํ อิทํ วรํ, อนุคฺคหิตํ อิทํ วรํ, อปริยาปุฏํ อิทํ วรํ, อธาริตํ อิทํ วรํ, วินโย วา อนฺตรธายตุ, อิเม วา ภิกฺขู อปกตญฺญุโน โหนฺตู''ติ อุปสมฺปนฺนสฺส วินยํ วิวณฺเณติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๔๑. อุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี วินยํ วิวณฺเณติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ อุปสมฺปเนฺน เวมติโก วินยํ วิวณฺเณติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี วินยํ วิวณฺเณติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อญฺญํ ธมฺมํ วิวณฺเณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปนฺนสฺส วินยํ วา อญฺญํ วา ธมฺมํ วิวณฺเณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๔๔๒. อนาปตฺติ น วิวเณฺณตุกาโม, ‘‘อิงฺฆ ตฺวํ สุตฺตเนฺต วา คาถาโย วา อภิธมฺมํ วา ปริยาปุณสฺสุ, ปจฺฉา วินยํ ปริยาปุณิสฺสสี’’ติ ภณติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

วิเลขนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทุติยํฯ

๓. โมหนสิกฺขาปทํ

๔๔๓. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อนาจารํ อาจริตฺวา ‘‘อญฺญาณเกน อาปนฺนาติ ชานนฺตู’’ติ ปาติโมเกฺข อุทฺทิสฺสมาเน เอวํ วทนฺติ – ‘‘อิทาเนว โข มยํ ชานาม, อยมฺปิ กิร ธโมฺม สุตฺตาคโต สุตฺตปริยาปโนฺน อนฺวทฺธมาสํ อุเทฺทสํ อาคจฺฉตี’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปาติโมเกฺข อุทฺทิสฺสมาเน เอวํ วกฺขนฺติ – อิทาเนว โข มยํ ชานาม , อยมฺปิ กิร ธโมฺม สุตฺตาคโต สุตฺตปริยาปโนฺน อนฺวทฺธมาสํ อุเทฺทสํ อาคจฺฉตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ปาติโมเกฺข อุทฺทิสฺสมาเน เอวํ วเทถ – ‘‘อิทาเนว โข มยํ ชานาม, อยมฺปิ กิร ธโมฺม สุตฺตาคโต สุตฺตปริยาปโนฺน อนฺวทฺธมาสํ อุเทฺทสํ อาคจฺฉตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ปาติโมเกฺข อุทฺทิสฺสมาเน เอวํ วกฺขถ – ‘‘อิทาเนว โข มยํ ชานาม, อยมฺปิ กิร ธโมฺม สุตฺตาคโต สุตฺตปริยาปโนฺน อนฺวทฺธมาสํ อุเทฺทสํ อาคจฺฉตี’’ติ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๔๔. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ อนฺวทฺธมาสํ ปาติโมเกฺข อุทฺทิสฺสมาเน เอวํ วเทยฺย – ‘อิทาเนว โข อหํ ชานามิ, อยมฺปิ กิร ธโมฺม สุตฺตาคโต สุตฺตปริยาปโนฺน อนฺวทฺธมาสํ อุเทฺทสํ อาคจฺฉตี’ติฯ ตเญฺจ ภิกฺขุํ อเญฺญ ภิกฺขู ชาเนยฺยุํ นิสินฺนปุพฺพํ อิมินา ภิกฺขุนา ทฺวตฺติกฺขตฺตุํ ปาติโมเกฺข อุทฺทิสฺสมาเน, โก ปน วาโท ภิโยฺย [ภิโยฺยติ (สฺยา.)], น จ ตสฺส ภิกฺขุโน อญฺญาณเกน มุตฺติ อตฺถิ, ยญฺจ ตตฺถ อาปตฺติํ อาปโนฺน ตญฺจ ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพ, อุตฺตริ จสฺส โมโห อาโรเปตโพฺพ – ‘ตสฺส เต, อาวุโส, อลาภา, ตสฺส เต ทุลฺลทฺธํ, ยํ ตฺวํ ปาติโมเกฺข อุทฺทิสฺสมาเน น สาธุกํ อฎฺฐิํ กตฺวา [อฏฺฐิกตฺวา (สฺยา. ก.)] มนสิ กโรสี’ติฯ อิทํ ตสฺมิํ โมหนเก ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๔๔๕. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

อนฺวทฺธมาสนฺติ อนุโปสถิกํฯ

ปาติโมเกฺข อุทฺทิสฺสมาเนติ อุทฺทิสเนฺตฯ

เอวํ วเทยฺยาติ อนาจารํ อาจริตฺวา – ‘‘อญฺญาณเกน อาปโนฺนติ ชานนฺตู’’ติ ปาติโมเกฺข อุทฺทิสฺสมาเน เอวํ วเทติ – ‘‘อิทาเนว โข อหํ ชานามิ, อยมฺปิ กิร ธโมฺม สุตฺตาคโต สุตฺตปริยาปโนฺน อนฺวทฺธมาสํ อุเทฺทสํ อาคจฺฉตี’’ติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

ตเญฺจ โมเหตุกามํ ภิกฺขุํ อเญฺญ ภิกฺขู ชาเนยฺยุํ นิสินฺนปุพฺพํ อิมินา ภิกฺขุนา ทฺวตฺติกฺขตฺตุํ ปาติโมเกฺข อุทฺทิสฺสมาเน, โกปน วาโท ภิโยฺย, น จ ตสฺส ภิกฺขุโน อญฺญาณเกน มุตฺติ อตฺถิ,

ยญฺจ ตตฺถ อาปตฺตึ อาปนฺโน, ตญฺจ ยถาธมฺโม กาเรตพฺโพ, อุตฺตริ จสฺส โมโห อาโรเปตพฺโพฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อาโรเปตพฺโพฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

๔๔๖. ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ปาติโมเกฺข อุทฺทิสฺสมาเน น สาธุกํ อฏฺฐึ กตฺวา มนสิ กโรติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน โมหํ อาโรเปยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ปาติโมเกฺข อุทฺทิสฺสมาเน น สาธุกํ อฏฺฐึ กตฺวา มนสิ กโรติฯ สงฺโฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน โมหํ อาโรเปติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน โมหสฺส อาโรปนา, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘อาโรปิโต สงฺเฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน โมโหฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อนาโรปิเต โมเห โมเหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อาโรปิเต โมเห โมเหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๔๗. ธมฺมกเมฺม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ธมฺมกเมฺม เวมติโก, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ธมฺมกเมฺม อธมฺมกมฺมสญฺญี โมเหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อธมฺมกเมฺม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อธมฺมกเมฺม เวมติโก , อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อธมฺมกเมฺม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๔๔๘. อนาปตฺติ น วิตฺถาเรน สุตํ โหติ, อูนกทฺวตฺติกฺขตฺตุํ วิตฺถาเรน สุตํ โหติ, น โมเหตุกามสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

โมหนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ตติยํฯ

๔. ปหารสิกฺขาปทํ

๔๔๙. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยนฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา สตฺตรสวคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ ปหารํ เทนฺติฯ เต โรทนฺติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘กิสฺส ตุเมฺห, อาวุโส, โรทถา’’ติ? ‘‘อิเม, อาวุโส, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา อมฺหากํ ปหารํ เทนฺตี’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา ภิกฺขูนํ ปหารํ ทสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, กุปิตา อนตฺตมนา ภิกฺขูนํ ปหารํ เทถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, กุปิตา อนตฺตมนา ภิกฺขูนํ ปหารํ ทสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๕๐. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส กุปิโต อนตฺตมโน ปหารํ ทเทยฺย, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๔๕๑. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขุสฺสาติ อญฺญสฺส ภิกฺขุสฺสฯ

กุปิโต อนตฺตมโนติ อนภิรโทฺธ อาหตจิโตฺต ขิลชาโตฯ

ปหารํ ทเทยฺยาติ กาเยน วา กายปฏิพเทฺธน วา นิสฺสคฺคิเยน วา อนฺตมโส อุปฺปลปเตฺตนปิ ปหารํ เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๕๒. อุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี กุปิโต อนตฺตมโน ปหารํ เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน เวมติโก กุปิโต อนตฺตมโน ปหารํ เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี กุปิโต อนตฺตมโน ปหารํ เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อนุปสมฺปนฺนสฺส กุปิโต อนตฺตมโน ปหารํ เทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน เวมติโก , อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๔๕๓. อนาปตฺติ เกนจิ วิเหฐียมาโน โมกฺขาธิปฺปาโย ปหารํ เทติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ปหารสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํฯ

๕. ตลสตฺติกสิกฺขาปทํ

๔๕๔. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา สตฺตรสวคฺคิยานํภิกฺขูนํ ตลสตฺติกํ อุคฺคิรนฺติฯ เต ปหารสมุจฺจิตา โรทนฺติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘กิสฺส ตุเมฺห, อาวุโส, โรทถา’’ติ? ‘‘อิเม, อาวุโส, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา อมฺหากํ ตลสตฺติกํ อุคฺคิรนฺตี’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา สตฺตรสวคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ ตลสตฺติกํ อุคฺคิริสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, กุปิตา อนตฺตมนา สตฺตรสวคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ ตลสตฺติกํ อุคฺคิรถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, กุปิตา อนตฺตมนา สตฺตรสวคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ ตลสตฺติกํ อุคฺคิริสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๕๕. **‘‘โย ปน *ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส* กุปิโต อนตฺตมโน ตลสตฺติกํ อุคฺคิเรยฺย, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๔๕๖. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขุสฺสาติ อญฺญสฺส ภิกฺขุสฺสฯ

กุปิโต อนตฺตมโนติ อนภิรโทฺธ อาหตจิโตฺต ขิลชาโตฯ

ตลสตฺติกํอุคฺคิเรยฺยาติกายํ วา กายปฏิพทฺธํ วา อนฺตมโส อุปฺปลปตฺตมฺปิ อุจฺจาเรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๕๗. อุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี กุปิโต อนตฺตมโน ตลสตฺติกํ อุคฺคิรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน เวมติโก กุปิโต อนตฺตมโน ตลสตฺติกํ อุคฺคิรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี กุปิโต อนตฺตมโน ตลสตฺติกํ อุคฺคิรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อนุปสมฺปนฺนสฺส กุปิโต อนตฺตมโน ตลสตฺติกํ อุคฺคิรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๔๕๘. อนาปตฺติ เกนจิ วิเหฐียมาโน โมกฺขาธิปฺปาโย ตลสตฺติกํ อุคฺคิรติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ตลสตฺติกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํฯ

๖. อมูลกสิกฺขาปทํ

๔๕๙. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุํ อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน อนุทฺธํเสนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป…. เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุํ อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน อนุทฺธํเสสฺสนฺตี’’ติ…เป…. สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ภิกฺขุํ อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน อนุทฺธํเสถาติ ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิพุโทฺธ ภควา…เป…. กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ภิกฺขุํ อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน อนุทฺธํเสสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๖๐. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุํ อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน อนุทฺธํเสยฺย, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๔๖๑. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป…. ***ภิกฺขู***ติ…เป…. อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขุนฺติ อญฺญํ ภิกฺขุํฯ

อมูลกํ นาม อทิฏฺฐํ อสฺสุตํ อปริสงฺกิตํฯ

สงฺฆาทิเสเสนาติ เตรสนฺนํ อญฺญตเรนฯ

อนุทฺธํเสยฺยาติ โจเทติ วา โจทาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๖๒. อุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน อนุทฺธํเสติ , อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน เวมติโก อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน อนุทฺธํเสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุป

สมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน อนุทฺธํเสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อาจารวิปตฺติยา วา ทิฏฺฐิวิปตฺติยา วา อนุทฺธํเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปนฺนํ อนุทฺธํเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๔๖๓. อนาปตฺติ ตถาสญฺญี โจเทติ, วา โจทาเปติ วา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

อมูลกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํฯ

๗. สญฺจิจฺจสิกฺขาปทํ

๔๖๔. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สตฺตรสวคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจํ อุปทหนฺติ – ‘‘ภควตา, อาวุโส, สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ – ‘น อูนวีสติวโสฺส ปุคฺคโล อุปสมฺปาเทตโพฺพ’ติฯ ตุเมฺห จ อูนวีสติวสฺสา อุปสมฺปนฺนาฯ กจฺจิ โน ตุเมฺห อนุปสมฺปนฺนา’’ติ? เต โรทนฺติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘กิสฺส ตุเมฺห, อาวุโส, โรทถา’’ติ? ‘‘อิเม , อาวุโส, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อมฺหากํ สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจํ อุปทหนฺตี’’ติ ฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขูนํ สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจํ อุปทหิสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจํ อุปทหถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ภิกฺขูนํ สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจํ อุปทหิสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๖๕. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจํ อุปทเหยฺย [อุปฺปาเทยฺย (อิติปิ)] – ‘อิติสฺส มุหุตฺตมฺปิ อผาสุ ภวิสฺสตี’ติ เอตเทว ปจฺจยํ กริตฺวา อนญฺญํ, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๔๖๖. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขุสฺสาติ อญฺญสฺส ภิกฺขุสฺสฯ

สญฺจิจฺจาติ ชานโนฺต สญฺชานโนฺต เจจฺจ อภิวิตริตฺวา วีติกฺกโมฯ

กุกฺกุจฺจํ อุปทเหยฺยาติ ‘‘อูนวีสติวโสฺส มเญฺญ ตฺวํ อุปสมฺปโนฺน, วิกาเล มเญฺญ ตยา ภุตฺตํ, มชฺชํ มเญฺญ ตยา ปีตํ, มาตุคาเมน สทฺธิํ รโห มเญฺญ ตยา นิสินฺน’’นฺติ กุกฺกุจฺจํ อุปทหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

เอตเทวปจฺจยํ กริตฺวา, อนญฺญนฺติ น อโญฺญ โกจิ ปจฺจโย โหติ กุกฺกุจฺจํ อุปทหิตุํฯ

๔๖๗. อุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจํ อุปทหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน เวมติโก สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจํ อุปทหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจํ อุปทหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อนุปสมฺปนฺนสฺส สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจํ อุปทหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๔๖๘. อนาปตฺติ น กุกฺกุจฺจํ อุปทหิตุกาโม ‘‘อูนวีสติวโสฺส มเญฺญ ตฺวํ อุปสมฺปโนฺน, วิกาเล มเญฺญ ตยา ภุตฺตํ, มชฺชํ มเญฺญ ตยา ปีตํ, มาตุคาเมน สทฺธิํ รโห มเญฺญ ตยา นิสินฺนํ, อิงฺฆ ชานาหิ, มา เต ปจฺฉา กุกฺกุจฺจํ อโหสี’’ติ ภณติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

สญฺจิจฺจสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํฯ

๘. อุปสฺสุติสิกฺขาปทํ

๔๖๙. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เปสเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธิํ ภณฺฑนฺติฯ เปสลา ภิกฺขู เอวํ วทนฺติ – ‘‘อลชฺชิโน อิเม, อาวุโส, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขูฯ น สกฺกา อิเมหิ สห ภณฺฑิตุ’’นฺติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เอวํ วทนฺติ – ‘‘กิสฺส ตุเมฺห, อาวุโส, อเมฺห อลชฺชิวาเทน ปาเปถา’’ติ? ‘‘กหํ ปน ตุเมฺห, อาวุโส, อสฺสุตฺถา’’ติ? ‘‘มยํ อายสฺมนฺตานํ อุปสฺสุติํ [อุปสฺสุติ (?)]ติฏฺฐมฺหา’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขูนํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ อุปสฺสุติํ [อุปสฺสุติ (?)] ติฏฺฐิสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ อุปสฺสุติํ [อุปสฺสุติ (?)]ติฏฺฐถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ภิกฺขูนํ ภณฺฑนชาตานํกลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ อุปสฺสุติํ [อุปสฺสุติ (?)]ติฏฺฐิสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๗๐. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ อุปสฺสุติํ ติเฎฺฐยฺย – ‘ยํ อิเม ภณิสฺสนฺติ ตํ โสสฺสามี’ติ เอตเทว ปจฺจยํ กริตฺวา อนญฺญํ, ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๔๗๑. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ภิกฺขูนนฺติอเญฺญสํ ภิกฺขูนํฯ

ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานนฺติ อธิกรณชาตานํฯ

อุปสฺสุติํ ติเฎฺฐยฺยาติ ‘‘อิเมสํ สุตฺวา โจเทสฺสามิ สาเรสฺสามิ ปฏิโจเทสฺสามิ ปฏิสาเรสฺสามิ มงฺกุ กริสฺสามี’’ติ คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ยตฺถ ฐิโต สุณาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปจฺฉโต คจฺฉโนฺต ตุริโต คจฺฉติ โสสฺสามีติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ยตฺถ ฐิโต สุณาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปุรโต คจฺฉโนฺต โอหิยฺยติ โสสฺสามีติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ยตฺถ ฐิโต สุณาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ภิกฺขุสฺส ฐิโตกาสํ วา นิสิโนฺนกาสํ วา นิปโนฺนกาสํ วา อาคนฺตฺวา มเนฺตนฺตํ อุกฺกาสิตพฺพํ , วิชานาเปตพฺพํ, โน เจ อุกฺกาเสยฺย วา วิชานาเปยฺย วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

เอตเทว ปจฺจยํ กริตฺวา อนญฺญนฺติ น อโญฺญ โกจิ ปจฺจโย โหติ อุปสฺสุตึ ติฏฺฐิตุํฯ

๔๗๒. อุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี อุปสฺสุตึ ติฏฺฐติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน เวมติโก อุปสฺสุตึ ติฏฺฐติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี อุปสฺสุตึ ติฏฺฐติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อนุปสมฺปนฺนสฺส อุปสฺสุตึ ติฏฺฐติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน เวมติโก, อาปตฺติทุกฺกฏสฺสฯ อนุปสมฺปเนฺน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๔๗๓. อนาปตฺติ – ‘‘อิเมสํ สุตฺวา โอรมิสฺสามิ วิรมิสฺสามิ วูปสมิสฺสามิ [วูปสเมสฺสามิ (สี.)] อตฺตานํ ปริโมเจสฺสามี’’ติ คจฺฉติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

อุปสฺสุติสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํฯ

๙. กมฺมปฏิพาหนสิกฺขาปทํ

๔๗๔. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อนาจารํ อาจริตฺวา เอกเมกสฺส กเมฺม กยิรมาเน ปฏิโกฺกสนฺติฯ เตน โข ปน สมเยน สโงฺฆ สนฺนิปติโต โหติ เกนจิเทว กรณีเยนฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู จีวรกมฺมํ กโรนฺตา เอกสฺส ฉนฺทํ อทํสุฯ อถ โข สโงฺฆ – ‘‘อยํ, อาวุโส, ฉพฺพคฺคิโย ภิกฺขุ เอกโก อาคโต, หนฺทสฺส มยํ กมฺมํ กโรมา’’ติ ตสฺส กมฺมํ อกาสิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ เยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจุํ – ‘‘กิํ, อาวุโส, สโงฺฆ อกาสี’’ติ? ‘‘สโงฺฆ เม, อาวุโส, กมฺมํ อกาสี’’ติฯ ‘‘น มยํ, อาวุโส, เอตทตฺถาย ฉนฺทํ อทมฺหา – ‘‘ตุยฺหํ กมฺมํ กริสฺสตี’’ติฯ สเจ จ มยํ ชาเนยฺยาม ‘‘ตุยฺหํ กมฺมํ กริสฺสตี’’ติ, น มยํ ฉนฺทํ ทเทยฺยามา’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ธมฺมิกานํ กมฺมานํ ฉนฺทํ ทตฺวา ปจฺฉา ขียนธมฺมํ [ขิยฺยธมฺมํ (อิติปิ)] อาปชฺชิสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ธมฺมิกานํ กมฺมานํ ฉนฺทํ ทตฺวา ปจฺฉา ขียนธมฺมํ [ขิยฺยธมฺมํ (อิติปิ)] อาปชฺชถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ธมฺมิกานํ กมฺมานํ ฉนฺทํ ทตฺวา ปจฺฉา ขียนธมฺมํ [ขิยฺยธมฺมํ (อิติปิ)] อาปชฺชิสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๗๕. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ ธมฺมิกานํ กมฺมานํ ฉนฺทํ ทตฺวา ปจฺฉา ขียนธมฺมํ อาปเชฺชยฺย, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๔๗๖. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ธมฺมิกํ นาม **กมฺมํ** อปโลกนกมฺมํ ญตฺติกมฺมํ ญตฺติทุติยกมฺมํ ญตฺติจตุตฺถกมฺมํ ธเมฺมน วินเยน สตฺถุสาสเนน กตํ, เอตํ ธมฺมิกํ นาม กมฺมํฯ ฉนฺทํ ทตฺวา ขิยฺยติ อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๗๗. ธมฺมกเมฺม ธมฺมกมฺมสญฺญี ฉนฺทํ ทตฺวา ขิยฺยติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ ธมฺมกเมฺม เวมติโก ฉนฺทํ ทตฺวา ขิยฺยติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ ธมฺมกเมฺม อธมฺมกมฺมสญฺญี ฉนฺทํ ทตฺวา ขิยฺยติ, อนาปตฺติ ฯ อธมฺมกเมฺม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อธมฺมกเมฺม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อธมฺมกเมฺม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อนาปตฺติ ฯ

๔๗๘. อนาปตฺติ – ''อธเมฺมน วา วเคฺคน วา น กมฺมารหสฺส วา กมฺมํ กต''นฺติ ชานโนฺต ขิยฺยติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ ฯ

กมฺมปฏิพาหนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ นวมํ ฯ

๑๐. ฉนฺทํอทตฺวาคมนสิกฺขาปทํ

๔๗๙. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน สโงฺฆ สนฺนิปติโต โหติ เกนจิเทว กรณีเยน ฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู จีวรกมฺมํ กโรนฺตา เอกสฺส ฉนฺทํ อทํสุ ฯ อถ โข สโงฺฆ ''ยสฺสตฺถาย สนฺนิปติโต ตํ กมฺมํ กริสฺสามี''ติ ญตฺติํ ฐเปสิ ฯ อถ โข โส ภิกฺขุ – ''เอวเมวิเม เอกเมกสฺส กมฺมํ กโรนฺติ, กสฺส ตุเมฺห กมฺมํ กริสฺสถา''ติ ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ ฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ สเงฺฆ วินิจฺฉยกถาย วตฺตมานาย ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมิสฺสตี''ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, ภิกฺขุ, สเงฺฆ วินิจฺฉยกถาย วตฺตมานาย ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมสีติ? ''สจฺจํ, ภควา''ติ ฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, สเงฺฆ วินิจฺฉยกถาย วตฺตมานาย ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมิสฺสสิ ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๘๐. **''โย ปน ภิกฺขุ สเงฺฆ วินิจฺฉยกถาย วตฺตมานาย ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกเมยฺย, ปาจิตฺติย''**นฺติ ฯ

๔๘๑. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติ ฯ

สเงฺฆ วินิจฺฉยกถา นาม วตฺถุ วา อาโรจิตํ โหติ อวินิจฺฉิตํ, ญตฺติ วา ฐปิตา โหติ, กมฺมวาจา วา วิปฺปกตา โหติ ฯ

ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกเมยฺยาติ – ''กถํ อิทํ กมฺมํ กุปฺปํ อสฺส วคฺคํ อสฺส น กเรยฺยา''ติ คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ ปริสาย หตฺถปาสํ วิชหนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ วิชหิเต อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ

๔๘๒. ธมฺมกเมฺม ธมฺมกมฺมสญฺญี ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ ธมฺมกเมฺม เวมติโก ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ ธมฺมกเมฺม อธมฺมกมฺมสญฺญี ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมติ, อนาปตฺติ ฯ อธมฺมกเมฺม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อธมฺมกเมฺม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อธมฺมกเมฺม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อนาปตฺติ ฯ

๔๘๓. อนาปตฺติ – ‘‘สงฺฆสฺส ภณฺฑนํ วา กลโห วา วิคฺคโห วา วิวาโท วา ภวิสฺสตี’’ติ คจฺฉติ, ‘‘สงฺฆเภโท วา สงฺฆราชิ วา ภวิสฺสตี’’ติ คจฺฉติ, ‘‘อธมฺเมน วา วคฺเคน วา น กมฺมารหสฺส วา กมฺมํ กริสฺสตี’’ติ คจฺฉติ, คิลาโน คจฺฉติ, คิลานสฺส กรณีเยน คจฺฉติ, อุจฺจาเรน วา ปสฺสาเวน วา ปีฬิโต คจฺฉติ, ‘‘น กมฺมํ โกเปตุกาโม ปุน ปจฺจาคมิสฺสามี’’ติ คจฺฉติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ฉนฺทํ อทตฺวา คมนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํฯ

๑๑. ทุพฺพลสิกฺขาปทํ

๔๘๔. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ทพฺโพ มลฺลปุตฺโต สงฺฆสฺส เสนาสนญฺจ ปญฺญเปติ ภตฺตานิ จ อุทฺทิสติฯ โส จายสฺมา ทุพฺพลจีวโร โหติฯ เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส เอกํ จีวรํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ อถ โข สงฺโฆ ตํ จีวรํ อายสฺมโต ทพฺพสฺส มลฺลปุตฺตสฺส อทาสิ ฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘ยถาสนฺถุตํ ภิกฺขู สงฺฆิกํ ลาภํ ปริณาเมนฺตี’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สมคฺเคน สงฺเฆน จีวรํ ทตฺวา ปจฺฉา ขียนธมฺมํ อาปชฺชิสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุมฺเห, ภิกฺขเว, สมคฺเคน สงฺเฆน จีวรํ ทตฺวา ปจฺฉา ขียนธมฺมํ อาปชฺชถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุมฺเห, โมฆปุริสา, สมคฺเคน สงฺเฆน จีวรํ ทตฺวา ปจฺฉา ขียนธมฺมํ อาปชฺชิสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ, วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๘๕. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ สมคฺเคน สงฺเฆน จีวรํ ทตฺวา ปจฺฉา ขียนธมฺมํ อาปชฺเชยฺย ‘ยถาสนฺถุตํ ภิกฺขู สงฺฆิกํ ลาภํ ปริณาเมนฺตี’ติ, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๔๘๖. **โยปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อตฺถ อธิปฺเปโต ภิกฺขูติฯ

สมโคฺคนาม สโงฺฆ สมานสํวาสโก สมานสีมายํ ฐิโตฯ

จีวรํ นาม ฉนฺนํ จีวรานํ อญฺญตรํ จีวรํ วิกปฺปนุปคํ ปจฺฉิมํฯ

ทตฺวาติ สยํ ทตฺวาฯ

ยถาสนฺถุตํนาม ยถามิตฺตตา ยถาสนฺทิฏฺฐตา ยถาสมฺภตฺตตา ยถาสมานุปชฺฌายกตา ยถาสมานาจริยกตาฯ

สงฺฆิกํ นาม สงฺฆสฺส ทินฺนํ โหติ ปริจฺจตฺตํฯ

ลาโภ นาม จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา, อนฺตมโส จุณฺณปิโณฺฑปิ, ทนฺตกฏฺฐมฺปิ, ทสิกสุตฺตมฺปิฯ

ปจฺฉา ขียนธมฺมํ อาปเชฺชยฺยาติ อุปสมฺปนฺนสฺส สเงฺฆน สมฺมตสฺส เสนาสนปญฺญาปกสฺส วา ภตฺตุเทฺทสกสฺส วา ยาคุภาชกสฺส วา ผลภาชกสฺส วา ขชฺชภาชกสฺส วา อปฺปมตฺตก

วิสฺสชฺชกสฺส วา จีวรํ ทิเนฺน ขิยฺยติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ

๔๘๗. ธมฺมกเมฺม ธมฺมกมฺมสญฺญี จีวรํ ทิเนฺน ขิยฺยติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ ธมฺมกเมฺม เวมติโก จีวรํ ทิเนฺน ขิยฺยติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ ธมฺมกเมฺม อธมฺมกมฺมสญฺญี จีวรํ ทิเนฺน ขิยฺยติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ

อญฺญํ ปริกฺขารํ ทิเนฺน ขิยฺยติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อุปสมฺปนฺนสฺส สเงฺฆน อสมฺมตสฺส เสนาสนปญฺญาปกสฺส วา ภตฺตุเทฺทสกสฺส วา ยาคุภาชกสฺส วา ผลภาชกสฺส วา ขชฺชภาชกสฺส วา อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชกสฺส วา จีวรํ วา อญฺญํ วา ปริกฺขารํ ทิเนฺน ขิยฺยติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อนุปสมฺปนฺนสฺส สเงฺฆนสมฺมตสฺส วา อสมฺมตสฺส วา เสนาสนปญฺญาปกสฺส วา ภตฺตุเทฺทสกสฺส วา ยาคุภาชกสฺส วา ผลภาชกสฺส วา ขชฺชภาชกสฺส วา อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชกสฺส วา จีวรํ วา อญฺญํ วา ปริกฺขารํ ทิเนฺน ขิยฺยติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อธมฺมกเมฺม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อธมฺมกเมฺม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อธมฺมกเมฺม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อนาปตฺติ ฯ

๔๘๘. อนาปตฺติ – ปกติยา ฉนฺทา โทสา โมหา ภยา กโรนฺตํ ‘‘กฺวโตฺถ ตสฺส ทิเนฺนน ลทฺธาปิ วินิปาเตสฺสติ น สมฺมา อุปเนสฺสตี’’ติ ขิยฺยติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ ฯ

ทุพฺพลสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ เอกาทสมํ ฯ

๑๒. ปริณามนสิกฺขาปทํ

๔๘๙. [อิทํ วตฺถุ ปารา. ๖๕๗] เตน สมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยํ อญฺญตรสฺส ปูคสฺส สงฺฆสฺส สจีวรภตฺตํ ปฏิยตฺตํ โหติ – ‘‘โภเชตฺวา จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามา’’ติ ฯ อถ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เยน โส ปูโค เตนุปสงฺกมิํสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ปูคํ เอตทโวจุํ – ‘‘เทถาวุโส, อิมานิ จีวรานิ อิเมสํ ภิกฺขูน’’นฺติ ฯ ‘‘น มยํ, ภเนฺต, ทสฺสาม ฯ อมฺหากํ สงฺฆสฺส อนุวสฺสํ สจีวรภิกฺขา ปญฺญตฺตา’’ติ ฯ ‘‘พหู, อาวุโส, สงฺฆสฺส ทายกา, พหู สงฺฆสฺส ภตฺตา [ภทฺทา (ก.)] ฯ อิเม ตุเมฺห นิสฺสาย ตุเมฺห สมฺปสฺสนฺตา อิธ วิหรนฺติ ฯ ตุเมฺห เจ อิเมสํ น ทสฺสถ, อถ โกจรหิ อิเมสํ ทสฺสติ? เทถาวุโส, อิมานิ จีวรานิ อิเมสํ ภิกฺขูน’’นฺติ ฯ อถ โข โส ปูโค ฉพฺพคฺคิเยหิ ภิกฺขูหิ นิปฺปีฬิยมาโน ยถาปฏิยตฺตํ จีวรํ ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ ทตฺวา สงฺฆํ ภเตฺตน ปริวิสิ ฯ เย เต ภิกฺขู ชานนฺติ สงฺฆสฺส สจีวรภตฺตํ ปฏิยตฺตํ ‘‘น จ ชานนฺติ ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ ทินฺน’’นฺติ เต เอวมาหํสุ – ‘‘โอโณเชถาวุโส, สงฺฆสฺส จีวร’’นฺติ ฯ ‘‘นตฺถิ, ภเนฺต ฯ ยถาปฏิยตฺตํ จีวรํ อยฺยา ฉพฺพคฺคิยา อยฺยานํ ฉพฺพคฺคิยานํ ปริณาเมสุ’’นฺติ ฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป…. เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ สงฺฆิกํ ลาภํ ปริณตํ ปุคฺคลสฺส ปริณาเมสฺสนฺตี’’ติ…เป….สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ชานํ สงฺฆิกํ ลาภํ ปริณตํ ปุคฺคลสฺส ปริณาเมถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติ ฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป…. กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, ชานํ สงฺฆิกํ ลาภํ ปริณตํ ปุคฺคลสฺส ปริณาเมสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๙๐. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ ชานํ สงฺฆิกํ ลาภํ ปริณตํ ปุคฺคลสฺส ปริณาเมยฺย, ปาจิตฺติย’’นฺติ ฯ**

๔๙๑. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป…. **ภิกฺขู**ติ…เป…. อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ชานาตินาม สามํ วา ชานาติ, อเญฺญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติฯ

สงฺฆิกํ นาม สงฺฆสฺส ทินฺนํ โหติ ปริจฺจตฺตํฯ

ลาโภ นาม จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา, อนฺตมโส จุณฺณปิโณฺฑปิ, ทนฺตกฎฺฐมฺปิ, ทสิกสุตฺตมฺปิฯ

ปริณตํนาม ''ทสฺสาม กริสฺสามา''ติ วาจา ภินฺนา โหติ, ตํ ปุคฺคลสฺส ปริณาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๔๙๒. ปริณเต ปริณตสญฺญี ปุคฺคลสฺส ปริณาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปริณเต เวมติโก ปุคฺคลสฺส ปริณาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปริณเต อปริณตสญฺญี ปุคฺคลสฺส ปริณาเมติ, อนาปตฺติฯ สงฺฆสฺส ปริณตํ อญฺญสงฺฆสฺส วา เจติยสฺส วา ปริณาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เจติยสฺส ปริณตํ อญฺญเจติยสฺส วา สงฺฆสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา ปริณาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปุคฺคลสฺส ปริณตํ อญฺญปุคฺคลสฺส วา สงฺฆสฺส วา เจติยสฺส วา ปริณาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ อปริณเต ปริณตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อปริณเต เวมติโก , อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อปริณเต อปริณตสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๔๙๓. อนาปตฺติ – ''กตฺถ เทมา''ติ ปุจฺฉียมาโน – ''ยตฺถ ตุมฺหากํ เทยฺยธมฺโม ปริโภคํ วา ลเภยฺย ปฏิสงฺขารํ วา ลเภยฺย จิรฎฺฐิติโก วา อสฺส ยตฺถ วา ปน ตุมฺหากํ จิตฺตํ ปสีทติ ตตฺถ เทถา''ติ ภณติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ปริณามนสิกฺขาปทํ นิฎฺฐิตํ ทฺวาทสมํฯ

สหธมฺมิกวโคฺค อฎฺฐโมฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

สหธมฺม-วิวณฺณญฺจ, โมหาปนํ ปหารกํ;
ตลสตฺติ อมูลญฺจ, สญฺจิจฺจ จ อุปสฺสุติ;
ปฏิพาหนฉนฺทญฺจ, ทพฺพญฺจ ปริณามนนฺติฯ

๙. รตนวโคฺค

๑. อเนฺตปุรสิกฺขาปทํ

๔๙๔. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ราชา ปเสนทิ โกสโล อุยฺยานปาลํ อาณาเปสิ – ''คจฺฉ, ภเณ, อุยฺยานํ โสเธหิฯ อุยฺยานํ คมิสฺสามา''ติฯ ''เอวํ, เทวา''ติ โข โส อุยฺยานปาโล รโญฺญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส ปฏิสฺ

สุตฺวา อุยฺยานํ โสเธนฺโต อทฺทส ภควนฺตํ อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล นิสินฺนํฯ ทิสฺวาน เยน ราชา ปเสนทิ โกสโล เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ ปเสนทึ โกสลํ เอตทโวจ – ''สุทฺธํ, เทว, อุยฺยานํฯ อปิจ, ภควา ตตฺถ นิสินฺโน''ติฯ ''โหตุ, ภเณ! มยํ ภควนฺตํ ปยิรุปาสิสฺสามา''ติฯ อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสโล อุยฺยานํ คนฺตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร อุปาสโก ภควนฺตํ ปยิรุปาสโนฺต นิสิโนฺน โหติฯ อทฺทสา โข ราชา ปเสนทิ โกสโล ตํ อุปาสกํ ภควนฺตํ ปยิรุปาสนฺตํ นิสินฺนํฯ ทิสฺวาน ภีโต อฏฺฐาสิฯ อถ โข รโญฺญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส เอตทโหสิ – ''นารหตายํ ปุริโส ปาโป โหตุ , ยถา ภควนฺตํ ปยิรุปาสตี''ติฯ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ อถ โข โส อุปาสโก ภควโต คารเวน ราชานํ ปเสนทึ โกสลํ เนว อภิวาเทสิ น ปจฺจุฏฺฐาสิฯ อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโล อนตฺตมโน อโหสิ – ''กถญฺหิ นามายํ ปุริโส มยิ อาคเต เนว อภิวาเทสฺสติ น ปจฺจุเฏฺฐสฺสตี''ติ! อถ โข ภควา ราชานํ ปเสนทึ โกสลํ อนตฺตมนํ วิทิตฺวา ราชานํ ปเสนทึ โกสลํ เอตทโวจ – ''เอโส โข, มหาราช, อุปาสโก พหุสฺสุโต อาคตาคโม กาเมสุ วีตราโค''ติฯ อถ โข รโญฺญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส เอตทโหสิ – ''นารหตายํ อุปาสโก โอรโก โหตุ, ภควาปิ อิมสฺส วณฺณํ ภาสตี''ติฯ ตํ อุปาสกํ เอตทโวจ – ''วเทยฺยาสิ, อุปาสก, เยน อโตฺถ''ติฯ ''สุฏฺฐุ, เทวา''ติฯ อถ โข ภควา ราชานํ ปเสนทึ โกสลํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสโล ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุเตฺตชิโต สมฺปหํสิโต อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ

๔๙๕. เตนโข ปน สมเยน ราชา ปเสนทิ โกสโล อุปริปาสาทวรคโต โหติฯ อทฺทสา โข ราชา ปเสนทิ โกสโล ตํ อุปาสกํ รถิกาย [รถิยาย (อิติปิ)] ฉตฺตปาณึ คจฺฉนฺตํฯ ทิสฺวาน ปโกฺกสาเปตฺวา เอตทโวจ – ''ตฺวํ กิร, อุปาสก, พหุสฺสุโต อาคตาคโมฯ สาธุ, อุปาสก, อมฺหากํ อิตฺถาคารํ ธมฺมํ วาเจหี''ติฯ ''ยมหํ [ยมฺปาหํ (สี.)], เทว, ชานามิ อยฺยานํ วาหสา, อยฺยาว เทวสฺส อิตฺถาคารํ ธมฺมํ วาเจสฺสนฺตี''ติฯ อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสโล – ''สจฺจํ โข อุปาสโก อาหา''ติ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข ราชา ปเสนทิ โกสโล ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''สาธุ, ภเนฺต, ภควา เอกํ ภิกฺขุํ อาณาเปตุ โย อมฺหากํ อิตฺถาคารํ ธมฺมํ วาเจสฺสตี''ติฯ อถ โข ภควา ราชานํ ปเสนทึ โกสลํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ...เป.... ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ''เตนหานนฺท, รโญฺญ อิตฺถาคารํ ธมฺมํ วาเจหี''ติฯ ''เอวํ, ภเนฺต''ติ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา กาเลน กาลํ ปวิสิตฺวา รโญฺญ อิตฺถาคารํ ธมฺมํ วาเจติฯ อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน รโญฺญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิฯ

๔๙๖. เตน โข ปน สมเยน ราชา ปเสนทิ โกสโล มลฺลิกาย เทวิยา สทฺธึ สยนคโต โหติฯ อทฺทสา โข มลฺลิกา เทวี อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํฯ ทิสฺวาน สหสา วุฏฺฐาสิ; ปีตกมฏฺฐํ ทุสฺสํ ปภสฺสิตฺถฯ อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ตโตว ปฏินิวตฺติตฺวา อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา...เป.... เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม อายสฺมา อานโนฺท ปุเพฺพ อปฺปฏิสํวิทิโต รโญฺญ อเนฺตปุรํ ปวิสิสฺสตี''ติ...เป.... สจฺจํ กิร ตฺวํ, อานนฺท, ปุเพฺพ อปฺปฏิสํวิทิโต รโญฺญ อเนฺตปุรํ ปวิสสีติ? ''สจฺจํ, ภควา''ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา...เป.... กถญฺหิ นาม ตฺวํ, อานนฺท, ปุเพฺพ อปฺปฏิสํวิทิโต รโญฺญ อเนฺตปุรํ ปวิสิสฺส

สิ! เนตํ, อานนฺท, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. วิครหิตฺวา…เป…. ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

๔๙๗. [อ. นิ. ๑๐.๔๕]‘‘ทสยิเม, ภิกฺขเว, อาทีนวา ราชเนฺตปุรปฺปเวสเนฯ กตเม ทส? อิธ, ภิกฺขเว, ราชา มเหสิยา สทฺธิํ นิสิโนฺน โหติ, ตตฺถ ภิกฺขุ ปวิสติฯ มเหสี วา ภิกฺขุํ ทิสฺวา สิตํ ปาตุกโรติฯ ภิกฺขุ วา มเหสิํ ทิสฺวา สิตํ ปาตุกโรติฯ ตตฺถ รโญฺญ เอวํ โหติ – ‘‘อทฺธา อิเมสํ กตํ วา กริสฺสนฺติ วา’’ติฯ อยํ, ภิกฺขเว, ปฐโม อาทีนโว ราชเนฺตปุรปฺปเวสเนฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, ราชา พหุกิโจฺจ พหุกรณีโยฯ อญฺญตรํ อิตฺถิํ คนฺตฺวา นสฺสรติฯ สา เตน คพฺภํ คณฺหิฯ ตตฺถ รโญฺญ เอวํ โหติ – ‘‘น โข อิธ อโญฺญ โกจิ ปวิสติ อญฺญตฺร ปพฺพชิเตนฯ สิยา นุ โข ปพฺพชิตสฺส กมฺม’’นฺติฯ อยํ, ภิกฺขเว, ทุติโย อาทีนโว ราชเนฺตปุรปฺปเวสเนฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, รโญฺญ อเนฺตปุเร อญฺญตรํ รตนํ นสฺสติฯ ตตฺถ รโญฺญ เอวํ โหติ – ‘‘น โข อิธ อโญฺญ โกจิ ปวิสติ อญฺญตฺร ปพฺพชิเตนฯ สิยา นุ โข ปพฺพชิตสฺส กมฺม’’นฺติฯ อยํ, ภิกฺขเว, ตติโย อาทีนโว ราชเนฺตปุรปฺปเวสเนฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, รโญฺญ อเนฺตปุเร อพฺภนฺตรา คุยฺหมนฺตา พหิทฺธา สเมฺภทํ คจฺฉนฺติฯ ตตฺถ รโญฺญ เอวํ โหติ – ‘‘น โข อิธ อโญฺญ โกจิ ปวิสติ อญฺญตฺร ปพฺพชิเตนฯ สิยา นุ โข ปพฺพชิตสฺส กมฺม’’นฺติฯ อยํ, ภิกฺขเว, จตุโตฺถ อาทีนโว ราชเนฺตปุรปฺปเวสเนฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, รโญฺญ อเนฺตปุเร ปุโตฺต วา ปิตรํ ปเตฺถติ ปิตา วา ปุตฺตํ ปเตฺถติฯ เตสํ เอวํ โหติ – ‘‘น โข อิธ อโญฺญ โกจิ ปวิสติ อญฺญตฺร ปพฺพชิเตนฯ สิยา นุ โข ปพฺพชิตสฺส กมฺม’’นฺติฯ อยํ, ภิกฺขเว, ปญฺจโม อาทีนโว ราชเนฺตปุรปฺปเวสเนฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, ราชา นีจฎฺฐานิยํ อุเจฺจ ฐาเน ฐเปติฯ เยสํ ตํ อมนาปํ เตสํ เอวํ โหติ – ‘‘ราชา โข ปพฺพชิเตน สํสโฎฺฐฯ สิยา นุ โข ปพฺพชิตสฺส กมฺม’’นฺติฯ อยํ, ภิกฺขเว, ฉโฎฺฐ อาทีนโว, ราชเนฺตปุรปฺปเวสเนฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, ราชา อุจฺจฎฺฐานิยํ นีเจ ฐาเน ฐเปติฯ เยสํ ตํ อมนาปํ เตสํ เอวํ โหติ – ‘‘ราชา โข ปพฺพชิเตน สํสโฎฺฐฯ สิยา นุ โข ปพฺพชิตสฺส กมฺม’’นฺติฯ อยํ , ภิกฺขเว, สตฺตโม อาทีนโว ราชเนฺตปุรปฺปเวสเนฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, ราชา อกาเล เสนํ อุโยฺยเชติฯ เยสํ ตํ อมนาปํ เตสํ เอวํ โหติ – ‘‘ราชา โข ปพฺพชิเตน สํสโฎฺฐฯ สิยา นุ โข ปพฺพชิตสฺส กมฺม’’นฺติฯ อยํ, ภิกฺขเว, อฎฺฐโม อาทีนโว ราชเนฺตปุรปฺปเวสเนฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, ราชา กาเล เสนํ อุโยฺยเชตฺวา อนฺตรามคฺคโต นิวตฺตาเปติฯ เยสํ ตํ อมนาปํ เตสํ เอวํ โหติ – ‘‘‘ราชา โข ปพฺพชิเตน สํสโฎฺฐฯ สิยา นุ โข ปพฺพชิตสฺส กมฺม’’นฺติฯ อยํ, ภิกฺขเว, นวโม อาทีนโว ราชเนฺตปุรปฺปเวสเนฯ

“ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, รโญฺญ ราชเนฺตปุรํ หตฺถิสมฺมทฺทํ อสฺสสมฺมทฺทํ รถสมฺมทฺทํ รชฺชนียานิ [รชฺชนียานิ (ก.)] รูปสทฺทคนฺธรสโผฏฺฐพฺพานิ, ยานิ น ปพฺพชิตสฺส สารุปฺปานิฯ อยํ, ภิกฺขเว, ทสโม อาทีนโว ราชเนฺตปุรปฺปเวสเนฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ทส อาทีนวา ราชเนฺตปุรปฺปเวสเน”ติฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ทุพฺภรตาย…เป…. เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๔๙๘. **“โย ปน ภิกฺขุ รโญฺญ ขตฺติยสฺส มุทฺธาวสิตฺตสฺส [มุทฺธาภิสิตฺตสฺส (สฺยา.)] อนิกฺขนฺตราชเก อนิคฺคตรตนเก ปุเพฺพ อปฺปฏิสํวิทิโต อินฺทขีลํ อติกฺกาเมยฺย, ปาจิตฺติย”**นฺติฯ

๔๙๙. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป…. **ภิกฺขู**ติ…เป…. อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

ขตฺติโยนาม อุภโต สุชาโต โหติ, มาติโต จ ปิติโต จ สํสุทฺธคหณิโก, ยาว สตฺตมา ปิตามหยุคา อกฺขิโตฺต อนุปกุโฎฺฐ ชาติวาเทนฯ

มุทฺธาวสิโตฺต นาม ขตฺติยาภิเสเกน อภิสิโตฺต โหติฯ

อนิกฺขนฺตราชเกติ ราชา สยนิฆรา อนิกฺขโนฺต โหติฯ

อนิคฺคตรตนเกติ มเหสี สยนิฆรา อนิกฺขนฺตา โหติ, อุโภ วา อนิกฺขนฺตา โหนฺติฯ

ปุเพฺพ อปฺปฏิสํวิทิโตติ ปุเพฺพ อนามเนฺตตฺวาฯ

อินฺทขีโลนาม สยนิฆรสฺส อุมฺมาโร วุจฺจติฯ

สยนิฆรํนาม ยตฺถ กตฺถจิ รโญฺญ สยนํ ปญฺญตฺตํ โหติ, อนฺตมโส สาณิปาการปริกฺขิตฺตมฺปิฯ

อินฺทขีลํ อติกฺกาเมยฺยาติ ปฐมํ ปาทํ อุมฺมารํ อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ทุติยํ ปาทํ อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

๕๐๐. อปฺปฏิสํวิทิเต อปฺปฏิสํวิทิตสญฺญี อินฺทขีลํ อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อปฺปฏิสํวิทิเต เวมติโก อินฺทขีลํ อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อปฺปฏิสํวิทิเต ปฏิสํวิทิตสญฺญี อินฺทขีลํ อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

ปฏิสํวิทิเต อปฺปฏิสํวิทิตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปฏิสํวิทิเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ปฏิสํวิทิเต ปฏิสํวิทิตสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๕๐๑. อนาปตฺติ ปฏิสํวิทิเต, น ขตฺติโย โหติ, น ขตฺติยาภิเสเกน อภิสิโตฺต โหติ, ราชา สยนิฆรา นิกฺขโนฺต โหติ, มเหสี สยนิฆรา นิกฺขนฺตา โหติ, อุโภ วา นิกฺขนฺตา โหนฺติ, น สยนิฆเร, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

๒. รตนสิกฺขาปทํ

๕๐๒. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อจิรวติยา นทิยา นหายติฯ อญฺญตโรปิ พฺราหฺมโณ ปญฺจสตานํ ถวิกํ ถเล นิกฺขิปิตฺวา อจิรวติยา นทิยา นหายนฺโต วิสฺสริตฺวา อคมาสิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ – ‘‘ตสฺสายํ พฺราหฺมณสฺส ถวิกา, มา อิธ นสฺสี’’ติ อคฺคเหสิฯ อถ โข โส พฺราหฺมโณ สริตฺวา ตุริโต อาธาวิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘อปิ เม, โภ, ถวิกํ ปเสฺสยฺยาสี’’ติ? ‘‘หนฺท, พฺราหฺมณา’’ติ อทาสิฯ อถ โข ตสฺส พฺราหฺมณสฺส เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข อหํ อุปาเยน อิมสฺส ภิกฺขุโน ปุณฺณปตฺตํ น ทเทยฺย’’นฺติ! ‘‘น เม, โภ, ปญฺจสตานิ, สหสฺสํ เม’’ติ ปลิพุนฺธตฺวา มุญฺจิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ รตนํ อุคฺคเหสฺสตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, ภิกฺขุ, รตนํ อุคฺคเหสีติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, รตนํ อุคฺคเหสฺสสิ! เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘โย ปน ภิกฺขุ รตนํ วา รตนสมฺมตํ วา อุคฺคเณฺหยฺย วา อุคฺคณฺหาเปยฺย วา, ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๕๐๓. เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยา อุสฺสโว โหติฯ มนุสฺสา อลงฺกตปฺปฏิยตฺตา อุยฺยานํ คจฺฉนฺติฯ วิสาขาปิ มิคารมาตา อลงฺกตปฺปฏิยตฺตา ‘‘อุยฺยานํ คมิสฺสามี’’ติ คามโต นิกฺขมิตฺวา – ‘‘กฺยาหํ กริสฺสามิ อุยฺยานํ คนฺตฺวา, ยํนูนาหํ ภควนฺตํ ปยิรุปาเสยฺย’’นฺติ อาภรณํ โอมุญฺจิตฺวา อุตฺตราสเงฺคน ภณฺฑิกํ พนฺธิตฺวา ทาสิยา อทาสิ – ‘‘หนฺท, เช, อิมํ ภณฺฑิกํ คณฺหาหี’’ติฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข วิสาขํ มิคารมาตรํ ภควา ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุตฺเตชิตา สมฺปหํสิตา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข สา ทาสี ตํ ภณฺฑิกํ วิสฺสริตฺวา อคมาสิฯ ภิกฺขู ปสฺสิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, อุคฺคเหตฺวา นิกฺขิปถา’’ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, รตนํ วา รตนสมฺมตํ วา อชฺฌาราเม อุคฺคเหตฺวา วา อุคฺคหาเปตฺวา วา นิกฺขิปิตุํ – ‘‘ยสฺส ภวิสฺสติ โส หริสฺสตี’’ติฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘โย ปน ภิกฺขุ รตนํ วา รตนสมฺมตํ วา, อญฺญตฺร อชฺฌารามา, อุคฺคเณฺหยฺย วา อุคฺคณฺหาเปยฺย วา, ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๕๐๔. เตนโข ปน สมเยน กาสีสุ ชนปเท อนาถปิณฺฑิกสฺส คหปติสฺส กมฺมนฺตคาโม โหติฯ เตน จ คหปตินา อเนฺตวาสี อาณตฺโต โหติ – ‘‘สเจ ภทนฺตา อาคจฺฉนฺติ ภตฺตํ กเรยฺยาสี’’ติฯ เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู กาสีสุ ชนปเท จาริกํ จรมานา เยน อนาถปิณฺฑิกสฺส คหปติสฺส กมฺมนฺตคาโม เตนุปสงฺกมิํสุฯ อทฺทสา โข โส ปุริโส เต ภิกฺขู ทูรโตว อาคจฺฉเนฺตฯ ทิสฺวาน เยน เต ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา เอตทโวจ – ‘‘อธิวาเสนฺตุ, ภเนฺต, อยฺยา สฺวาตนาย คหปติโน ภตฺต’’นฺติฯ อธิวาเสสุํ โข เต ภิกฺขู ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข โส ปุริโส ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา กาลํ อาโรจาเปตฺวา องฺคุลิมุทฺทิกํ โอมุญฺจิตฺวา เต ภิกฺขู ภเตฺตน ปริวิสิตฺวา – ‘‘อยฺยา ภุญฺชิตฺวา คจฺฉนฺตุ, อหมฺปิ กมฺมนฺตํ คมิสฺสามี’’ติ องฺคุลิมุทฺทิกํ วิสฺสริตฺวา อคมาสิฯ ภิกฺขู ปสฺสิตฺวา – ‘‘สเจ มยํ คมิสฺสาม นสฺสิสฺสตายํ องฺคุลิมุทฺทิกา’’ติ ตเตฺถว อจฺฉิํสุฯ อถ โข โส ปุริโส กมฺมนฺตา อาคจฺฉโนฺต เต ภิกฺขู ปสฺสิตฺวา เอตทโวจ – ‘‘กิสฺส, ภเนฺต, อยฺยา อิเธวอจฺฉนฺตี’’ติ? อถ โข เต ภิกฺขู ตสฺส ปุริสสฺส เอตมตฺถํ อาโรเจตฺวา สาวตฺถิํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, รตนํ วา รตนสมฺมตํ วา อชฺฌาราเม วา อชฺฌาวสเถ วา อุคฺคเหตฺวา วา อุคฺคหาเปตฺวา วา นิกฺขิปิตุํ – ยสฺส ภวิสฺสติ โส หริสฺสตี’’ติฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๕๐๕. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ รตนํ วา รตนสมฺมตํ วา, อญฺญตฺร อชฺฌารามา วา อชฺฌาวสถา วา, อุคฺคเณฺหยฺย วา อุคฺคณฺหาเปยฺย วา, ปาจิตฺติยํฯ รตนํ วา ปน ภิกฺขุนา รตนสมฺมตํ วา อชฺฌาราเม วา อชฺฌาวสเถ วา อุคฺคเหตฺวา วา อุคฺคหาเปตฺวา วา นิกฺขิปิตพฺพํ – ‘ยสฺส ภวิสฺสติ โส หริสฺสตี’ติฯ อยํ ตตฺถ สามีจี’’**ติฯ

๕๐๖. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

รตนํ นาม มุตฺตา มณิ เวฬุริโย สโงฺข สิลา ปวาลํ รชตํ ชาตรูปํ โลหิตโงฺก [โลหิตโก (?)]มสารคลฺลํฯ

รตนสมฺมตํนาม ยํ มนุสฺสานํ อุปโภคปริโภคํ, เอตํ รตนสมฺมตํ นามฯ

อญฺญตฺร อชฺฌารามา วา อชฺฌาวสถา วาติ ฐเปตฺวา อชฺฌารามํ อชฺฌาวสถํฯ

อชฺฌาราโม นาม ปริกฺขิตฺตสฺส อารามสฺส อโนฺต อาราโม, อปริกฺขิตฺตสฺส อุปจาโรฯ

อชฺฌาวสโถ นาม ปริกฺขิตฺตสฺส อาวสถสฺส อโนฺต อาวสโถ, อปริกฺขิตฺตสฺส อุปจาโรฯ

อุคฺคเณฺหยฺยาติ สยํ คณฺหาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อุคฺคณฺหาเปยฺยาติ อญฺญํ คาหาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

รตนํ วา ปน ภิกฺขุนา รตนสมฺมตํ วา อชฺฌาราเม วา อชฺฌาวสเถ วา อุคฺคเหตฺวา วา อุคฺคหาเปตฺวา วา นิกฺขิปิตพฺพนฺติ รูเปน วา นิมิเตฺตน วา สญฺญาณํ กตฺวา นิกฺขิปิตฺวา อาจิกฺขิตพฺพํ – ‘‘ยสฺส ภณฺฑํ นฎฺฐํ โส อาคจฺฉตู’’ติฯ สเจ ตตฺถ อาคจฺฉติ โส วตฺตโพฺพ – ‘‘อาวุโส,

กีทิสํ เต ภณฺฑ’’นฺติ? สเจ รูเปน วา นิมิตฺเตน วา สมฺปาเทติ ทาตพฺพํ, โน เจ สมฺปาเทติ ‘‘วิจินาหิ อาวุโส’’ติ วตฺตพฺโพฯ ตมฺหา อาวาสา ปกฺกมเนฺตน เย ตตฺถ โหนฺติ ภิกฺขู ปติรูปา, เตสํ หเตฺถ นิกฺขิปิตฺวา ปกฺกมิตพฺพํฯ โน เจ โหนฺติ ภิกฺขู ปติรูปา, เย ตตฺถ โหนฺติ คหปติกา ปติรูปา, เตสํ หเตฺถ นิกฺขิปิตฺวา ปกฺกมิตพฺพํฯ

อยํ ตตฺถ สามีจีติ อยํ ตตฺถ อนุธมฺมตาฯ

๕๐๗. อนาปตฺติ รตนํ วา รตนสมฺมตํ วา อชฺฌาราเม วา อชฺฌาวสเถ วา อุคฺคเหตฺวา วา อุคฺคหาเปตฺวา วา นิกฺขิปติ – ‘‘ยสฺส **ภวิสฺสติ โส หริสฺสตี’’ติ, รตนสมฺมตํ วิสฺสาสํ คณฺหาติ,** ตาวกาลิกํ คณฺหาติ, ปํสุกูลสญฺญิสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

รตนสิกฺขาปทํ นิฎฺฐิตํ ทุติยํฯ

๓. วิกาลคามปฺปวิสนสิกฺขาปทํ

๕๐๘. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วิกาเล คามํ ปวิสิตฺวา สภายํ นิสีทิตฺวา อเนกวิหิตํ ติรจฺฉานกถํ กเถนฺติ, เสยฺยถิทํ – [อิมา ติรจฺฉานกถาโย ที. ๑.๑๗; ม. นิ. ๒.๒๒๓; สํ. นิ. ; อ. นิ. ๑๐.๖๙] ราชกถํ โจรกถํ มหามตฺตกถํ เสนากถํ ภยกถํ ยุทฺธกถํ อนฺนกถํ ปานกถํ วตฺถกถํ สยนกถํ มาลากถํ คนฺธกถํ ญาติกถํ ยานกถํ คามกถํ นิคมกถํ นครกถํ ชนปทกถํ อิตฺถิกถํ [อิตฺถิกถํ ปุริสกถํ (ก.) มชฺฌิมปณฺณาสฎฺฐกถา ๑๕๖ ปิฎฺฐ โอโลเกตพฺพา] สูรกถํ วิสิขากถํ กุมฺภฎฺฐานกถํ ปุพฺพเปตกถํ นานตฺตกถํ โลกกฺขายิกํ สมุทฺทกฺขายิกํ อิติภวาภวกถํ อิติ วาฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา วิกาเล คามํ ปวิสิตฺวา สภายํ นิสีทิตฺวา อเนกวิหิตํ ติรจฺฉานกถํ กเถสฺสนฺติ, เสยฺยถิทํ – ราชกถํ โจรกถํ…เป.… อิติภวาภวกถํ อิติ วา, เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน’’ติ!

อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วิกาเล คามํ ปวิสิตฺวา สภายํ นิสีทิตฺวา อเนกวิหิตํ ติรจฺฉานกถํ กเถสฺสนฺติ, เสยฺยถิทํ – ราชกถํ โจรกถํ…เป.… อิติภวาภวกถํ อิติ วา’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, วิกาเล คามํ ปวิสิตฺวา สภายํ นิสีทิตฺวา อเนกวิหิตํ ติรจฺฉานกถํ กเถถ, เสยฺยถิทํ – ราชกถํ โจรกถํ…เป.… อิติภวาภวกถํ อิติ วาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, วิกาเล คามํ ปวิสิตฺวา สภายํ นิสีทิตฺวา อเนกวิหิตํ ติรจฺฉานกถํ กเถสฺสถ, เสยฺยถิทํ – ราชกถํ โจรกถํ…เป.… อิติภวาภวกถํ อิติ วา! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘โย ปน ภิกฺขุ วิกาเล คามํ ปวิเสยฺย, ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๕๐๙. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท สาวตฺถึ คจฺฉนฺตา สายํ อญฺญตรํ คามํ อุปคจฺฉึสุฯ มนุสฺสา เต ภิกฺขู ปสฺสิตฺวา เอตทโวจุํ – ‘‘ปวิสถ, ภนฺเต’’ติ ฯ อถ โข เต ภิกฺขู – ‘‘ภควตา ปฏิกฺขิตฺตํ วิกาเล คามํ ปวิสิตุ’’นฺติ กุกฺกุจฺจายนฺตา น ปวิสึสุฯ โจรา เต ภิกฺขู อจฺฉินฺทึสุฯ อถ โข เต ภิกฺขู สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาปุจฺฉาวิกาเล คามํ ปวิสิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘โย ปน ภิกฺขุ อนาปุจฺฉา วิกาเล คามํ ปวิเสยฺย, ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๕๑๐. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ โกสเลสุ ชนปเท สาวตฺถึ คจฺฉโนฺต สายํ อญฺญตรํ คามํ อุปคจฺฉิฯ มนุสฺสา ตํ ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา เอตทโวจุํ – ‘‘ปวิสถ, ภนฺเต’’ติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ – ‘‘ภควตา ปฏิกฺขิตฺตํ อนาปุจฺฉา วิกาเล คามํ ปวิสิตุ’’นฺติ กุกฺกุจฺจายโนฺต น ปาวิสิฯ โจรา ตํ ภิกฺขุํ อจฺฉินฺทึสุฯ อถ โข โส ภิกฺขุ สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สนฺตํ ภิกฺขุํ อาปุจฺฉา วิกาเล คามํ ปวิสิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘โย ปน ภิกฺขุ สนฺตํ ภิกฺขุํ อนาปุจฺฉา วิกาเล คามํ ปวิเสยฺย, ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๕๑๑. เตนโข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อหินา ทโฎฺฐ โหติฯ อญฺญตโร ภิกฺขุ ‘‘อคฺคึ อาหริสฺสามี’’ติ คามํ คจฺฉติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ – ‘‘ภควตา ปฏิกฺขิตฺตํ สนฺตํ ภิกฺขุํ อนาปุจฺฉา วิกาเล คามํ ปวิสิตุ’’นฺติ กุกฺกุจฺจายโนฺต น ปาวิสิ…เป.… ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตถารูเป อจฺจายิเกกรณีเย สนฺตํ ภิกฺขุํ อนาปุจฺฉา วิกาเล คามํ ปวิสิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๕๑๒. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ สนฺตํ ภิกฺขุํ อนาปุจฺฉา วิกาเล คามํ ปวิเสยฺย, อญฺญตฺร ตถารูปา อจฺจายิกา กรณียา, ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๕๑๓. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

สโนฺต นาม ภิกฺขุ สกฺกา โหติ อาปุจฺฉา ปวิสิตุํฯ

อสโนฺตนาม ภิกฺขุ น สกฺกา โหติ อาปุจฺฉา ปวิสิตุํฯ

วิกาโล นาม มชฺฌนฺหิเก วีติวเตฺต ยาว อรุณุคฺคมนาฯ

คามํ ปวิเสยฺยาติ ปริกฺขิตฺตสฺส คามสฺส ปริกฺเขปํ อติกฺกมนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อปริกฺขิตฺตสฺส คามสฺส อุปจารํ โอกฺกมนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อญฺญตฺร ตถารูปา อจฺจายิกา กรณียาติ ฐเปตฺวา ตถารูปํ อจฺจายิกํ กรณียํฯ

๕๑๔. วิกาเล วิกาลสญฺญี สนฺตํ ภิกฺขุํ อนาปุจฺฉา คามํ ปวิสติ, อญฺญตฺร ตถารูปา อจฺจายิกา กรณียา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ วิกาเล เวมติโก สนฺตํ ภิกฺขุํ อนาปุจฺฉา คามํ ปวิสติ, อญฺญตฺร ตถารูปา อจฺจายิกา กรณียา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ วิกาเล กาลสญฺญี สนฺตํ ภิกฺขุํ อนาปุจฺฉา คามํ ปวิสติ, อญฺญตฺร ตถารูปา อจฺจายิกา กรณียา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

กาเล วิกาลสญฺญี , อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ กาเล เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ กาเล กาลสญฺญี, อนาปตฺติฯ

๕๑๕. อนาปตฺติ ตถารูเป อจฺจายิเก กรณีเย, สนฺตํ ภิกฺขุํ อาปุจฺฉา ปวิสติ, อสนฺตํ ภิกฺขุํ อนาปุจฺฉา ปวิสติ, อนฺตรารามํ คจฺฉติ, ภิกฺขุนุปสฺสยํ คจฺฉติ, ติตฺถิยเสยฺยํ คจฺฉติ, ปฏิกฺกมนํ คจฺฉติ, คาเมน มคฺโค โหติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

วิกาลคามปฺปวิสนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ตติยํฯ

๔. สูจิฆรสิกฺขาปทํ

๕๑๖. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สเกฺกสุ วิหรติ กปิลวตฺถุสฺมิํ นิโคฺรธาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตเรน ทนฺตกาเรน ภิกฺขู ปวาริตา โหนฺติ – ‘‘เยสํ อยฺยานํ สูจิฆเรน อโตฺถ อหํ สูจิฆเรนา’’ติฯ เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู พหู สูจิฆเร วิญฺญาเปนฺติฯ เยสํ ขุทฺทกา สูจิฆรา เต มหเนฺต สูจิฆเร วิญฺญาเปนฺติฯ เยสํ มหนฺตา สูจิฆรา เต ขุทฺทเก สูจิฆเร วิญฺญาเปนฺติฯ อถ โข โส ทนฺตกาโร ภิกฺขูนํ พหู สูจิฆเร กโรโนฺต น สโกฺกติ อญฺญํ วิกฺกายิกํ ภณฺฑํ กาตุํ, อตฺตนาปิ น ยาเปติ, ปุตฺตทาโรปิสฺส กิลมติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา น มตฺตํ ชานิตฺวา พหู สูจิฆเร วิญฺญาเปสฺสนฺติ! อยํ อิเมสํ พหู สูจิฆเร กโรโนฺต น สโกฺกติ อญฺญํ วิกฺกายิกํ ภณฺฑํ กาตุํ, อตฺตนาปิ น ยาเปติ, ปุตฺตทาโรปิสฺส กิลมตี’’ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขู น มตฺตํ ชานิตฺวา พหู สูจิฆเร วิญฺญาเปสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ภิกฺขู น มตฺตํ ชานิตฺวา พหู สูจิฆเร วิญฺญาเปนฺตีติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา น มตฺตํ ชานิตฺวา พหู สูจิฆเร วิญฺญาเปสฺสนฺติ! เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๕๑๗. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ อฏฺฐิมยํ วา ทนฺตมยํ วา วิสาณมยํ วา สูจิฆรํ การาเปยฺย เภทนกํ, ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๕๑๘. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… ***ภิกฺขู***ติ…เป.… อยํ อิมสฺมิํ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

อฎฺฐิ นาม ยํ กิญฺจิ อฎฺฐิฯ

ทโนฺต นาม หตฺถิทโนฺต วุจฺจติฯ

วิสาณํ นาม ยํ กิญฺจิ วิสาณํฯ

การาเปยฺยาติ กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฎํฯ ปฎิลาเภน ภินฺทิตฺวา ปาจิตฺติยํ เทเสตพฺพํฯ

๕๑๙. อตฺตนา วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อตฺตนา วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ [ปริโยสาวาเปติ (ก.)], อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯ ปเรหิ วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปเรหิวิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ [ปริโยสาวาเปติ (ก.)], อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อเญฺญน กตํ ปฎิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ

๕๒๐. อนาปตฺติ คณฺฐิกาย [คณฺฑิกาย (สฺยา.)], อรณิเก, วิเธ [วีเฐ (สี.), วีเถ (สฺยา.)], อญฺชนิยา, อญฺชนิสลากาย, วาสิชเฎ, อุทกปุญฺฉนิยา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

สูจิฆรสิกฺขาปทํ นิฎฺฐิตํ จตุตฺถํฯ

๕. มญฺจปีฐสิกฺขาปทํ

๕๒๑. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต อุเจฺจ มเญฺจ สยติฯ อถ โข ภควา สมฺพหุเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑโนฺต เยนายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส วิหาโร เตนุปสงฺกมิฯ อทฺทสา โข อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต ภควนฺตํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํฯ ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''อาคจฺฉตุ เม, ภเนฺต, ภควา สยนํ ปสฺสตู''ติฯ อถ โข ภควา ตโตว ปฎินิวตฺติตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''อาสยโต, ภิกฺขเว, โมฆปุริโส เวทิตโพฺพ''ติฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ทุพฺภรตาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๕๒๒. **''นวํ ปน ภิกฺขุนา มญฺจํ วา ปีฐํ วา การยมาเนน อฎฺฐงฺคุลปาทกํ กาเรตพฺพํ สุคตงฺคุเลน, อญฺญตฺร เหฎฺฐิมาย อฎนิยา; ตํ อติกฺกามยโต เฉทนกํ ปาจิตฺติย''**นฺติฯ

๕๒๓. **นวํ**นาม กรณํ อุปาทาย วุจฺจติฯ

มโญฺจ นาม จตฺตาโร มญฺจา – มสารโก, พุนฺทิกาพโทฺธ, กุฬีรปาทโก, อาหจฺจปาทโกฯ

ปีฐํ นาม จตฺตาริ ปีฐานิ – มสารกํ, พุนฺทิกาพทฺธํ, กุฬีรปาทกํ, อาหจฺจปาทกํฯ

การยมาเนนาติ กโรโนฺต วา การาเปโนฺต วาฯ

อฎฺฐงฺคุลปาทกํ กาเรตพฺพํ สุคตงฺคุเลน, อญฺญตฺร เหฎฺฐิมาย อฎนิยาติ ฐเปตฺวา เหฎฺฐิมํ อฎนึ; ตํ อติกฺกาเมตฺวา กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฎํ, ปฎิลาเภน ฉินฺทิตฺวา ปาจิตฺติยํ เทเสตพฺพํฯ

๕๒๔. อตฺตนา วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อตฺตนา วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปเรหิ วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปเรหิ วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อเญฺญน กตํ ปฎิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ

๕๒๕. อนาปตฺติ ปมาณิกํ กโรติ, อูนกํ กโรติ, อเญฺญน กตํ ปมาณาติกฺกนฺตํ ปฎิลภิตฺวา ฉินฺทิตฺวา ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

มญฺจปีฐสิกฺขาปทํ นิฎฺฐิตํ ปญฺจมํฯ

๖. ตูโลนทฺธสิกฺขาปทํ

๕๒๖. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มญฺจมฺปิ ปีฐมฺปิ ตูโลนทฺธํ การาเปนฺติฯ มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา มญฺจมฺปิ ปีฐมฺปิ ตูโลนทฺธํ การาเปสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน’’ติ ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มญฺจมฺปิ ปีฐมฺปิ ตูโลนทฺธํ การาเปสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, มญฺจมฺปิ ปีฐมฺปิ ตูโลนทฺธํ การาเปถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, มญฺจมฺปิ ปีฐมฺปิ ตูโลนทฺธํ การาเปสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๕๒๗. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ มญฺจํ วา ปีฐํ วา ตูโลนทฺธํ การาเปยฺย, อุทฺทาลนกํ ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๕๒๘. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

มโญฺจ นาม จตฺตาโร มญฺจา – มสารโก, พุนฺทิกาพโทฺธ, กุฬีรปาทโก, อาหจฺจปาทโกฯ

ปีฐํ นาม จตฺตาริ ปีฐานิ – มสารกํ, พุนฺทิกาพทฺธํ, กุฬีรปาทกํ, อาหจฺจปาทกํฯ

ตูลํ นาม ตีณิ ตูลานิ – รุกฺขตูลํ, ลตาตูลํ, โปฎกิตูลํฯ

การาเปยฺยาติ กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏํฯ ปฏิลาเภน อุทฺทาเลตฺวา ปาจิตฺติยํ เทเสตพฺพํฯ

๕๒๙. อตฺตนา วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อตฺตนา วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปเรหิ วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปเรหิ วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อญฺเญน กตํ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๕๓๐. อนาปตฺติ อาโยเค, กายพนฺธเน, อํสพทฺธเก, ปตฺตถวิกาย, ปริสฺสาวเน, พิโพฺพหนํ กโรติ, อญฺเญน กตํ ปฏิลภิตฺวา อุทฺทาเลตฺวา ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

ตูโลนทฺธสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํฯ

๗. นิสีทนสิกฺขาปทํ

๕๓๑. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ภควตา ภิกฺขูนํ นิสีทนํ อนุญฺญาตํ โหติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู – ‘‘ภควตา นิสีทนํ อนุญฺญาต’’นฺติ อปฺปมาณิกานิ นิสีทนานิ ธาเรนฺติฯ มญฺจสฺสปิ ปีฐสฺสปิ ปุรโตปิ ปจฺฉโตปิ โอลเมฺพนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อปฺปมาณิกานิ นิสีทนานิ ธาเรสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, อปฺปมาณิกานิ นิสีทนานิ ธาเรถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, อปฺปมาณิกานิ นิสีทนานิ ธาเรสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

‘‘นิสีทนํ ปน ภิกฺขุนา การยมาเนน ปมาณิกํ กาเรตพฺพํฯ ตตฺริทํ ปมาณํ – ทีฆโส เทฺว วิทตฺถิโย, สุคตวิทตฺถิยา; ติริยํ ทิยฑฺฒํฯ ตํ อติกฺกามยโต เฉทนกํ ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติฯ

๕๓๒. เตนโข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายี มหากาโย โหติฯ โส ภควโต ปุรโต นิสีทนํ ปญฺญเปตฺวา สมนฺตโต สมญฺฉมาโน นิสีทติฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อุทายึ เอตทโวจ – ‘‘กิสฺส ตฺวํ, อุทายิ, นิสีทนํ สมนฺตโต สมญฺฉสิ; เสยฺยถาปิ ปุราณาสิโกโฏฺฐ’’ติ? ‘‘ตถา หิ ปน, ภเนฺต, ภควตา ภิกฺขูนํ อติขุทฺทกํ นิสีทนํ อนุญฺญาต’’นฺติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นิสีทนสฺส ทสํ วิทตฺถึฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๕๓๓. **‘‘นิสีทนํ ปน ภิกฺขุนา การยมาเนน ปมาณิกํ กาเรตพฺพํฯ ตตฺริทํ ปมาณํ – ทีฆโส เทฺว วิทตฺถิโย, สุคตวิทตฺถิยา; ติริยํ ทิยฑฺฒํฯ ทสา วิทตฺถิฯ ตํ อติกฺกามยโต เฉทนกํ ปาจิตฺติย’’**นฺติฯ

๕๓๔. **นิสีทนํ** นาม สทสํ วุจฺจติฯ

การยมาเนนาติ กโรโนฺต วา การาเปโนฺต วา ปมาณิกํ กาเรตพฺพํฯ ตตฺริทํ ปมาณํ – ทีฆโส เทฺว วิทตฺถิโย, สุคตวิทตฺถิยา; ติริยํ ทิยฑฺฒํฯ ทสา วิทตฺถิฯ ตํ อติกฺกาเมตฺวา กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏํฯ ปฏิลาเภน ฉินฺทิตฺวา ปาจิตฺติยํ เทเสตพฺพํฯ

๕๓๕. อตฺตนา วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อตฺตนา วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปเรหิ วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปเรหิ วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อเญฺญน กตํ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๕๓๖. อนาปตฺติ ปมาณิกํ กโรติ, อูนกํ กโรติ, อเญฺญน กตํ ปมาณาติกฺกนฺตํ ปฏิลภิตฺวา ฉินฺทิตฺวา ปริภุญฺชติ, วิตานํ วา ภูมตฺถรณํ วา สาณิปาการํ วา ภิสึ วา พิโพฺพหนํ วา กโรติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

นิสีทนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํฯ

๘. กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทิสิกฺขาปทํ

๕๓๗. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อารามเฯ เตน โข ปน สมเยน ภควตา ภิกฺขูนํ กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทิ อนุญฺญาตา โหติ ฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู – ‘‘ภควตา กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทิ อนุญฺญาตา’’ติ อปฺปมาณิกาโย กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทิโย ธาเรนฺติ; ปุรโตปิ ปจฺฉโตปิ อากฑฺฒนฺตา อาหิณฺฑนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อปฺปมาณิกาโย กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทิโย ธาเรสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, อปฺปมาณิกาโย กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทิโย ธาเรถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, อปฺปมาณิกาโย กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทิโย ธาเรสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๕๓๘. ‘‘**กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทึ ปน ภิกฺขุนา การยมาเนน ปมาณิกา กาเรตพฺพาฯ ตตฺริทํ ปมาณํ – ทีฆโส จตโสฺส วิทตฺถิโย, สุคตวิทตฺถิยา; ติริยํ เทฺว วิทตฺถิโยฯ ตํ อติกฺกามยโต เฉทนกํ ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๕๓๙. **กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทิ**นาม ยสฺส อโธนาภิ อุพฺภชาณุมณฺฑลํ กณฺฑุ วา ปีฬกา วา อสฺสาโว วา ถุลฺลกจฺฉุ วา อาพาโธ, ตสฺส ปฏิจฺฉาทนตฺถายฯ

การยมาเนนาติ กโรโนฺต วา การาเปโนฺต วา ฯ ปมาณิกา กาเรตพฺพาฯ ตตฺริทํ ปมาณํ – ทีฆโส จตโสฺส วิทตฺถิโย, สุคตวิทตฺถิยา; ติริยํ เทฺว วิทตฺถิโยฯ ตํ อติกฺกาเมตฺวา กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏํฯ ปฏิลาเภน ฉินฺทิตฺวา ปาจิตฺติยํ เทเสตพฺพํฯ

๕๔๐. อตฺตนา วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อตฺตนา วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปเรหิ วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปเรหิ วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อเญฺญน กตํ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๕๔๑. อนาปตฺติ ปมาณิกํ กโรติ, อูนกํ กโรติ, อเญฺญน กตํ ปมาณาติกฺกนฺตํ ปฏิลภิตฺวา ฉินฺทิตฺวา ปริภุญฺชติ, วิตานํ วา ภูมตฺถรณํ วา สาณิปาการํ วา ภิสึ วา พิโพฺพหนํ วา กโรติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทิสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํฯ

๙. วสฺสิกสาฏิกาสิกฺขาปทํ

๕๔๒. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ภควตา ภิกฺขูนํ วสฺสิกสาฏิกา อนุญฺญาตา โหติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู – ‘‘ภควตา วสฺสิกสาฏิกา อนุญฺญาตา’’ติ อปฺปมาณิกาโย วสฺสิกสาฏิกาโย ธาเรนฺติฯ ปุรโตปิ ปจฺฉโตปิ อากฑฺฒนฺตา อาหิณฺฑนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อปฺปมาณิกาโย วสฺสิกสาฏิกาโย ธาเรสฺสนฺตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, อปฺปมาณิกาโย วสฺสิกสาฏิกาโย ธาเรถาติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, อปฺปมาณิกาโย วสฺสิกสาฏิกาโย ธาเรสฺสถ! เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๕๔๓. **‘‘วสฺสิกสาฏิกํ ปน ภิกฺขุนา การยมาเนน ปมาณิกา กาเรตพฺพาฯ ตตฺริทํ ปมาณํ – ทีฆโส ฉ วิทตฺถิโย, สุคตวิทตฺถิยา; ติริยํ อฑฺฒเตยฺยาฯ ตํ อติกฺกามยโต เฉทนกํ ปาจิตฺติย**’’นฺติฯ

๕๔๔. **วสฺสิกสาฏิกา** นาม วสฺสานสฺส จตุมาสตฺถายฯ

การยมาเนนาติ กโรนฺโต วา การาเปนฺโต วาฯ ปมาณิกา กาเรตพฺพา ฯ ตตฺริทํ ปมาณํ – ทีฆโสฉ วิทตฺถิโย, สุคตวิทตฺถิยา; ติริยํ อฑฺฒเตยฺยาฯ ตํ อติกฺกาเมตฺวา กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏํฯ ปฏิลาเภน ฉินฺทิตฺวา ปาจิตฺติยํ เทเสตพฺพํฯ

๕๔๕. อตฺตนา วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อตฺตนา วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปเรหิ วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปเรหิ วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อเญฺญน กตํ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๕๔๖. อนาปตฺติ ปมาณิกํ กโรติ, อูนกํ กโรติ, อเญฺญน กตํ ปมาณาติกฺกนฺตํ ปฏิลภิตฺวา ฉินฺทิตฺวา ปริภุญฺชติ, วิตานํ วา ภูมตฺถรณํ วา สาณิปาการํ วา ภิสึ วา พิโพฺพหนํ วา กโรติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

วสฺสิกสาฏิกาสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ นวมํฯ

๑๐. นนฺทสิกฺขาปทํ

๕๔๗. เตนสมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา นโนฺท ภควโต มาตุจฺฉาปุโตฺต อภิรูโป โหติ ทสฺสนีโย ปาสาทิโก จตุรงฺคุโลมโก ภควตา [ภควโต (ก.)]ฯ โส สุคตจีวรปฺปมาณํ จีวรํ ธาเรติฯ อทฺทสํสุ โข เถรา ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ นนฺทํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํฯ ทิสฺวาน – ‘‘ภควา อาคจฺฉตี’’ติ อาสนา วุฏฺฐหนฺติฯ เต อุปคเต ชานิตฺวา [อุปคตํ สญฺชานิตฺวา (สฺยา.), อุปคเต สญฺชานิตฺวา (สี.)] อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา นโนฺท สุคตจีวรปฺปมาณํ จีวรํ ธาเรสฺสตี’’ติ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, นนฺท, สุคตจีวรปฺปมาณํ จีวรํ ธาเรสีติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, นนฺท, สุคตจีวรปฺปมาณํ จีวรํ ธาเรสฺสสิ! เนตํ, นนฺท, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ –

๕๔๘. **‘‘โย ปน ภิกฺขุ สุคตจีวรปฺปมาณํ จีวรํ การาเปยฺย อติเรกํ วา, เฉทนกํ ปาจิตฺติยํ ฯ ตตฺริทํ สุคตสฺส สุคตจีวรปฺปมาณํ – ทีฆโส นว วิทตฺถิโย, สุคตวิทตฺถิยา; ติริยํ ฉ วิทตฺถิโยฯ อิทํ สุคตสฺส สุคตจีวรปฺปมาณ’’**นฺติฯ

๕๔๙. **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส…เป.… **ภิกฺขู**ติ…เป.… อยํ อิมสฺมึ อเตฺถ อธิเปฺปโต ภิกฺขูติฯ

สุคตจีวรปฺปมาณํ [สุคตจีวรํ (ก.)] นาม ทีฆโส นว วิทตฺถิโย, สุคตวิทตฺถิยา; ติริยํ ฉ วิทตฺถิโยฯ

การาเปยฺยาติ กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏํฯ ปฏิลาเภน ฉินฺทิตฺวา ปาจิตฺติยํ เทเสตพฺพํฯ

๕๕๐. อตฺตนา วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ อตฺตนา วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปเรหิ วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ ปเรหิ วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสฯ

อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อเญฺญน กตํ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๕๕๑. อนาปตฺติ อูนกํ กโรติ, อเญฺญน กตํ ปฏิลภิตฺวา ฉินฺทิตฺวา ปริภุญฺชติ, วิตานํ วา ภูมตฺถรณํ วา สาณิปาการํ วา ภิสึ วา พิโพฺพหนํ วา กโรติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติฯ

นนฺทสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํฯ

รตนวโคฺค [ราชวโคฺค (สี.)] นวโมฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

รโญฺญ จ รตนํ สนฺตํ, สูจิ มญฺจญฺจ ตูลิกํ;
นิสีทนญฺจ กณฺฑุญฺจ, วสฺสิกา สุคเตน จาติฯ

อุทฺทิฏฺฐา โข, อายสฺมโนฺต, เทฺวนวุติ ปาจิตฺติยา ธมฺมาฯ ตตฺถายสฺมเนฺต ปุจฺฉามิ – ‘‘กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา’’? ทุติยมฺปิ ปุจฺฉามิ – ‘‘กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา’’? ตติยมฺปิ ปุจฺฉามิ – ‘‘กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา’’? ปริสุเทฺธตฺถายสฺมโนฺต, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามีติฯ

ขุทฺทกํ สมตฺตํฯ

ปาจิตฺติยกณฺฑํ นิฏฺฐิตํฯ